وزارت معارف

جغرافیه

صنف ۱۲

۱۳۹۸ هـ . ش

سرود ملی

دا وطن افغانستـان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولـو کور دی
د پښتـون او هـزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هیـــواد به تل ځلیږي
په سینـه کې د آسیـا به
نوم د حق مـو دی رهبـر

دا عـزت د هـر افغان دی
هر بچی یې قهرمـان دی
د بـلوڅـو د ازبکـو
د تـرکمنـو د تـاجکـو
پـامیریـان، نورستـانیـان
هـم ایمـاق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکـه زړه وي جـاویـدان
وایـو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

جغرافیه

صنف دوازدهم

سال چاپ: ۱۳۹۸ هـ. ش.

مشخصات کتاب

مضمون: جغرافیه

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت جغرافیه نصاب تعلیمی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: دوازدهم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامۀ وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۸ هجری شمسی

مکان چاپ: کابل

چاپخانه:

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی‌پایان بر رسول خاتم- حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش‌گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانوادۀ بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکرشده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به‌عنوان تربیت کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هر نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس راآغاز کنند، که در آیندۀ نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفادۀ بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم.

با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست مطالب

عناوین **صفحات**

فهرست مطالب

عناوین	صفحات

فصل اول
سرحدات و تشکیلات اداری

درس اول

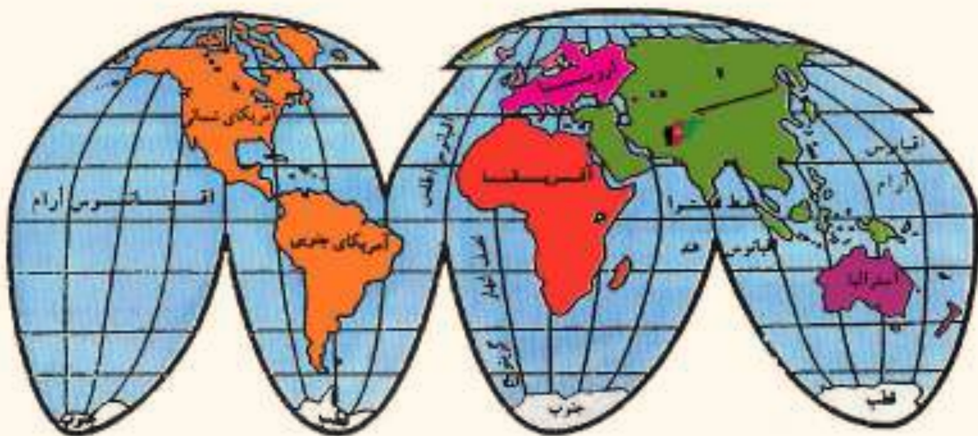
۱، ۱– حدود اربعه و موقعیت

در مورد موقعیت و حدود افغانستان چه می‌دانید؟

در براعظم آسیا دوازده کشور محاط به خشکه و اقع است؛ یکی از آن‌ها جمهوری اسلامی افغانستان می‌باشد، که با خصوصیات برجستهٔ طبیعی خویش یک کشور کوهستانی را در آسیای جنوبی تشکیل داده و با داشتن قدامت تاریخی و مدنیت پنج هزار سالهٔ خود کشور باستانی را در آسیا معرفی می‌دارد. افغانستان در نیم کرهٔ شمالی بین عرض البلدهای ۲۹ درجه ۲۲ دقیقه و ۵۳ ثانیه و ۳۸ درجه، ۲۹ دقیقه و ۲۸ ثانیه شمالی ودر نیم کرهٔ شرقی بین طول البلدهای ۶۰ درجه، ۲۸ دقیقه و ۴۱ ثانیه و ۷۴ درجه، ۵۱ دقیقه و ۴۷ ثانیه شرقی موقعیت دارد. مساحت افغانستان ۶۵۲۰۰۰ کیلومتر مربع است که از نظر مساحت بزرگ‌تر از هریک از کشورهای اروپایی می‌باشد. افغانستان در براعظم آسیا از لحاظ مساحت به درجهٔ دوازدهم[۱] قرار می گیرد. نفوس افغانستان در سال ۱۳۹۷هـ ش. در حدود ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است. طول اعظمی افغانستان از نقطهٔ شرقی، یعنی درهٔ یولی الی غربی ترین نقطه، یعنی ذوالفقار ۱۲۰۰ کیلومتر و عرض اعظمی آن از منطقهٔ خماب در شمال الی کوه‌های چگایی در جنوب ۹۱۲ کیلومتر می‌باشد.

۱– کشورهای که در براعظم آسیا بزرگتر از افغانستان است عبارت اند از: روسیه، چین، هند، عربستان سعودی، ایران، منگولیا، قزاقستان، اندونیزیا، پاکستان، ترکیه و برما.

موقعیت افغانستان در جهان

نزدیک‌ترین فاصلۀ افغانستان با بحر هند به صورت مستقیم در جنوب غرب از کوتل مزاری واقع در کشتگان غر و لایت هلمند الی نزدیک‌ترین ساحل بحیرۀ عرب در حدود ۳۹۰ کیلومتر است. جمهوری اسلامی‌افغانستان از طرف شمال متصل است به جمهوری‌های تاجکستان، ازبکستان و ترکمنستان آسیای میانه. از طرف غرب متصل است به جمهوری اسلامی‌ایران، از طرف شرق و جنوب سرحدات کشورما متصل است با جمهوری اسلامی‌پاکستان که به واسطۀ خط تحمیلی دیورند که از قلب قبایل پشتون ها می گذرد، نشانی شده است از این لحاظ مردم افغانستان آن‌را به رسمیت نشناخته اند[1]. به طرف شمال شرق، افغانستان دریک فاصله تقریباً ۹۲ کیلومتر با ولایت سنکیانگ جمهوری مردم چین هم سرحد می‌باشد.

کمترین عرض افغانستان در قسمت پامیر به ۲۴ کیلومتر میرسد که تاجکستان را از کشمیر پاکستان جدا می‌سازد.

موقعیت جغرافیایی افغانستان در سر راه آسیای مرکزی از نظر سیاست و اقتصاد این منطقه بسیار

۱- سرحد طبیعی بین ا فغا نستان و دولت هند برتا نوی دریای سند و سواحل جنوبی بلوچستان بود، اما بر اساس دسیسه انگلیس ها توسط معاهده گندمک و دیورند قسمتی از خاک افغا نستان، از پیکر آن جدا گردید و سرحد افغانستان از کوتل کلیک واخان تا بلوچستان و کوه ملک سیاه تعیین شد که بر اساس آن مناطق چمن، پشین، وزیرستان، کرم، پاره چنار، افریدی، باجور، سوات و چترال از خاک افغا نستان جدا و ضمیمه دولت هند بریتا نوی آن وقت گردید. بعد از به وجود آمدن پاکستان مناطق متذکره به پاکستان تعلق گرفت که برای افغان‌ها قا بل قبول نمی‌باشد.

مهم است؛ زیرا افغانستان محل اتصال سه حوزۀ ایران، هند و پاکستان و کشورهای آسیای مرکزی است.

کشورهای آسیای میانه هم به بحر آزاد راه ندارند. ازین سبب تجارت آن‌ها از راه افغانستان با ممالک جنوبی قاره آسیا صورت می‌گیرد که این موضوع به موقعیت افغانستان اهمیت زیادی می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم گردیده، هریک از گروه‌ها دربارۀ یکی از موارد ذیل باهم بحث نمایند؛ سپس یک نفر از هر گروه موضوع خویش را در پیش روی صنف شرح دهد

- افغانستان در کدام قسمت کرۀ زمین موقعیت داشته، با ذکر خطوط طول البلد و عرض البلد معلومات دهید.
- نقشه افغانستان را رسم نموده، طول و عرض اعظمی آن‌را با در نظرداشت مناطق آن بر روی نقشه نشان دهید.
- نقشۀ افغانستان را رسم نموده، نزدیکترین فاصلۀ افغانستان را با آب‌های آزاد با ذکر مناطق و فاصلۀ آن بیان دارید.
- نقشۀ افغانستان را رسم نموده، حدود افغانستان را در روی آن نشان دهید .

سؤال ها

۱ـ افغانستان چگونه خصوصیات طبیعی را دارا می‌باشد؟
۲ـ پنج کشوری را که از لحاظ مساحت بزرگ‌تر از افغانستان اند، نام ببرید.
۳ـ کشورما از بحر چقدر فاصله دارد؟
۴ـ درجهٔ طول البلد ها و عرض البلدهای اطراف افغانستان را یاد آوری کنید.
۵ـ مساحت افغانستان چقدر است؟
۶ـ چرا مردم افغانستان، خط تحمیلی دیورند را به رسمیت نشناخته اند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ افغانستان را رسم نموده، مناطق درهٔ پولی، ذوالفقار، پامیر، خماب و موقعیت کشورهای همسایهٔ افغانستان را در روی نقشه تعیین نمایید.

۱،۲ – سرحدات شمالی

الف ـ خط سرحدی امیر شیر علی خان

شکل (۳) نقشهٔ افغانستان سرحدات شمالی

کدام سرحد افغانستان توسط دریای پنج و آمو تعیین شده است؟

در قرن ۱۹ بر اثر سیاست پیشروی انگلیس‌ها و روسیهٔ تزاری قسمت‌های زیاد و مهم این سرزمین از پیکر افغانستان جدا گردید.

تعیین سرحدات شمالی افغانستان پیش از این بین حکومت‌های محلی افغانستان و خان‌های کشورهای آسیای مرکزی و یا حکومت‌های مرکزی افغانستان و امرای ماوراالنهر صورت می‌گرفت؛ اما از وقتی که پیشروی روسیهٔ تزاری در جریان قرن ۱۹ آغاز و فتوحات را در آسیای مرکزی شروع کرد. انگلیس‌ها برای آن‌که منافع استعماری خود را در شمال هند نگهدارند، از سیاست روس‌های تزاری وقت در هراس افتاده، خواستند، هرچه زودتر مقابل حملات روس‌های تزاری، مانعی به وجود آورند؛ بنابرآن در مرحلهٔ اول انگلیس‌ها امیر شیر علی خان را تشویق کردند تا سرحدات سیاسی خود را با قلمرو تزاری تعیین نماید. روی این منظور مذاکره بین دولتین آغاز یافت. وزیر خارجه انگلستان لارد گرینویل Lord Granvill و وزیر خارجهٔ روسیهٔ تزاری

تصویر امیر شیر علی خان

پرنس گورچکوف Prince Gorchakove جهت تثبیت سـرحدات بین افغانسـتان و روسـیهٔ تزاری تعیین شدند.

در نتیجـه درسـال ۱۸۷۳م مطابـق سـال ۱۲۵۱ هــ ش. سـرحد شـمالی افغانسـتان را از زرقول تـا خماب کـه مسـیر دریـای پنج و آمـو اسـت، به‌نام خط سـرحدی امیر شـیرعلی خـان تعیـن و تثبیـت کردند. بـه اسـاس معاهدهٔ ۲۲ جوزای ۱۳۲۵ هــ.ش. مطابق جـون ۱۹۴۶م. که بین مولوتوف وزیر خارجه شـوروی وقـت و سـلطان احمدخان شـیرزوی سـفیر افغانسـتان در مسـکو صورت گرفـت، فیصله به عمـل آمد، تا خـط وسـط دریـای آمو به‌حیث سـرحد شـناخته شـده و جزیرهٔ درقـد کـه در حـدود ۴۲۲ کیلومتر مربع مسـاحت دارد و در شـمال ولایت تخار واقع اسـت، جز خاک افغانسـتان شمرده شد. در سـال ۱۳۴۲هـ‌ش. مطابـق سـال ۱۹۶۴م. موافقـت نامـه دربـارهٔ اسـتفادهٔ مشـترک از آب دریای پنـج و آمو به امضا رسـید.

ب) خط سرحدی ریجوی

وقتی که امیر عبدالرحمن خان به قدرت رسید، در صدد بر آمد تا بقیه سرحدات شمالی بر روی اراضی تعیین و تثبیت گردد، به این اساس بین دول روسیهٔ تزاری و برتانیه مذاکرات

دوباره آغاز گردیده، فیصله شد که هیأت سه کشور افغانستان، برتانیه و روسیه در نومبر سال ۱۸۸۴م. به سرخس حاضر گردند. هیأت روسی؛ نه تنها در وقت معین به محل مذکور حاضر نگردید؛ بلکه عساکر روسی برخلاف برحملات خود در آسیای مرکزی ادامه دادند تا آن‌که به نزدیکی پنجده رسیدند و از پل خاتون که بالای دریای هریرود موقعیت داشت به‌حیث پایگاه نظامی‌کار گرفتند. سربازان افغانی به سرکرده‌گی جنرال غوث الدین خان که تعداد آن‌ها به دو هزرا نفر می‌رسید و برای حفظ پنج‌ده در آن‌جا به سر می‌بردند، تصادم بین عساکر افغانی و قوای روسی به‌سرکرده‌گی علی خانوف واقع شد. سربازان افغانی به نسبت تعداد کم آن‌ها، که تجهیزات محاربوی هم نداشتند از پنج‌ده دفاع کرده نتوانستند. پنج‌ده و آق‌تپه در سال ۱۸۸۵م. مطابق ۱۲۶۳هـ‌ش. توسط روس‌های تزاری اشغال گردید.

ازین واقعه به بعد به نسبت تلگرام تهدید آمیز ملکه ویکتوریا، ملکهٔ آن‌وقت انگلستان برای الکساندر دوم تزار روس، عساکر روسی از پیشروی زیاد صرف نظر کردند.

باردیگر مذاکره‌های سرحدی بین نماینده‌های روسیهٔ تزاری و انگلستان در لندن آغاز یافت تا سرحد شمال‌غربی افغانستان و روسیهٔ تزاری را تعیین کنند. هیأت مختلف به مذاکرات پرداختند. در سال ۱۸۸۷م. مطابق سال ۱۲۶۵ هـ ش. پروتوکول شش فقره‌یی به امضا رسید و سرحد شمال غربی که به‌نام خط سرحدی ریجوی Riage Way یاد می‌شود، روی نقشه تثبیت گردید؛ سپس این خط سرحدی توسط چارلس پت Charles Pate نمایندۀ انگلیس و کاپیتان کامروف Capitan Kamerove نمایندۀ روسیهٔ تزاری در مدت چهار سال از دره ذوالفقار تا خماب به یک خط قوسی تثبیت شد که طی ۳۰ کیلومتر توسط دریای مرغاب و بقیهٔ آن توسط پیلرها علامه گذاری گردید.

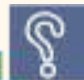

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، هر گروه در مورد یکی از موضوعات زیر باهم بحث نمایند؛ سپس یک‌نفر از هر گروه موضوع خویش را در پیش روی صنف شرح دهد.

نقشه افغانستان را رسم نموده، خط سرحدی امیر شیرعلی خان را بالای آن نشانی کنید و در مورد معلومات دهید.

نقشه افغانستان را رسم نموده، خط سرحدی ریجوی را بالای آن نشان دهید و درمورد آن معلومات دهید.

سؤال‌ها

۱ـ سرحدات شمالی افغانستان چگونه تعیین گردید؟

۲ـ چرا انگلیس‌ها از روس‌های تزاری در مورد فتوحاتی که در آسیای مرکزی داشتند، در هراس بودند.

۳ـ در حال حاضر، کدام کشورها می‌توانند، از آب دریای پنج و آمو استفادۀ مشترک نمایند؟

۴ـ پنجده را چگونه روس‌ها تصرف نمودند؟

۵ـ چرا روس‌ها به پیشروی زیاد در خاک افغانستان ادامه ندادند؟

۶ـ خط سرحدی ریجوی از کدام منطقه تا کجا امتداد دارد؟

فعالیت خارج از صنف

نقشۀ افغانستان رارسم نموده، جهیل زرقول (ویکتوریا)، خماب، ذوالفقار، خط سرحدی امیرشیرعلی خان و خط ریجوی را بالای آن نشانی نمایید و در ساعت آینده جغرافیه آنرا به هم صنفان خود نشان دهید.

۱،۳ – سرحدات شمال شرقی

نقشهٔ افغانستان (سرحدات پامیر و شمال شرقی)

در شمال شرق افغانستان، دو خط سرحدی وجود دارد. خط سرحدی پامیر، بین افغانستان و تاجکستان و سرحد شمال شرقی که بین افغانستان و جمهوری مردم چین.

سطح مرتفع پامیر و واخان که در حدود ۶۰۰۰ متر از سطح بحر ارتفاع دارد، ساحهٔ آب بخش شاخه‌های دریای آمو و دریای سند را که از یخچال‌های دایمی‌این ساحه سرچشمه می گیرد، تشکیل می‌دهد. از همین سبب سطح مرتفع پامیر، به نام بام دنیا شهرت دارد. این ساحهٔ کم عرض افغانستان بین روسیه تزاری، چین و هند برتانوی آن زمان موقعیت داشت. تثبیت سرحدات در این ساحه از مدت زیادی مورد بحث بود. در سال‌های ۱۸۷۳ ـ ۱۸۸۷م. زمانی‌که سرحدات شمالی افغانستان تثبیت می گردید، مذاکرات دربارهٔ سرحدات شمال شرقی نیز به‌عمل آمد؛ اما به نسبت

واضح نبودن منبع و سرچشمۀ دریای آمو و مشکلاتی در زمینه وجود داشت؛ زیرا عده‌یی عقیده داشتند که دریای آمو از جهیل زرقول سرچشمه می گیرد و بعضی‌ها می گفتند که منبع دریای آمو از آب آقسو که از جهیل چقمقتین سرچشمه می گیرد، می‌باشد.

از این سبب تعیین و ترسیم خط سرحدی افغانستان درین منطقه ضرور بود. در اواخر دورۀ امیر عبدالرحمن خان در سال ۱۸۹۵م. مطابق سال ۱۲۷۴ هـ ش. نماینده‌گان سه مملکت؛ از افغانستان غلام محی الدین خان حکمران آن وقت از ولایت قطغن و بدخشان، مجرجرلو Major Gerlow رئیس هیئات انگلیس و فیفرو شوایکووسکی Fifroshouikoisky رئیس هیئات روسیۀ تزاری در منطقه پامیر خورد و کلان شروع به مذاکره نمودند. این مذاکرات مدت نه ماه طول کشید. در نتیجه، سرحد پامیر در شرق تا سرحد چین بین افغانستان و روسیۀ تزاری تعیین گردید.

عده‌یی از سیاستمداران انگلیس علاقه‌مند یک ساحۀ حایل متصرفات خود و امپراتوری روسیۀ تزاری بودند. در ساحۀ پامیر و واخان که هردو امپراتوری انگلیس و روس باهم اتصال می‌یافت برای آنکه یک منطقه حایل (بی طرف) بین آن‌ها واقع شود، واخان را ناخواسته به افغانستان دادند.

خط سرحدی پامیر از شرق جهیل زرقول تا درۀ یولی در شرق امتداد دارد. دولت روسیه در مارچ ۱۸۹۶م. این خط را تایید نموده، به این ترتیب وابسته‌گی واخان به افغانستان توسط یک قرار داد بین المللی مسجل گردید. در اکتوبر همین سال امیر عبدالرحمن خان دورواز را تصرف نموده و روس‌ها روشان و شغنان آن طرف آمو را که از جانب نیروی افغانستان تخلیه شده بود به امیر بخارا سپردند.

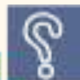
بعد از تأسیس جمهوری مردم چین در سال ۱۹۴۹م. مذاکرات سرحدی بار دیگر در دورۀ سلطنت محمد ظاهر شاه بین دولت افغانستان و جمهوری مردم چین آغاز یافت. در سال ۱۳۳۶ هـ ش. مطابق ۱۹۵۷م. موافقت به عمل آمد تا سرحد بین هردو مملکت تعیین و بر روی اراضی تثبیت گردد؛ بنابراین سرحد شمال شرقی که از درۀ یولی به شکل یک قوس تا کوتل کلیک که در جنوب شرق کوتل واخجیر امتداد دارد، بین پامیر افغانی و ولایت سنکیانگ چین در ماه اسد سال ۱۳۴۳ هـ ش. به‌صورت فنی با نصب پیلرها علامه گذاری و تثبیت گردید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شده، هر یک از گروه‌ها در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده، سپس یک‌نفر به نماینده‌گی از گروه خویش موضوع را در پیش روی صنف تشریح نماید.

- دربارهٔ سطح مرتفع پامیر و حدود قبلی و امروزی آن بحث کنید.
- خط سرحدی پامیر چگونه تعیین و تثبیت گردید؟
- هدف از یک ساحهٔ حایل چه بود؟
- نقشهٔ منطقهٔ پامیر را رسم نمایید؛ سپس خط‌های سرحدی شمال شرقی را بالای آن نشان داده در مورد معلومات دهید.

سؤال‌ها

۱ـ حدود منطقه پامیر و واخان را در قرن ۱۹ بیان دارید.

۲ـ حدود منطقه پامیر و واخان امروزه را شرح دهید.

۳ـ خط سرحدی پامیر بین کدام کشورها موقعیت دارد؟

۴ـ دریای آمو از کجا سرچشمه می‌گیرد؟

۵ـ کدام اشخاص از کدام کشورها در تعیین خط سرحدی پامیر فیصله کردند؟

۶ـ سرحد شمال شرقی بین کدام کشورها واقع بوده و چقدر طول دارد؟

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ منطقه پامیر و واخان افغانستان را رسم نموده، جهیل ویکتوریا، جهیل چقمقتین، درهٔ یولی، کوتل کلیک، کوتل واخجیر، خط سرحدی پامیر و خط سرحدی شمال شرقی را بالای آن نشان دهید.

۴، ۱- سرحدات شرقی و جنوبی

از دورۀ زمامداری احمد شاه بابا تا اوایل دورۀ محمد زایی‌ها، افغانستان به طرف شرق و جنوب تا کشمیر، لاهور، پنجاب، پشاور، بلوچستان، دیرۀ اسماعیل خان، دیرۀ غازی خان، شکار پور، سند، ملتان و بالاخره بحیرۀ عرب وسعت داشت؛ اما به اساس نفاق داخلی برادران شاه محمود سدوزایی و محمد زایی‌ها و رقابت خانواده سدوزایی‌ها و محمد زایی‌ها بعضی از مناطق فوق به مرور زمان به دست انگلیس‌ها افتاده و کدام سرحد بین تصرفات انگلیس در منطقه و کشور ما وجود نداشت. در سال ۱۸۹۳م. انگلیس‌ها قوای زیادی را به استقامت افغانستان سوق دادند و به امیر عبدالرحمن خان یادداشتی روان کردند که هیأت سیاسی جنرال رابرت را بایک فرقه عسکر در جلال آباد قبول کند. امیر عبدالرحمن خان به خشم آمده، عسکر صدهزار نفری خویش را امر آماده‌باش داد و ارادۀ اعلان جهاد کرد؛ لیکن انگلیس‌ها که این مقاومت را دیدند از تصمیم خود منصرف شده و به این قناعت کردند که هیأت سیاسی پانزده نفری خود را به سرکرده‌گی مارتیمر دیورند به کابل بفرستند. دیورند به کابل آمد. مواد معاهده دیورند را که قبلاً از طرف انگلیس‌ها ترتیب شده بود به امیر عبدالرحمن خان ارائه کرده، بعد از مذاکرات زیاد آن را بالای

امیر عبدالرحمن خان در قصر چهلستون امضا نمودند (۱۲ نومبر ۱۸۹۳ مطابق ۲ جمادی الاول ۱۳۱۱هـ ق.، امیر عبدالرحمن خان بدون مشورت با اراکین دولتی خویش معاهده را امضا کرد و یک مسؤولیت بزرگ تاریخی را به‌عهده گرفت. در نتیجهٔ این معاهده، خط سرحدی دیورند از کوتل کلیک، در جنوب شرق کوتل واخجیر کوه پامیر واخان تا حدود کوه ملک سیاه در زاویه جنوب غرب کشور تعیین شده، سرزمین‌های چمن، پشین، وزیرستان، کرم، پاره چنار، افریدی، باجور، سوات و چترال از خاک افغانستان جدا و ضمیمهٔ خاک هند برتانوی آن وقت گردید. از طرف رئیس هیأت هند برتانوی فیصله صادر شد که بر اساس آن مناطق روشان و شغنان در شمال آب پنج و قسمت بالایی دریای آمو که در تصرف افغانستان بود مطابق فیصله‌های گور چکوف و گرینویل که در سال ۱۸۷۳م. صادر شده بود واپس به روسیه تزاری سپرده شود و در مقابل آن واخان و اسمار جزء خاک افغانستان گردد. فیصله دیورند که بر روی کاغذ تحریر یافته بود و هنوز روی اراضی تعیین نشده بود، باعث بروز مشکلات و اختلافات گردید. این فیصله مورد قبول مردم افغانستان نبود؛ زیرا از یک‌طرف این فیصله در روی زمین به‌طور عملی قابل تطبیق نبود و ایجاب می‌نمود، هیأت دیگری این معاهده را سر از نو مورد بحث و تحقیق قرار بدهد؛ ولی متأسفانه مشاهدات و نظریات هیأت بعدی نیز یک‌طرفه و غیر عادلانه بود. زمانی که حکومت افغانستان از حقایق موضوع مطلع گشت از طرف دیگر ترسیم خط سرحدی دیورند، اقوام و قبایل این منطقه را که دارای دین، زبان، کلتور، ثقافت و رسم و رواج ها و سایر ممیزات بشری مشابه با ما می‌باشند به دو حصه تقسیم نمود و نقاط حاکم ستراتیژیک هم به جانب هند برتانوی تعلق گرفت. بعد از امضای معاهدهٔ دیورند در تمام قبایل به ویژه در قبایل وزیر و مسود شورش‌های پی‌هم آغاز یافت. آن‌ها از امیرعبدالرحمن خان می‌خواستند که ایشان را از انگلیس‌ها خلاص و با افغانستان یکجا باشند؛ اما امیر در این مورد کدام اقدام نکرد.

انگلیس ها، با جبر و ستم؛ نه تنها قبایل را قناعت داده نتوانستند؛ بلکه مشکلات زیادی را به وجود آوردند. انگلیس ها برای روابط دوستانهٔ خوب با امیر عبدالرحمن خان سالانه دوازده صدهزار که برای امیر می‌دادند بعد از معاهدهٔ دیورند سالانه شش صدهزار دیگر هم به آن اضافه کردند. بعد

از استقلال افغانستان در سال ۱۹۱۹م. بازهم مسألۀ سرحد دیورند حل ناشده ماند. وقتی که دولت پاکستان در سال ۱۹۴۷ میلادی به وجود آمد، این موضوع بازهم با دولت پاکستان حل‌ناشدنی و بدون فیصله مانده است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه ها تقسیم گردیده، هرگروه در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده، نتیجۀ بحث خود را در پیش روی صنف شرح نمایند.

- مناطقی را که از دورۀ احمد شاه بابا، تا اوایل دورۀ محمد زایی‌ها جزء خاک افغانستان بود و اکنون از خاک افغانستان جدا شده، نام بگیرید.
- جریان تعیین خط سرحدی دیورند چگونه بود؟
- نقشۀ افغانستان را رسم و خط سرحدی دیورند، واخان، چترال، بلوچستان و کوه ملک سیاه را بالای نقشه نشان دهند.
- کدام مناطق، توسط خط سرحدی دیورند از پیکر افغانستان جدا شد؟

سؤال‌ها

۱ـ خط سرحدی دیورند در کدام تاریخ به امضا رسید؟

۲ـ معاهدۀ دیورند از طرف کی تحریر یافته بود؟

۳ـ چگونه انگلیس‌ها معاهده دیورند را بالای امیر عبدالرحمن خان تحمیل کردند؟

۴ـ کشور ما با امضای این معاهده، چگونه حالت را به‌خود گرفت؟

۵ـ چرا مردم افغانستان فیصلۀ خط سرحدی دیورند را قبول ندارند؟

۶ـ مردم دو طرف خط دیورند چه مشابهت‌های فرهنگی را دارند؟

۷ـ انگلیس‌ها چرا و چه مقدار پول به امیر عبدالرحمن خان می‌دادند؟

فعالیت خارج از صنف

نقشۀ افغانستان را رسم نموده خط‌های سرحدی امیر شیر علی خان، پامیر، سرحد شمال شرقی و خط دیورند را بالای آن نشان داده در ساعت درسی آیندۀ جغرافیه با خود به صنف بیاورید.

دربارهٔ سرحدات غربی کشور چه می‌دانید؟

به‌طرف غرب کشور ما دو خط سرحدی بین جمهوری اسلامی‌افغانستان و جمهوری ایران واقع است، که عبارت اند از: خط سرحدی مکمهان و خط سرحدی فخری که هر یک را به تفصیل می‌خوانیم.

الف) خط سرحدی مک‌مهان

منطقهٔ سیستان که در جنوب غرب کشور واقع است، در دوره‌های مختلف تاریخ گاهی به تصرف افغانستان و زمانی هم تحت ادارهٔ ایران بود.

از زمان احمد شاه بابا سال ۱۷۴۷ میلادی مطابق ۱۱۲۵ هـ. ش. تا اواسط قرن ۱۹ میلادی سیستان جزء خاک افغانستان بود.

در زمان امیر شیرعلی خان سرکردهٔ قبیلهٔ سربندی به نام علی خان با مردم قبیلهٔ خود تابعیت دولت

ایران را قبول نموده و خود را با قبیلهٔ خود به دولت ایران تسلیم کرد. از آن به بعد مشکلات سرحدی بین افغانستان و ایران به وجود آمد و لازم شد تا سرحد بین افغانستان و ایران تعیین گردد. حکومت‌های افغانستان و ایران نظر به مشکلات سرحدی نتوانستند به کدام فیصله برسند؛ بنابراین به وایسرای هند تماس گرفته برای حل مشکل سرحدی افغانستان و ایران طالب داوری شدند. وایسرای هند، فریدریک گولدسمت Sir Fridric Goldsmith را به حیث داور در ناحیهٔ سیستان تعیین نمود تا میان افغانستان و ایران به حیث میانجی کار نموده موضوع را فیصله نماید. گولدسمت رئیس هیئات انگلیس با سران هیأت افغانی و ایرانی مدت دو سال در سرحدات سیستان به تحقیق پرداخت و در سال ۱۸۷۳ میلادی مطابق ۱۲۵۲ هـ. ش. چنین فیصله به‌عمل آمد: حوزهٔ سیستان در قسمت آخر دریای هلمند به دو قسمت تقسیم گردیده، مناطقی که به طرف غرب رود نادعلی قرار دارد، به‌نام سیستان خاص و سرزمین‌های شرقی آن به ماورای سیستان یاد گردید.

سیستان خاص به ایران و ماورای سیستان به افغانستان تعلق گرفت.

در سال ۱۲۷۴ هـ. ش. دریای هلمند از مسیر اصلی خود که رود نادعلی است و سرحد بین افغانستان و ایران بود، منحرف شده و قسمت زیاد آب آن از مجرای دیگری که به نام رود پریان یاد می‌شود و در غرب رود نادعلی موقعیت دارد به هامون هلمند داخل می‌شد؛ چون در زمان گولدسمت خط سرحدی درروی اراضی علامه گذاری نشده بود؛ لذا تغییر مسیر هلمند دوباره باعث مناقشه بین افغانستان و ایران شد. دولت افغانستان رود نادعلی را مجرای اصلی دریای هلمند می‌دانست و دولت ایران تغییر مسیر دریای هلمند را به نفع ایران در نظر می‌گرفت.

بار دیگر از انگلستان کمک خواسته شد. حکومت انگلستان مک‌مهان Mac Mahan را با پانزده هزار نفر افسر انگلیسی و هندی توظیف این کار ساخت. هیأت سه کشور افغانستان، ایران و انگلستان با تمام وسایل تحقیق مجهز بودند. آن‌ها مدت دو سال و سه ماه از سال ۱۹۰۲ ـ ۱۹۰۵م. ۱۲۸۰ ـ ۱۲۸۲هـ. ش. (زمان حکومت امیر حبیب الله خان) تحقیق و مطالعه کرده و خط سرحدی را از کوه ملک سیاه تا سیاه کوه که به‌نام خط مک‌مهان یاد می‌شود، تعیین و تثبیت کردند.

وقتی که حکومت افغانستان پروژهٔ انکشافی وادی هلمند و ارغنداب را روی دست گرفت. دولت ایران به شورای امنیت ملل متحد نسبت کمی آب شکایت کرد. در نتیجه، ایالات متحده امریکا در زمینه خواهش وساطت را نمود. مذاکرات بین نماینده‌های افغانستان، ایران و امریکا در واشنگتن آغاز گردید. ایالات متحدهٔ امریکا پیشنهاد نمود که یک کمیسیون فنی تعیین گردد تا موضوع فوق را در منطقه تحت مطالعه قرار داده و فیصله خود را به هردو کشور ابراز دارد.

متخصصین فنی از پوهنتون‌های معتبر ایالات متحدهٔ امریکا، کانادا و چیلی انتخاب شدند. آن‌ها از پروژهٔ انکشافی وادی هلمند بازدید کردند. اسناد تاریخی گولدسمت و مک‌مهان را دوباره تحت باز رسی قرار دادند. در نتیجه؛ چنین ابراز داشتند که اعمار پروژه‌های وادی هلمند به غرض کنترول سیلاب‌ها و تنظیم جریان دریای هلمند در طول سال؛ نه تنها دریا را کم نمی‌سازد؛ بلکه آن را در یک اندازهٔ معیین نگاه می‌دارد. پس باید سهم ایران مطابق تفاوت جریان آب در طول سال برای هر ماه تعیین گردد.

دولت افغانستان در سال ۱۳۲۱ هـ ش. راپور کمیسیون سه نفری را قبول و برای آغاز مذاکرات آماده‌گی خود را به اطلاع دولت شاهنشاهی آن وقت ایران رسانید.

ب) خط سرحدی فخری

از سیاه کوه تا درهٔ ذوالفقار که در شمال غرب کشور ما واقع است، چندین بار سرحد بین افغانستان و ایران تعیین گردیده؛ اما در زمینه کدام فیصلهٔ قاطع حاصل نشد، تا آنکه هردو دولت در سال ۱۳۱۳هـ ش. از دولت ترکیه طالب وساطت گردیدند. دولت ترکیه جنرال فخرالدین التایی را برای حل اختلاف‌های سرحدی تعیین نمود. جنرال فخرالدین التایی بعد از تحقیق و مطالعهٔ زیاد فیصله خود را برای هردو کشور افغانستان و ایران ابلاغ نمود. که به این ترتیب سرحد غربی افغانستان که به نام خط فخری یاد می‌گردد از منطقهٔ سیاه کوه به استقامت شمال تا درهٔ ذوالفقار تعیین و تثبیت گردید. از سیاه کوه تا اسلام قلعه خط سرحدی بر روی اراضی و از اسلام قلعه تا درهٔ ذوالفقار حد فاصل بین کشور ما و ایران، دریای هریرود می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم گردیده، هرگروه در مورد یکی از مطالب زیر باهم بحث نمایید؛ سپس نمایندهٔ گروه نتیجهٔ بحث را در پیش روی صنف شرح دهد.

- معلومات در مورد چگونه گی منطقه سیستان.
- چرا دولت‌های افغانستان و ایران از وایسرای هند کمک خواستند و نتیجهٔ کار گولدسمت چگونه شد؟
- انحراف مسیر اصلی رود نادعلی چه مشکلات را به بار آورده و چگونه موضوع حل شد؟
- چرا دولت ایران به شورای امنیت ملل متحد شکایت کرده و نتیجهٔ آن چه شد؟
- چگونه خط سرحدی فخری تعیین شد؟

سؤال‌ها

۱ـ چرا اختلاف بین افغانستان و ایران در منطقهٔ سیستان واقع شد؟

۲ـ در مورد حوزهٔ سیستان معلومات دهید.

۳ـ دربارهٔ رود نادعلی معلومات دهید.

۴ـ خط سرحدی مک‌مهان بین کدام مناطق واقع است؟

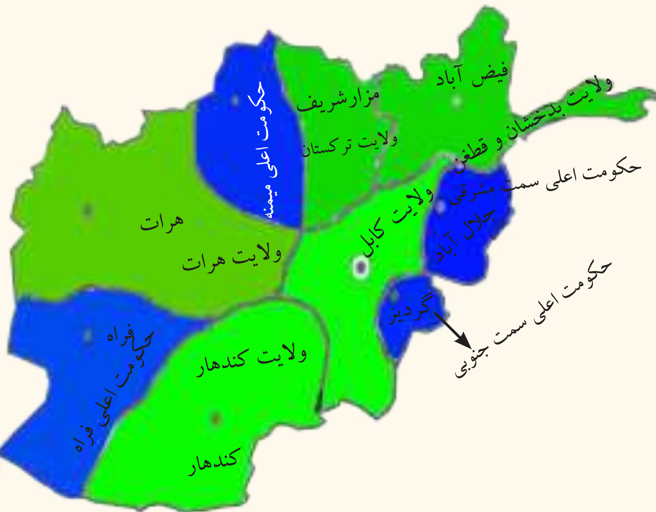
۵ـ خط سرحدی فخری بین (   ) و (   ) واقع است.

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ افغانستان را رسم نموده، خطوط سرحدی مکمهان و فخری را بالای آن نشان دهید.

۶،۱ – تشکیلات اداری

تقسیمات ملکی افغانستان در وقت امیر امان الله خان

افغانستان بر اساس تشکیل واحدهای اداری دورۀ امان الله خان، به پنج ولایت و چهار حکومت اعلی تقسیم شده بود. ولایات‌های افغانستان عبارت بودند از: ولایت کابل، قندهار، هرات، ترکستان و ولایت قطغن و بدخشان.

حکومت‌های اعلی، عبارت بودند از: حکومت اعلی سمت مشرقی، حکومت اعلی سمت جنوبی، حکومت اعلی میمنه و حکومت اعلی فراه.

قبل از سال ۱۳۴۳هـ ش. وسعت بعضی ولایات آنقدر زیاد بود که ادارۀ آن با در نظرداشت موانع طبیعی از قبیل کوه‌ها، دشت‌های وسیع و سوزان و دره‌های تنگ و صعب العبور با وسایط دست داشتۀآن وقت شکل‌های زیادی را به بار آورده بود. مصروفیت‌های اشخاص اداری و کارکنان دولت آنقدر زیاد بود که به مشکل به عرایض و شکایات مردم رسیده‌گی صورت می‌گرفت. به موضوعات عرفانی و اجتماعی کمتر توجه می‌شد؛ بنابرآن در سال ۱۳۴۳هـ ش. برای اولین مرتبه جهت تطبیق قانون اساسی و تعمیم دیموکراسی در تشکیلات اداری کشور تغییرات اساسی به وجود آمده، افغانستان به ۲۹ واحد اداری یا ولایت تقسیم گردید.

هر ولایت تحت نظر والی که با مرکز رابطۀ مستقیم دارد، اداره و کنترول می‌شود. امور اداری و قضایی هر ولایت به نوبۀ خود غرض آرامی و سهولت مردم به واحدهای اداری کوچک‌تر که به نام ولسوالی یاد می‌شود، تقسیم گردیده است. در رأس هر ولایت والی که نمایندۀ بزرگ قوۀ اجرائیه می‌باشد، اجرای وظیفه می کند. هر ولایت به ولسوالی‌ها و قریه‌ها تقسیم شده است. علاقه داری‌ها اکنون از بین رفته و به ولسوالی‌ها تبدیل شده اند. در رأس هر ولسوالی ولسوال

ها قرار دارند. اداره ولسوالی‌ها به ولایات و از ولایات با مرکز ارتباط دارد. سایر اعضای قوای اجرائیه توسط وزارت خانه‌های مختلف تعیین و وظایف خود را در ولایات تحت نظر والی و در ولسوالی‌ها تحت نظر ولسوال‌ها انجام می‌دهند.

والی در رابطه با اجرای امور قانونی در برابر ریاست ارگان‌های محل و ریاست جمهوری مسؤولیت داشته، جوابگو می‌باشد.

تقسیمات اداری ملکی کشور در سال ۱۳۷۰هـ‌ش. شامل ۳۲ ولایت ۹۴ ساحهٔ شهری و ۲۹۴ ولسوالی و ۳۳۵۰۰ قریهٔ اصلی و فرعی بود. از سال ۱۳۸۵هـ ش. به بعد دو ولسوالی که یکی پنجشیر و دیگری دایکندی بود، به تازه‌گی به ولایت ارتقا نموده است.

در سال‌های اخیر جمهوری اسلامی‌افغانستان به ۳۴ ولایت و ۳۶۴ ولسوالی و چند ولسوالی موقت، تقسیم شده است. بزرگ‌ترین شهر افغانستان، شهر کابل پایتخت آن می‌باشد. جدول زیر ولایات و مراکزآن را نشان می‌دهد.

شماره	اسم ولایت	مرکز	مساحت ولایات به کیلو متر مربع
۱	کابل	شهر کابل	۴۵۲۳/۵۸
۲	قندهار	شهر قندهار	۵۴۸۴۴/۵
۳	هرات	شهر هرات	۵۵۸۶۸/۵۳
۴	بلخ	شهر مزارشریف	۲۰۷۹۷/۶۳
۵	ننگرهار	شهر جلال آباد	۷۶۴۱/۰۵
۶	پکتیا	شهر گردیز	۵۵۸۳/۱۵
۷	غزنی	شهر غزنی	۲۲۴۶۰/۵۳
۸	پروان	شهر چاریکار	۵۷۱۵/۰۵
۹	هلمند	شهر لشکرگاه	۵۸۳۰۵/۰۷
۱۰	بغلان	شهر پلخمری	۱۸۲۵۵/۲۴
۱۱	فاریاب	شهر میمنه	۲۰۷۹۷/۶۳
۱۲	نیمروز	شهر زرنج	۴۲۴۰۹/۵۳
۱۳	بدخشان	شهر فیض آباد	۴۴۸۳۵/۹۱

۱۴	جوزجان	شهر شبرغان	۱۱۲۹۱/۵۲
۱۵	بامیان	شهر بامیان	۱۸۰۲۹/۱۶
۱۶	زابل	شهر قلات	۱۷۴۷۱/۸۰
۱۷	غور	فیروزکوه، چغچران	۳۶۶۵۷/۴۲
۱۸	بادغیس	شهر قلعهٔ نو	۲۰۷۹۴/۰۱
۱۹	سمنگان	شهر ایبک	۱۳۴۳۷/۸۱
۲۰	تخار	شهر تالقان	۱۲۴۵۷/۸۲
۲۱	کندز	شهر کندز	۸۰۸۰/۸۶
۲۲	لغمان	شهر مهترلام(قلعهٔ سراج)	۳۹۷۷/۰۸۷
۲۳	فراه	شهر فراه	۴۹۳۳۹/۱۱
۲۴	پکتیکا	شهر شرنه	۱۹۵۱۵/۸۶
۲۵	کنر	شهر اسعد آباد	۴۹۲۵/۹۰
۲٦	لوگر	شهر پل علم	۴۵۶۸
۲۷	وردک	میدان شهر	۱۰۳۴۸/۳۲
۲۸	کاپیسا	شهر محمود راقی	۱۹۰۸
۲۹	نورستان	شهر پارون	۹۲۶۶/۷۴
۳۰	خوست	شهر متون	۴۲۳۵/۲۶
۳۱	سرپل	شهر سرپل	۱۶۳۸۵/۵۷
۳۲	ارزگان	شهر ترین کوت	۱۱۴۷۳/۶۷
۳۳	پنجشیر	شهر بازارک	۳۷۷۱/۶۲
۳۴	دایکندی	شهر نیلی	۱۷۵۰۱/۳۶

تقسیمات ملکی افغانستان در حال حاضر

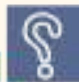

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هرگروه در مورد یکی از موضوعات زیر باهم بحث نموده یک نفر به نماینده‌گی از گروه خویش موضوع را در پیش روی صنف شرح دهد.

- تشکیل اداری دورهٔ امانی
- چرا در سال ۱۳۴۳هـ ش. در تشکیلات اداری تغییر به وجود آمد؟
- طرز ادارهٔ ولایات و ولسوالی‌ها چگونه است؟
- تعداد ولایات، ولسوالی‌ها و قریه‌های کشور به چه تعداد بوده، آخرین ولایت‌هایی را که به سطح ولایت ارتقا نموده، نام گیرید.

سؤال‌ها

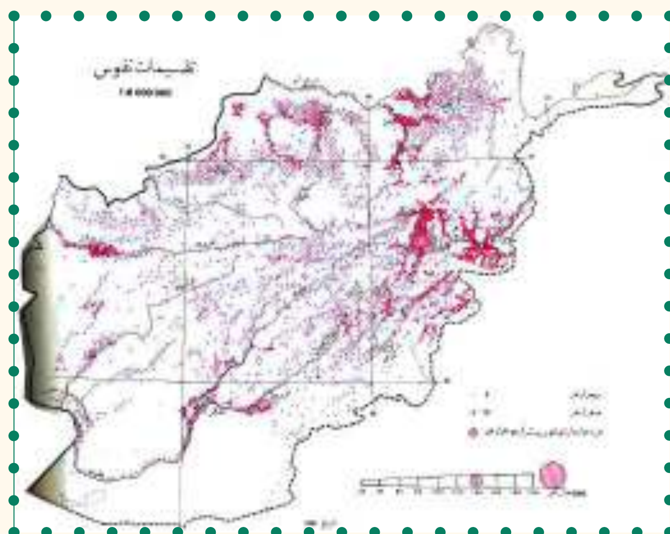
۱ـ ولایات دورهٔ امان الله خان را نام بگیرید.
۲ـ حکومت‌های اعلی دورهٔ امان الله خان کدام ها اند؟
۳ـ کدام ولایات در سمت شمال کشور واقع اند؟
۴ـ ولایات مرکزی افغانستان را نام بگیرید.
۵ـ مرکز ولایات کابل، بلخ، ننگرهار و هرات را نام بگیرید.
۶ـ ولایات غربی کشور را بر روی نقشه نشان دهید.

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ افغانستان را رسم نموده، موقعیت ولایات و شهرهای بزرگ کشور را بالای آن تعیین کنید.

۲ـ۱ نفوس و اهمیت آن در انکشاف کشور

نفوس درانکشاف کشور چه اهمیت دارد؟

نفوس عبارت از مجموع تعداد باشنده‌گان یک کشور است که در محل‌های مختلف بنابر عوامل جداگانه سکونت اختیار کرده اند. تعداد نفوس در بعضی جاها کم و در بعضی جاها زیاد می‌باشد و بنابر محل زیست در تناسب نفوس قابل اهمیت می‌باشد. برای محاسبهٔ تراکم نفوس باید تعداد نفوس آن ساحه را بر مساحت آن تقسیم کرد.

نفوس افغانستان در سال ۱۳۹۷هـ‌ش. حدود ۳۰ ملیون نفرتخمین شده است، که در سراسر کشور زنده‌گی می کنند نفوس موجوده در تمام کشور یک سان نبوده؛ بلکه شرایط اقلیمی، ساختمان اراضی و دیگر عوامل اقتصادی، بشری و سیاسی بالای تمرکز نفوس تأثیر دارد؛ همچنان با در نظر داشت عوامل فوق در سرزمین‌های حاصل خیز؛ مانند: ننگرهار، لوگر، کاپیسا، لغمان و پروان تعداد زیاد نفوس جابه‌جا شده اند؛ در حالی که در دشت‌های سوزان و صحرایی؛ مانند: بکوا و مارگو تعداد نفوس به‌حد اقل آن می‌رسد. پلان‌های انکشافی در کشور با در نظر داشت ازدیاد نفوس در نظر گرفته شده است.

نفوس افغانستان در مراکز صنعتی، مناطق اقلیمی، شهرها و دهکده‌ها به‌طور مختلف جا به جا شده است؛ بنابر انکشاف زراعت وتولید مواد اولیه به‌منظور معیشت مردم، اکثریت نفوس (۸۰٪) در دهکده‌ها و ۲۰٪ در شهرها، امرار حیات داشتند؛ اما با گذشت زمان وتحولات سیاسی در این

اواخر تراکم نفوس در شهرهای کابل، جلال اباد، مزارشریف، هرات وغیره شهرها بیشترشده است.
از لحاظ عامل اقتصادی و صناعتی تعدادی از نفوس کشــور در مراکز صنعتی زنده گی می کنند؛ به‌گونه مثال در اطراف فابریکه نساجی پلخمری، قند بغلان وغیره .
فارم‌هــای هده و غازی آباد، پروژه‌هــای هلمند و نادعلی وغیره به حیث پروژه‌های زراعتی باعث استقرار نفوس زیاد شده اند.
موجودیت دریاها به غرض آبیاری زمین‌های زراعتی باعث انکشاف دهکده‌های زراعتی گردیده اند. به همین ترتیب بندرهای تجارتی از قبیل تورخم، اســلام قلعه، حیرتان، سپین بولدک و امثال آن در جا به جا شدن نفوس رول بر جسته دارند.
خلاصه آن که در سرزمین‌های هموار و اقلیم مناسب تمایل بودوباش انسان‌ها بیشتر می‌باشد نه در ریگستان‌های گرم وسوزان یا نقاط مرتفع وکوهستانی.

فعالیت داخل صنف

شــاگردان به گروه‌ها تقســیم شــده، هرگروه در مورد یکی از مسایل ذیل باهم صحبت نموده و نتیجه را در صنف شرح دهند.
۱ـ تراکم نفوس از لحاظ سیاسی؛
۲ـ تراکم نفوس از لحاظ اقتصادی؛
۳ـ تراکم نفوس از لحاظ طبیعی؛

سؤال‌ها

۱ـ نفوس را تعریف کنید.
۲ـ ولایات ذیل تراکم نفوس بیش‌تر را دارند:
الف) کابل، کاپیسا، ننگرهار، لوگر و پروان ب) تخار، کنر و لغمان
ج) لوگر، میدان وردگ و غزنی د) دای کندی، خوست و پکتیا
۳ـ آیا آب و هوا و خاك خوب در تراکم نفوس تأثیر دارد؟
۴ـ تراکم نفوس در دشت‌های سوزان چگونه بوده، با مثال ذکر کنید.

فعالیت خارج از صنف

در توزیع و تراکم نفوس کدام عوامل شامل است، نام بگیرید؟

۲،۲ – احصائیه و توزیع جغرافیای نفوس

دربارهٔ محل زیست تان فکر نموده بگویید که نفوس آن محل چطور انکشاف کرده است؟

کشورما از دورهٔهای قدیم محل زنده‌گی مردم بوده و تعداد زیاد نفوس را در دامنه‌های سرسبز، جویبارها و سواحل دریاها جا داده و بنای مدنیت‌های کهن آریایی را در ادوار تاریخی گذاشته است که جغرافیای تاریخی گواه این حقیقت می‌باشد.

استقرار نفوس با تأسیس مدنیت‌های بزرگ و شهرهای تاریخی؛ مانند بلخ در کشورآغاز گردید.

در حدود ۸۰ـ۸۵ فیصد نفوس کشور به کشت و کار زراعت و فعالیت‌های مربوط به آن اشتغال دارند، هنوز هم زراعت از عوامل عمدهٔ توزیع و تمرکز نفوس به‌شمار می‌رود؛ بنابرآن ساختمان محیط فزیکی، نوعیت اقلیم و خصوصیات هایدرو گرافی منابع اقتصادی زمینهٔ زیست و تمرکز نفوس بشری را به وجود آورده است. در کشور ما نیز؛ مانند سایر مناطق جهان، نفوس به تناسب مختلف مسکن گزین شده است. دره‌ها، وادی‌ها، جلگه‌ها و سواحل دریاها از زمانه‌های گذشته به این طرف محیط مساعد را برای استقرار گروه‌های مختلف مردم و نقاط مساعد را برای زراعت و زنده‌گی مساعد ساخته است که در توسعهٔ زراعت، صنعت و مالداری و توسعهٔ فعالیت‌های صنعتی مفید می‌باشد که نقاط غیر مسکون را تا حد امکان به مناطق مسکون مبدل ساخته است.

در کشور، تمرکز نفوس در نقاط بلندتر از ۲۵۰۰ متر محدود بوده ؛ اما مناطقی که دارای شرایط مساعد اقلیمی؛ یعنی خاک خوب و آب فراوان است تعداد زیاد مردم در آنجا مسکن گزین شده اند، به‌همین ترتیب مناطقی‌که کم‌تر از ۱۰۰۰ متر ارتفاع دارند، در سراسرکشور شامل حوزه‌های وسیع و هموار می‌گردند، که زمینهٔ استقرار نفوس را فراهم ساخته است، به استثنای مناطق صحرایی اکثریت نفوس این مناطق به شغل زراعت، مالداری و سایر کارهای تجارتی و صنعتی اشتغال دارند.

واحدهای اداری افغانستان که از لحاظ زراعت حایز اهمیت بوده، نفوس بیش‌تر را به‌خود جلب کرده و متراکم ترین نقاط را به مقایسهٔ سایر مناطق افغانستان نشان می‌دهد؛ همچنان در نقاط متذکره بناهای شهرهای بزرگ، معامله‌های تجارتی، اقتصادی و صنعتی نیز به تمرکز نفوس بیشتر مؤثرمی‌باشد.

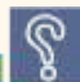
صنایع و تأسیس فابریکهٔ، بناهای عرفانی و فرهنگی، واحدهای اداری و نظامی و توریستی نیز باعث تمرکز و تجمع نفوس می‌شود که می‌توان از شهر کابل، جلال آباد، هرات، مزار شریف، قندهار وسایر شهرها نام برد؛ همچنان موجودیت آب در تراکم نفوس تأثیر مهم دارد، هرگاه

سواحل دریاها، کنار چشمه‌ها و کاریزها را مورد بررسی قرار دهیم، این نواحی نظر به سایر جاها تا اندازهٔ زیاد نفوس بشری را به‌خود جلب کرده است. امتداد دریاها، اطراف کاریزها، چاه‌ها و چشمه‌ها در تجمع نفوس نقش بارز دارند.

فعالیت داخل صنف

نخست به گروه‌ها تقسیم شده؛ سپس هر گروه دربارهٔ سؤال زیر فکر نموده و نتیجه را نمایندهٔ گروه به دیگران تشریح کند که نظر به کدام دلایل تراکم نفوس دریک منطقه کم‌تر و یا بیش‌تر می‌باشد، با دلایل مقنع با یکدیگر بحث کنند.

سؤال‌ها

۱ـ دریای هلمند دارای اهمیت ذیل می‌باشد:

الف) اقتصادی، زراعتی، صنعتی و تولیدی　　ب) اقتصادی و انرژی

ج) اقتصادی و شخصی　　د) همه صحیح است.

۲– مناطقی که بالا تر از ۲۵۰۰ متر ارتفاع دارند، تمرکز نفوس در آن چطور است؟

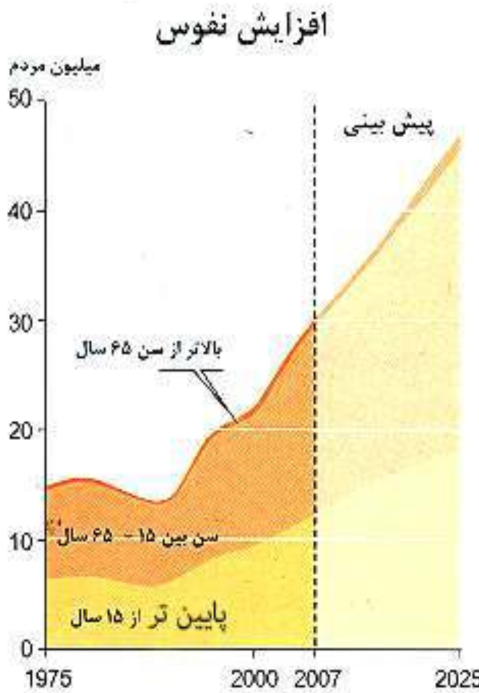
۳– نقش کاریز را در جا به جا شدن نفوس بیان دارید .

فعالیت خارج از صنف

کدام شرایط جغرافیایی باعث تشکیل شهرها و تراکم نفوس شده است، در ین مورد مقالهٔ مختصری بنویسید.

۳، ۲ – رشد نفوس و اوسط عمر

آیا می‌دانید که رشد نفوس و اوسط عمر در کشور عزیز ما چطور است؟

رشد نسبی نفوس افزایش و زیاد شدن افراد کشور را گویند، تهیه و ارقام و سروی اساسی دربارۀ تعداد و رشد نسبی نفوس از ضرورت‌های اساسی به‌شمار می‌رود تا از نظر دیموگرافی رشد، وفیات (مرد و زن) و باقی ارقام را همه وقت در اختیار محققین و مؤسسات بگذارند.

رشد نفوس در کشورهای روبه انکشاف تابع مقررات اجتماعی، مذهبی و اقتصادی قرار دارد.

که افغانستان نیز از جملۀ کشورهای رو به انکشاف است.

بنابرآن رشد وسطی و عادی نفوس در افغانستان ۲،۰۳ فیصد محاسبه شده است؛ اگرچه احصائیۀ دقیق وجود ندارد.

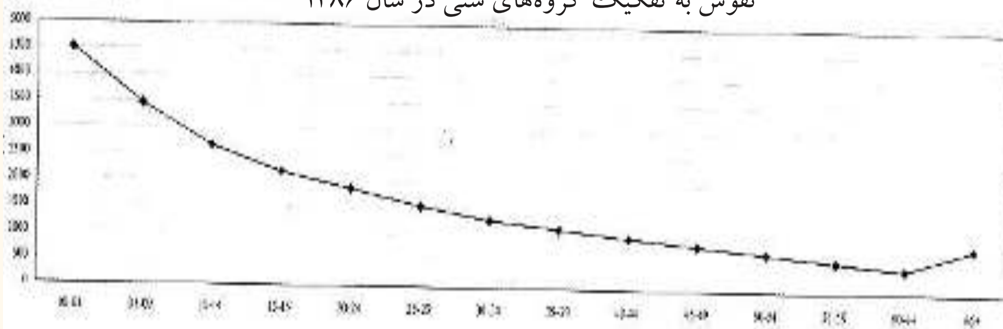
ارقام تخمینی دربارهٔ نفوس افغانستان و رشد آن به صورت رسمی برای اولین بار در سال ۱۳۱۵هـ‌ش. انتشار یافت که مجموعهٔ نفوس افغانستان دراین سال به ده ملیون و هفتاد هزار نفر گزارش داده شده بود.

وزارت پلان قرار احصائیهٔ سال ۱۳۲۹ هـ.ش نفوس تمام کشور را دوازده میلیون نفر تخمین نموده است و رشد نفوس سال‌های یاد شده روی تخمین استوار می‌باشد.

سرشماری کامل کشور در ۲۵ جوزای سال ۱۳۵۸ هـ.ش آغاز و در ۱۴ سرطان خاتمه یافت، با وجود احصائیه گیری دقیق نتوانستند، تمام نقاط کشور را احصائیه گیری کنند. قرار احصائیه سال ۱۳۵۸هـ ش. مجموع نفوس افغانستان ۱۵,۹۴ میلیون نفر بوده ، از آن جمله ۱۳,۴ ملیون نفر نفوس ساکن و ۲,۵۶ ملیون نفر دیگر آن را نفوس کوچی‌ها تشکیل می‌داد. از جملهٔ نفوس ساکن آن ۱۵,۴ فیصد در محل‌های شهری ۸۴,۶ فیصد در دهکده‌ها و روستاها امرار حیات داشته اند.

مجموع نفوس ساکن کشور دراین سال شامل ۲,۱ ملیون خانواده بوده، تعداد وسطی اعضای هر خانواده در حدود۶ نفر ثبت شده است. درحالی که نفوس کشور در سال ۱۳۸۸هـ ش. ۲۶ میلیون نفر و در سال ۱۳۹۷هـ ش. ۳۰ میلیون نفر تخمین شده است.

نفوس به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۸۶

جدول معلوماتی ازدیاد نفوس از سال (۱۳۴۰ ـ ۱۳۸۶هـ ش.)

شماره	سال	فیصدی رشد نفوس
۱	۱۳۴۰	۳,۱
۲	۱۳۴۸	۳
۳	۱۳۵۰	۲,۸
۴	۱۳۵۹	۲,۶
۵	۱۳۷۰	۱,۹
۶	۱۳۸۶	۲,۰۳

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند، هر گروه دربارۀ اهمیت نفوس بحث نموده وتأثیر آن را دربارۀ انکشاف نفوس باهمدیگر شریک سازند.

سؤال‌ها

۱- رشد نفوس در کشورهای روبه انکشاف چگونه می‌باشد؟

۲ـ رشد نفوس چه مفهوم دارد؟

۳- نفوس افغانستان احصائیه‌یی واقعی است یا تخمینی؟

۴- در کدام کشورها کنترول نفوس مجاز نیست؟

فعالیت خارج از صنف

رشد نفوس در کشور ما تابع کدام عوامل می‌باشد، دلایل را در کتابچه‌های تان بنوسید.

۴، ۲– کیفیت نفوس و ترکیب قومی در کشور

کیفیت نفوس را می‌توان در افغانستان به اساس مطالب ذیل مورد مطالعه و ارزیابی قرار داد.

- از لحاظ سن؛
- از لحاظ جنسیت؛
- مطالعه کیفیت نفوس از لحاظ خدمات اجتماعی و اقتصادی (زراعت، معادن وغیره) .

از سال ۱۳۵۸هـ ش. به این‌طرف کدام سرشماری نفوس که به سطح کشور باشد مورد اجرا قرار نگرفته است؛ بنابرآن احصائیه؛ در مورد توزیع، ترکیب، میزان، رشد و مشخصات اقتصادی و اجتماعی نفوس افغانستان در دسترس نیست؛ اما در سال ۱۳۸۳ اولویت‌های کیفیت نفوس از لحاظ ترکیب ذکور و اناث مورد مطالعه قرار گرفته است .

- در سال ۱۳۸۳ اولویت‌های کیفیت نفوس از لحاظ جنس احساس گردید. توجه بیش‌تر در آغاز دههٔ هشتاد دربارهٔ قشر اناث مبذول گردیده، سهم فعال آن‌ها را در تمام عرصه‌ها به وضاحت دیده می‌توانیم؛ اکنون تعداد قابل ملاحظهٔ زنان در شورای ملی ایفای وظیفه می‌نمایند؛ همچنان سهم زنان در ادارات دولتی به ویژه در ساحهٔ معارف و سکتورهای مختلف اقتصادی افزایش یافته است.

کشور ما از جمله کشورهای روبه انکشاف بوده، مجموع نفوس آن از (تولد– ۱۵) ساله ۴۴,۶٪ و از (۱۶ – ۶۰) ساله ۵۲,۹٪ و از ۶۵ ساله بالاتر ۲,۶٪ تخمین گردیده است.

نفوس فعال اقتصادی در کشور بین سنین (۱۵ – ۶۵) ساله گی[۱] بوده که از آن جمله ۸۰٪ در بخش زراعت و مالداری مشغول می‌باشند و متباقی در بخش‌های صنایع، معادن و خدمات اجتماعی مشغول کار اند و از ۶۵ ساله گی بالاتر نیز نفوس غیر فعال اقتصادی می‌باشند.

۱– از نظر سازمان حقوق بشر و اشتغال وظیفه سن طفولیت تا ۱۸ سالگی قبول شده است.

کیفیت تر کیب نفوس از لحاظ جنس در افغانستان

سال	نفوس شهری		نفوس دهاتی	
۱۳۸۸	اناث	ذکور	اناث	ذکور
	۲۵۰۳۰۹۰	۲۶۵۶۲۰۰	۸۷۵۲۳۰۰	۹۱۲۷۴۰۰
	۵۱۵۹۲۰۰		۱۷۸۷۹۷۰۰	

در جدول معلومات اضافی اخیر درس کیفیت ترکیب نفوس از لحاظ سن را به وضاحت مطالعه کرده می‌توانید.

توزیع جغرافیایی اقوام ساکن افغانستان چگونه است ؟

ساکنین و یا اتباع کشور عزیزما مطابق عنعنات تاریخی و به اساس قانون اساسی افغانستان، همه افغان اند؛ اما از نظر جغرافیای بشری در کشور ما اقوام مختلف زنده گی می‌کند که به صورت اجمالی دربارۀ آن‌ها اشاره می‌شود.

پشتون‌ها مطابق اسناد تاریخی از قدیم‌ترین نژاد آریایی در این سرزمین اند. پشتون‌ها در سراسر افغانستان سکونت دارند، بیشتر در مناطق شرقی، جنوبی وجنوب غربی کشور در کابل و ولایات همجوار آن زنده گی می‌نمایند .

تاجک‌ها، مانند پشتون‌ها از جمله اقوام بسیار سابقۀ آریایی این سر زمین می‌باشند که در سرتاسر کشور به خصوص در صفحات شمال مملکت ازبدخشان تا هرات و جنوب هندوکش از پروان تا کابل زنده گی می کنند، تاجک‌ها به صورت عموم به لسان فارسی دری تکلم می کنند.

- اوزبیک‌ها و ترکمن‌ها از جمله ساکنین قدیم کشور عزیز ما اند.آن‌ها در مناطق شمال وشمال غرب کشور سکونت دارند. اوزبیک‌ها، ترکمن‌ها، قرغزها وقزاق‌ها به لسان اوزبیکی، ترکی، قرغزی، و قزاقی تکلم می کنند.

هزاره‌ها نیز از جملۀ باشنده گان قدیم وطن ما بوده که به لسان فارسی دری به لهجۀ هزاره‌گی صحبت می کنند و در بامیان وسطوح مرتفع مرکزی زنده گی دارند.

نورستانی‌ها از اقوام آ ریایی‌ها می‌باشند و از زمرۀ باشنده‌گان کشور محسوب می گردند. منطقۀ

سکونت آن‌ها نورستان بوده و زبان ایشان نورستانی می‌باشد.

قوم دیگری که نژاد آریایی دارد، پشه‌یی‌ها هستند که در کنر، لغمان و کاپیسا زنده‌گی دارند زبان آن‌ها پشه‌یی می‌باشد.

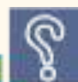
بلوچ‌ها هم از جملهٔ اقوام آریایی اند که در جنوب قندهار و چخانسور زنده‌گی دارند. زبان ایشان بلوچی بوده به زبان‌های پشتو و دری نیز تکلم می‌تو انند.

به همین ترتیب در کشور عزیز ما یک تعداد از قبایل قزل باش، عرب، گوجرو پامیر ی نیزسکونت دارند؛ همچنان یک تعداد هندوها و سک ها هم در کابل، ننگرهار، قندهار، گردیز و غزنی زنده‌گی نموده از باشنده‌گان این سرزمین اند.

فعالیت داخل صنف

هرگروه در بارهٔ کیفیت نفوس بحث نموده، نمایندهٔ هرگروه دانسته‌های شان را با دیگران شریک سازند.

سؤال‌ها

۱– کدام اقوام در افغانستان سکونت دارند، نام ببرید .

۲–از روی جدول (معلومات اضافی) نفوس مشغول به‌کار را به فیصدی در یابید .

۳– کدام سنین را نفوس فعال اقتصادی گفته می‌توانیم ؟

فعالیت خارج صنف

در بارهٔ اقوام ساکن در افغانستان، با استفاده از منابع مختلف یک مقاله بنوسید.

معلومات اضافی

۱۳۸۶(۲۰۰۷-۲۰۰۸)				توزیع سن (به سال)
مجموع نفوس مسکون				
ذکور	اناث	مجموع	فیصدی	
۱۱۷۸۳۶۰۰	۱۱۲۵۵۳۰۰	۲۳۰۳۸۹۰۰	۱۰۰	
۲۱۹۲۶۹۱	۲۳۲۱۸۷۱	۴۵۱۴۵۶۲	۲۰	۰۰–۰۴
۱۷۵۰۷۱۷	۱۶۹۴۹۶۲	۳۴۴۵۶۷۹	۱۵	۰۵–۰۹
۱۳۹۹۴۵۶	۱۲۵۳۶۸۷	۲۶۵۳۱۴۳	۱۱	۱۰–۱۴
۱۱۴۸۴۳۷	۱۰۱۷۴۴۴	۲۱۶۵۸۸۱	۹	۱۵–۱۹
۹۵۶۱۸۶	۹۰۴۷۱۲	۱۸۶۰۸۹۸	۸	۲۰–۲۴
۷۶۰۹۷۲	۷۷۹۷۲۱	۱۵۴۰۶۹۳	۷	۲۵–۲۹
۶۱۰۴۱۸	۶۷۶۸۰۵	۱۲۸۷۲۲۳	۵	۳۰–۳۴
۵۳۹۴۱۳	۵۹۵۲۷۱	۱۱۳۴۶۸۴	۵	۳۵–۳۹
۴۹۴۷۴۳	۴۸۶۵۳۴	۹۸۱۲۷۷	۴	۴۰–۴۴
۴۵۰۲۲۱	۴۰۲۴۶۱	۸۵۲۶۸۲	۴	۴۵–۴۹
۳۹۶۶۸۸	۳۲۳۹۲۵	۷۲۰۶۱۳	۳	۵۰–۵۴
۳۲۸۵۴۸	۲۵۱۶۲۶	۵۸۰۱۷۴	۳	۵۵–۵۹
۲۵۶۲۵۸	۱۹۰۹۰۶	۴۴۷۱۶۴	۲	۶۰–۶۴
۴۹۸۸۵۲	۳۵۵۳۷۵	۸۵۴۲۲۷	۴	۶۵ ساله و بالاتر از آن

نوت : نفوس کوچی (۱/۵) میلیون شامل نمی‌باشد .

۵، ۲ – مهاجرت‌های داخلی و خارجی و جا به جا شدن نفوس

آیا در بارهٔ انگیزه‌های مهاجرت که از کشور ما صورت گرفته معلومات دارید؟

در کشور ما مهاجرت‌ها از اثر رویدادهای تاریخی و مشکلات سیاسی، اجتماعی و حوادث طبیعی صورت گرفته است و به دو بخش تقسیم می‌شود مهاجرت‌های داخلی یا بی جای

شده‌گان و مهاجرت‌های خارجی، که انگیزه‌ها وعوامل آن قرار ذیل می‌باشد:

مهاجرت‌های سیاسی: مهاجرت‌های سیاسی وقتی صورت می‌گیرد که آزادی فکری و عقیدتی تحت فشار قرار گیرد؛ به‌طور مثال: مهاجرت مردم افغانستان که در اثر تهاجم شوروی وقت صورت گرفت و به کشورها و براعظم‌های مختلف جهان مهاجر شدند، تعداد شان از پنج میلیون نفر تجاوز می‌کند.

مهاجرت‌های اقتصادی: مردم از شهرهای کوچک و دهکده‌ها به شهرهای بزرگ وصنعتی برای دریافت شغل و وظیفهٔ مناسب، به‌خاطر امرار حیات وزنده‌گی مرفه و داشتن حیات مصئوون مهاجرت می‌کنند؛ بنابر عوامل فوق مردم دهکده‌ها به شهرهایی؛ چون کابل، کندهار، هرات، مزارشریف و شهرهای صنعتی کشور به مهاجرت پرداختند و تا اکنون ادامه دارد.

مهاجرت‌های تاریخی: درزمان‌های قدیم، آریایی‌ها از بخدی (بلخ) به سر زمین‌های اطراف آن الی هند وفارس مهاجرت نمودند؛ سپس مهاجرت یونانی‌ها، کوشانی‌ها، ومسلمان‌ها یکی بعد دیگر به این سرزمین صورت گرفت.

مهاجرت‌هایی که به اثر آفات طبیعی منجمله خشک سالی‌ها صورت گرفته است، مثال: در سال ۱۳۴۹هـ ش. هموطنان عزیز ما به اثر خشک سالی مجبور به ترک محلات وخانه‌های شان شدند که شامل مردم ولایات بادغیس، ارزگان و سطح مرتفع هزاره جات می‌باشد.

مهاجرت‌های موسمی‌بین نقاط گرم سیر وسردسیر صورت می‌گیرد؛ یعنی مهاجرین در ایام تابستان غرض پرورش مواشی خویش و همچنان به منظور زراعت به نواحی مجاور مهاجرت می‌نمایند، که مهاجرت کوچی‌ها بهترین مثال آن می‌باشد.

• اثرات مهاجرت ها:

مهاجرت‌ها بالای مهاجرین افغانستان اثرهای مثبت و منفی گذاشته است.اثرهای منفی؛ مانند:

• تحت نفوذ فرهنگ بیگانه قرار گرفتن؛

• فرار مغز ها؛

• از دست دادن نیروی جوان (نفوس فعال اقتصادی)

• انتقال سرمایه به خارج کشور؛

• زیر پاشدن حقوق انسانی شان؛

• سلوک‌های منفی؛ چون مبتلا شدن به مرض (HIV)، امراض جلدی، مواد مخدر و غیره.

اثرات مثبت آن عبارت اند از:

• انتقال فرهنگ خود آشنایی با فرهنگ‌های دیگران.

• آشنایی به زبان‌های خارجی

• آشنایی با تکنالوژی جدید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند. هر گروه در بارهٔ سؤالات ذیل بحث نموده، نمایندهٔ هر گروه معلومات شان‌را در صنف ارائه نماید.

• در بارهٔ مهاجرت سیاسی و انگیزهٔ آن بحث کنید.

• چرا هموطنان ما به شهرهای بزرگ و صنعتی مهاجرت کرده اند؟

• آیا مهاجرت‌های تاریخی در کشور ما صورت گرفته است؟

سؤال ها

۱–چرا هموطنان ما از قصبات و دهکده‌ها به شهرها مهاجرت می کنند؟

۲– اثرهای منفی و مثبت مهاجرت را بیان کنید.

۳– چرا تا هنوز مهاجرت افغان‌ها به کشورهای دیگر ادامه دارد؟

فعالیت خارج صنف

چرا هموطنان ما به کشورهای دیگر مهاجر شدند. تحت این عنوان مقاله یی نوشته و در ساعت آینده مضمون جغرافیه برای هم صنفان تان ارائه کنید.

فصل سوم
دین و زبان

درس دوازدهم

۱,۳ – دین

خانهٔ کعبهٔ شریف

بیش‌تر مردم افغانستان پیرو کدام دین و مذهب اند؟

انسان‌ها همراه با اعتقادهای خود زنده‌گی می‌کنند. مردم ما قبل از اسلام پیرو آیین‌های مختلف بودند.

اجداد ما آریایی‌ها پیش از کوچ کردن به سرزمین‌های جدید آیین بدوی داشتند. عناصر طبیعت را که در زنده‌گی شان مؤثر بود، مقدس می‌شمردند.

مردم افغانستان با وجود بقایای عقاید کهن ویدی و برهمنی قدیم که در شرق مملکت مروج بود، آیین زردشتی هم در شمال وغرب مملکت رواج داشت؛ ولی هنگامی‌که در سال ۲۰۶ ق.م آشوکا به تبلیغ و نشر آیین بودا کمر بست در مدت هزار سال مابعد آن عقاید و آیین آن در شرق و شمال کشور رواج تام یافت که از نظر حیاتی، فکری، هنری و فرهنگی تأثیرات عمیقی را در زنده‌گانی مردم این سرزمین گذاشت. آیین بودایی با نفوذ سلطهٔ آشوکا از جنوب هندوکش تا قندهار انتشار یافت.

در آستانهٔ ظهور دین مقدس اسلام دین و آیین‌های مختلفی، نظیر آیین زردشتی، بودایی و کمی‌هم از ادیان آسمانی یهودیت و مسیحیت در خراسان (افغانستان) پیروان و طرفدارانی داشتند ؛ اما چنان دینی که در سراسر افغانستان رواج عام داشته و به عنوان دین ملی پذیرفته شده باشد، وجود نداشت؛ بنابرآن خراسان آن عهد یا افغانستان امروز آمادهٔ پذیرفتن دین مقدس اسلام بود.

در عهد حضرت عثمان (رض) بعد از سال ۲۵ هجری فتوحات اسلامی‌در خاک افغانستان پیشرفت کرد. احنف بن قیس شهر هرات را به زور و جنگ تصرف نموده، مردم را به دین اسلام مشرف ساخت. خلیفهٔ سوم حضرت عثمان (رض)، عبدالله بن عامر را سر لشکر تعیین نمود. عبدالله بن عامر دامنه اسلام را تا نواحی شرقی امپراتوری اسلامی‌گسترش داد. او سرخس، فاریاب، تالقان، کندهار وغزنی را فتح کرده، دین اسلام را در آن جاها منتشر کرد. کابل را یکسال محاصره کرده و به مشکل آن را تصرف کرد. به مرور زمان تمام نواحی افغانستان به دین اسلام مشرف شدند. تنها مردم کافرستان که بعد به نورستان یادشد، تامدت زیادی دین سابقهٔ خود را نگهداشتند که در قرن ۱۹ میلادی در زمان امیر عبدالرحمن خان به

دین اسلام مشرف شدند.

دین رسمی دولت جمهوری اسلامی افغانستان دین مقدس اسلام است. پیروان سایر ادیان در پیروی از دین و اجرای مراسم دینی‌شان در حدود احکام قانون آزاد می‌باشند. در افغانستان هیچ قانونی نمی‌تواند، مخالف معتقدات و احکام دین مقدس اسلام باشد.

در حال حاضر ۹۹,۶٪ مردم افغانستان پیرو دین مقدس اسلام می‌باشند.یک تعداد اهل هنود و سک‌ها هم در افغانستان بود و باش دارند. اهل هنود و سک‌های افغانستان در شهرهای کابل، جلال آباد، کندهار، چاریکار، غزنی، گردیز و دیگر شهرها زنده گی می کنند و بیش تر تجارت پیشه اند.

اکثر مردم افغانستان پیرو مذهب حنفی و بقیهٔ آن پیرو مذاهب تشیع می‌باشند. اهل تشیع افغانستان با مذاهب تشیع جعفری و اسماعیلیه تقسیم شده اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه ها تقسیم شوند، هرگروه در مورد یکی از موضوعات ذیل باهم بحث نموده نتیجهٔ بحث خویش را در صنف شرح دهند:

- آریایی ها چه آیین داشتند؟
- آیین بودایی چه وقت و در کدام نواحی انتشار زیاد یافت ؟
- دین مقدس اسلام چگونه در افغانستان منتشر گردید؟

سؤال‌ها

پرسش‌های صحیح و غلط زیر را از هم تشخیص دهید:

۱ـ آریایی‌ها عناصر طبیعت را که در زنده‌گی شان مؤثر بود، مقدس می‌شمردند.

۲ـ تمام مردم افغانستان پیرو یک مذهب اسلامی‌اند.

۳ـ کدام اشخاص در انتشار دین اسلام در افغانستان نقش داشتند؟

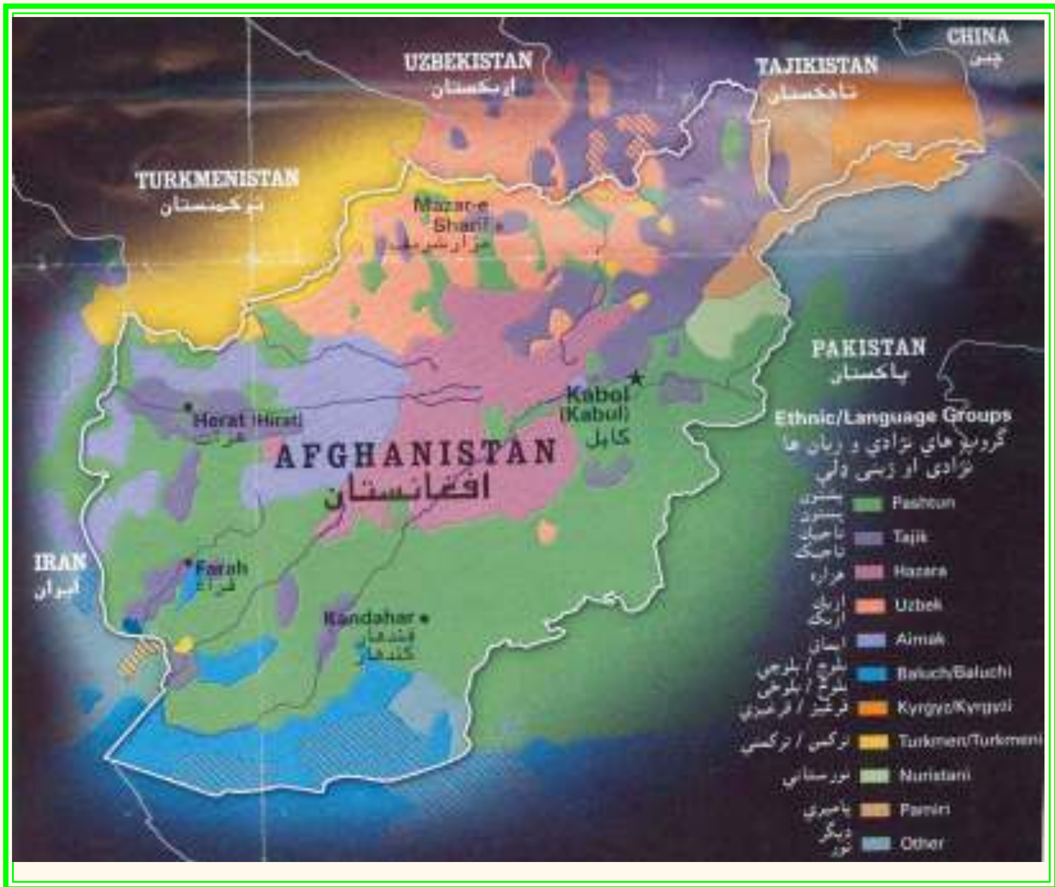
۴ـ در حال حاضر مردم افغانستان پیرو کدام ادیان و مذاهب هستند؟

فعالیت خارج از صنف

مزیت اسلام را در بهبود اجتماعی در طی چند سطر بنوسید ودر ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

۲، ۳ – زبان

در ا فغانستان بیش از سی زبان مستقل وجود دارد که در نقاط مختلف مردم با زبان‌ها و لهجه‌های مختلف تکلم می کنند.

اهمیت زبان‌های افغانستان؛ مانند سایر زبان‌های دنیا مربوط به تعداد گوینده گان آن می‌باشد. طور مثال زبان‌های پشتو و دری در نقاط وسیعی از کشور عمومیت داشته و مردم با آن تکلم می کنند و تقریباً تمام مردم افغانستان آن‌را می‌فهمند. در حالی که با زبان‌های اورمری و عربی فقط در چند قریه محدود، تکلم صورت می گیرد.

زبان اندو اروپایی به دو بخش آریایی(ارانی) و هندی تقسیم می‌شود که زبان آریایی به طور

عموم در قسمت‌های جنوب‌غرب، شمال‌غرب و شمال‌شرق کشور رواج زیاد دارد و زبان‌های مشهور آن پشتو، فارسی دری، بلوچی، اورمری و زبان پامیری(غلچه)، یعنی زبان‌های کوهی می‌باشد.

در زبان هندی؛ گوربتی، کلشه‌یی، تیراهی، سندی و پنجابی شامل می‌باشند. زبان رویدا که یک شاخه میان گروه هندی آریایی می‌باشد و زبان‌های کتی، بشکلی، وایگلی، پرسینی، شکونی، پشه‌یی، پراچی و نورستانی در آن شامل می‌شود که به طور عموم مردم نورستان و مردم اطراف آنجا به آن تکلم می‌کنند.

زبان‌های دیگر افغانستان ترکی و مغولی می‌باشد که شامل دو سلسله است . یکی شاخهٔ ترکی شرقی؛ مانند اوزبیکی، قزاقی و قرغزی وشاخهٔ ترکی غربی آن، زبان‌های ترکمنی و آذری را دربر می‌گیرد.

۳، ۳ – توزیع جغرافیایی زبان‌ها

زبان‌های افغانستان با مناطقی که مردم به آن صحبت می‌کنند؛ ازین قرار اند:

– **زبان پشتو:** کسانی‌که به زبان پشتو صحبت می‌کنند تقریباً در تمام کشور زنده‌گی می‌کنند؛ اما اکثر پشتون‌ها در مناطق شرقی، جنوبی و جنوب‌غربی افغانستان زیست دارند. این زبان لهجه‌های زیاد داردکه لهجهٔ مشرقی و قندهاری خوبتر از یکدیگر تشخیص می‌شوند.

– **زبان دری:** از جملهٔ قدیم‌ترین زبان‌های کشور بوده، عدهٔ زیاد نفوس کشور با زبان و لهجه‌های مختلف، به این زبان آشنایی دارند. تقریباً در تمام افغانستان مردم به این زبان بلدیت دارند.

– **بلوچی:** مردم نواحی هلمند، گودزیره، هامون صابری و در سرحدات غربی کشور یک تعداد مردم به آن صحبت می‌کنند.

– **زبان اوزبیکی:** در ولایات شمال کشور تعدادی از مردم به آن سخن می‌گویند.

– **زبان ترکمنی:** یک تعداد مردم در شمال و شمال غرب کشور تا ولایت هرات به آن صحبت می‌کنند.

ـ پراچی: در یکی از دره‌های نجراب متصل به اله سای تگاب مردم با زبان پراچی صحبت می‌کنند؛

ـ زبان منجی: در منجان بدخشان، زبان واخی در واخان، زبان سریگی در شمال واخان، زبان سنگلیچی در شرق منجان و جنوب زیباک بدخشان، زبان زیباکی در زیباک بدخشان، زبان اشکاشمی‌در اشکاشم بدخشان، زبان شغنی در اشکاشم و شغنان بدخشان، زبان روشانی و اشری در غرب بدخشان و جوار دریای پنج و زبان قرغزی در پامیر خورد مروج است.

زبان پامیری که به آن مردم صحبت می‌کنند در ساحهٔ پامیر رایج می‌باشد.

• زبان‌های کته و ایگلی، شکونی و پارونی در نورستان، زبان گوربتی در نورستان شرقی، زبان پشه‌یی در نورستان، دره‌های لغمان، تگاب، نجراب، کوهستان، کاپیسا وپغمان، زبان تیراهی در غرب خیبر و دکه و زبان جتی زبان جت ها می‌باشد.

• زبان‌های سندی، لهندا و پنجابی که اهل هنود به آن صحبت می‌کنند.

زبان اورمری در لوگر، زبان براهوی در اطراف شورابک چخانسور رواج دارد. زبان‌های مغلی و آذری اکنون از میان رفته؛ ولی قسماً زبان قزاقی در بعضی از مناطق ولایت بلخ وجود دارد. زبان‌های پشتو و دری که اکثریت مردم افغانستان به آن آشنایی دارند، زبان‌های رسمی‌دولت می‌باشند. در مناطقی که اکثریت مردم به یکی از زبان‌های ازبکی، ترکمنی، پشه‌یی، نورستانی، بلوچی، گوجری و پامیری تکلم می‌نمایند؛ این زبان‌ها علاوه بر پشتو و دری در منطقهٔ به حیث زبان سوم رسمی‌می‌باشد.

فعالت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شده، هر گروه در مورد یکی از موضوع‌های زیر باهم بحث نموده، یک‌نفر به نماینده‌گی از گروه خود موضوع را پیش روی صنف شرح دهد:

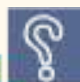
• مردم افغانستان به کدام زبان‌ها صحبت می‌کنند و کدام زبان‌ها به کدام دلیل رسمی‌می‌باشند؟

• زبان اندو اروپایی به چند بخش تقسیم شده وهریک زبان‌های مشهور را با مناطق آن واضح سازید.

• دربارهٔ زبان‌های رویدا، ترکی و مغولی معلومات دهید.

• بلوچ‌ها، اوزبیک‌ها و ترکمن‌ها در کدام مناطق افغانستان زنده گی می‌کنند؟

• کدام زبان‌ها در بدخشان و نورستان رایج است.

سؤال‌ها

۱ـ هندوهای افغانستان به زبان‌های (   )، (   ) و (   ) صحبت می‌کنند.

۲ـ زبان پشه‌یی در کدام مناطق کشور مروج است؟

۳ـ کدام زبان‌ها اکنون از بین رفته و گوینده ندارد؟

۴ـ چرا زبان‌های پشتو و فارسی دری زبان‌های رسمی‌اند؟

۵ـ کدام زبان‌ها و به چه دلیل به حیث زبان سوم رسمی‌اند؟

فعالیت خارج از صنف

مهم‌ترین زبان‌های افغانستان را به ترتیب در یک جدول بنویسید.

۱,۴–اهمیت مواصلات

در تصویر فوق کدام شاهراه را ملاحظه می‌نمایید

راه‌های مواصلاتی منحیث زیر بنای انکشاف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، کلتوری و اداری جامعه در یک کشور می‌باشد.

تمام ضرورت‌های اقتصادی (زراعتی، صنعتی و تجارتی)، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بدون

انکشاف و ترقی خطوط مواصلاتی امکان پذیر نیست.

پیشرفت اقتصادی و صنعتی یک جامعهٔ مرفه بسته گی تام به پیشرفت و ارتقای خطوط مواصلاتی و وسایط نقلیه همان کشور دارد.

کشورهای روبه انکشاف که مراحل ابتدایی انکشاف اقتصادی و صنعتی را طی می کنند، اول‌تر از همه باید شرایط مواصلاتی و ترانسپورتی را آماده سازند تا این‌که وسایل تولیدی، تجارتی کسب و کار، ترقی و گسترش نماید. افغانستان که از جملهٔ کشورهای روبه انکشاف، محاط به خشکه و کوهستانی است، دریاهای آن نیز با نشیب زیاد با گونه‌یی سیلابی که دارد، برای کشتی رانی مساعد، نمی‌باشد.

بنابراین ضرورت انکشاف سکتور مواصلاتی زمینی و هوایی از جمله ضرورت‌های اساسی کشور محسوب می‌شود که بدون شبکه منظم مواصلاتی انکشاف همه جانبهٔ اقتصادی و اجتماعی ناممکن است.

راه‌های مواصلاتی شهرها و مناطق را باهم پیوست می‌سازد، مواد خام صنعتی و مولد انرژی را به مراکز صنعتی و محصولات صنعتی و زراعتی را به مارکیت‌ها و مراکز استهلاکی انتقال می دهد.

سرمایه گذاری در این سکتور حیثیت زیر بنای اقتصادی کشور را دارد که باعث توسعهٔ اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و پلان گذاری اقتصادی درتمام کشور می گردد؛ به‌طور خلاصه در مورد اقتصادی بودن مواصلات می توان گفت که:

با استفاده از راه‌های منظم ترانسپورتی قیمت اشیا در بازار تقلیل می‌یابد.

در مصرف مواد سوخت صرفه‌جویی به‌عمل می‌آید و اموال تجارتی بدون ضیاع وقت به مارکیت‌ها انتقال می گردد.

اقوام مختلف از عنعنات همدیگر باخبر می‌شوند و وحدت ملی کشورتأمین می گردد. در ضمن به مناطق مصیبت زده، به سرعت رسیده گی صورت گرفته می‌تواند. در صورت عدم موجودیت راه‌های ترانسپورتی، برعلاوهٔ این که اهداف فوق بر آورده نمی‌شود؛ بلکه سبب

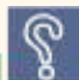
عقب‌مانی فرهنگی و تربیتی نیز می گردد. در کشور ما با درک مشکلات فوق از گذشته در پلان‌های پنج ساله خویش بیش ترین بودیجه انکشافی را برای اعمار شاهراه بزرگ موتر رو اختصاص داده بودند، در جنگ تحمیلی داخلی سه دهۀ اخیر، تقریباً همه شبکۀ مواصلات تخریب و ضرورت به اعمار مجدد آن احساس می گردید.

بنابر این بعد از تأسیس حکومت موقت در افغانستان در کنفرانس همکاری توکیو ـ جاپان با توسعه و اعمار مجدد شاهراه‌های کشور به حیث زیر بنای اقتصادی حق اولیت داده شده که حالا قیر ریزی شاهراه حلقوی ۸۰٪ و اتصال آن با بنادر کشور تکمیل و همچنین اتصال ولایات با همدیگر و ولسوالی‌ها با مرکز ولایات ادامه دارد. از جانب دیگر خطوط ترانزیتی با همسایه‌های شمال و غرب نیز فعال شده، و تجارت ما در منطقه گسترش می‌یابد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند، یک گروه اهمیت مواصلات را به‌حیث زیربنای اقتصادی کشور وگروه دوم رول مواصلات را در انکشاف اقتصادی و اجتماعی کشور مورد بحث قرار داده نتیجۀ فعالیت شان را یکی از اعضای گروه به هم صنفان گزارش دهد. جناب معلم در اخیر نتیجۀ فعالیت گروهی را یکجا با معلومات خویش جمع بندی نماید.

سؤال ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ چرا در کشور ما مواصلات زمینی و هوایی نسبت به دیگر بخش‌های آن انکشاف خوب نموده است؟

۲ـ چرا در پلان پنج سالۀ گذشته بیش‌تر توجه به انکشاف مواصلات معطوف گردیده بود؟

۳ـ چرا در کنفرانس همکاری توکیو- جاپان بیش‌تر توجه به اعمار مجدد شاهراه‌های کشور صورت گرفت؟

فعالیت خارج از صنف

اهمیت مواصلات زمینی و تأثیر آن را بر انکشاف اقتصادی کشور در طی چند سطر تحریر و در ساعت آیندۀ مضمون جغرافیه، به صنف ارایه نمایید.

۲,۴ ـ حمل و نقل زمینی

آیا می‌دانید که موتر چه وقت وارد کشور ما شده است؟

موجودیت یک سیستم منظم مواصلاتی حمل و نقل، زیربنای اساسی انکشاف اجتماعی و اقتصادی (به شمول صنایع) را تشکیل داده، باعث ایجاد همبسته‌گی اجتماعی، اقتصادی و فراهم آوری تسهیلات انتقال مواد خدماتی و اطلاعات در کشور می‌گردد. تجارت به سویهٔ ملی انکشاف یافته و توأم به آن استخدام پرسونل و عواید نیز توسعه می‌یابد و سطح زنده گی نیز بلند می‌رود. موجودیت این‌گونه زیربناها در افغانستان با در نظر گرفتن ساختمان اراضی و جغرافیایی به مناطق خاص و جداگانه تقسیم می‌شود. تسهیلات حمل و نقل دارای ارزش فوق العاده می‌باشد به خصوص توسعهٔ صنایع که بدون انتقال مواد خام و مواد مولد انرژی به موسسات صنعتی، تولیدات آن به مناطق استهلاکی غیر ممکن به نظر می‌رسد.

افغانستان با در نظر گرفتن موقعیت جغرافیای آن در جنوب آسیای مرکزی از قدیم‌ترین ادوار تاریخ برای مدت طولانی در تامین روابط تجارتی بین شرق و غرب و شمال و جنوب حایز اهمیت فراوان بوده، ادامهٔ این ارتباطات تجارتی و فرهنگی در ارتقای سطح زنده‌گی مردمان کشور از نگاه اقتصاد و فرهنگ نقش بس مهمی را ایفا می‌کند.

در قرن ۴ ق. م در نتیجهٔ لشکر کشی اسکندر مقدونی، ارتباط تجارتی بین یونان و هند از طریق افغانستان تأمین شده بود، در قرن اول میلادی در زمان شاهان یونان باختری این کشور

در زمینه تجارت و ارتباط مقام مهمی‌داشت، بلخ محل اتصال آن راه‌ها بود.

همچنین شاهراۀ ابریشم که (در دوران امپراتوری کوشانی‌ها) از این کشور می گذشت. بنابرآن شهر بلخ مرکز تبادلۀ امتعۀ مملک غربی (اروپایی)، چینایی و هندی بود. این راه بزرگ توسط کاروان سراها باهم وصل گردیده بود .

در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان تعمیر کاروان سراها دوباره روی دست گرفته شد و الغای محصول تجارت داخلی زمینه را برای تجارت و اقتصاد فراهم ساخت، تمدید خط آهن توسط انگلیس‌ها از کراچی تا کویته (چمن) صورت گرفت؛ اما برای تجارت خارجی کشور توجه به‌عمل نیامد.

تا سال ۱۹۳۰ مطابق ۱۳۰۸هـ ش. تمام مسافرت‌ها پیاده و یا حمل و نقل به وسیلۀ حیوانات صورت می گرفت، و از آن به بعد با استفاده از وسایل عصری حمل و نقل به تدریج توسعه یافت. در ۱۹۰۹ م در زمان حکومت امیر حبیب الله خان بار اول موترها از کمپنی (دملر) در ممبیی(بمبیی) خریداری و در کابل به کار انداخته شد، ۵۷ نفر کارگر نیز به ممبیی فرستاده شد تا کارهای تخنیکی موتر را فراگیرند، بدین ترتیب شرکت موتر توسط درباریان حکومت تأسیس گردید؛ البته بایسکل پیش ازاین به افغانستان وارد شده بود.

سرک‌های قدیمی کاروان رو را ترمیم کردند، تعمیر سرک‌های جدید موتر رو بین کابل ـ جلال آباد، جلال آباد ـ لغمان، کابل ـ جبل السراج، کابل ـ لوگر، کابل ـ غزنی ساخته شد.

در سراسر خطوط مواصلاتی افغانستان کاروان سراهایی به‌نام رباط‌های سراجیه بالای مردم آباد گردید بود و فاصله بین دو رباط شش کروه[1] یا تقریباً ۱۸ کیلومتر بود. علاوه بر آن بالای دریاها پل‌های عصری موتر رو ساخته شد. در زمان حکومت امانیه و ما بعد آن بیش‌تر توجه به مواصلات زمینی معطوف گردید. احداث سرک و انکشاف خطوط مواصلاتی یک امر لازمی و ضروری پنداشته شد؛ چون افغانستان یک کشور محاط به خشکه است و راه بحری ندارد؛ بنابرآن غرض، تأمین ارتباطات داخلی و خارجی از هیچ وسیلۀ موثر تر به جز ترانسپورت زمینی و در مرحله دوم فضایی نخواهد بود. در اعمار و توسعۀ راه‌های ترانسپورت زمینی کشور، مشکلات زیادی موجود بود که برخی از آن را یاد آور می‌شویم:

۱ – کروه مساوی است به چهار هزار گز جریب و هرگز جریب مساوی است به (۲۹) انچ انگلیسی.

- ساختمان طبیعی افغانستان و کوهستانی بودن آن؛
- اقلیم جداگانه مناطق کوهستانی وصحرایی؛
- نبودن وسایل عصری، پرسونل فنی و سرمایهٔ کافی؛

می‌دانیم که + حصهٔ کشورما کوهستانی است، این کوه‌ها از شمال‌شرق به طرف جنوب‌غرب به مثابهٔ دیوار[۳] طبیعی واقع گردیده که کشور را به دو حصهٔ شمالی و جنوبی تقسیم نموده است. اکثر کوتل‌های آن بیش از ۳۰۰۰ متر ارتفاع دارد و در بیش‌تر ایام سال پر برف بوده، مانع عبور و مرور می‌گردد. بسیاری از دره‌های آن از شمال به جنوب، کم عرض و در امتداد دریاها واقع گردیده که مشکلات رفت و آمد را به وجود آورده است. به این ترتیب مناطق کوهستانی و دشت‌های وسیع ریگستانی مشکلات را در برابر توسعهٔ ترانسپورت زمینی ایجاد کرده است که برای رفع این موانع به سرمایهٔ بیش‌تر، وسایل عصری و پرسونل فنی ضرورت دارد.

مسیر دریاهای کشوربا وجودی‌که در تمدید راه‌های کاروانی و شاهراه‌ها کمک مؤثر نموده است. با آن هم در تمدید و انکشاف ترانسپورت زمینی مشکلاتی را نیز بار آورده است. از این‌که در بعضی جاها دره‌ها بسیار تنگ و باریک است و تنها مجرای دریاها را تشکیل می‌دهد؛ مانند ماهیپر، درونته، سالنگ وغیره که دربعضی قسمت ایجاب تراش نمودن کوه‌ها وساختن تونل ها را می‌کند.

دریاها نیز پیچ وتاب خورده و سرک‌ها باید چند بار بالای مسیر دریا عبور نمایند. بر علاوه پل‌های متعدد و دیوارهای استنادی در مقابل برف کوچ‌ها نیز اعمار گردد؛ بنابرآن برای حل این مشکلات وقت زیاد، سرمایه کافی و کارمندان فنی ضرورت است.

با وجود این همه مشکلات، ترانسپورت زمینی نسبت به هر وسیلهٔ دیگر ضروری و مفیدتر می‌باشد. در راه انکشاف خطوط آهن نیز موانع طبیعی ذکر شده قابل توجه است که به سبب آن خطوط آهن در کشور ما تأسیس نگردیده بود حالا نخستین خط آهن در داخل کشور از بندر حیرتان تا میدان هوایی مزار شریف به طول ۷۵ کیلومتر توسط کمپنی اوزبکستان در مدت یکسال تکمیل می‌گردد، با اعمار این خط آهن ارتباطات کشور ما با راه‌های آهن جهان تامین شده می‌تواند؛ همچنین راه آهن اسلام قلعه –هرات به طول ۶۰ کیلومتر به همکاری

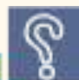
کشور ایران اعمار می‌گردد، در نظر است به کمک کشور همسایه (ایکو و سارک) خطوط دیگر آهن نیز تمدید گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و هر گروه روی نقش مواصلات به حیث زیر بنای اقتصادی و اجتماعی کشور باهم بحث نمایند و نتیجهٔ بحث شان را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان بیان نماید و معلم محتر م نتیجهٔ بحث را با معلومات خویش جمع بندی کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ مشکلات عمدهٔ انکشاف راه‌های ترانسپورت زمینی کشور را به گونهٔ مختصر توضیح دهید؟

۲ـ چرا ترانسپورت زمینی نسبت به دیگر ترانسپورت ها در کشور بیشتر توسعه یافته است؟

۳ـ اهمیت ترانسپورت زمینی را در انکشاف اقتصادی کشور توضیح دهید.

– جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:

۴ـ موتر برای اولین بار در زمان حکومت .... وارد کشور گردید؟

۵ـ برای اولین بار ارتباطات تجارتی بین هند و یونان از طریق افغانستان در زمان حکومت .... برقرار گردید.

سؤالات صحیح را مشخص کنید.

۶ـ موقعیت جغرافیایی کشورما در تأمین روابط تجارتی بین شرق و غرب اهمیت دارد.

۷ـ اعمار سرک‌های موتر رو در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان آغاز گردید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به اهمیت ترانسپورت زمینی در توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی و کلتوری کشور چند سطر تحریر و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان خویش بخوانید.

الف) انواع وسایل حمل و نقل زمینی

به تصاویر فوق د قیق شوید و بگویید که این وسایل مربوط کدام بخش ترا نسپورت می‌باشد ؟

اصطلاح ترانسپورت زمینی به وسایلی اطلاق می گردد، که در روی خشکه حرکت می کند؛ مانند حیوانات باربری، بایسکل، موترسایکل، موتر (لاری‌ها، بس‌ها، مینی بوس‌ها و موترهای تیز رفتار) ریل با انواع مختلف آن.

با اختراع این وسایل فاصله‌ها بین مناطق و کشورها کوتاه‌تر شده؛ یعنی فاصله‌هایی که در گذشته کاروان‌ها به هفته‌ها طی می‌نمودند، حالا با استفاده ازین وسایل به چند ساعت تقلیل یافته است. همچنین با استفادهٔ این وسایل مال تجارت سنگین که قبلاً توان انتقال آن را نداشتند حالا به سهولت انتقال داده می‌شود.

بایسکل مفیدترین وسیلهٔ ترانسپورتی است که هر روز میلیون‌ها انسان آن را در جهان مورد استفاده قرار می‌دهند و حتا در بسیاری کشورهای جهان برای ترانسپورت بایسکل، جاده‌های مخصوص ساخته شده است.

برای نخستین بار بایسکل را یک عالم انگلیس کنت دوسواک در ۱۷۹۰ میلادی اختراع کرد که دارای دو چرخ ویک چوکات بود. حالا در کشورهای جهان صدها نوع بایسکل ساخته می‌شود؛ که نه تنها وسیلهٔ ترانسپورتی است؛ بلکه از نگاه ورزش نیز مفید می‌باشد. مواد سوخت مصرف نمی کند و محیط زیست را نیز آلوده نمی‌سازد. حد اعظمی ترانسپورت زمینی مردم چین را به ویژه در شهرها، بایسکل تشکیل می‌دهد.

بایسکل که کشور ما قبل از موتردر زمان امیر حبیب الله خان وارد شده بود و اکنون هزاران نفر درکشور از آن استفاده می کنند.
وسیلهٔ دیگری که توسط ماشین کوچک با مصرف نفت فعالیت می کند، به‌نام موترسایکل یاد شده، نسبت کم مصرف نمودن نفت، بیش‌تر مورد استفاده قرار می گیرد. استعمال آن در کشورما بعد از بایسکل قرار دارد.
در نیمهٔ دوم قرن ۱۸ میلادی با کشف ماشین بخار، سمنگتن وسیلهٔ نقلیه‌یی ساخت که به واسطه بخار حرکت می کرد که اولین نوع موتر ابتدایی می‌باشد.
در انگلستان بسیاری از وسایل نقلیه ساخته شد؛ اما به سبب مصرف زغال سنگ زیاد دود تولید می کرد و نسبت نواقص تخنیکی زیادتر تصادم می‌نمود.
در نیمهٔ دوم قرن ۱۹میلادی موتر اختراع گردید که به‌واسطهٔ نفت حرکت می کرد. در کشور ما زمانی که مستردین سکرتر وزارت خارجهٔ هند بریتانوی در ماه دسمبر ۱۹۰۴م. به کابل سفر کرد. در پهلوی دیگر تحایف یک عراده موتر را نیز به امیر حبیب الله خان تحفه داد. که ۷۰۰ پوند سترلنگ ارزش داشت. در آن موتر عوض دیزل چوب می‌سوخت و ماشین را به حرکت می آورد.
حالا در کشورما انواع مختلف موترها وارد گردیده است؛ مانند موترهای باربری(لاری، تانکرهای تیل و گاز طبیعی). سرویس‌های خورد و بزرگ، تیزرفتارها که از عصری ترین کمپنی‌های جهان می‌باشد .
خط آهن و ریل، قدیمی‌ترین وسیلهٔ نقلیه است که به وسیلهٔ ماشین بخار به‌کار انداخته شده و خطوط آهن برایش تمدید گردیده و امروز در جهان بزرگترین وسیلهٔ حمل و نقل زمینی به‌شمار می‌رود.
در سال ۱۳۰۵ هـ.ش. در زمان حکومت شاه امان الله خان زمانی‌که ساختن شهر عصری دارالامان آغاز گردید، برای انتقال افراد و مواد تعمیراتی یک ریل کوچک با خط آهن آن وارد گردید که از زیارت شاه دوشمشیره (ع) تا قصر دارالامان تمدید گردیده بود . این خط ریل یک انجن (ماشین) بخار و چند واگون داشت و همه روزه در این خط اموال و مردم را انتقال می‌داد. که هنوز بقایای آن در موزیم کابل موجود است.
این خط ۸.۷ کیلومتر طول داشت تا سال ۱۳۰۷ هـ. ش. فعال بود بعد از سقوط حکومت شاه امان الله خان زمامداران وقت چندان علاقه به اعمار خطوط آهن نشان ندادند.
قابل یاد آوری است که در کشور ما تمام تصدی‌های ترانسپورتی به استثنای ملی بس منحل گردیده، این تصدی با داشتن بیش از هزار عراده بس در داخل شهر کابل و ولایات کشور فعالیت می‌نماید و همچنین در نظراست که شبکه‌های بس‌های برقی که در جنگ داخلی شهر

کابل از بین رفته بود دوباره احیا گردد.
بس‌های برقی علاوه برآن که کم مصرف می‌باشد محیط زیست را نیز آلوده نمی‌سازد.
معلومات اضافی:
ترانسپورت زمینی به خصوص تولید وسایط از بیرون کشور رشد قابل ملاحظهٔ نموده است بنابرآن در سال ۱۳۸۵هـ ش. تعداد مجموع موترهایی که ثبت شده به ۶۰۶۹۴۴ عراده می‌رسید.

این رقم در سال ۱۳۸۶ هـ ش. به ۸۷۳۷۰۱ عراده بلند رفته است که افزایش ۴۳٫۸٪ رانشان می‌دهد.
موترهای شخصی و تکسی بیش‌ترین افزایش را داشته و هم‌چنان لاری‌ها از ۱۱۷۴۶۰ به ۱۳۵۴۴۶ و سرویس‌ها از ۴۸۵۱۳ به ۵۸۰۴۹ عراده، افزایش یافته است.

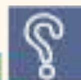
ترانسپورت زمینی

شاخص‌ها	واحد مقیاس	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶
مجموع	عراده	۴۸۶۱۴۱	۶۰۶۹۴۴	۸۷۳۷۰۱
سکتور دولتی	//	۲۸۵۱۰	۳۰۲۵۱	۳۳۳۰۶
سکتور خصوصی	//	۴۵۷۶۳۱	۵۷۶۶۹۳	۸۴۰۳۹۲
لاری		۱۰۰۸۸۳	۱۱۷۴۶۰	۱۳۵۴۴۶
سکتور دولتی	//	۱۱۳۴۱	۱۱۹۰۸	۱۲۹۱۵
سکتور خصوصی	//	۸۹۵۴۲	۱۰۵۵۵۲	۱۲۲۵۳۱
بس ها	//	۴۱۷۱۳	۴۸۵۱۳	۰۸۰۴۹
بس‌های دولتی	//	۳۳۶۸	۳۵۸۶	۴۲۱۳
تیز رفتار	//	۲۶۲۷۰	۳۱۴۱۶۵	۵۱۷۶۰۱
سکتور دولتی	//	۱۲۵۷۹	۱۳۲۳۳	۱۴۵۰۱
موتر سیکل	//	۶۴۸۱۷	۱۰۸۲۸۲	۱۲۷۹۵۹
سکتور دولتی	//	۱۲۲۲	۱۵۲۱	۱۶۷۷
وسایط اتباع خارجی مقیم کشور	//	۱۲۶۶۸	۱۳۲۹۶	۲۵۷۹۴

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و تمام گروه‌ها راجع به ضرورت و اهمیت و سایل ترانسپورت زمینی در اجتماع و همچنین راجع به افزایش بیش از حد آن بالای محیط زیست بحث نمایند و نتیجهٔ بحث را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان خود بیان نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید.

۱ـ انواع وسایل ترانسپورت زمینی را نام ببرید.

۲ـ اختراع وسایل ترانسپورتی چه سهولتی را به میان آورده است؟

ـ جمله‌های زیر را تکمیل کنید:

۳ـ مخترع بایسکل .... می‌باشد.

۴ـ کشور ما موتر در زمان سفر .... وزارت خارجهٔ هند بریتانوی به کابل آورده شد.

جواب صحیح را تشخیص دهید.

۵ـ بایسکل مفیدترین وسیله نقلیهٔ است که محیط زیست را آلوده نمی‌سازد.

۶ـ تمام تصدی‌های ترانسپورتی قبلی منحل گردیده است.

۷ـ خط ریل درزمان شاه امان الله خان وارد کشور گردیده است.

فعالیت خارج ا زصنف

در مورد اهمیت و ضرورت بزرگ‌ترین وسیلهٔ نقلیهٔ زمینی (ریل) در کشور ما تبصرهٔ خود را بنویسید و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بیان نمایید.

ب) راجع به شاهراه‌های مهم کشور چه می‌دانید؟

شاهراه‌ها در یک کشور حیثیت شریان‌های خون در بدن را دارد. کشورهایی‌که در آن شاهراه‌ها کم‌تر انکشاف یافته است، در واقع در آن کشورها رکود اجتماعی و اقتصادی به عمل می‌آید و قسمت‌های جداگانه چرخ اقتصادی؛ مانند تولیدات صنعتی، محصولات زراعتی، عرضه و تقاضا، خرید و فروش در مارکیت‌ها، سیر و سیاحت و رفت و آمد از یکجا به جای دیگر سراسر دچار مشکلات گردیده، آن کشور و جامعه را در انزوای کامل اقتصادی و فرهنگی قرار می‌دهد.

برای این‌که کشور ما در تحرک فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی سهم ارزشمند داشته باشد، در داخل تمام ولایت‌ها، ولسوالی‌ها و قریه‌ها و در خارج باکشورهای همسایه تماس‌های سیاسی و اقتصادی دوامدار داشته باشد، ضرورت است تا به بخش مواصلاتی توجه خاص صورت گیرد.

در زمان حکومت شاه امان الله خان و اعلیحضرت ظاهر شاه به خصوص در هنگام صدارت محمد داوود خان سعی زیاد به‌عمل آمد تا کشور را از انزوای اقتصادی و اجتماعی نجات

دهند. در طول پلان‌های انکشافی پنج ساله به ساختمان شاهراه‌ها به حیث زیربنای اقتصادی کشور توجه خاص معطوف گردید، در پلان‌های پنج ساله اول(۱۳۳۰ ـ ۱۳۳۵ هـ‌ش.)، دوم و سوم ۵۰٪ بودجه انکشافی مصرف شاهراه‌ها گردید، و بیش از ۲۵۰۰ کیلومتر سرک قیر وکانکریتی اعمار گردید؛ اما در طول جنگ‌های داخلی این همه جاده‌ها تاحدی تخریب شد که ایجاب ترمیم را می‌نماید. وسعت دادن شاهراه‌های سابقه و اعمار شاهراه‌های جدید یکی از ضرورت‌های اساسی دولتی به شمار می‌رود .چون سکتور خصوصی درین بخش علاقه به سرمایه گذاری ندارد؛ بنابراین همه مصارف بازسازی و نوسازی شاهراه ها به‌دوش دولت می‌باشد.

شاهراه‌های کشور به دو بخش تقسیم شده:

۱ـ شاهراه حلقوی که روی آن ترافیک از یک نقطه شروع و بعد از یک حرکت دورانی به شکل دایرۀ نامنظم ویا بیضوی دوباره به نقطه شروع آن وصل شود؛ مانند شاهراه کابل ـمزارشریف، شبرغان ـ میمنه، بادغیس ـ هرات، کندهار_ غزنی وکابل.

۲ـ راه‌های جدا شده و قطع شده که از شاهراه حلقه‌یی جدا شده است؛ مانند: کابل_ خوست وغیره.

شاهراه‌های مهم کشور عبارت اند از:

شاهراه شمال کشور

در ارتباط به رشد تجارت و مواصلات ولایات مرکزی و مناطق شمال کشور، این شاهراه نقش عمده دارد.

مفاد این پروژه قرار ذیل است:

۱ـ با اعمارتونل سالنگ شاهراه ولایت‌های مرکزی به صورت مستقیم با ولایات شمال کشور وصل گردید (دره شکاری که تقریباً ۴۰ سال مناطق شمال کشور را با مناطق مرکزی و جنوب کشور مرتبط می‌ساخت) به اعمار این تونل ۲۰۰ کیلومتر فاصله کوتاه تر شده، در نتیجه، مصارف ترانسپورتی و استهلاک موتر کاهش یافته و در وقت کم محصولات به بازارهای تجارتی انتقال داده می‌شود.

۲ـ محصولات تولیدی مناطق شمال کشور به مراکز استهلاکی جنوب کشور و اموال صادراتی به بنادر شمال کشور در کم‌ترین وقت انتقال داده شده می‌تواند.

۳ـ فابریکه‌هایی چون: قند بغلان، سمنت غوری، نساجی گلبهار، پلخمری، جبل السراج

وغیره در خط سیر این راه موقعیت دارد، تولیدات آن‌ها بدون ضیاع وقت به بازارهای فروش و همچنین مواد خام وسایر ضروریات شان از همین راه انتقال داده می‌شود.

شاهراه کابل ـ تورخم:

این شاهراه در جمله راه‌های ترانزیتی دارای اهمیت خاص می‌باشد، شاهراه مذکور از طریق تورخم به پشاور وصل شده، بعد از طریق راه آهن و شاهراه اسفلت شده، به بندر کراچی و از آن طریق به راه‌های بین المللی بحر هند وصل می گردد. با استفاده از آن، تمام اموال تجارتی کشورما به کشور هند و دیگر کشورهای آسیایی، اروپایی و امریکایی صادر شده می‌تواند. برمبنای حق ترانزیت، اموال وارد شده از کشورهای مختلف جهان به کشور ما نیز انتقال داده می‌شود. این شاهراه توسط شاهراه‌های فرعی اسفلت شده، به ولایات کنر، لغمان و نورستان و ولسوالی‌های ولایت ننگرهار نیز پیوست شده است.

در امتداد این شاهراه بندهای برق و پروژهٔ ننگرهار اعمار گردیده که در تکمیل آن‌ها نقش عمده را بازی نموده است؛ همچنین محصولات تولیدی و زراعتی ولایات مذکور به کابل وسایر مراکز استهلاکی کشور انتقال داده می‌شود که در نتیجه سبب انکشاف اقتصادی ولایات مربوطه می گردد.

شاهراه کابل ـ کندهار

این شاهراه از نگاه فعالیت ترانزیت مقام اول را در جملهٔ شاهراه‌های کشور دارد؛ زیرا شاهراه کابل-کندهار از طریق شاهراه کندهار- سپین بولدك و راه آهن چمن به بندر کراچی و گوادر (در ساحل بحیرهٔ عرب) وصل می‌گردد و هم از طریق شاهراه کندهار ـ هرات به بندرهای تورغندی جمهوری ترکمنستان و به بندرهای اسلام قلعه در ولایت هرات، ابو نصر فراهی در والایت فراه و شاهراه دلارام ـ زرنج در ولایت نیمروز با کشور جمهوری ایران و از آن طریق توسط راه آهن به بندر چابهار کشور ایران به آب‌های بین المللی بحیرهٔ عرب راه می‌یابد. که از طریق این بندر نه تنها اموال افغانی؛ بلکه اموال کشورهای آسیای میانه نیز وارد و صادر می گردد.

شاهراه کابل ـ کندهار چندین ولایت را که دارای نقاط مهم تاریخی و تجارتی است، باهم وصل می‌سازد.

شاهراه کندهار هرات ــ تورغندی (قره تپه سابقه):

این راه از نظر ساختمان خیلی عصری ساخته شده است، از نگاه استحکام و مقاومت نخستین خط مواصلاتی به شمار می‌رود که در کشورما طور کانکریتی اعمار گردیده بود؛ اکنون در نتیجهٔ باز سازی کشور شاهراه مذکور قیر گردید است وکشورما را با جمهوری ترکمنستان وصل می‌سازد، همچنان از لحاظ ارتباط دادن مراکز ولایات غربی حایز اهمیت می‌باشد که کندهار و هرات را به‌طور مستقیم و فراه، نیمروز و هلمند را به‌طور غیر مستقیم وصل می‌سازد.

شاهراه هرات– اسلام قلعه

طول این شاهراه ۱۲۴ کیلومتر است و شهر هرات را به بندر اسلام قلعه در سرحد کشور ایران وصل می کند. این شاهراه در تجارت با کشورهای ایران، ترکیه و دیگر کشورهای اروپایی حایز اهمیت زیاد می‌باشد.

شاهراه پلخمری ــ شبرغان ــ فاریاب

این شاهراه از نگاه تجارتی و اقتصادی دارای اهمیت خاص می‌باشد و جزء شاهراه حلقه‌یی کشور به شمار می‌رود، که ولایات شمال کشور؛ مانند بغلان، سمنگان، بلخ، جوزجان و فاریاب را باهم وصل ساخته و از طریق ولایت بادغیس به ولایت هرات نیز ارتباط می گیرد که با اتصال آن شاهراه حلقه یی نیز تکمیل می گردد. و همچنین با شاهراه‌های جدا شده از آن به بنادر حیرتان، کلفت و آقینهٔ اندخوی نیز وصل گردیده است.

شاهراه کابل ــ خوست

از سال‌های زیادی به نام شاهراه درجه دوم به شمار می‌رفت؛ اما با وصل شدن آن با بندر غلام خان خوست و از طریق آن به کُرم ایجنسی وصل گردیده، اهمیت خاص اقتصادی و تجارتی را حاصل کرده، ولایات جنوب کشور؛ مانند: لوگر، پکتیا و خوست را به ولایت کابل وصل نموده است.

شاهراه کندز ــ بدخشان

ولایات مهم حاصل خیز زراعتی و صنعتی کشور؛ مانند ولایات کندز، تخار و بدخشان را باهم وصل نموده و هم از طریق شاهراه شمال کشور به شاهراه حلقه‌یی کشور نیز مرتبط می‌باشد؛ همچنین از طریق شاهراه کندز ــ شیرخان بندر با کشور تاجکستان وصل گردیده است.

اعمار شاهراه‌های کشور برعلاوه این‌که روابط اقتصادی وتجارتی بین مناطق مختلف کشور را باهم نزدیک می‌سازد، روا بط دوستانه میان کشورهای آسیای جنوبی و آسیای مرکزی از طریق آن نیز میسر گردیده است. بدین ترتیب اهمیت تاریخی افغانستان را از نظر موقعیت، با وصل نمودن آسیای جنوب شرقی و آسیای میانه و حوزهٔ مدیترانه را یکبار دیگر برجسته می‌سازد.

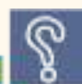
معلومات اضافی

شماره	شاهراه ها	طول به کیلومتر
۱	کابل ـ کندز	۳۳۷
۲	کندز ـ شیرخان بندر	۶۳
۳	پلخمری ـ شبرغان	۳۶۰
۴	شبرغان ـ میمنه	۱۷۹
۵	کابل ـ تورخم	۲۳۲
۶	کابل ـ جلال آباد	۱۴۸
۷	جلال آباد ـ اسعد آباد	۹۰
۸	سرخکان ـ مهترلام	۱۸
۹	کابل ـ کندهار	۴۸۳
۱۰	کندهار ـ سپین بولدک	۱۰۱
۱۱	کندهار ـ هرات ـ تورغندی	۶۷۹
۱۲	هرات ـ اسلام قلعه	۱۲۴
۱۳	کندهار ـ هرات	۵۶۷
۱۴	کابل ـ گردیز	۱۲۲
۱۵	گردیز ـ خوست	۱۱۴
۱۶	کندز ـ تالقان	۷۰
۱۷	تالقان ـ بدخشان	۱۶۹

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های مناسب تنظیم شوند و هرگروه روی نقشهٔ مواصلاتی کشور مسیر یکی از شاهراه‌های کشور را تعیین نماید که کدام مناطق کشور را باهم وصل می‌سازد؛ مانند شاهراه کابل ـ کندهار، کندهار ـ هرات، پلخمری ـ هرات، کابل ـ تورخم وغیره. نمایندهٔ هر گروه نتیجهٔ فعالیت خویش را به هم‌صنفان بیان نماید. و جناب معلم نتیجهٔ فعالیت گروهی رابا معلومات خویش جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ چرا بعد از تشکیل ادارهٔ موقت توجه خاص به انکشاف شاهراه‌های کشور معطوف گردید؟

۲ـ اهمیت شاهراه‌ها را در انکشاف اقتصادی کشور توضیح دهید.

۳ـ کدام شاهراه‌های ترانزیتی کشور با آب‌های بین المللی بحیرهٔ عرب وصل گردیده است؟

جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

۴ـ شاهراه‌های کشور به دو بخش عمده........................ تقسیم بندی شده است.

۵ـ شاهراه حلقه‌یی شمال کشور از طریق بنادر .... به کشورهای تاجکستان، اوزبکستان و ترکمنستان وصل شده است.

۶ـ کشور ما از طریق شاهراه .... به کشور ایران وصل گردیده است.

فعالیت خارج صنف

نقشهٔ افغانستان را ترسیم و روی آن شاهراه‌های حلقه‌یی کشور را رسم نموده، در ساعت آیندهٔ جغرافیه، به هم‌صنفان نشان دهید.

۳,۴ حمل و نقل هوایی

ترانسپورت هوایی در نزدیک ساختن نقاط دور کشور و جهان رول با ارزش دارد؛ اما این ترانسپورت نسبت به دیگر انواع ترانسپورت‌ها از نظر مصرف مواد انرژی خیلی پر مصرف وقیمت تمام می‌شود؛ بنابراین هر کشور نظر به شرایط مالی و اقتصادی خویش برای انکشاف این سکتور توجه خاص نموده است.

طوری که می‌دانیم افغانستان کشور کوهستانی بوده، سلسله جبال هندوکش، کوه بابا و فیروز کوه به‌حیث یک حایل طبیعی کشور را به دو بخش شمالی و جنوبی تقسیم نموده است، برعلاوه کشور ما محاط به خشکه می‌باشد و تمدید شاهراه نیز جوابگوی نیازمندی‌های مردم نمی‌باشد؛ بنابراین انکشاف حمل و نقل فضایی در آن حایز اهمیت و قابل توجه است، این کشور از یک‌طرف به بحر راه نداشته و از جانب دیگر توسط کوه‌ها به مناطق کوچک و جداگانه جغرافیایی تقسیم شده است که این گونه شرایط طبیعی امکان ایجاد مشکلات

اجتماعی و حتا سیاسی را نیز دارد، روی این اصل اکثر مواد مورد نیاز به وقت و زمان مناسب در داخل و خارج کشور در دسترس مصرف کننده‌گان قرار نمی‌گرفت. با در نظرداشت موضوعات فوق به احداث خطوط هوایی ضرورت زیاد احساس می‌شد. فعالیت هوانوردی و استفاده از طیاره‌ها برای حمل و نقل مسافرین و مال تجارت در کشور ما سا بقهٔ طولانی نداشته است. آغاز فعالیت هوانوردی را در ۱۳۰۶ هـ ش. مربوط به زمان حکومت شاه امان الله خان می‌دانند. درهمین سال برای اولین بار یک طیارهٔ کوچک روسی، در ماه دو مرتبه بین کابل و ترمز شوروی وقت به فعالیت آغاز نمود.

در سال ۱۳۱۷هـ.ش. یک طیاره سه ماشینه لوفت هنزای جرمنی از برلین ـ هرات_کابل و از آنجا به جاپان پرواز خود را ادامه می‌داد.

اولین شرکت هوایی در کشور به نام (د آریانا افغان هوایی شرکت) به منظور حمل و نقل مسافرین و اموال تجارتی در سال ۱۳۱۷هـ ش. به فعالیت آغاز نمود. چون تأسیسات و امکانات کافی نداشت، جواب‌گوی نیازمندی‌های کشور نبوده؛ بنابرآن در سال ۱۳۳۵هـ ش. ریاست هوانوردی ملکی تأسیس شد. با تأسیس آن زمینهٔ توسعه و پیش رفت هوانوردی افغانستان مساعد گردید. ریاست هوانوردی با تأسیس میدان‌های هوایی کابل، کندهار، مزارشریف، هرات، جلال آباد اقدام کرد.

نماینده‌گی‌های خارجی هوایی نیز از میدان‌های هوایی افغانستان استفاده می‌کنند. از ترانسپورت هوایی بیش‌تر برای انتقال مسافرین و اموال که حجم آن کم و ارزش آن بیش تر باشد استفاده می‌شود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هرگروه روی اهمیت و ضرورت انکشاف ترانسپورت هوایی باهم بحث نموده، نتیجه را یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان ارایه نماید.

سؤال‌ها

جمله‌های صحیح را تشخیص کنید:

۱ـ ترانسپورت هوایی نسبت به دیگر انواع ترانسپورت‌ها از نظر استهلاک مواد انرژی پر مصرف می‌باشد.

۲ـ با تأسیس ریاست هوانوردی ملکی کشور، زمینهٔ توسعهٔ هوانوردی مساعد گردید.

جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:

۳ـ فعالیت هوانوردی ملکی کشور در زمان حکومت .... در سال ۱۳۰۶هـ. ش. آغاز یافته است.

۴ـ اولین شرکت داخلی کشور به نام .... در سال ۱۳۳۳هـ. ش. به فعالیت آغاز کرد.

مختصر توضیح نمایید:

۵ـ از ترانسپورت هوایی، بیش‌تر، برای انتقال کدام اموال استفاده می‌شود؟

۶ـ علت توسعهٔ ترانسپورت هوایی را توضیح نمایید.

فعالیت خارج از صنف

راجع به ضرورت و انکشاف ترانسپورت هوایی مقاله‌یی بنویسید و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

الف) میدان‌های هوایی کشور

قسمتی از میدان هوایی بین المللی حامد کرزی

ریاست هوایی ملکی در سال ۱۳۳۵ هـ. ش. تأسیس گردید که در آن وقت دارای دو موسسهٔ عمدهٔ هوا شناسی و هوا نوردی بود، و عضویت مؤسسهٔ هوانوردی ملکی جهانی را نیز داشت که از کمک‌های مادی و معنوی آن در کلیه شقوق استفاده می‌شد. تأسیس و مراقبت میدان‌های هوایی، نصب دستگاه‌های مخابره و وسایل هوا نوردی، تأسیس و نصب استیشن‌های میتیورولوژی(Meteorology)، تنظیم و اداره کلیه تشبثات و مؤسسات حمل و نقل هوایی، ترتیب و اجرای کلیه مقررات و اصولنامه‌های مربوط به هوانوردی ملکی و بالآخره تربیهٔ پرسونل فنی مورد ضرورت درین رشته‌ها وظایف عمدهٔ این ریاست را تشکیل می‌داد.

اعمار میدان بین‌المللی کابل: امور ساختمانی آن در سال ۱۳۳۹ هـ ش. آغاز و در سال ۱۳۴۱هـ‌ش. خاتمه یافته مورد استفاده طیاره‌های داخلی و خارجی قرار گرفت. علاوه برآن این میدان دارای یک ترمینل عصری با تمام وسایل و تجهیزات مخابره، هواشناسی، ترافیک هوایی، شعبات گمرک، مرکز تعلیمی، ورکشاپ تخنیکی وغیره نیز می‌باشد. این میدان در سال‌های بعد توسعه یافت، در سال ۱۳۸۸هـ ش. به کمک کشور جاپان ترمینل جدید مجهز به وسایل و ملحقات جدید بر آن افزوده شد.

پلان و احداث میدان‌های هوایی سایر ولایات نیز عملی گردیده، در مرحلۀ اول چهار میدان ؛ مثل میدان هوایی کندهار، هرات، کندز، جلال آباد تحت ساختمان قرار گرفت.

از آن‌جمله میدان هوایی کندهار به فاصله ۸ کیلومتر در جنوب شرق شهر کندهار در مسیر راه سپین بولدک در ساحۀ وسیع اعمار گردید؛ مانند میدان هوایی بین‌المللی کابل که برای استفادۀ هرگونه طیارات مساعد می‌باشد؛ البته این میدان به شکل ابتدایی و محلی آن در سال ۱۳۳۰ هـ ش. مورد استفاده قرار داده شده بود. میدان هوایی کندهار دارای تمام تأسیسات عصری از قبیل هوتل، ترمینل و سایل مخابره وغیره می‌باشد.

به‌صورت خلاصه گفته می‌توانیم در ۱۳۸۸ هـ ش. در حدود ۳۷ میدان هوایی ملکی در کشور وجود داشت که از آن جمله میدان هوایی کابل (در سال ۲۰۱۴م به نام حامد کرزی مسمی شد)، کندهار (به نام احمد شاه بابا)، هرات و مزار شریف (به نام جلال الدین محمد بلخی) بین‌المللی درجه اول و دارای تأسیسات پیشرفته و رنوی قیر شده می‌باشد.

• میدان هوایی جلال آباد و کندز با ظرفیت کمتر در درجه دوم بوده دارای ترمینل و رنوی قیر شده می‌باشد.

• ۱۴ میدان هوایی دیگر درجه سوم با ترمینل و رنوی خامه اعمار گردیده است، و ۷ میدان هوایی دیگر درجه چهارم بدون ترمینل و رنوی خامه می‌باشد. علاوه برآن میدان‌های هوایی درجه پنجم نیز در کشور موجود است.

قابل یاد اوری است، عوایدی که از میدان‌های هوایی بین المللی طبق مقرره از پروازهای طیاره‌های خارجی در سال ۱۳۸۸هـ ش. تحویل خزانه دولت گردیده به‌شرح زیر است:

۱ـ از مجموع وزن هر طیاره خارجی فی تن ۵۰۰ افغانی، تحویل عواید دولت گردیده است.

۲ـ از هر پرواز طیاره خارجی ۷۵۰۰ افغانی خدمات ترافیکی اخذ می‌شود.

۳ـ از طیاره‌های خارجی که بیش از چهار ساعت در میدان هوایی توقف نماید، تکس پارکینگ آن اخذ می گردد.

۴ـ از هر پرواز طیاره خارجی که به طور ترانزیت از فضای کشور ما عبور می کنند ۲۰۰۰۰ افغانی یا معادل آن ۴۰۰ دالر اخذ می‌شود.

ب) شرکت‌های هوایی کشور

Iـ د آریانا افغان هوایی شرکت اولین شرکت هوایی دولتی کشور می‌باشد که در سال

۱۳۳۳ هـ. ش. به منظور حمل و نقل مسافرین و اموال تجارتی به صورت رسمی به فعالیت آغاز نمود، سرمایهٔ ابتدایی این شرکت سی‌صد هزار دالر امریکایی بود که در آن ۵۱ فیصد سهم دولت و ۴۹ فیصد شرکت اندیمار سهم داشت.

اولین پروازهای این شرکت توسط یک بال طیاره DC-۳ که گنجایش ۲۸ نفر را داشت از کابل به شهر کندهار، هرات و مزارشریف صورت می‌گرفت.

بعد از گذشت دو سال با ادغام شرکت بزرگ اندیمار به شرکت بزرگ پان امریکن و خریداری دو بال طیاره DC-۴ و DC-۶ شرکت آریانا به میدان‌های هوایی بین المللی جهان راه یافت. اولین پرواز خارجی شرکت آریانا از کابل به مقصد بحرین در برج ثور سال ۱۳۳۴ هـ. ش. با ۲۸ نفر مسافر عملی گردید. (د آریانا افغان هوایی شرکت) با آنکه در طول سه دهه جنگ داخلی متحمل خساره‌های هنگفت مالی، اقتصادی و کادری گردید با آنهم این شرکت دارای یک بال طیاره AN-۲۱-۴ چهار بال طیاره B—۷۲۷ یک بال طیاره Airbus-۳۰۰ و دوبال مادل جدید Airbus-۳۱۰ می‌باشد که همه روزه طبق پلان مرتبه به شهرهای هرات، کندهار، مزارشریف، جلال آباد، زرنج، لشکرگاه، بادغیس، فیض آباد، کندز و میمنه پرواز می‌کنند.

همچنین شرکت هوایی آریانا بیش از ۱۷ شهر بزرگ دنیا را تحت پوشش پروازهای خود قرار داده است و هنوز هم روبه توسعه است. از شهرهای بزرگ دنیا که طیاره‌های آریانا همه روزه به آن پرواز می‌نمایند؛ شهرهای دهلی، امرتسر، تهران، مشهد، اسلام آباد، دوشنبه، ارومچی، باکو، مسکو، دوبی شارجه، استانبول، انقره، ریاض، جده، کویت و فرانکفورت را می‌توان نام برد.

(د آریانا افغان هوایی شرکت) برعلاوهٔ پرواز طیاره‌های خویش تمام خدمات زمینی لازم را برای طیاره‌های شرکت‌های خصوصی داخلی (کام ایر، پامیر و صافی ایر ویز) تخلیه و بارگیری طیارات بزرگ باربری(کارگو) و خدمات مساعد را برای شرکت‌های هوایی خارجی؛ مانند اندین ایرلاین، شرکت هوایی آسمان، شرکت هوایی آذربایجان، امارات متحدهٔ عرب و شرکت هوایی پاکستان به اسرع وقت انجام می‌دهند.

طبق قوانین مالیات برعایدات سالانه ۱۰٪ عواید خویش را به حساب دولت انتقال می‌دهند.

II- شرکت‌های هوایی خصوصی عبارت اند: از صافی ایرویز، پامیر وکام ایر، که جواز فعالیت خویش را از ادارهٔ حمایه سرمایه گذاری افغانستان به‌دست آورده اند و با طیاره‌های

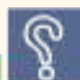
خویش در خطوط داخلی و خارجی مصروف خدمت می‌باشد. طبق قوانین مالیات بر عایدات، شرکت‌های خصوصی سالانه ۱۰٪ عواید داخلی و ۲٪ عواید خارجی را بر علاوه تکس وزارت هوانوردی و شرکت هوایی آریانا به دولت تادیه می‌نمایند. حالا فقط شرکت خصوصی هوایی کام ایر فعالیت دارد.

فعالیت داخل از صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هرگروه روی اهمیت و ارزش اقتصادی میدان‌های هوایی باهم بحث نموده و نتیجه بحث را به هم‌صنفان ارائه نمایند.

سؤال‌ها

جواب صحیح را به حرف (ص) و غلط را به حرف (غ) نشانی کنید.

۱ـ ریاست هوانوردی ملکی درسال ۱۳۳۵ هـ ش تأسیس شده است.

۲ـ میدان هوایی کندهار از سال ۱۳۳۰ هـ ش مورد استفاده قرار گرفته است.

جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید.

۱ـ میدان‌های بین المللی هوایی کشور عبارت از .... و .... می‌باشند.

۲ـ از پروازهای طیارات خارجی که به‌طور ترانزیت از فضای کشور ما استفاده می‌نمایند از هر پرواز .... افغانی عواید حاصل می گردد.

مختصراً جواب دهید:

۱ـ از پروازهای طیارات شرکت‌های خارجی چه مقدار عواید تحویل خزانه دولت می گردد؟

۲ـ میدان‌های درجه دوم هوایی ملکی در کدام ولایات کشور اعمار گردیده است؟

فعالیت خارج از صنف

شاگردان راجع به ضرورت و تأسیس میدان‌های هوایی کشور با در نظرداشت ساختمان اراضی و موقعیت جغرافیایی آن به سطح محلی و بین المللی مورد تبصره قرار داده و در ساعت آینده جغرافیه آنرا در صنف بیان کنند.

الف) اهمیت ارتباطات

ارتباطات شامل مخابرات (برقراری تبادل افکار و ارسال و اخذ پیام‌ها) و ترانسپورتیشن (وسایل حمل و نقل) می‌باشد. در درس‌های گذشته در بخش مواصلات از آن تذکر به عمل آمده است. مخابرات Telecommunication که به معنای تبادلهٔ افکار، احساسات و اطلاعات در بین مردم از طریق نوشته‌ها، صداها، تصاویر و یا هردوی آن‌ها انجام می‌شود، اطلاق می‌گردد؛ یا به عبارت دیگر مخابرات وسیلهٔ ارایهٔ معلومات رساندن خبر، احوال، پیام‌های تجارتی، صنعتی، رسمی، شخصی از یک محل به محل دیگر می‌باشد که مناطق

مختلف داخلی و خارجی از طریق آن وصل می‌شود. برای ایجاد ارتباطات از انواع مختلف وسایل، مانند اخبار، رادیو، تلگراف، تیلفون، تلویزیون، پُست، فکس و انترنت استفاده می‌شود، که این همه وسایل سریع ارتباط، از راه دور می‌باشد. در جهان کنونی صوت و تصویر به عنوان جریان الکترونیکی توسط سیم، امواج رادیویی و تلویزیونی تبدیل شده، از طریق فضا و امواج نوری توسط فایبرنوری متصل می‌شود. امواج رادیویی و نوری به سرعت ۳۰۰,۰۰۰ کیلومتر فی ثانیه حرکت می‌کند؛ در حالیکه علامت‌های الکترونیکی نیز در همین حدود می‌باشد.

در مورد اهمیت مخابرات قابل ذکر است که این بخش ارتباطات به اصطلاح اعصاب جامعه یاد شده، از این‌که در جامعه وسیلهٔ خوب انتقال و تبادلهٔ افکار می‌باشد، در جوامع و کشورهایی‌که مخابرات آن خوب فعال باشد؛ به این معنا است که اعصاب جامعه خوب کار می‌کند و جامعه نیز پیشرفت خوب نموده است.

نخستین وسیلهٔ مخابراتی اختراع تلگراف بود که به اساس اختراع علایم مورس توسط جریان برق به امتداد سیم فرستاده می‌شد.

امروز تصاویر، مدارک، صداها، تصاویر تلویزیونی، از طریق ارتباطات ماهواره، رادیویی و فایبر نوری در کم‌تر از چند ثانیه به دور دنیا مخابره انجام می‌پذیرد.

اقمار مصنوعی فضایی انقلاب بزرگی را در کارهای مخابراتی و ارتباطات پدید آورده که باعث گسترش تکنالوژی ؛ مانند: تیلفون همراه (موبایل) تلویزیون و انترنت شده است.

برعلاوه ماهواره ها به ارتفاعات متفاوت از سطح زمین تصویر برداری کرده و به ایستگاه زمین مخابره می‌کنند که از روی آن تصاویر و نقشه‌های متنوع جغرافیایی تهیه شده می‌تواند.

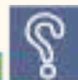
اکنون در کشور ما وزارت مخابرات نیز گیت وی Gate-way ملی و بین المللی در ساحهٔ مهتاب قلعه شهر کابل اعمار نموده که توسط ایستگاه زمینی و قمر مصنوعی فعالیت می‌کند و دارای یک دیش بزرگ و سیستم پیش رفته مخابراتی و تخنیکی می‌باشد. از این گیت

وی به سویهٔ ملی و بین‌المللی استفاده شده می‌تواند؛ اکنون ارتباطات دولتی، شرکت‌های مخابراتی در مورد خدمات تیلفونی، فکس، تلویزونی و انترنت از آن استفاده می‌کنند و ۳۶۴ ولسوالی و ادارات کشور از طریق همین گیت وی به جهان خارج وصل شده است. همچنین برای فعالیت بین‌المللی شرکت‌های مخابراتی خصوصی اجازه استفاده از گیت‌وی‌های مستقل نیز داده شده است. با استفاده از فایبر نوری از طریق زمین نیز ارتباطات مخابراتی کشور با جهان خارج قایم گردیده که نسبت به اقمار مصنوعی مخابراتی به مراتب ارزا نتر تمام می‌شود

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت ارتباطات در جهان امروزی باهم مباحثه کنند و نتیجهٔ بحث را یکی از اعضای گروه به همصنفان ارائه نماید. معلم صاحب در اخیر فعالیت معلومات ارائه شده را جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

جاهای خالی جمله‌ها را تکمیل نمایید:

۱ـ ارتباطات شامل .... و .... می‌باشد.

۲ـ سرعت امواج نوری و رادیویی .... کیلومتر فی ثانیه می‌باشد.

۳ـ نخستین وسیلهٔ اختراع شده مخابراتی عبارت از .... می‌باشد.

مختصر جواب دهید:

۴ـ مخابرات را تعریف نمایید.

۵ـ ماهواره ها چه خدمات مخابراتی را انجام داده می‌تواند.

فعالیت خارج از صنف

مطلبی تحت عنوان چگونه‌گی استفاده نمودن از وسایل مخابراتی در مضمون جغرافیه تحریر و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به صنف ارایه نمایید.

ب) پُست Post در افغانستان

آیا می‌دانید که ریاست پُست وزارت مخابرات چه خدماتی را انجام می‌دهد؟

به تصویر فوق توجه نموده و بگویید که موترها و بایسکل سواران شامل تصویر چه وظایف را انجام میدهند؟

امور پُستی افغانستان برای نخستین بار در سال ۱۸۷۰م. در عصر امیر شیرعلی خان رایج گردید. در آن زمان یک پُسته خانه در مرکز واقع در بالاحصار کابل به نام (چاپارخانه) و در ولایات بزرگ مملکت به‌شکل ابتدایی تاسیس گردید و مکتوب‌ها دولتی؛ همچنین مکتوب‌ها شخصی را به‌صورت راجستر به وزن یک مثقال و دو مثقال را در مراکز پُستی می‌پذیرفت. تکت‌های پُستی به قیمت‌های شاهی، ثنار (سکهٔ مروجه آن‌زمان) در کاغذ سفید به رنگ ضعیف چاپ و بالای مکتوب‌ها نصب می‌شد. مشهورترین تکت پُستی آنزمان به‌نام کلهٔ شیر یاد می‌شد و قبل از نصب یک کنج آن قطع می گردید. برای انتقال پُسته از یک مرکز به مرکز دیگر کدام وقت معین وجود نداشت. انتقالات تابع حد معینهٔ پُستی بود. مکتوب‌ها

دولتی که کلمۀ فوری و ضروری بالای آن تحریر شــده بود، پُسته فوق العاده شناخته شده، به نام پُسته بردار یاد می‌شد. این پُسته از طرف پُسته رسان‌های اسپ سوار که چاپار[1] نامیده می‌شد به مرجع آن انتقال داده می‌شد.

توزیع مکاتیب ذریعۀ مستخدمین توزیع، که به نام نامه رسان یاد می‌شدند، صورت می گرفت. اگر کدام مکتوب دولتی به کدام مملکت خارجی ارســال می گردید، ارسال آن توسط قاصد مخصوص صورت می گرفت.

اجراآت فوق تا ۱۸۷۸ میلادی دوام داشــت . از ســال ۱۸۹۲ میــلادی در زمان حکومت امیر عبدالرحمن خان، جریان امور پُســتی منظم به وجود آمد، در سال ۱۹۰۷میلادی در عصر امیر حبیب الله خان امور پُســت انکشــاف بهتر نمود در تعداد پُسته خانه ها و خطوط پُستی افزایش به‌عمل آمد. تکت‌های مخصوص مراســلات دولتی طبع و به‌کار افتاد، درین وقت دفتر پُستی به‌نام داک خانه یاد می‌شد. یک داک‌خانه دولتی در پشاور نیز تأسیس گردید. امور پُستی در عصر امانی توســعۀ بیش‌تر یافت. مدیریت عمومی پُست، تلگراف و تیلفون تحت اثر وزارت داخله تشکیل شد.

در ســال ۱۹۲۵ میلادی بین کابل و مشــرقی بــرای اولین بار برای حمل و نقل پُســته از موتر استفاده صورت گرفت و دفاتر تبادلۀ پُستی سرحدی هم در تورخم، اسلام قلعه، طیبات ایران، تاشگذر مزارشریف، سپین بولدك و تورغندی (قره تپه) نیز تأسیس شد.

در سال ۱۳۴۴هـ. ش. ریاست مخابرات به وزارت مخابرات ارتقا داده شد. موترهای سرویس پُستی جهت انتقال پُست تهیه و از کابل به سمت تورخم و کندهار به کار انداخته شد.

افغانستان در اتحادیۀ پُستی جهان در سال ۱۹۲۸م. عضویت حاصل نموده و از طریق مجرای دیپلوماتیک ادارۀ پُست متعهد به انجام احکام و مواد کنوانسیون پُستی جهان گردید. سیستم پُســتی روبه اصلاح گذاشت. در پُست افغانستان اقلام پُستی؛ یعنی مکاتیب، پُست کارت‌ها،

۱- اصطلاح ترکی بوده از مصدر چاپماق (دویدن) است . در اینجا رساننده نامه معنی می‌دهد .

بسته‌های کوچک، مطبوع و اوراق نابینایان و پارسلات شامل است. تبادلهٔ این اقلام از طریق زمین و فضا برعلاوه در سرویس داخلی، در سرویس بین المللی با استفاده از طیاره‌های د آریانا افغان هوایی شرکت نیز صورت می‌گیرد.

فعالت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی خدمات عمدهٔ پُستی باهم بحث نموده و یکی از اعضای گروه نتیجهٔ بحث خود را به هم‌صنفان تشریح نمایند؛ معلم محترم نتیجهٔ بحث را با معلومات خویش جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ امور پُستی برای نخستین بار در زمان کدام شاه رایج گردید؟

۲ـ خدمات پُستی شامل کدام بخش‌ها می‌باشد؟

جمله‌های ذیل را تکمیل نمایید:

۱ـ در زمان حکومت امیر شیرعلی خان در بالاحصار کابل پُسته خانه‌یی به‌نام .... تأسیس گردید.

۲ـ پُسته‌های عاجل توسط اسپ سواران که به نام .... یاد می‌شد انتقال می گردید.

۳ـ در زمان امیر حبیب الله خان دفتر پُستی به نام .... یاد می‌شد.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان روی یک پارسل هدایت لازم را بنویسند که از طریق پُسته به یک کشور اروپایی به‌صورت مصؤون به شخص مورد نظر تسلیم داده شود.

ج) تیلفون و موبایل در افغانستان

تیلفون وسیله‌یی است که صدا ها را به مناطق دور ونزدیک انتقال می‌دهد.

در قرن ۱۹ بسیاری از اختراعات در زمینهٔ ارتباطات و رسانه‌های جمعی صورت گرفته است؛ مانند: کمره عکاسی، ماشین سینما، چاپ... وغیره که زنده گی مردم را انکشاف قابل ملاحظه‌یی داد؛ اما مهم‌ترین اختراع آن در زمینهٔ تیلفون و تلگراف بود که زمینه ارتباطات سریع را به فواصل دور مساعد ساخت. تیلفون از دو کلمه ترکیب شده که عبارت است از Tele به معنای گفتن و Phone به معنای صدا است.

نخسین دستگاه تیلفون کشور که باسیم مسی در بین محل سکونت امیر حبیب الله خان و برادرش سردار نصرالله خان به طول تقریبی یک کیلومتر فعالیت می‌کرد. لین دومی آن از محل سکونت امیر تا محل قوماندانی آن وقت ولین سومی‌از دروازه ارگ تا باغ بابر تمدید گردیده بود، در کشور ما اولین سویچ بورد بطری دار تیلفون که ظرفیت ۲۵ لین را داشت در زمان حکومت امیر حبیب الله خان درسال ۱۲۸۷هـ. ش. در برج شمال ارگ به‌کار انداخته شد.

در زمان حکومت امان الله خان در سال ۱۲۹۸ هـ ش یک سویچ بورد ۵۰ لینه در عمارت پُست شاه دو شمشیره (ع) نصب شد و ارتباط تیلفونی بین مرکز و سایر شهرهای بزرگ برقرار گردید؛ همچنین پایتخت کشور توسط تلگراف با مراکز بزرگ بین المللی وصل شد.
در ابتدا استفاده نمودن از تیلفون بین دوایر دولتی مروج بود، بعد اشخاص انفرادی نیز توانستند از مراکز ولایات به همدیگر سخن گویند و پیام‌های تجارتی و شخصی را ارسال نمایند.
استفاده از تیلفون با تمدید لین سیمیو نصب پایه ها در خطسیر شاهراه ها امکان پذیر گردیده بود. تیلفون ابتدایی دارای اندل مخصوص غرض برقرار نمودن ارتباط با سویچ بورد (مرکز پخش) و از آنجا توسط اشخاص مسوؤل (آپریتر) سویچبورد ارتباط مورد نظر قایم می گردید.
در سال ۱۳۲۲هـ ش. نخستین دستگاه ۵۰۰۰ لینه اتومات از کمپنی زیمنس آلمان خریداری و درشهرکابل به‌کار انداخته شد و اولین مخابره تیلفونی بین کابل و پاریس برقرار شد؛ همچنین مراکز ترانزیت پاریس مخابره تیلفونی افغانستان را به سایر کشورهای جهان ارتباط می‌داد.
در سال ۱۳۴۰هـ ش. ارتباط با مراکز دیگر ترانزیت مخابره دهلی، لندن، مسکو نیز قایم گردید.
بعدها تیلفون به شکل پیش رفته آن به شکل انالوگ و دیجیتل تبدیل گردید که ارتباطات ولایتی و بین المللی این مراکز تیلفونی از طریق ستلایت تأمین می گردد.

تیلفون همراه یا مبایل

این نوع تیلفون در سال ۱۹۸۰م. به حیث وسیلۀ ارتباطی معرفی و در سال ۱۹۸۳م. در شیکاگوی ایالات متحده امریکا برای استفاده عموم قرار گرفت، تیلفون همراه با امواج کوتاه (Micro Wave)با قدرت کم کار می کند، پیام را به آنتن مربوطه مخابره کرده و یا دریافت می کند، استفاده کننده‌گان می‌توانند از هر محل تیلفون کنند و یا پیام دریافت کنند.
در کشور ما به اثر جنگ‌های سی سال اخیر همه شبکه‌های مخابراتی تاحدی تخریب و یا به‌کلی منهدم گردیده بود و حتی در سال‌های اخیر مردم به‌خاطر مخابره‌های بین المللی به کشورهای همسایه سـفر می‌نمودند. با در نظر داشت ساختمان کوهستانی اراضی افغانستان و موجودیت تعداد زیاد مهاجرین در خارج کشـور به‌غرض تأمین ارتباطات کمپنی‌های بزرگ خصوصی ؛مانند: افغان بیسـیم و روشن در سال ۱۳۸۲هـ ش. و MTN در سال ۱۳۸۴هـ ش. و اتصالات و افغـان تیلی کام در سـال ۱۳۸۵ هـ ش. به فعالیت آغاز نمود؛ اکنون صدها هزار اشـتراک

کننده در سراسر کشور دارد. که می‌توانند، در سراسر کشور با آنتن‌های مربوطهٔ و در خارج کشور با ماهواره‌های مربوطه خویش ارتباط تیلفونی قایم نمایند. کود تیلفونی کشور ما (۰۰۹۳) می‌باشد که با دایر نمودن این کود از خارج کشور می‌توانند به داخل کشور ارتباط تیلفونی قایم سازند.

با استفاده از تیلفون نیازمندی‌های اقتصادی، تجارتی و مشکلات روز مرهٔ مردم در اسرع وقت انجام شده می‌تواند، تیلفون و موبایل سریع ترین وارزان‌ترین وسیلهٔ تفاهم بین مردم می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی اهمیت تیلفون باهم مباحثه نموده نتیجهٔ فعالیت توسط یکی از اعضای گروه به هم‌صنفان ارائه شود. معلم صاحب نتیجهٔ فعالیت گروهی را جمع بندی کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ تیلفون در امور تجارتی از چه ارزش و اهمیت برخوردار است توضیح نمایید.

جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

۲ـ در کشور ما نخستین بار تیلفون در زمان حکومت ....مورد استفاده قرار گرفت .

۳ـ کمپنی‌های بزرگ تیلفون موبایل کشور عبارت اند از ....

جواب‌های صحیح را تشخیص کنید.

۴ـ مهم‌ترین اختراع قرن ۱۹ میلادی در بخش ارتباطات تیلفون و تلگراف بود.

۳ـ برای اولین بار تیلفون در کشور ما در زمان حکومت شاه ا امان الله خا ن مورد استفاده قرار گرفت .

فعالیت خارج از صنف

راجع به اهمیت تیلفون در زنده گی روزمره اجتماعی چند سطر نوشته و در ساعت آینده جغرافیه به همصنفان ارائه نمایید.

د) انترنت، ایمیل و فکس Internet, E–mail and Fax

چگونه می‌توان از خدمات انترنیتی استفاده نمود؟

برای استفادهٔ انترنت موجودیت شبکهٔ انترنت، فهمیدن کمپیوتر و طرز استعمال آن ضروری می‌باشد. انترنت در سال ۱۹۶۷ میلادی ایجاد گردید. فکر ایجاد انترنت از وزارت دفاع ایالات متحده امریکا شروع شده، که در آن وقت از انترنت به عنوان سیستم تبادلهٔ اطلاعات محرم استفاده می‌گردید، بعد انترنت از منابع علمی‌آموزشی و پیوستن چندین رسانه به‌وجود آمد در اواسط دههٔ ۱۹۹۰ میلادی مطا بق۱۳۶۹هـ ش. میلیون‌ها رسانه اطلاعاتی در سراسر جهان به شبکه جهانی انترنت وصل گردید. انترنت وسیله‌یی است که توانایی پیش رفت‌های جدید علمی‌و فنی را اندازه گیری کرده و به تکمیل آن کمک می‌کند.

انترنت از دو کلمه گرفته شده است Inter از International بین المللی یا جهانی و net از Network از شبکه که به معنی شبکه جهانی است.

انترنت وسیلهٔ معلوماتی بی مثل جهانی است که هر کس هرگونه معلوماتی را که خواسته باشد از آن به‌دست آورده می‌تواند.

انترنت در حقیقت نام سیستم یا شبکه است که سایرشبکه‌های کمپیوتری جهان را باهم وصل می کند.

برای انترنت پروگرام‌های زیادی ساخته شده در حال ساختن است، انترنت بزرگ‌ترین منبع ایمیل یاخط الکترونیک می‌باشد. چندی قبل تنها پیام ها از طریق انترنت فرستاده می‌شد، حالا تیلفون، تلویزیون، رادیو و موضوعات دیگری هم به روی آن آمده می‌تواند.

خدمات فعالیت انترنیتی کشور ما از طریق چندین کمپنی مورد اجرا قرار گرفته است.

از انترنت و ایمیل در مضمون جغرافیه چه استفاده شده می‌تواند؟

برقراری ارتباطات با سایر جغرافیه دانان از طریق E-mail و انترنت این امکان را فراهم می‌سازد که جغرافیه دانان در نقاط مختلف جهان بین هم ارتباط برقرار کنند و از نظریات همدیگر باخبر شوند.

بدین ترتیب هر فرد علاقه‌مند جغرافیه با استفاده از پُست الکترونیکی که یکی از خدمات انترنتی است، می‌تواند با دیگر جغرافیه دانان ارتباط قایم سازد.

توسط E-mail یا پُست الکترونیکی می‌توانیم با استفاده از انترنت و ایمیل آدرس با شخص مورد نظر ارتباط قایم ساخت؛ همچنان مطالبی را از دیگران دریافت کرد و یا اطلاعات علمی‌وغیره را برای آنها ارسال نمود.

انترنت و جغرافیه

علاقه مندان می‌توانند، غرض دریافت موضوعات جغرافیایی مورد نظر وارد یکی از سایت‌های انترنتی مرتبط شوند و اطلاعات مورد نظر خود را به صورت‌های مختلف؛ مانند: متن، تصویر، نقشه و فلم به‌دست آورند؛ سپس اطلاعات را به وسیله پرینتر Printerچاپ و یادر کمپیوتر ثبت(Save) نمود.

مهم‌ترین مزایای انترنت امکان جستجوی موضوعات مختلف است. هر فرد می‌تواند با نوشتن اصطلاح جغرافیایی مورد نظر خود؛ مانند: اقیانوس، نقشه، مهاجرت وغیره در صورتی‌که فهرست ویا آدرس سایت مربوط جستجو را در اختیار داشته باشد از طریق وسیله تحقیق Search Engine به دست آورد. از جملهٔ سایت‌های جستجوی جغرافیه می‌توان از Amazon, MSN, Google, Yahoo , Hot mail , G .Mail وغیره نام برد.

آیا گاهی از طریق فکس پیام فرستاده اید؟

تصویر فوق را به طور دقیق ملاحظه نمایید و بگویید که دستگاه فوق چه اهمیت ارتباطی خواهد داشت؟

دستگاه فکس در ارتباطات جهانی نقش مهم به عهده دارد، این دستگاه در مدت چند ثانیه پیام‌های ارسالی را به شکل پیام‌های نوشته شده، به گیرنده در هر نقطه جهان می‌رساند، دستگاه فکس مشاهبت زیاد به دستگاه فوتوکاپی دارد؛ اما مجهز به تیلفون می‌باشد، این دستگاه در هنگام ارسال پیام، کلمات و خطوط را به علایم الکترونیکی که قابل انتقال باشد، تبدیل می کند، دستگاه گیرنده پیام این علایم دریافتی را به حروف نوشته تبدیل کرده، نسخهٔ دقیق؛ مانند نسخه اصلی بیرون می کند. وزارت مخابرات کشور در نظر دارد که تمام مراکز و ولایات به شمول ولسوالی‌ها را تحت پوشش خدمات انترنیتی وفکس قرار دهد .

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی موضوعات و مزایای ایمیل و انترنت باهم مباحثه کنند و یکی از اعضای گروه نتیجهٔ بحث خود را به هم‌صنفان ارائه کند. همچنان معلم صاحب نتیجهٔ فعالیت گروهی را جمع بندی کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ نخستین بار انترنت در کدام کشور و به چه منظور مورد استفاده قرار گرفت؟

جملات ذیل را تکمیل کنید:

۱ـ اصطلاح انترنت از دو کلمه .... و .... ترکیب شده که معنای آن شبکه جهانی است.

۲ـ سایت‌های جستجوی جغرافیایی عبارت اند از ....، ....، ....

جواب صحیح و غلط را از هم تشخیص نمایید .

۳ـ در سال ۱۹۸۳میلادی میلیون‌ها رسانه‌های اطلاعاتی در سراسر جهان با شبکه انترنت وصل گردیده ا ند.

۴ـ انترنت از منابع علمی، آموزشی و پیوستن چندین رسانه به وجود آمد است.

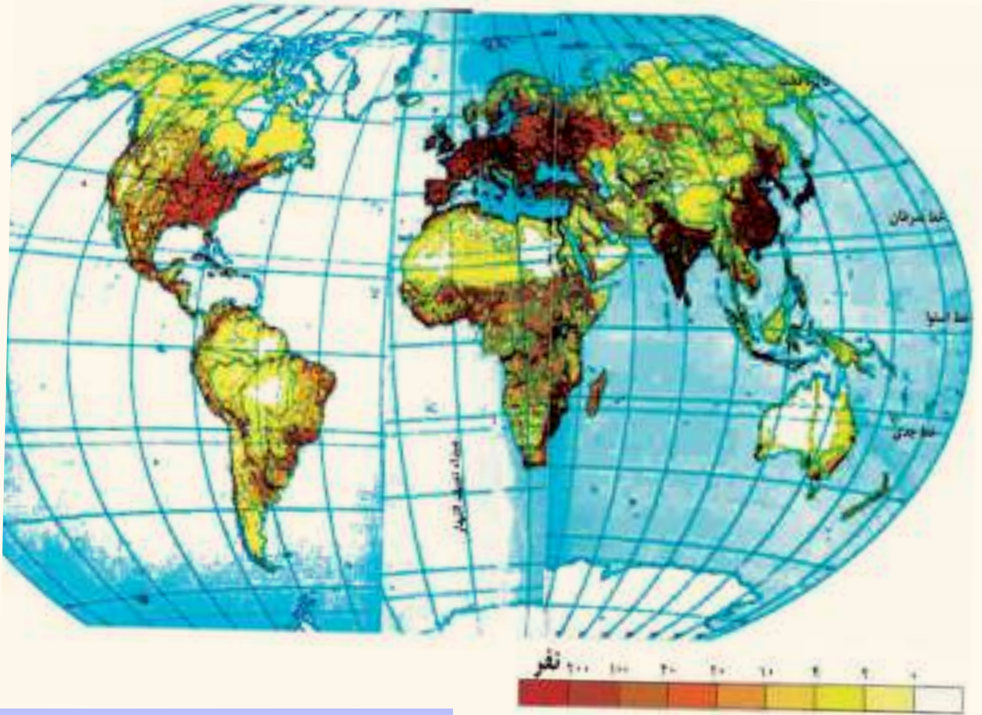
فعالیت خارج از صنف

شاگردان در صورت داشتن امکانات انترنتی از وسیلۀ تحقیق دربارۀ اصطلاح جغرافیایی آتش فشانی Volcano و توریسم Tourism اطلاعات را پیدا، ثبت یا ذخیره کرده و به هم‌صنفان خود در ساعت آینده جغرافیه ارائه کنند.

درس بیست و چهارم

۱,۵ توزیع و تراکم نفوس در جهان

توزیع نفوس در هر کیلو متر مربع

آیامی‌دانید نفوس در کرهٔ زمین چگونه پراکنده شده است ؟

نقشه توزیع نفوس فوق را با دقت مطالعه نمایید و بگویید که بیش‌ترین و کم‌ترین نفوس در کدام قسمت‌های جهان مسکون شده است؟ چرا؟

تراکم نفوس عبارت از تعداد افراد ساکن دریک واحد سطح زمین (یک کیلو متر مربع) است. برای محاسبه تراکم نفوس باید تعداد نفوس آن ساحه را بر مساحت آن تقسیم کرد.

تعداد نفوس جهان در سال ۲۰۱۸میلادی به ۷/۴ ملیارد نفر رسید که به روی زمین زنده‌گی می‌کردند. این نفوس در تمام جهان مساویانه توزیع نگردیده؛ یابه عبارت دیگر شرایط اقلیمی، ساختمان اراضی و دیگر عوامل اقتصادی، بشری و سیاسی بالای تمرکز نفوس تأثیر گذار است؛ مانند مناطق صحرایی و دشتی (سرزمین‌های گرم و سوزان که آب کافی نیز

نداشته باشد) سرزمین‌های مرتفع ناهموار و سرد، سلسله کوه‌ها، جبه زارها، جنگل‌های انبوه مرطوب، هوای گرم و مرطوب استوایی، هوای سرد قطبی، دوری ازسواحل و راه‌های حمل و نقل وغیره، توجه کم‌ترین نفوس را به‌خود جلب نموده است، حتا در بعضی مناطق به فاصلهٔ صدها کیلومتر دورتر نیز نشانی از انسان‌ها به‌نظر نمی‌رسد؛ مثال: در قطبین ونواحی صحرایی، در حالی‌که در مناطق دیگر کرهٔ زمین مانند: شرایط خوب اقلیمی(آب و هوای معتدل و بارنده‌گی کافی)، موقعیت مناسب جغرافیایی، زمین‌های هموار و حاصل خیز، آب کافی، سواحل دریاها و بحر ها، بنادر، صنایع، معادن و اطراف راه‌های ارتباطی بیش‌ترین نفوس را به‌خود جلب نموده اند، که در بعضی جاها بیش‌تر از هزار نفر در یک کیلومتر مربع زنده‌گی می‌کنند این ترتیب تمرکز نفوس دریک منطقه نتیجهٔ عوامل فزیکی، اقتصادی، سیاسی و بشری است که تأثیر این عوامل را می‌توان مختصر ذکر نمود.

عوامل فزیکی؛ مانند موقعیت جغرافیایی (عرض البلدها)، سرزمین‌های مرتفع، شرایط اقلیمی، آب وغیره را روی تمام کرهٔ زمین برای همیشه مشاهده کرده می‌توانیم که به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر طرزاستفاده از منابع کرهٔ زمین تأثیر می‌نمایند . این عامل باعث تراکم بیش‌تر نفوس یا برعکس کم نفوسی منطقه می‌گردد.

تأثیر عوامل اقتصادی: برمنابع طبیعی وفعالیت‌های بشری متکی است و آن عبارت از معادن، آب، انواع خاک‌ها، نباتات، حیوانات، موجودیت سرمایه و تکنالوژی جدید، به وجود آمدن شرایط کار، صنایع و غیره بالای تراکم نفوس تأثیر بیش‌تر دارد؛ یعنی بین توسعه صنعتی وتمرکز نفوس ارتباط متقابل وجود دارد .درهر جایی که بخش صنعت و بعد خدمات وابسته به آن پدید می‌آید، نفوس بیش‌تر به آن مکان سکونت پیدا می‌کند . قابل یاد آوری است که تا قرن ۱۸ میلادی زراعت وعوامل مربوطه به آن(آب، خاک و اقلیم) نقش تعیین کننده داشت؛ مانند وادی دریای نیل در کشور مصر وغیره.

اقتصاد کشورما تاهنوز به زراعت متکی است و قسمت اعظم نفوس از این راه امرار حیات می کنند.

در بخش عوامل سیاسی می‌توان فیصله‌های حکومتی و تشکیل مراکز اداری اشاره نمود؛ اگر دولت به بعضی قسمت‌های کشور در تطبیق پلان‌های انکشافی خود به سرمایه گذاری، ایجاد کارها یا امکانات خدماتی و فعالیت‌های صحی توجه نه ننمایند. تراکم نفوس در آن مناطق کم‌تر می‌باشد.

عوامل بشری: بر علاوه موضوعات ذکر شده سرزمین‌های دور افتاده، که راه‌های حمل و نقل ووسایل ارتباطی در دست ندارند. مردم در آن سرزمین به شکل پراکنده زنده گی می کنند. قسمت‌های داخلی قاره ها که از دریاها و ابحار دورتر واقع شده نیز نسبت به مناطق ساحلی نظر به امکانات تجارتی محدود دارای نفوس کم‌تر می‌باشد.

با در نظر داشت عوامل ذکرشده، مناطق پرنفوس جهان Densely populated regions را می‌توان در سه حوزه(ناحیه) مشخص نمود.

حوزهٔ اول پرنفوس عبارت از: جنوب قاره آسیا (پاکستان، هندوبنگله دیش) قسمت‌های جنوب شرقی(اندونیزیا) و شرقی آسیا (شرق کشور چین، جزیره نمای کوریا و جاپان) . در کشورهای این منطقه تراکم اوسط نفوس در یک کیلومتر مربع بیشتر ازصد نفر می‌باشد و در بعضی مناطق به‌خصوص آن‌ها به بیش از ۱۵۰۰ نفر در یک کیلومتر مربع می‌رسد. که علت آن‌ها عبارت از آب و هوای موسمی، شرایط خوب زراعتی (برنج) و افزایش طبیعی نفوس می‌باشد.

حوزهٔ دوم: درقارهٔ اروپا در دورهٔ سرمایه داری به وجود آمده، در بعضی کشورهای این منطقه تراکم اوسط نفوس در یک کیلومتر مربع از ۲۰۰ تا به ۴۰۰ نفر می‌رسد؛ همچنان در مناطق صنعتی تراکم نفوس در یک کیلومتر مربع از ۵۰۰ تا به ۱۰۰۰ نفر نیز می‌رسد که بیش‌تر آن‌ها

در سواحل دریاها، بنادر و اطراف مراکز صنعتی و نواحی مساعد زراعتی زنده‌گی دارند.

حوزهٔ سوم، پرنفوس: قسمت‌های شمال‌شرقی ایالات متحدهٔ امریکا (نیو انگلیند، نیویارک، پنسلوانیا و اطراف جهیل‌های پنج‌گانه) و در جنوب شرق کانادا می‌باشد که علت آن فعالیت‌های تجارتی وصنعتی است .

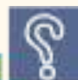
فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، بامشورهٔ هم جدول آتی را کاپی و تکمیل نمایند و نمایندهٔ گروه آنرا به هم‌صنفان خود ارائه دارند.

مناطق پرنفوس جهان	موقعیت	علل
	جمهوری مردم چین وکشور هندوستان	
	اروپای شمال غربی	
	شمال شرق ایالات متحدهٔ امریکا و جنوب شرق امریکا	
مناطق کم نفوس	در کوه‌های همالیا	
	در جنگلات امازون	
	جزیرهٔ گرینلند	

در جدول ذیل تراکم او سط نفوس را در کشورهای مالتا، بنگله دیش و آسترالیا محاسبه کنید.

شماره	نام کشور	مساحت کشور به کیلومتر مربع	نفوس کشور	تراکم نفوس در فی کیلومتر مربع
۱	موناکو	۲	۳۲۲۷۰	۱۶۱۳۵
۲	سنگاپور	۶۴۷	۴,۳۵۳,۸۹۳	۶۷۲۹,۳
۳	مالت	۳۱۶	۳۹۶,۸۵۱	
۴	بحرین	۶۶۸	۶۷۷,۸۸۶	۱۰۱۴
۵	بنگله دیش	۱۴۷۵۷۰	۱۴۱,۳۴۰,۴۷۶	
۶	مغولستان	۱۵۶۵۰۰۰	۲,۷۵۱,۳۱۴	۱,۷
۷	استرالیا	۷۶۸۶۸۵۰	۱۹,۹۱۳,۱۴۴	
۸	کانادا	۹۹۷۰۶۱۰	۳۲,۵۰۷,۸۷۴	۳,۲

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ علت پرنفوسی کشورهای جنوب وجنوب شرقی آسیا را بیان نمایید.

۲ـ چرا درشمال غرب اروپا نسبت به دیگرقسمت‌های اروپایی مناطق پرنفوس تشکیل شده است؟

۳ـ کدام مناطق امریکای شمالی پرنفوس می‌باشد، علت آن را بیان دارید؟.

۴ـ پرنفوس‌ترین کشورهای آسیا را نام ببرید.

۵ـ چرا در تمام قسمت‌های کرهٔ زمین نفوس مساویانه توزیع نگردیده است؟ علت آن را توضیح نمایید.

۶ـ کدام عوامل سیاسی بر تراکم بیش‌تر نفوس تأثیر دارد؟

۷ـ آیا عوامل بشری هم می‌تواند بر تراکم نفوس تأثیر نماید؟ چطور؟

صحیح ترین جواب را انتخاب کنید.

۱-کدام عوامل طبیعی باعث تراکم نفوس در یک منطقه می گردد؟

الف) شرایط مناسب اقلیمی و آب کافی؛

ب) سر زمین‌های مرتفع وسرد قطبی؛

ج) جنگلات انبوه ومرطوب استوایی؛

د) همه جواب‌ها صحیح است.

۲-کدا م عوامل اقتصادی باعث تراکم نفوس در یک منطقه می گردد؟

الف) زراعت ابتدایی؟

ب) سرمایه گذاری دربخش صنایع؛

ج) تطبیق پلان‌های انکشافی؛

د) هیچکدام

فعالیت خارج صنف

سؤال ذیل راحل نموده ودر ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

اگر صنف شما ۶ متر طول و۴ متر عرض داشته باشد وتعداد شاگردان ۶۰ نفر باشند، تراکم نفوس را در یک مترمربع صنف‌تان محاسبه نمایید، از نظرشما تعداد مناسب شاگردان صنف باید چند نفرباشند، چرا؟

افزایش تولدات در جهان در سال ۲۰۰۹ م

موضوع نفوس بنا بر ازدیاد آن تحت دو عنوان جداگانه مورد مطالعه قرار می گیرد:

۱ــ افزایش نفوس در کشورهای جهان

نفوس جهان به سرعت درحال افزایش است؛ زیرا تعداد افرادی که به دنیا می‌آیند (تولدات Birth Rate) نسبت به آن افرادی که از دنیا می‌روند (وفیات Death Rate) بیش‌تر است.

در اوایل قرن بیست این افزایش ۱۰ میلیون در سال، در وسط این قرن ۳۵ ـ ۴۰ میلیون نفر در سال و حالا به ۶۰ تا ۶۵ میلیون نفر درسال افزایش می‌یابد.

تعداد نفوس جهان به اساس احصائیهٔ ملل متحد در سرشماری سال ۲۰۱۰م. نفوس کشورهای پیشرفته را یک میلیارد و دوصد میلیون نفر و نفوس کشورهای روبه انکشاف را پنج ملیاردو ششصد میلیون نفر تخمین شده است .

این افزایش نفوس به دو علت مر تبط می گردد.

- افزایش طبیعی نفوس؛
- افزایش میخانیکی نفوس؛

(معلومات اضافی)

سال	تعداد مجموع نفوس کرۀ زمین		
۱۹۰۰ م	۱,۶۱۷	ملیارد نفر	
۱۹۴۰ م	۲,۲۵۲	//	//
۱۹۶۰ م	۲,۹۸۲	//	//
۱۹۷۰ م	۳,۶۱۰	//	//
۱۹۷۹ م	۴,۳۳۶	//	//
۲۰۰۰م	۶	//	//
۲۰۱۰	۶/۸	//	//
۲۰۱۸	۷/۴	//	//

از مطالعۀ جدول فوق نتیجه گرفته می‌شود که تعداد نفوس در ۵۰ سال اخیر به سرعت افزایش یافته است.

الف) افزایش طبیعی نفوس Natural Increase:

این افزایش نفوس نتیجۀ افزایش تولدها و تقلیل وفیات است؛ به طور مثال: اگر در یک کشور تولدها ۴۰ درهزار نفر باشد و وفیات ۲۰ در هزار نفر باشد، افزایش نفوس با ضریب فوق العاده زیاد صورت می گیرد.

افزایش نفوس به عوامل زیادی ارتباط دارد، که مهم‌ترین آن در یک کشور عوامل اجتماعی، اقتصادی، کلتوری وصحی می‌باشد ؛ به‌خصوص رشد و انکشاف طب و قایوی و معالجوی بر افزایش نفوس تاثیر قابل ملاحظه دارد. که از یک طرف باعث تقلیل وفیات و از جانبی دیگر باعث طول اوسط عمر می گردد؛ اما این افزایش نفوس در تمام کشورهای جهان یکسان نیست. ما می‌توانیم، این همه را به دو بخش تقسیم نماییم. افزایش نوع اول خاصه کشورهای پیشرفتۀ سرمایه داری امریکای شمالی، اروپایی وکشورهای چین و روسیه می‌باشد. خصوصیت آن حد اقل تولدها بوده و دیگر هم در حالت کم شدن می‌باشد عوامل آن قرار ذیل است:

۱ـ درکشورهای پیشرفته نفوس شهری اکثریت دارد، واضح است که تولدها در خانواده‌های شهری نسبت به دهاتی کمتر می‌باشد.

۲ـ در این کشورها زنان به کارهای اجتماعی جلب وجذب گردیده به طور معمول زنانی که کارهای بیرون از خانه دارند نسبت به زنانی که کار نمی کنند، اطفال کم‌تر دارند.

در کشورهای پیشرفته تعداد تولدها و وفیات کمتر می‌باشد. افزایش طبیعی نفوس در هر صد نفر (۰٫۵ ـ ۱) یا در هر هزار نفر (۵ ـ ۱۰) می‌باشد، گاهی هم از این رقم نیز کم‌تر می‌شود . این افزایش کم‌تر مشخصهٔ کشورهای پیشرفته می‌باشد.

افزایش نفوس نوع دوم، خاصهٔ کشورهای روبه انکشاف مثل کشورهای آسیایی، افریقایی و امریکای لاتین می‌باشد وآن عبارت از افزایش سریع تولدها است، که به عوامل ذکرشده ارتباط دارد.

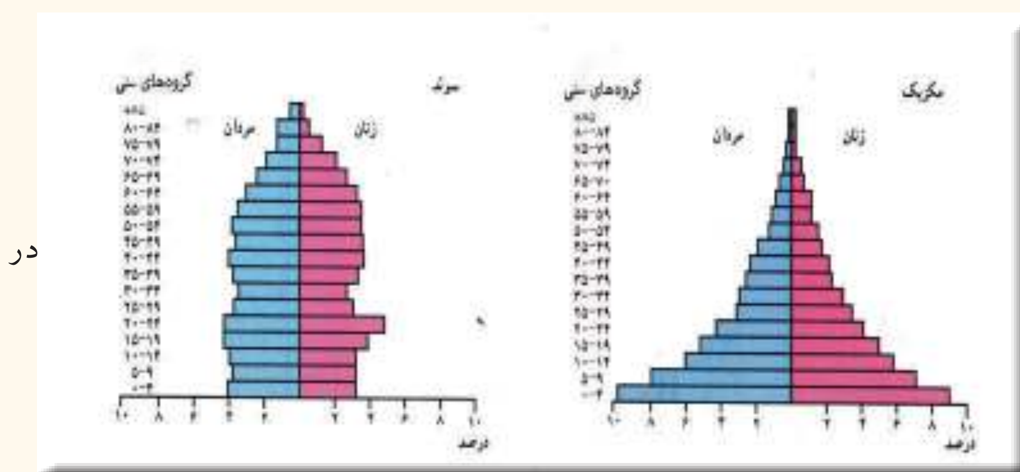
سطح پایین رشد اقتصادی، موجودیت زراعت ابتدایی، بیسوادی، نبود حفظ صحت برای اکثریت مردم، تابعیت زنان در جامعه از فرهنگ عنعنه‌یی و ازدواج قبل از وقت آن‌ها وغیره می‌باشد.

در کشورهای آسیایی، افریقایی و امریکای لاتین به سبب بهبود خدمات صحی و تقلیل در وفیات افزایش بیش‌تر نفوس را به وجود آورده است. توام بر آن با نگهداشت افزایش بیش‌تر تعداد تولدها افزایش طبیعی نفوس نیز سریع‌تر می گردد که این افزایش نفوس بین ۲٪ تا ۳٪ در حال تغییر است. که در هر هزار نفر ۲۰ تا ۳۰ نفر افزایش می‌یابد. که این افزایش بیش‌تر خاصهٔ کشورهای عقب مانده می‌باشد. به منظور مقایسهٔ رشد نفوس کشورهای پیشرفته صنعتی و روبه انکشاف به هرم سنی توجه کنید.

کودکان و نوجوانان (صفر تا ۱۵ ساله و کهن سالان بیش‌تر از ۶۵ ساله) به طور معمول نفوس غیر فعال اقتصادی می‌باشند.

افراد جامعه بین سنین(۱۸تا ۶۵ ساله) گروه اصلی تولید کننده و نفوس فعال اقتصادی جامعه استند.

در

هرم سنی محور افقی تعداد فیصدی نفوس و روی محور عمودی تعداد زنان و مردان با گروه‌های مختلف سنی نشان داده شده است.

هرم‌های سنی در بخش‌های مختلف جهان متفاوت است. در کشورهای روبه انکشاف، مانند مکسیکو قاعدهٔ هرم پهن ؛ یعنی در هر ۱۰۰ نفر نفوس بیشتر از ۰- ۱۵ ساله می‌باشند که این نفوس جوان می‌باشد. کشورهایی که با نفوس جوان روبرو هستند، باید برای تأمین نیازمندی‌های جوانان به‌خصوص در تعلیم و تربیه و ایجاد شغل آن‌ها سرمایه گذاری کنند.
این محاسبه باید در طول یک‌سال صورت گیرد ونتیجهٔ آن به فیصد اعلان شود در صورتی که تولدها بروفیات بیش‌تر باشد رشد طبیعی گفته می‌شود.
در کشورهای پیشرفته صنعتی؛ چون سویدن که درآن تولدها و وفیات هردو کم‌تر و امید به زنده‌گی بیش‌تر می‌باشد، در این کشور قاعده هرم کوچک و تعداد نفوس فعال بیش‌تر می‌باشد؛ ولی نفوس به تدریج به طرف کهن سالی می‌رود.

$$\text{رشد طبیعی نفوس} = \frac{\text{تعداد تولدات} - \text{تعداد وفیات}}{\text{مجموع کل نفوس}}$$

ب) افزایش میخانیکی نفوس:Mechanical Increase
توأم با افزایش طبیعی نفوس حرکت میخانیکی نفوس؛ یعنی مهاجرت ها نیز در افزایش تعداد نفوس تأثیر قابل ملاحظه دارد.
مهاجرت‌های داخلی تنها باعث تمرکز دوبارهٔ نفوس یک محل می‌گردد و در تعداد نفوس کشور کدام تغییر به‌عمل نمی‌آید؛ اما مهاجرت‌های خارجی در تعداد نفوس تأثیر مهم دارد؛ اگر تعداد مهاجرت ها از خارج به داخل کشور نسبت مهاجرت به خارج کشور بیش‌تر باشد افزایش میخانیکی نفوس صورت می‌گیرد. و بر عکس آن سبب تقلیل نفوس می‌گردد. در رشد مطلق نفوس یک کشور باید بر علاوه تولدها و وفیات، مهاجرت‌ها نیز محاسبه شود.
رشد مطلق نفوس=تعداد تولدها – وفیات+ تعدادمهاجرت‌ها به داخل کشور
رشد مطلق نفوس= تعداد تولدها – وفیات – تعداد مهاجرت‌ها به خارج کشور
این افزایش بی حد (طبیعی و یا میخانیکی) نفوس باعث به میان آمدن نفوس اضافی (Over Population) می‌گردد. این اصطلاح زمانی استعمال می‌گردد که در یک منطقه از امکانات منابع موجود آن بیش‌تر نفوس سکونت اختیارنماید یا از اهداف تعیین شدهٔ اجتماعی بیشتر گردد.
گاهی ممکن تعداد نفوس مناسب بوده؛ اما توزیع نامناسب صورت گیرد .در بعضی از مآخذ اصطلاح نفوس مناسب استعمال گردیده؛ اما این اصطلاح نیز کدام تعریف مشخص ندارد، نفوس اضافی اصطلاح نسبی است که به اندازهٔ استفاده نمودن از منابع موجود منطقه ارتباط

می گیرد؛ مثلاً کشورهای پیشرفته نسبت به کشورهای روبه انکشاف از همین منابع موجود برای مردم کارخوب و امکانات بیشتر را فراهم نموده است به همین سبب مطالعهٔ نفوس اضافی به‌سطح پیشرفت تکنالوژی تعلق می گیرد.

در نتیجه می‌توان گفت: سرعت افزایش نفوس و بالا رفتن تولدها از مشخصات کشورهای عقب مانده است. این افزایش طبیعی در حال حاضر جز از محدود کردن و فشار بر بودجه اقتصادی و رکود کارها نتیجهٔ دیگری ندارد. در سابق به علت عدم توسعه خدمات صحی، عامل قحطی، امراض و جنگ نفوس محدود می گردید؛ اما امروز افزایش نفوس سرسام آور شده و کشورهای عقب مانده با گرسنه گی، بیماری و بیکاری دست به گریبان اند، این بیکاری سبب فقر و فقر سبب بیچاره گی و یا مهاجرت‌های غیر قانونی می‌شود.

جامعه شناسان این افزایش بی حد نفوس را انفجار نفوس ویا بزرگترین خطر به جامعه می‌دانند.

در مجموع تعداد نفوس جهان ۶,۵ ملیارد بوده، در سال ۲۰۵۰ به ۹ ملیارد و در سال ۲۱۵۰ به یازده ملیارد پیشبینی شده است که بنابر عدم کنترول فاجعه بزرگی را برای جهان بار خواهد آورد.

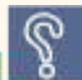

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و جدول ذیل را کاپی نموده، به سؤالات زیر جدول جواب تهیه نمایند و نمایندهٔ گروه آنرا به هم‌صنفان ارائه کند.

کشورها	نفوس درفی کیلومترمربع	تولدات در هزار نفر	وفیات در هزار نفر	رشد طبیعی نفوس در هزار نفر	رشد نفوس به فیصدی
برازیل	۱۸	۲۶	۸	۱۸	۱,۸
ایتوپی(حبشه)	۴۷	۴۹	۱۹	◯	◯
جاپان	۲۳۰	۱۲	۸	۴	۰,۴
عربستان سعودی	۸	۳۶	۵	◯	◯
آلمان	۲۲۹	۱۱	۱۲	◯	◯
کنیا	۴۷	۴۳	۱۰	۳۳	۳,۳
ایالات متحده امریکا	۲۳۹	۱۴	۹	◯	◯
فرانسه	۱۰۶	۱۳	۱۰	◯	◯
بنگله دیش	۷۹۱	۴۱	۱۴	◯	◯

الف) میزان رشدطبیعی نفوس را درکشورهایی‌که رو به روی آن دایره ترسیم شده محاسبه کنید و در دایره بنویسد.
ب) میزان رشد طبیعی همه کشورها را به فیصدی نیز محاسبه کنید.
ج) آیا می‌توانید کشورها را به رشد نفوس کمتر و زیاد تقسیم کنید، چه طور؟

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید.
۱ـ کدام عوامل باعث رشد سریع طبیعی نفوس در کشورهای روبه انکشاف می‌شود؟
۲ـ کدام عوامل باعث رشد بطی در کشورهای پیشرفته جهان می گردد؟
۳ـ کدام عوامل سبب رشد اضافی نفوس یک کشور می گردد؟
۴ـ هدف از اصطلاح نفوس اضافی چیست واضح سازید؟
۵ـ تاثیر رشد سریع طبیعی نفوس در ترکیب سنی آن جامعه چگونه است، توضیح دارید؟
۶ـ کشورهایی‌که رشد بطی نفوس دارند، ترکیب سنی آن جامعه چگونه است؟

فعالیت خارج از صنف

جواب سؤالات ذیل را بنویسید و در ساعت آیندۀ جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.
آیا نفوس کشورما به سرعت افزایش می‌یابد؟ اگر این افزایش همین‌گونه ادامه داشته باشد، چه مشکلات را به وجود خواهد آورد؟ چگونه می‌توان جلو این افزایش نفوس را محدود ساخت؟

مشکلات وکمبود نفوس فعال اقتصادی در بعضی کشورهای جهان

شما در درس گذشته راجع به مشکلات نفوس اضافی معلومات حاصل نمودید، حالا مشکلات کم نفوسی یا Population declining را مطالعه می کنید.

کنترول نفوس در کشورهایی که در آن نفوس اضافی موجود باشد، مفید است؛ اما در شماری از کشورهای دیگر بنابر کنترول نفوس تعداد تولدها نسبت به وفیات کاهش می‌یابد، این علت سبب می‌شود که نفوس بزرگ سالان بالاتر از ۶۵ ساله‌گی یا افراد متقاعد و ناتوان افزایش نماید. دراین صورت صنایع به کمبود قوای بشری روبرو می‌شود و انکشاف صنایع محدود می گردد. در نتیجه از استعدادهای بشری موجوده در جامعه به‌صورت مؤثر استفاده شده نمی‌تواند.

این حالت در کشورهایی که به کمبود نفوس(Depopulation) فعال اقتصادی بین

سنین۱۸ـ۶۵ ساله گی رو به رو باشد، دیده می‌شود و برای به‌کار انداختن منابع و انکشاف صنایع موجود خود به نفوس فعال اقتصادی ضرورت دارد. باید این ضرورت را از طریق تشویق تولدها (به‌طور مثال کشورهای اروپایی که مواجه به کمبود نفوس فعال اقتصادی هستند معمولاً با تشویق خانواده‌ها، اعطای جوایزو هدایا ویا در نظر گرفتن تسهیلات خاص از لحاظ کار و وسایل زنده گی و مراقبت از کودکان خانواده‌ها را تشویق می کند) یا به جلب مهاجرت‌های خارجی به داخل کشور حل نمایند. در نتیجه، گفته می‌توانیم که نفوس اضافی و کم نفوسی هر دو حالت برای کشور مشکلات را بار می‌آورد.

یکی ازعلمای جامعه شناس انگلیسی، به‌نام مالتوس عقیده داشت، که منابع کرهٔ زمین نسبت به نیازمندی‌های نفوس که هر لحظه تعداد آن در حال افزایش است، محدود می‌باشد. باید میزان زادن از طریق خانواده‌ها محدود و کنترول شود. بعد از جنگ جهانی دوم این افزایش بی‌حد نفوس سبب $\frac{۲}{۳}$حصهٔ مشکلات اقتصادی جهانی تشخیص گردید. در دهه ۱۹۵۰ میلادی کشورهای پیشرفته به کشورهای روبه انکشاف غرض پیشرفت اقتصادی و فرهنگی‌شان پیشنهاد محدود ساختن خانواده‌های‌شان را نمودند. هند نخستین کشوری بود که با پالیسی محدود ساختن خانواده‌ها در سال ۱۹۵۲ میلادی موافقه نمود. بعد این پالیسی در کشورهای چین و مصر نیز عملی شد. کشور چین در این راه موفقیت‌های خوبی را نصیب شد، رشد ضریب افزایش نفوس که در سال ۱۹۵۵میلادی ۴٪ بود در ۱۹۹۶میلادی به ۱,۷٪ تقلیل یافت که بر اساس آن برای هر خانوادهٔ چینایی داشتن بیش از یک طفل منع قرار داده شده بود حالان که در کشور هند تا هنوز رشد ضریب نفوس۲,۶ ـ ۳,۹٪ می‌باشد.

برخلاف نظریهٔ مالتوس یک تعداد علمای جامعه شناسی عقیده دارند که نفوس زیاد باعث افزایش تولیدات و رشد اقتصادی می گردد وباید سیر افزایش نفوس آزادگذاشته شود.

به همین اساس، شماری از کشورها مخالف محدود ساختن خانواده‌ها می‌باشند وخانواده‌های پرنفوس را تشویق می‌کنند که این پالیسی در سال ۱۹۳۰م. در کشور آلمان نازی عملی گردید و همچنین در کشورهای بلجیم، سویدن، انگلستان و فرانسه نیز در زمان‌های مختلف

طرفدارانی دا شته است.

در بعضی کشورهای جهان سوم بعد از حصول استقلال‌شان غرض افزایش تعداد دهقان‌ها، کارگران و عدم وابسته‌گی‌شان به کشورهای خارجی از پالیسی افزایش نفوس طرفداری نموده اند.

در نتیجه گفته می‌توانیم، در شرایطی که در آن اندازۀ منابع ضروری قابل استهلاک و اندازۀ نفوس با یکدیگر متناسب نباشد و فشار مصرف کننده‌ها بیش از حد باشد، می‌توان گفت که فشار بر منابع وارد گردیده و این فشار با کاهش نیافتن ضریب رشد نفوس جدی‌تر خواهد شد.

به عبارت دیگر، می‌توان گفت؛ اگر پلان‌های انکشاف اقتصادی یک کشور متناسب با افزایش نفوس آن نباشد، مشکلات اقتصادی و اجتماعی را بار خواهد آورد.

کمبود نفوس به تناسب رشد اقتصادی نیز باعث رکود و عدم انکشاف صنایع شده و عامل عقب‌مانی یک کشور می گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، هرگروه روی موضوعات ذیل باهم مباحثه نموده و نمایندۀ گروه نتیجۀ فعالیت شان‌را به هم‌صنفان شان ارائه نماید.

آیا منابع موجود کشورما جواب‌گوی نیازمندی‌های نفوس کشور می‌باشد، یا خیر؟

اگر است، چرا مردم ما به فقر، بیکاری و مهاجرت به کشورهای خارجی مجبور گردیده اند؟

در این مورد باهم مباحثه نمایید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید.

۱ـ چرا در اکثر کشورهای روبه انکشاف به محدود ساختن خانواده‌ها تأکید می‌شود؟

۲ـ محدود ساختن خانواده چه نتایجی در پی خواهد داشت؟

۳ـ محدود ساختن خانواده در کدام کشورها مؤثر خواهد بود؟

۴ـ چرا عده‌یی از کشورها مخالف محدود ساختن خانواده‌ها هستند؟

فعالیت خارج صنف

موضوع ذیل را تحلیل نموده و در ساعت آیندهٔ جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

نفوس اضافی (Over population) در یک کشور باعث ایجاد کدام مشکل‌ها می‌شود؟

برای حل این مشکلات چه راه‌هایی را پیشنهاد می‌کنید؟

۳,۵ مهاجرت ها و عوامل آن

مهاجرت چیست و چند نوع مهاجرت را می‌شناسید؟

مهاجر (Immigrant) شخصی است که مسکن و جای بودوباش را تغییر داده، از یک واحد اداری به یک واحد اداری دیگری یا به کشور دیگری نقل مکان می‌نماید.

مهاجرت‌ها در طول تاریخ بشر صورت گرفته و دارای انواع مختلف می‌باشد که عدهٔ آن‌ها در داخل کشور صورت می گیرد؛ مانند مهاجرت مردم دهات به شهرها، مهاجرت به مناطق صنعتی، زراعتی جدید وغیره و برخی دیگر از آن‌ها که با عبور از سرحدات بین المللی صورت می گیرد مهاجرت خارجی می‌باشد.

این مهاجرت‌ها در کشورهای مختلف به پیمانه‌های متفاوت عملی شده است و بیش‌تر آن‌ها مهاجرت ها اختیاری بوده، به رضا و رغبت خود برای به دست آوردن دست مزد بیش‌تر و زنده‌گی بهتر صورت می گیرد؛ اما مهاجرت‌های اجباری نیز به وقوع می‌پیوندد، که به اثر درگیری‌های سیاسی و نظامی، مردم مجبور به مهاجرت می‌شوند. آن‌هایی که در داخل کشور نقل مکان می کنند، به نام بیجا شده‌گان داخلی (Internally displaced person) یاد

می‌شوند، که طبق ارقام ملل متحد تعداد آن‌ها در سال ۱۳۸۷هـ. ش. در جهان به ۲۴ میلیون نفر می‌رسید و آن‌هایی که از سرحدات بین المللی می گذرند، به نام پناهنده‌گان خارجی یاد می‌شوند؛ مانند: پناهنده‌گان فلسطینی به کشورهای عرب و پناهنده‌گان افغان به کشورهای همسایه و جهان که تعداد مجموع مهاجرین خارجی در جهان به ۱۶میلیون نفر بالغ می گردید، مردم افغانستان نیز شامل آن می‌باشند.

اکثر مهاجرت‌های متذکره موقتی بوده، که مهاجر قصد بازگشت به محل اولی را دارد؛ مانند: مهاجرت کوچی‌های کشور ما که به منظور تغییر آب و هوا و چراگاه‌های بهتر صورت می گیرد و با تغییر موسم دوباره به محل اولی خود بر می گردند. مهاجرت‌های دایمی‌نیز موجود است که قصد بازگشت به محل اولی زنده گی را ندارند.

مهاجرت‌ها علل مختلف دارد که بخشی از آن را یاد آور می‌شویم:

۱ـ عوامل طبیعی: که موجب مهاجرت می گردد؛ مانند کم شدن آب در منطقه، نامطلوب شدن شرایط آب و هوا، کم شدن حاصل‌خیزی خاک یا وقوع آفات طبیعی؛ مانند زلزله، سیل، طوفان‌های بحری خشک‌سالی وغیره.

۲ـ عوامل اقتصادی: اساسی‌ترین عامل مهاجرت می‌باشد؛ مانند: مهاجرت مردمان دهکده‌ها به شهر که در طول تاریخ عملی شده، حالا این مهاجرت خاصهٔ کشورهای روبه انکشاف می‌باشد؛ زیرا درین کشورها نابرابری زیاد بین شهرها و دهکده‌ها وجود دارد. در حالی‌که در کشورهای پیشرفته سطح زنده‌گی دهاتی با سرعت به سطح زنده‌گی شهری ارتقا می‌یابد در این کشورها برعکس مردم شهری علاقه، زیاد به مهاجرت از شهر به حومهٔ شهر و دهکده‌ها را دارند تا در هوا و محیط پاک و آرام زنده‌گی نمایند.

علت مهم این مهاجرت در کشورهای روبه انکشاف، عامل اقتصادی است. عایدات کم مردم دهکده‌ها که تنها نیازمندی‌های اولیهٔ آن‌ها را رفع نمی‌تواند و توان فعالیت‌های اقتصادی را در دهکده‌ها نیز ندارند، از طرف دیگر به علت رشد طبیعی نفوس، در دهکده‌ها زمین وآب برای فعالیت‌های اقتصادی همه ساکنان کافی نمی‌باشد، ماشینی شدن زراعت نیز باعث بیکاری عدهٔ زیادی از دهقانان گردیده که مجبور به مهاجرت می گردند.

این مهاجرین که اکثریت آن‌ها را جوانان تشکیل می‌دهند، در شهر شغل خود را از دهقانی به حرفه‌های دیگر تبدیل می کنند. در شهرها نیز این مهاجرین شغلی را که به دست می‌آورند، ناکافی بوده، به اثر غیر ماهر بودن با مشاغل در سطح پایین؛ چون دست فروشی، کارهای شاقهٔ فزیکی

وغیره. می‌پردازند؛ بنابراین درمحل اصلی وهمچنین در جایی‌که مهاجر شدند افزایش و یا کاهش نفوس، ترکیب سنی نفوس، نیروی کار، بیکاری، اندازهٔ دست مزد؛ همچنان بالای فرهنگ و زبان نیز اثر می گذارند.

مهاجرت اقتصادی نوع دیگر به اثر توسعهٔ زمین‌های زراعتی، پروژه‌های آبیاری شده، جدید، مناطق صنعتی، استخراج معادن وفعالیت‌های تجارتی یا برعکس به اثر درآمد کم خانواده‌ها، بیکاری، تعطیل شدن معادن و یا کارخانه‌ها صورت می گیرد.

۳ـ مهاجرت سیاسی: این اصطلاح بیش‌تر برای پناهنده‌گان سیاسی به کار برده می‌شود. اصطلاح پناهنده به کسی اطلاق می‌شود که بنابر عوامل مختلف از قبیل: جنگ، دهشت، تعقیب و پی گرد سیاسی، عقاید مذهبی، تعلقات به گروه‌های اجتماعی و اقلیت‌های قومی، کشور اصلی خویش را ترک گفته، از کشور دیگری تقاضای پناهنده‌گی می‌نمایند؛ مانند پناهنده‌گان افغانی‌که از سال ۱۳۵۷ هـ. ش. به بعد به کشورهای همسایه و جهان مهاجرت کردند و یا؛ پناهنده‌گان بوسنی (یوگوسلاویای سابق)، پناهنده‌گان کمپ روندا و داد فور سودان در افریقا وغیره.

فیصله‌های کنوانسیون منعقدهٔ ۱۹۵۱میلادی جینوا در رابطه به وضعیت پناهنده گان به سند مهمی در رابطه به دفاع از حقوق پناهنده‌گان تبدیل شده است. اصطلاح پناهنده یا تقاضا کننده پناهنده‌گی Asylum seeker به کسی اطلاق می‌شود که در کشور اصلی اش نسبت فعالیت‌های عقیده‌تی (ایدیالوژیکی وسیاسی) جنس، نژاد، زبان، ملیت و قوم مورد پی گرد و تعقیب قرار گرفته باشد یا به صورت عملی آن در خطر شکنجهٔ (روحی و فزیکی) زندان و مرگ مواجه باشد .

وجه مشترک بین مهاجرین اقتصادی و سیاسی فقط دوری از وطن و غربت است. اولی آن را خود پذیرفته و به بهبود وضع اقتصادی خود می‌پردازد، در حالی‌که، دومی‌خود را قربانی می‌پندارد، اگر چه در فضای مطمئن و آرام هم به‌سر ببرند.

٤ـ مهاجرت‌های مذهبی: این مهاجرت‌ها به اثر قیودات یا وضع محدودیت‌ها بر اجرای مراسم مذهبی و دیگر مسایل اجتماعی و فرهنگی صورت می‌گیرد؛ مثال خوب آن بعد از تقسیم نیم قارهٔ هند به دو کشور هند و پاکستان در ۱۹۴۷میلادی است که در نتیجهٔ آن میلیون‌ها خانواده پیرو دین هندو از سرزمین پاکستان به هندوستان و به همین ترتیب میلیون‌ها خانواده مسلمان از هندوستان به پاکستان به رضا و رغبت خود مهاجرت کردند.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت، عواملی که سبب مهاجرت می گردد؛ عبارت اند از: عوامل اقتصادی و بیکاری، آفات طبیعی، سیاسی، مذهبی، فرهنگی وغیره.

عواملی که باعث جذب و تشویق مهاجرین می گردد؛ عبارت است از: امکانات زنده‌گی بهتر، آموزش بهتر، مسکن بهتر و وابسته‌گی‌های فامیلی و مصؤونیت افراد .

فعالیت داخل صنف

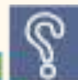
شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی موضوعات ذیل باهم مباحثه نمایند و نتیجهٔ مباحثهٔ را نمایندهٔ گروه به هم‌صنفان ارائه نماید.

۱ـ مهاجرت‌های داخلی و مهاجرت‌های خارجی؛

۲ـ عوامل اقتصادی مهاجرت؛

۳ـ عواملی که سبب مهاجرت‌های افغان‌ها به کشورهای خارجی می‌شوند؛

۴ـ اگر مهاجرت‌ها از دهکده‌ها به شهرهای کشور ادامه داشته باشد، چه مشکلاتی را در دهکده‌ها و شهرها به وجود خواهد آورد شما برای کاهش این مهاجرت‌ها چه راه حل‌های را پیشنهاد می‌نمایید.

سؤال‌ها

جمله‌ها ذیل راتکمیل نمایید :

۱ـ مهاجرت کوچی‌های کشور ما از نوع مهاجرت .... می‌باشد.

۲ـ مهاجرت فلسطینی‌ها به کشورهای اردن و لبنان از نوع مهاجرت ....می‌باشد.

مختصر جواب دهید.

۳ـ کدام عوامل طبیعی باعث مهاجرت می گردد؟

۴–چرا مردم در کشورهای روبه انکشاف علاقه‌مند مهاجرت به شهر و از کشورهای پیشرفته برعکس به دهکده‌ها می‌باشند؟

۵ـ از چند نوع مهاجرت‌های اقتصادی نام ببرید.

۶ـ کدام عوامل سیاسی سبب مهاجرت می گردد؟

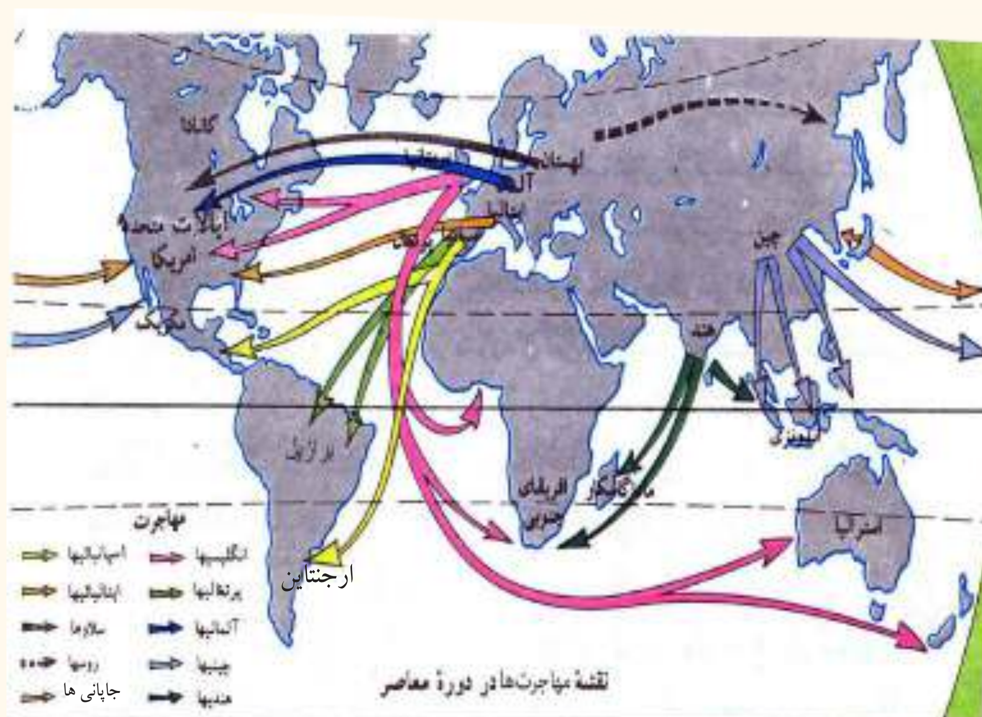
۷ـ کنوانسیون اپریل ۱۹۵۱ میلادی منعقد ژنیو پناهنده را چگونه تعریف نموده است؟

فعالیت خارج صنف

شاگردان تحت این موضوع که چرا از کشورهای روبه انکشاف مهاجرت خارجی بیش تر صورت می گیرد و برای جلوگیری از این نوع مهاجرت‌ها چه راه‌ها را پیشنهاد می‌نمایید، مقاله‌یی را تحریر و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

مهاجرت‌های جهانی و عواقب آن

چرا مردم علاقه‌مند مهاجرت به خارج از کشور شان می‌شوند ؟

طوری که در درس گذشته گفته شد، مهاجرت (Emigration) به‌صورت عموم به اثر دو عامل صورت می گیرد:

۱ـ عوامل دفع کننده(نا مساعد): از قبیل عوامل طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و مذهبی.

۲ـ عوامل جذب کننده (مساعد): از قبیل کم بودن نفوس یک ساحه، سرزمین‌های مرغوب، منابع زیر زمینی، فراوانی کار و مزد بیشتر.

مهاجرت‌ها در طول تاریخ صورت گرفته و تا امروز جریان دارد. عده‌یی آن‌ها در داخل کشور صورت می گیرد که به نام مهاجرت‌های داخلی یاد می‌شود و برخی دیگر آن‌ها با عبور از سرحدات بین المللی صورت می گیرد که آن را مهاجرت‌های خارجی می گویند. مهاجرین می‌خواهند، تا از شرایط بهتر سیاسی، اقتصادی یا اجتماعی کشور مربوطه مستفید گردند.

مهاجرت‌های آریایی‌ها از محل بودباش شان به سمت‌های شرق، جنوب، غرب و یا مهاجرت‌های مردمان آسیای شرقی به قارهٔ امریکا و همچنین مهاجرت‌های بین المللی در نتیجهٔ کشف‌های

بزرگ جغرافیایی از قرن ۱۵م. وسعت پذیرفته و منجربه مهاجرت‌های اروپاییان به سایر نقاط جهان گردیده است. آن زمان در طول یک ونیم قرن ۷۰ میلیون تن اروپایی مهاجر شدند، تا از سرمایه‌های خویش در دنیای جدید استفاده کنند و به تجارت بپردازند. در نتیجه این مهاجرت‌ها قارهٔ امریکا و اقیانوسیه پر نفوس شد و می‌توان کشورهای امریکای شمالی را که ۹۵٪ نفوس آن را مهاجرین اروپایی و ۲٪ آن را سیاه پوستان افریقایی تشکیل می‌دهند مثال زد.

ازدیاد نفوس و بحران اقتصادی در اروپا در طول قرن ۱۹م موجب مهاجرت ها شده که به اثر آن بار سنگین نفوس متراکم اضافی اروپا را کمتر ساخت، تنها در کشور انگلستان از ۱۸۱۵م تا ۱۹۲۰ م ۱۷ میلیون تن اقدام به مهاجرت نموده اند.

این مهاجرت ها دو جنبه داشت؛ مهاجرت دایمی و مهاجرت کارکنان اداری و مبلغین مذهبی که جنبهٔ موقتی داشت. از ترکیب این دو نوع مهاجرین، امپراتوری بریتانیا به وجود آمده بود، که بعد این مهاجرت‌های بی حد تبدیل به معضلهٔ جهانی گردید و کشورها را مجبور ساختند تا مقرراتی را برای پذیرفتن مهاجرین وضع کنند. کانگرس ایالات متحدهٔ امریکا غرض جلوگیری مهاجرین در سال ۱۹۲۴م. قانونی را به نام مهاجرت تصویب کرد. این قانون برای ورود مهاجرین به امریکا، و تعدادی که از کشورهای مختلف می‌توانند، وارد امریکا شوند مقررات وضع کرد. قانون متذکره بیش‌تر از مهاجرین نژاد زرد جاپانی و چینایی جلوگیری می کرد و بعد در مورد سایر کشورها نیز عملی شد. طبق این مقرره مهاجرین باید سرمایه خویش را نیز با خود داشته باشند. و آن‌ها می‌توانستند بعد از پنج سال اقامت تابعیت امریکا را حاصل کنند و یا خارج شوند. حالا برعکس بیش‌ترین مهاجرت‌های بین المللی از کشورهای جهان سوم به کشورهای پیشرفتهٔ صنعتی صورت می گیرد که علت اساسی آن عامل اقتصادی و سیاسی می‌باشد. وقتی‌که درآمد

خانواده‌ها تنها رفع نیازمندی‌های اولیه و حد اقل معاش باشد، آن‌ها توانمندی سرمایه گذاری و فعالیت‌های اقتصادی در داخل کشور را نخواهند داشت. از جانب دیگر به اثر رشد روز افزون نفوس طبیعی، بیکاری وغیره مشکل‌ها مجبوراً به شهرها و کشورهای خارجی مهاجرت می کنند. چون آن‌ها مدارک قانونی مهاجرت کردن را در دست ندارند؛ بنابرآن از راه های غیر قانونی و قاچاقی استفاده می کنند. با قبول مشکلات و حتی با قبول تلفات خود را به کشور مورد نظر می‌رسانند. این مهاجرین نفوس فعال اقتصادی (۱۵ـ۶۵ ساله گی) کشور را تشکیل می‌دهند؛ چون یک تعداد آن‌ها ویزه و جواز رسمی کار کردن و مهارت به خصوص کارگری را ندارند بنابرآن با معاش ناچیز و در محیط نا سالم و دور از نظارت دولتی به کارهای شاقه و غیر صحی می‌پردازند. قابل یاد آوری است که یک تعداد از کشورهای پیشرفتهٔ سرمایه‌داری به سبب کنترول رشد طبیعی نفوس به کمبود قوای بشری نیز مواجه هستند که غرض رفع این مشکل تعدادی از کارگران مهاجر را از راه قانونی می‌پذیرند.

در اروپای غربی در حدود ۱۱ میلیون کارگر مهاجر کار می کنند، از نظر پذیرش کارگران مهاجر آلمان در مقام اول وسپس انگلستان، فرانسه، سویس و کشورهای اسکندیناوی قرار دارد.

کشورهای اروپای غربی در سال‌های اخیر به اساس کم شدن مهاجرت‌های کارگران موسمی کشورهای همسایه (ایتالیا، پرتگال و هسپانیه) متوجه کارگران کشورهای اروپای جنوب‌شرقی، ترکیه، جزایر انتیل و افریقا شدند. آلمانی‌ها به طور معمول از کارگران مهاجر ترکی و یونانی، فرانسوی‌ها از کارگران مهاجر شمال افریقا و انگلستان از کارگران کشورهای دارای نفع مشترک استفاده می کنند در کشور ایالات متحده امریکا از کارگران موسمی‌مکسیکو نیز استفاده می‌شود. همچنین مهاجرت‌ها از کشورهای پیشرفته سرمایه داری اروپا به کشورهای روبه انکشاف نیز صورت می گیرد، سرمایهٔ آن‌ها مهارت کاری آن‌ها بوده که در کشورهای شان حاصل کرده اند. تعداد این مهاجرین سالانه به طور تقریبی به ۲۰۰ تا ۳۰۰ هزار افراد اروپایی می‌رسد که برای جستجوی کار و زنده‌گی بهتر کشورهای شان را ترک می گویند و دست به مهاجرت‌های بین القاره یی می‌زنند. سرزمین‌های جدید این مهاجرین را با درهای باز با امکانات فراوان و زنده گی بهتر می‌پذیرند.

مهاجرین خارجی به کشورهایی که مهاجرت می کنند، سبب افزایش و از کشورهایی که مهاجرت می کنند، سبب کاهش نفوس می گردد. همه مهاجرین کشورهای روبه انکشاف را نفوس جوان و فعال اقتصادی تشکیل می‌دهند به اثر این مهاجرت‌ها نفوس فعال اقتصادی کشورهای روبه انکشاف کاهش می‌یابد که در نتیجه سبب رکود اقتصادی می گردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، در مورد موضوعات زیر باهم مباحثه کرده و نتیجۀ مباحثه خویش را توسط نمایندۀ گروه به صنف ارائه نمایند.

۱ـ کدام عوامل نامساعد یک کشور، باشنده‌گان آن را مجبور به ترک وطن می‌سازد این معضله را در کشور خود مورد ارزیابی قرار دهید.

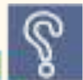
۲ـ کدام عوامل مساعد باعث جذب مهاجرین می‌گردد و بیشترین مهاجرت از کشورما به کدام کشورها صورت گرفته است و چرا؟

۳ـ شما برای کاهش و جلوگیری مهاجرت‌ها از دهکده‌ها به شهرها و یا به خارج از کشور چه پیشنهاد می‌کنید؟

۴ـ تأثیر مهاجرت‌های خارجی را بر اقتصاد و نفوس کشور مورد بررسی قرار دهید.

۵ـ شرایط مهاجرین کشورهای روبه انکشاف را به مهاجرین کشورهای پیشرفته (سرمایه داری) مقایسه نمایید.

سؤال‌ها

۱ـ کدام عوامل سبب جذب مهاجرین می‌گردد؟

۲ـ کدام عوامل باعث دفع مهاجرین می‌گردد؟

۳ـ بعد از اکتشافات بزرگ جغرافیایی کدام قاره ها بیشترین مهاجرین را جذب نموده است؟

۴ـ چرا کانگرس ایالات متحده امریکادرسال ۱۹۲۴م. قانونی را برای ورود مهاجرین وضع کرد؟

۵ـ کدام عوامل باعث مهاجرت‌های بین المللی از کشورهای جهان سوم به کشورهای پیشرفته صنعتی گردیده است؟

۶ـ کدام نوع مهاجرت‌ها را قانونی و کدام مهاجرت‌ها را غیر قانونی گفته می‌توانیم؟

فعالیت خارج از صنف

کدام عوامل باعث ازدیاد مهاجرت‌های داخلی و خارجی در کشور ما گردیده است، تحت این مطلب مقالۀ تحلیلی تحریر و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم صنفان ارائه نمایید.

۴,۵ نژاد ها

۱-چرا در جهان نژادهای مختلف وجود دارد؟

۲-چند نوع نژاد را می‌شناسید؟

الف) نژاد RACE

نژادعبارت از گروهی افراد جامعه هستند که از نظر چهرهٔ ظاهری، رنگ جلد، موی، علایم فارقه و ویژه‌گی‌های ارثی مشترک باشند.

تمام افراد جهان به سه نژاد اصلی تقسیم گردیده اند.که عبارت اند از: نژاد سفید یا اروپایی، نژاد زرد یا ترکی و مغولی، نژاد سیاه یا استوایی. هر یک از نژادهای ذکر شده، دارای مشخصات ارثی خاصی هستند؛ مانند شکل ورنگ موها، رنگ پوست، ساختمان چشم، بینی، جمجمه وخصوصیات دیگر.

نژاد سفید دارای قد بلند، پوست سفید، بینی بلند، موی خرمایی و شکل مخصوص چشمان باز دارند.

نژاد زرد دارای پوست زرد، موی سیاه و صاف، ریش کم، سر مدور، چشم بادامی، بینی کوتاه،

قد کوتاه و به طور نسبی چاق می‌باشد.
نژاد سیاه یا مایل به نصواری دارای، بینی پهن، موی‌های مجعد و لب‌های ضخیم می‌باشد.
نژاد مختلط یا دو رگه در نتیجهٔ مهاجرت‌ها و ازدواج‌های بین نژادهای که در بالا ذکر شد به وجود آمده؛ مانند: نژاد مولات و سامبو.
سرخ پوستان در اصل از نژاد زرد پوستان می‌باشند؛ اما به اساس عقاید مذهبی‌شان روی و موی خود را خینه می کنند به همین سبب به نام سرخ پوستان شهرت یافته اند.
از نظر شما در به وجود آمدن نژادهای مذکور کدام عوامل تاثیر گذار بوده، در حالی‌که همه افراد بشر از یک پدر و مادر((بابا آدم (ع) و بی بی حوا (ع)) متولد گردیده اند؟
علما به این سؤال چنین جواب می‌دهند.
نژاد به اثر مطابقت و توافق با شرایط گوناگون محیط طبیعی، اقلیمی و مواد غذایی‌که بالای زنده‌گی بشر تاثیر وارد نموده، به وجود امده است. شرایط طبیعی ذکر شده بالای نژادهای جداگانه تاثیر می‌نماید؛ به‌طور مثال: در جاهایی‌که سیاه پوستان زنده‌گی دارند شعاع آفتاب عمود و گرمی هوا بسیار زیاد است. آفتاب بالای پوست باشنده‌گان آن مناطق تاثیر مستقیم می کند که این حرارت بیش از حد به انسان‌ها زیان می‌رساند. به همین سبب جسم (اورگانیزم) باشنده‌گان کشورهای گرم با گذشت هزاران سال به گرمی بیش از حد توافق نموده و در نتیجه آن ماده نسجی سیاه رنگ در پوست‌شان تجمع می‌نماید، این مادهٔ نسجی (میلانین Melanin) لایهٔ رنگی ایپدرمس Epider mis پوست، حاوی حجراتی است که رنگ جلد را می‌سازد و دارای رنگ‌های زرد، نصواری، سرخ و حتی سیاه می‌باشد. مردمی‌که پوست‌شان میلانین بیش‌تر دارد، رنگ پوست‌شان تاریک‌تر می‌باشد. این ماده مانع نفوذ شعاع آفتاب می گردد و پوست را از شعاع آفتاب زده گی (سوختن) نگاه می کند. با گذشت زمان دراین گروه، سیاهی پوست میراثی گردیده است. موهای درشت و مجعد جمجمهٔ شان را از گرمی زیاد نگاه می‌دارد.
مردم نژاد سفید پوست بیش‌تر در مناطق معتدله شمال زنده‌گی می کنند در مناطق معتدله جاهایی که بارنده‌گی رطوبت و ابر آلودی زیاد باشد و مردم آن از نور بیشتر آفتاب مستفید نه گردند. در وجود آنها مادهٔ نسجی میلانین تنها در فصل تابستان افزایش می‌یابد؛ یعنی زمانی که بدن انسان به اثر نور آفتاب مقدار مورد ضرورت ویتامین دی(D) را می‌سازد. در آن صورت انسان سفیدپوست به گندمی‌رنگ مبدل می‌شود.
در جاهایی‌که زرد پوستان زنده گی می کنند به طور معمول باد و توفان‌ها می‌وزد که با خود خاک

و ریگ میده را انتقال می‌دهند و با گذشت سال‌های متمادی به این بادها و توفان‌ها توافق نموده و چشم‌های مردم زرد پوست تنگ‌تر گردیده به علت این که در مقابل خاک و ریگ نگهداری شود. این نشانی در بین مردم زرد پوست ارثی گردیده است و غذای روزمره اکثریت آن‌ها را برنج تشکیل می‌دهد. که مواد غذایی کم‌تر دارد. تمام نژادها از نظر استعداد و ذکاوت کدام فرقی ندارند، چهرهٔ ظاهری آن‌ها طوری که ذکر شد محصول شرایط طبیعی و محیطی است.

در سال ۱۹۶۵م. مجمع عمومی‌سازمان ملل متحد پیمان بین‌المللی را دربارهٔ ازبین بردن تمام انواع تبعیض نژادی به تصویب رسانید که به اساس آن نشر هر نوع نظریات که بر مبنای امتیازهای نژادی استوار باشد منع نموده، توهین و برای تبعیض نژادی هرنوع کوشش نمودن را جنایت می‌دانند. این موضوع در مادهٔ ۲۲ فصل دوم قانون اساسی کشور ما درج گردیده که هرنوع تبعیض و امتیاز بین اتباع افغانستان ممنوع است، اتباع افغانستان اعم از زن و مرد در برابر قانون حقوق و وجایب مساوی دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه روی موضوعات ذیل باهم بحث نمایند و نتیجهٔ بحث خود را توسط نمایندهٔ گروه به همصنفان ارائه کنید.

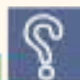
۱ـ ازجملهٔ نژادهای بشری کدام نژادها ذکی و با استعداد استند؟

۲ـ چرا نژاد سیاه دارای جلد سیاه و چهرهٔ ظاهری به‌خصوص است؟

۳ـ چرا نژاد سفید دارای خصوصیت‌ها ظاهری خاص می‌باشد؟

۴ـ سرخ پوستان در کدام قارهٔ جهان سکونت داشته و علت سرخی چهره شان‌را توضیح دهید.

۵ـ نژاد مختلط چگونه به‌وجود آمده است؟

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید.

۱ـ مشخصات ظاهری سیاه پوستان را بگویید؟

۲ـ سرخ پوستان به کدام نژاد متعلق می‌باشند؟

جواب صحیح را مشخص نمایید.

۱-تمام افراد جهان به چهار نژاد سفید، سرخ، سیاه و زرد تقسیم شده اند .

۲-نژادسفید دارای قد بلند، پوست سفید، بینی بلند، موی‌های سیاه موجدار می‌باشند.

۳-نژادها، محصول شرایط گوناگون محیطی طبیعی، اقلیمی‌ومواد غذایی می‌باشند.

جملات ذیل را تکمیل کنید:

۱- نژاد مختلف به اثر مهاجرت و ازدواج‌ها به وجود آمده مانند .... و ....

۲- در فصل دوم ماده .... قانون اساسی هر نوع تبعیض و امتیازات را بین اتباع افغانستان ممنوع قرار داده است.

فعالیت خارج صنف

موضوع ذیل را تحلیل نموده در ساعت درسی آیندۀ به صنف ارائه نمایید. مردم کشور ما از کدام نوع نژاد می‌باشند قانون اساسی کشور در کدام ماده‌ها هرگونه تبعیض را منع قرار داده است.

ب) تقسیمات جغرافیایی نژاد ها

نقشهٔ پراکنده‌گی نژادها و زبان‌ها در آسیا

اکثریت نفوس کدام کشورهای براعظم آسیا را زرد پوستان تشکیل می‌دهد؟

بیش‌ترین نفوس نژاد سفید، زرد وسیاه در کدام قاره‌های جهان مسکن گزین شده آند؟

نفوس آسیا از نژادهای مختلف ترکیب شده که اکثری آن‌ها را زرد پوستان تشکیل می‌دهد و بقیهٔ آن سفید پوست و سیاه پوست هستند، که به اثر ازدواج نژادهای مختلف بخش مختلط (دورگه) نیز به وجود آمده است. در مورد بخش بندی‌های جغرافیایی آن‌ها مختصر تذکر به عمل می‌آید:

گروه‌های نژادی قارهٔ آسیا

الف) نژاد زرد: این نژاد نسبت به دیگران بیش‌ترین نفوس آسیا را تشکیل می‌دهند. مغل‌ها، تبتی‌ها، سامویدها، ترکمن‌ها، قرغزها، مردم چین شمالی، کوریا با کمی‌تفاوت دارای همین خصوصیات نژادی هستند، مردم جنوب شرق آسیا (چین جنوبی، کامبوج، لاوس، تایلند، میانمار و ویتنام) و حتی جاپانی‌ها که رنگ پوست روشن دارند جزء این نژاد محسوب می‌شوند. بعضی

دسته‌های فرعی آن در مناطق تندرا و جنگل‌های تایگاه (سوزن برگ) سایبریای شمالی به شکل گروه‌های چند هزار نفری زنده گی می کنند.

ب) نژاد سفید: در هند و چین تعداد کمی‌از نژاد سفید پوست یافت می‌شوند که به حالت ابتدایی زنده گی می کنند. محل واقعی بود وباش سفید پوستان در غرب سلسله کوه‌های همالیا می‌باشد .افغان‌ها، ایرانی‌ها، قفقازی‌ها و روس‌ها بهترین معرف نژاد سفید می‌باشند؛ همچنان مردم سامی‌در عربستان، سوریه، اردن، اسرائیل بخشی از ترکیه و کردستان سکونت دارند نیز از نژاد سفید گندمی‌رنگ می‌باشند.

ج) نژاد سیاه پوست: در مناطق استوایی سکونت دارند که نژاد شناسان آن را نگریتو (Negritos) می گویند، این سیاه پوستان تیره رنگ بوده و موهای مجعد دارند، نمونهٔ خالص آن در سیلون، در جنوب کوه همالیا در هندوستان، شبه جزیرهٔ مالاکا، جزایر اندیمان و نیکوبار پراگنده شده اند این مردم به حالتی نیمه ابتدایی زنده گی می کنند و بیش‌تر آن‌ها در جنگل‌ها به سر می‌برند.

گروه‌های نژادی قارهٔ اروپا

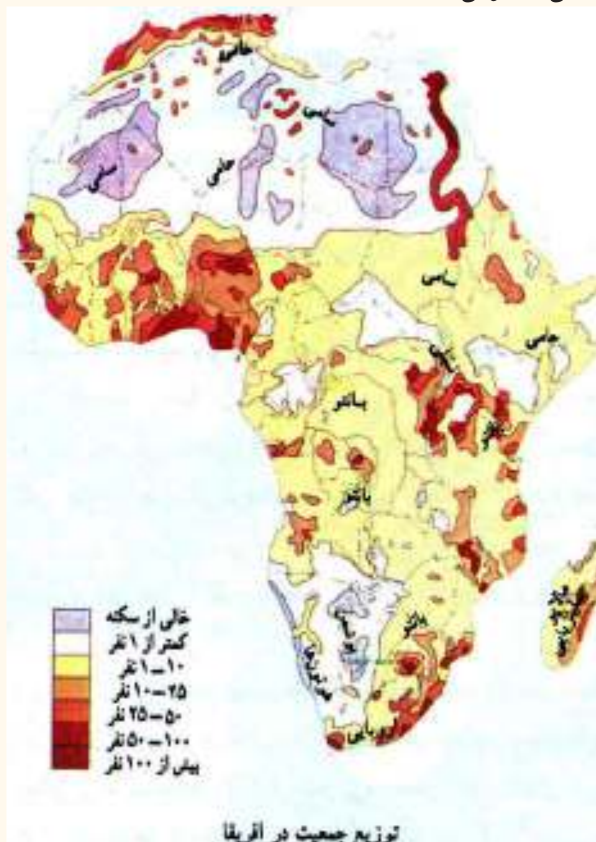
نقشه پراکندگی نژادها در اروپا

ساکنان اروپا تقریباً همه سفید پوست استند و به گروه‌های شمالی، شرقی، آلپی، دیناریکی و مدیترانه‌یی تقسیم می‌شوند، محل سکونت نژاد سفید شمالی وشرقی درکشورهای اسکندیناویا، انگلستان، شمال فرانسه، آلمان، لهستان (پولیند) و بخش اروپایی روسیه، بخش آلپی آن در نواحی مرکزی و غربی اروپا سکونت داشته. در حالی که بخش مدیترانه‌یی چهرهٔ گندمی‌رنگ دارند و در کشورهای اطراف بحیره مدیترانه متمرکز شده اند. بخش دیناریکی در البانی و در برخی از کشورهای اروپای شرقی به‌سر می‌برند. لاپن‌ها در شمالی‌ترین نقطه اروپا سکونت دارند.

گروه‌های نژادی قارهٔ افریقا

گروه‌های نژادی افریقا را سیاه‌پوستان، اعراب، بربرها، آسیایی‌ها و اروپایی‌ها تشکیل می‌دهند. سیاه پوستان ۷۰٪ نفوس افریقا را تشکیل می‌دهند که همهٔ آن‌ها در جنوب صحرای اعظم سکونت

دارند، سیاه پوستان خود به چهار گروه تقسیم می‌شوند؛ که عبارت اند: از بانتوها، نیلوت‌ها (Nelotes)، پیگمی‌ها(Pygmies)، بوشمن و هوتن تت‌ها Bushmen and Hottentots است. تفاوت‌های زیادی در چهرهٔ ظاهری هرکدام از گروه‌های سیاه پوست وجود دارد. بانتوها بزرگترین گروه سیاه پوستان افریقا را تشکیل داده که در غرب افریقا به ویژه در امتداد سواحل این منطقه، در افریقای مرکزی، در قسمت‌های شرقی و جنوب شرقی و در جزیرهٔ مادغاساکر زنده‌گی می کنند، رنگ پوست آن‌ها قهوه‌یی دارای بینی پهن، لب‌های ضخیم و موهای مجعد هستند.

توزیع جمعیت در افریقا

نیلوت‌ها مردمان قد بلند (۱۸۳ سانتی‌متر) که در سودان، اوگندا و کینیا زنده‌گی می کنند. پیگمی‌ها در جنگل‌های استوایی زنده‌گی داشته و دارای قد کوتاه می‌باشند. (تا ۱۴۷ سانتی متر)

بوشمن‌ها و هوتن تت‌ها نیز کوتاه قد اند و در اطراف صحرای کالا هاری حیات به‌سر می‌برند.

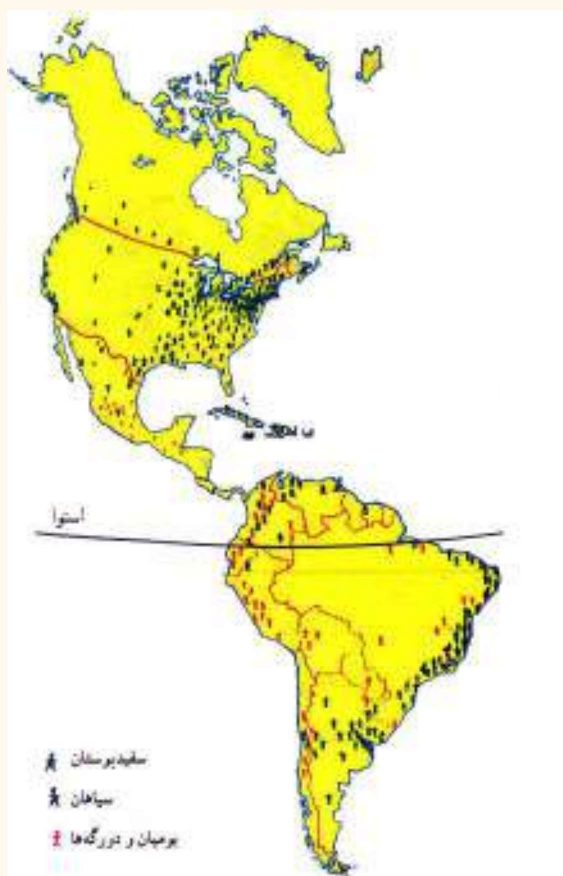
اعراب و بربرها در شمال صحرای اعظم سکونت دارند، مردم عرب گندمی‌رنگ و دارای موهای سیاه می‌باشند. در شمال غرب افریقا بربرهای سفید پوست که در نسل با مردم اسپانیا و ایتالیا شباهت دارند، زنده‌گی می کنند به همین لحاظ مردم کشورهای الجزایر، تونس و مراکش راکشورهای بربر نیز یاد می کنند.

مردم سفید پوست اروپایی بعد از استعمار به افریقا مهاجرت کرده و پراگنده شدند، مناطق اصلی تمرکز آنان در شمال غرب (المغرب) و در جنوب (افریقای جنوبی و زمبابوی) می‌باشند؛ همچنان در کینیا و در زایر نیز زنده‌گی می کنند. مردم مهاجر آسیا نسبت به اروپایی ها بیش‌ترهستند، هندی‌ها در افریقای جنوبی، کینیا و یوگندا زنده‌گی می کنند. بیش‌ترین نفوس جزایر موری‌شس

را هندی‌ها تشکیل می‌دهند، بیش‌ترین نفوس مادغاسکر را مردم مالایایی و پولینزیایی تشکیل داده اند.

گروه‌های نژادی قارهٔ امریکا

بیش‌ترین مردم امریکا در حال حاضر از نژاد سفید پوست یا دو رگه هستند. باشنده‌گان اصلی قارهٔ امریکا را سرخ پوستان تشکیل می‌داد، که در اصل بخشی از نژاد زرد پوست می‌باشند و به اساس عقاید مذهبی شان چهره و موی خود را توسط خینه سرخ می کنند تعداد آن‌ها در امریکای شمالی بسیار محدود می‌باشند؛ اما در کشورهای مکسیکو و السلوادور بیش‌ترین نفوس آن کشورها را تشکیل می‌دهند در سرزمین‌های مرتفع بولیویا، گواتیمالا، اکوادور، پیرو وپاراگوای نصف نفوس آن‌را سرخ پوستان تشکیل می‌دهد. علت افزایش سفید پوستان قارهٔ امریکا به دلیل مهاجرت مداوم سفید پوستان از ممالك مختلف جهان به این سرزمین می‌باشد؛ اما نژاد غیر سفید پوست (زردپوستان) از چین و جاپان به این قاره مهاجرت نموده اند؛ نژاد سیاه پوستان به اثر رایج نمودن برده داری و برده فروشی از قارهٔ افریقا منتقل شده اند. و بیش‌ترین آن‌ها در جنوب شرق ایالات متحده امریکا مسکن گزین گردیده اند؛ همچنین در مناطق گرم سیر و مرطوب جزایر کارابین و اراضی مجاور آن ساکن اند؛ غیر از پورتوریکو، کیوبا و دومنیکن دیگر همه جزایر سیاه پوست نشین هستند و در بخش‌های کوچک ونزویلا، سورینام، گیانا فرانسوی و پاناما سیاه پوستان زنده‌گی می کنند.

نقشهٔ پراکندگی نژادها در قاره ی آمریکا

نژاد مختلط (دو رگه) به اثر ازدواج

سفید پوستان و سیاه پوستان (مولاتMollates) و سیاه‌پوستان و سرخ پوستان (زانبوس Zanbus) در طول چهارنیم قرن به‌وجود آمده که این نژاد بیش‌تردر ممالک امریکای مرکزی و جنوبی سکونت دارند.

در اقیانوسیه بیشترین نفوس را مهاجرین سفید پوست اروپایی و تعداد کمی‌آن‌را سیاه پوستان، زرد پوستان و نژاد دو رگه تشکیل می‌دهد.

گروه های نژادی استرالیا : قبل از مهاجرت اروپاییان به استرالیا ۵۰۰ قبیلهٔ نژاد سیاه پوست در آنجا زنده گی می کردند و اکنون تعداد آن‌ها تقریباً به شصت هزار نفر می‌رسد. اروپایی شدن استرالیا بعد از سال ۱۸۳۰م با مهاجرت اروپاییان آغاز شده و اولین مهاجرین آن محکومین به جزای ترک وطن بودند. اکنون نفوس مختلط در این قاره اکثریت دارند و علت آن اینکه هیچ زن سفید پوست حاضر به مهاجرت به این جزایر نبوده بناءً با زن‌های بومی‌ازدواج کردند و نفوس مختلط را به‌وجود آوردند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و به یکی از سؤال‌ها به مشورت هم جواب تهیه و نمایندهٔ آن به هم‌صنفان ارائه نماید.

۱ـ از روی نقشه‌های داده شده محل سکونت نژاد سفید پوستان را در جهان تثبیت نمایید.
۲ـ از روی نقشه‌های داده شده محل سکونت نژاد زرد پوستان را در جهان تثبیت کنید.
۳ـ از روی نقشه‌های داده شده محل سکونت نژاد سیاه پوستان را در جهان تثبیت نمایید.
۴ـ خصوصیت ظاهری نژاد زرد پوستان را بنویسید.
۵ـ نژاد مختلط چیست و این نژاد بیشتر در کدام قاره‌های جهان وجود دارند.

سؤال‌ها

جاهای خالی جمله‌های ذیل را به واژه‌های مناسب تکمیل کنید:

۱ـ اکثریت نفوس براعظم آسیا را .... تشکیل می‌دهد.

۲ـ اکثریت نفوس اروپا را نژاد .... و از افریقا را نژاد .... تشکیل می‌دهد.

۳ـ به اثر ازدواج سیاه‌پوستان و سفید پوستان نژاد مختلط .... به وجود آمد.

۴ـ به اثر ازدواج سیاه‌پوستان و سرخ پوستان نژاد مختلط .... به وجود آمد.

مختصر جواب دهید.

۱ـ بخش گندمی‌رنگ نژاد سفید پوستان اروپا در کدام کشورها سکونت دارند؟

۲ـ گروه‌های نژادی براعظم افریقا را نام ببرید.

۳ـ خصوصیات نژادی سرخ پوستان را بگویید.

۴ـ نژاد مختلط چیست و این نژاد بیش‌تر در کدام قاره‌های جهان وجود دارد؟

فعالیت خارج صنف:

مهاجرین در کدام قاره‌ها باعث ازدیاد نفوس شده اند. تحت این مطلب مقالهٔ را تحریر دارید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به صنف ارائه نمایید.

فصل ششم
ادیان و زبان‌های جهان

درس | سی و یکم

۶–۱ راجع به ادیان و آیین های مهم جهان چه می‌دانید؟

نقشهٔ فوق را به طور دقیق مطالعه نمایید و بگویید که کدام ادیان و آیین در جهان پیروان بیش‌تر دارند؟

دین یکی از مهم‌ترین عناصر فرهنگی جوامع بشری است، هریک از ادیان و آیین‌ها از یک مکان معین مبدأ گرفته؛ سپس در سایر نواحی انتشار یافته است، دین‌ها معمولاً از سرحدات سیاسی، نژادی، زبانی و اقتصادی فرا رفته اند و ساحهٔ نفوذ آن تا بع هیچ یکی از عوامل فوق نیست.

ادیان و آیین‌ها به اساس عقاید پیروان آن به بخش‌های ذیل تقسیم شده است.

۱ـ انیمیزم Animism یا پیروان عقاید پدیده‌های طبیعی: انیمیزم آیین انسان‌های ابتدایی است که اشیا و جمادات را دارای روح پنداشته پیروان آن در ادوار گذشته به ویژه دردورهٔ قبل تاریخ به اشیای طبیعی به خصوص اشیای حیران کننده خاصیت خدایی قایل بودند؛ مثال رعد و برق، روشنی، توفان، باران... وغیره رابه صفت قدرت‌های بزرگ می‌شناختند. این آیین اکنون بیش تردر مناطق قطبی، بیابانی و جنگل‌های دور افتاده، در بین مردم سیاه پوست و زرد پوست مشاهده می‌شود.

۲ـ پیروان عقیدهٔ ارباب الانواع: پیروان این عقیده معتقد بودند که هر حادثه و پدیده خدای جداگانه دارد. این آیین از مدنیت یونان آغاز شده و در مدنیت روم قدیم به حد اعلی خود رسید؛

مانند: خدای آتش فشان، خدای رعد و برق، خدای ابحار، خدای ستاره‌ها، خدای باران وغیره.
۳ـ پیروان ادیان آسمانی: این ادیان بیش‌تر جنبهٔ اخلاقی و عبادت کردن به خداوند(ج) را دارند که برای رهنمایی آن‌ها پیغمبران مختلف مبعوث می‌شد؛ مانند دین یهودیت، مسیحیت و اسلام که مکمل‌ترین آن‌ها دین مقدس اسلام می‌باشد و با ظهور این دین مقدس دیگر ادیان منســـوخ گردیده است . پیروی مردم از ادیان متفاوت گاهی باعث تفاوت‌های زیادی در محیط اجتماعی آن می‌گردد؛ طور مثال هندوان که استفاده از گوشت گاو نزد آن‌ها ممنوع می‌باشد. در قلمرو زنده‌گی آن‌ها مرکز فروش گوشت گاو دیده نمی‌شود؛ چون مسلمانان و عیسویان مرده‌های خود را دفن می‌کنند در محیط آن‌ها قبرستان‌ها دیده می‌شود؛ ولی در محیطی که هندوها بود و باش دارند، مرده‌های خود را می‌سوزانند و محل سوختاندن اجساد به نظر می‌رسد.
روزهای تعطیل نیز در ادیان مختلف متفاوت است که بر فعالیت‌های اقتصادی و سایر امور تاثیر دارد ؛ به‌طور مثال: در اسلام روز جمعه و در عیسویت روز یکشنبه تعطیل می‌باشد.
در مناطق اسلامی‌سبک معماری خاص وجود دارد و خانه‌ها دارای حریم مشخص می‌باشد، مسجدها، گلدسته‌ها، رواق‌ها، منارها و گنبدها در کشورهای اسلامی‌سبک خاص دارد، که در عیسویت چنین سبک دیده نمی‌شود.

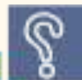

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هرگروه روی نقشه ادیان جهان ساحهٔ نفوذ عقاید انمیزم، ارباب الانواع وادیان آسمانی را بالای آن مشخص نمایند و هر گروه معلومات تهیه شده را به هم‌صنفان نشان دهد.

سؤال‌ها

۱ـ ادیان جهان به صورت عموم به کدام بخش‌ها تقسیم شده اند؟
۲ـ مذهب ایمنیزم چگونه مذهب است؟
۳ـ مذهب ارباب الانواع از مذهب ایمنیزم چه تفاوت دارد؟
۴ـ کامل‌ترین همه ادیان کدام است؟
۵ـ تاثیر مذهب در به وجود آمدن نواحی خاص فرهنگی یک منطقه را واضح سازید؟

فعالیت خارج از صنف

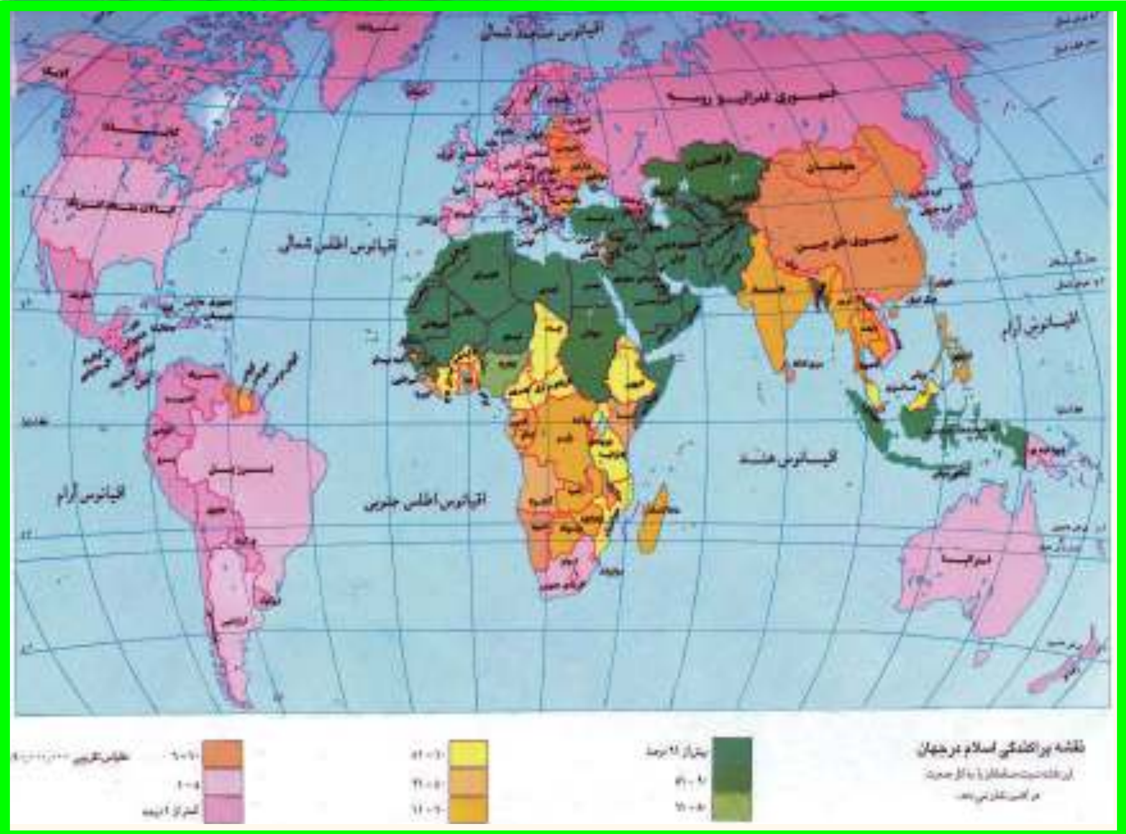

ادیان وآیین‌های مهم جهان را نام گرفته و تفاوت بین دین وآیین را توضیح نمایید .

درس سی و دوم

الف دین اسلام

راجع به کشورهای اسلامی جهان چه می‌دانید؟

نقشهٔ فوق را مطالعه نموده و بگویید که بیش‌ترین کشورهای اسلامی‌در کدام براعظم جهان وجود دارد؟

دین مقدس اسلام برمبنای و حدانیت الهی و عدالت اجتماعی استوار است که با بعثت حضرت محمد «ص» و نزول اولین آیات مبارک در مکهٔ مکرمه به بشریت تقدیم گردید.

دین مقدس اسلام بعد از هجرت آن‌حضرت «ص» از مکهٔ معظمه به مدینهٔ منوره به سرعت انتشار یافت و در افکار شرق و غرب تأثیرات زیاد نمود، اکثریت مردم بنابر مزیت اسلام به این دین آسمانی مشرف شدند و دیگران را به آن دعوت می‌نمودند؛ بنابرآن در مدت کمی‌به قسمت‌های وسیع جهان پخش گردید؛ اکنون در تمام کشورهای جهان دعوت اسلامی‌به نحوی از آن‌ها وجود دارد.

در جهان امروز مسلمانان در بخش‌های وسیع کرهٔ زمین مسکن گزین شده، تقریباً $\frac{1}{5}$ حصهٔ نفوس جهان را تشکیل می‌دهند. قارهٔ آسیا اولین تمرکز نفوس مسلما نان جهان است. کشورهای اسلامی این قاره در شرق میانه، آسیای مرکزی، آسیای جنوبی و جنوب شرقی قرار دارد. وسعت خاک آن‌ها بیش از ۱۵ میلیون کیلومتر مربع و نفوس آن‌ها $\frac{1}{3}$ حصهٔ نفوس قارهٔ آسیا را تشیکل می‌دهند. تعداد کشورهای مسلمان آسیا ۲۷ کشور و از آن جمله در ۱۸ کشور، اسلام دین رسمی آن‌ها می‌باشد.

قابل یاد آوری است که دین مقدس اسلام را در جنوب شرق آسیا (اندونیزیا) تجاران گجراتی هند و ایرانی در قرن ۱۳م. همزمان با تجارت خویش مذهب اسلام را نیز ترویج نمودند تا این که حکام وقت آن را قبول و برای نشر آن تلاش نمودند. امروز بیش‌ترین مسلمانان این منطقه در کشورهای اندونیزیا، مالیزیا، بورنیو و فیلیپین سکونت دارند.

قارهٔ افریقا دومین مرکز مهم سرزمین اسلامی محسوب می‌شود، منطقهٔ مسلمان نشین آن در شمال قارهٔ افریقا قرار دارد. این ناحیه از شمال به بحیرهٔ مدیترانه از جنوب تا ناحیهٔ تحت استوایی ساوانا، از شرق تا بحیرهٔ احمر و در غرب تا اقیانوس اطلس وسعت دارد. در دیگر کشورهای افریقایی نیز به فیصدی‌های مختلف سکونت دارند.

تعداد قابل توجه مسلمانان در قارهٔ اروپا و امریکا نیز زنده گی می کنند، در قارهٔ اروپا آذربایجان، البانیا، بوسنی، هرزگونی و در امریکای جنوبی کشور سورینام باداشتن ۱۹/۶ ٪ مسلمانان، سرزمین‌های اسلامی این دو قاره است.

به اساس احصاییه سال ۲۰۰۰م. در ۶۳ کشور دیگر جهان نیز مسلمانان از یک تا ۳۸ فیصد زنده گی می کنند. حالا کشوری در جهان وجود ندارد که در آن مسلمانان نباشد. غرض معلومات بیشتر به جدول ضمیمه مراجعه کنید.

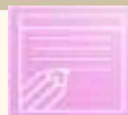
کشورهای جهان اسلام از نظر اقتصادی و نفوس یکسان نیستند؛ ولی در برخی امور اشتراک فراوان دارند. بسیاری از کشورهای اسلامی از نظر منابع طبیعی؛ مانند نفت، گازطبیعی، زغال سنگ، مس و رابر... بسیار غنی استند د رحدود ۶۵٫۵٪ ذخایر نفت جهان در خلیج فارس (خلیج عرب) قرار دارد؛ به اساس موجودیت همین منابع، این منطقه مورد توجه استعمار گران جهان قرار گرفته است. همچنین بیش‌ترین کشورهای اسلامی به علت مداخله کشورهای استعماری و کمبود نیروی انسانی متخصص قدرت استفاده از منابع خود را ندارند. به همین دلیل در جملهٔ صادر کننده‌گان منابع محصولات خام اولیه به قیمت ارزان و وارد کننده‌گان کالا به قیمت گران از کشورهای توسعه یافته درآمده اند. از نظر اقتصادی به کشورهای ثروتمند وابسته هستند.

معلومات اضافی

شماره	کشورهای قارۀ آسیا	تعداد مسلمان در صد نفر	دین رسمی	شماره	کشورهای قارۀ افریقا	تعداد مسلمان در صد نفر	دین رسمی	شماره	کشورهای قارۀ اروپا	تعداد مسلمان در صد نفر
۱	افغانستان	۹۹/۶	اسلام	۱	الجزایر	۹۹,۷	اسلام	۱	اذربایجان	۸۴
۲	اردن	۹۳,۵	اسلام	۲	تانزانیا	۳۵		۲	البانی	۳۸,۸
۳	ازبکستان	۷۶/۲	–	۳	تونس	۹۸,۹	اسلام	۳	بسینی و	۴۳
	اندونیزیا	۷۶/۵	–		جیبوتی	۹۴,۱			هرزگونی	
۴	امارات	۸۲/۷	اسلام	۴	چاد	۵۹				
۵	متحدعرب			۵	سنیگال	۸۷,۶			کشورهای	
	ایران	۹۹/۲	اسلام	۶	سودان	.۷۰/۳			قارۀ امریکا	
۶	بحرین	۸۲/۴	اسلام	۷	سومالی	۹۸/۳	اسلام	۱	سورینام	۱۹/۶
۷	برونی	۶۴/۴	اسلام	۸	سیرالیون	۴۵,۹				
	بنگله دیش	۸۵/۸	اسلام		ساحل عاج	۳۸/۶				
۸	تاجکستان	۷۸/۶	–	۹	صحرا	۱۰۰				
۹	ترکمنستان	۸۷/۲	–	۱۰	کومورو	۹۸				
۱۰	ترکیه	۹۷/۴		۱۱	گامبیا	۸۶,۹				
۱۱	پاکستان	۹۶	اسلام	۱۲	گینه	۶۷,۳				
۱۲	سوریه	۸۶/۲	اسلام	۱۳	گینه بسیاو	۳۹,۹				
	فلسطین	۸۷/۷	–		لیبی	۹۶,۱	اسلام			
۱۳	قزاقستان	۴۲/۲	–	۱۴	مالی	۸۲				
۱۴	قرغزستان	۶۰/۸		۱۵	مصر	۸۴,۴	اسلام			
۱۵	قطر	۸۲/۷	اسلام	۱۶	المغرب	۹۸,۳	اسلام			
۱۶	عربستان سعودی	۹۴	اسلام	۱۷	موریتانی	۹۹,۱	اسلام			
۱۷	عراق	۹۶	اسلام	۱۸	نیجیر	۹۰/۷				
	عمان	۸۷/۴	اسلام		نیجریا	۴۵/۹				
۱۸	کویت	۸۳	اسلام	۱۹	ولتای علیا	۴۸,۶				
۱۹	لبنان	۵۵/۳		۲۰	(بورگینافاسو)					
۲۰	مالدیو	۱۰۰	اسلام	۲۱	ارتیریا	۵۰				
۲۱	مالیزیا	۶۰/۴۵	اسلام							
۲۲	یمن	۹۸/۹	اسلام							

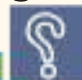
در برما، سریلانکا، فیلیپین تعداد قابل ملاحظه‌یی از مسلمانان زنده‌گی می‌کنند. در هند ۱۲ فیصد نفوس آن مسلمان است.

سازمان کنفرانس اسلامی‌جهان دارای۵۷ کشور عضو می‌باشد که از آن جمله ۲۵ کشور آسیایی ۲۷ کشور افریقایی، ۳ کشور اروپایی و دو کشور امریکا در آن شمولیت دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروه‌های کوچک تقسیم شوند و هر گروه راجع به علت انتشار دین مقدس اسلام به تمام قاره‌های جهان باهم مباحثه کنند و نمایندۀ هر گروه نتیجۀ بحث را به هم‌صنفان ارائه نماید، معلم صاحب نیز نتیجۀ بحث ارائه شده را با معلومات خویش جمع بندی نموده به شاگردان توضیح دهد.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید

۱ـ اساس دین اسلام برچه استوار است؟

۲ـ نخستین وحی بر حضرت محمد ﷺ چه وقت و در کجا نازل گردید؟

۳ـ چرا کشورهای اسلامی بیش‌تر مورد توجه استعمار گران جهان قرار گرفته است.

درست‌ترین گزینه را انتخاب کنید

۱ـ در کدام کشور جنوب شرق آسیا بیش ترین نفوس جهان زنده گی می کنند.

الف) ما لیزیا ب) اندونیزیا ج) بنگله دیش د) افغانستان

۲ـ مجموع کشورهای مسلمان قارۀ آسیا عبارت اند از:

الف) ۲۷ کشور ب) ۲۳ کشور ج) ۳ کشور د)۱۰ کشور

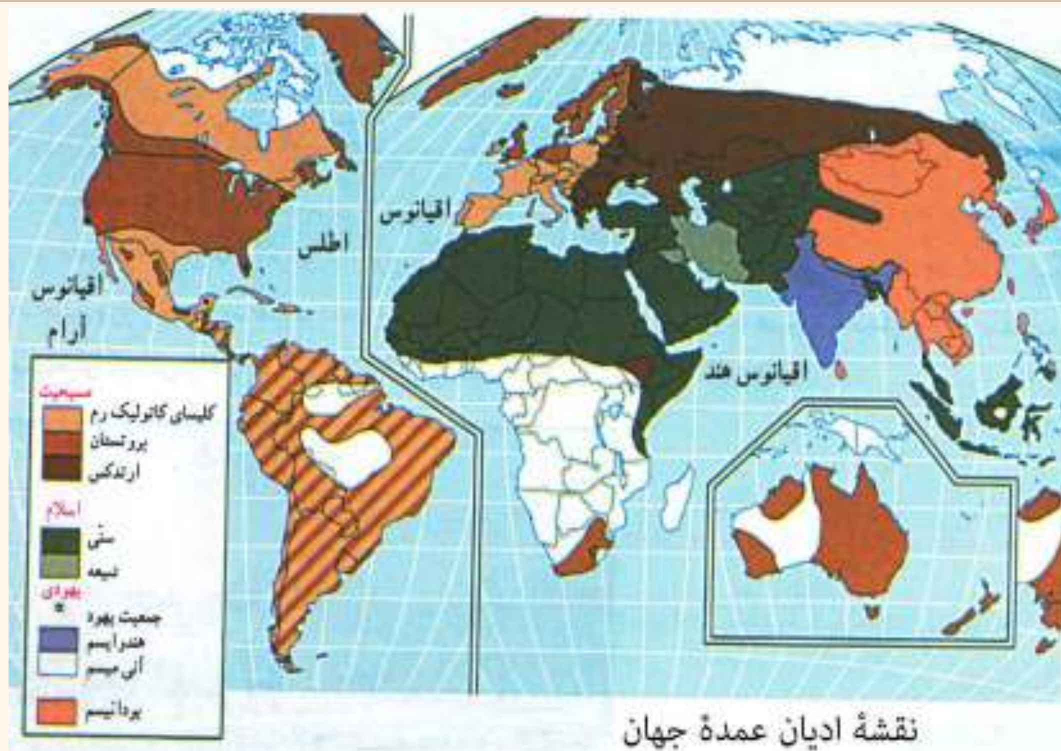

فعالیت خارج از صنف

با استفاده از نقشۀ داده شده و لست کشورهای اسلامی‌جهان، نقشۀ بدون نام کشورهای اسلامی را کاپی و نام کشورهای اسلامی را در جاهای تعیین شده بنویسید.

ب) راجع به دین مسیحیت چه می‌دانید؟

نقشهٔ ادیان عمدهٔ جهان

به نقشهٔ فوق توجه کنید و بگویید که مناطق نفوذ پیروان دین عیسویت بیش‌تر در کدام قاره‌های جهان قرار دارد.

عیسویت از جملهٔ ادیان آسمانی بوده که پیروان زیادی در جهان دارد و در قرن اول میلادی ظهور کرده است.

این دین در ابتدا توسط حضرت عیسی(ع) بن مریم در فلسطین به مردم معرفی گردید؛ چون حضرت عیسی(ع) پدر نداشت؛ بنابرآن به نام عیسی بن مریم یاد شده است. پیروان آن در مورد تولد حضرت عیسی(ع) نظریات متعدد دارند و حتا وی را به درجه الوهیت نیز می‌بینند، از همین جهت عیسویت امروزی از توحید منحرف گردیده، شرک و خرافات زیادی در آن‌جا گرفته است. عیسویان به تثلیث عقیده دارند؛ یعنی به سه خدا معتقد هستند: خدا، پسر خدا (عیسی بن مریم) و روح القدس.

حضرت عیسی(ع) در بین انبیای بنی اسرائیل آخرین پیامبر بوده و در مدت بین حضرت عیسی(ع) و حضرت محمد ﷺ هیچ نبی دیگر فرستاده نشده است، حضرت عیسی(ع) در زنده گی خویش عروسی نکرده و نه برای بود و باش خانه ساخته است.

دین مسیحیت درزمان کنستاتین اول از سال ۳۰۶ تا ۳۳۷ میلادی در امپراتوری روم به عنوان دین رسمی و کلیسا تحت نظارت مستقیم حکومت قرار گرفته، قوانین را به مسیحیت موافق ساخت

ونخستین کلیسا ی سان پیترو در واتیکان امروزی به دستور او بناء نهاده شد.

مذهب عیسویت به ۲۵۰ فرقه مذهبی تقسیم شده که از آن جمله سه بخش عمدهٔ آن عبارت اند از:

I ـ کاتولیک Catholic: به معنی کلی و عمومی‌است. این اصطلاح در مورد کلیسای قدیمی‌و منشعب ناشده، به نام کاتولیک‌های رومی‌ها خوانده می‌شد که در رأس آن کلیسا، پاپ قرار داشت در اصطلاح لاتینی پاپ به معنی پدر می‌باشد.

اسقف[۱] روم به اساس این برتری مدعی کنترول مستقیم و متمرکز بر تمام دنیای مسیحیت شدند.

در۷۵۶ میلادی دولت پاپ در ایتالیا به وجود آمد که مرکز آن در واتیکان قرار داشت.

از نظر کاتولیک‌ها پاپ مصؤون از همه گناه، اشتباه و خطا است. رجال کلیسا نباید ازدواج کنند این مذهب در درجه اول بیش‌تر در ایتالیا، بلجیم، فرانسه، اسپانیه، پرتگال و به ویژه در بین قوم لاتین و در درجهٔ دوم در بین اقوام اتریش، پولیند، مجارستان، چک، سلواک، کرواتی و سلوانی (یوگوسلاویای سابق) و اقلیت‌های آن در اتحادیهٔ بریتانیا و سایر کشورهای اروپایی است.

II ـ ارتودوکس ORTHODOX: به معنی کامل و صحیح است، امپراتوری روم در سال ۴۷۶ میلادی به دو بخش شرقی و غربی تقسیم گردید به همین دلیل کلیسا نیز به کلیسای روم غربی (کاتولیک) و روم شرقی یونانی (ارتودوکس) تقسیم گردید، کلیسای روم غربی کوشش می کرد که نفوذ خود را در بین سلاویان (بلغارستان) توسعه دهد. این عمل کلیسای روم شرقی را ناراض ساخت.

مسلمانان در جنگ یرموک در ۶۲۶ میلادی در زمان خلافت حضرت عمر (رض) روم شرقی را شکست داده و مناطق سوریه و فلسطین را آزاد ساختند. در زمان خلافت امویان ترکیه نیز به تصرف مسلمانان افتاد. امپراتور روم لیوی سوم غرض جلوگیری از نفوذ دین اسلام بعضی از اصلاحات مذهبی را عملی نمود. در سال ۷۶۶ میلادی فرمان صادر کرد که نصب تصاویر و

۱- اسقف مقام است در سلسله مراتب کلیسای کاتولیک.

تمثال‌ها در کلیسا منع است و این عمل را نوعی از بت‌پرستی دانست. این عمل در اروپای شرقی و غربی عکس‌العمل‌ها تولید کرد، در روم شرقی به قوهٔ نظامی‌عملی شد؛ اما در شهر روم پاپ گری گورس سوم شورای مذهبی تشکیل و فتوا صادر کرد که هر کس مخالف احترام تصاویر و تمثال در کلیسا است از اهل ایمان خارج است.

اختلاف‌های عمده بین این دو فرقهٔ مذهبی عبارت اند از:

۱ـ ارتودوکس‌ها به‌طور قطعی مخالف این اصل اند که پاپ روم بر تمام جامعهٔ کلیسای مسیحی ریاست عمومی‌داشته باشد.

۲ـ پاپ روم معصوم نیست، ممکن در مسایل ایمانی و اخلاقی اشتباه کند، رجال کلیسای ارتودوکس در ازدواج، خود مختار اند.

بیش‌تر مردم روسیه، صربستان، رومانیه، یونان و به صورت عموم در نژاد سلاوها بیش‌تر پیروان مذهب ارتودوکس هستند.

III ـ پروتستانت Protestant: معنی لغوی آن اعتراض یا پروتست کننده می‌باشد.

کلیسای کاتولیک که بیش تر به شکوه و جلال رو آورده بود برای تامین نیازمندهای خود لوحه‌های بخشش گناه را می‌فروختند و مقام روحانی را در مقابل پول واگذار می کرد ند، در آلمان توسط مارتین لوتر روحانی ۱۴۸۳ـ ۱۵۴۶ میلادی مورد اعتراض قرار گرفت. در ۳۱اکتوبر ۱۵۱۷میلادی نامه اعتراضیه که مشتمل به ۹۵ ماده بود نوشت. در ۱۵۳۴ میلادی انجیل را از زبان لاتینی که زبان مذهبی بود به زبان آلمانی ترجمه کرد که خواندن انجیل آسان شد و مردم بیش‌تر طرفدار کلیسای لوتری شدند؛ چون شرایط آسانتر داشت و کم‌تر به شعایر و رسوم توجه می کرد. این مذهب به نام لوتریسم نیز یاد می‌شود.

در اروپا پروتستانت بیش‌تر در بین اقوام جرمنی پیروان زیاد دارد. پیروان این مذهب در فنلند، سویدن، ناروی، دنمارک، انگلستان، هالند، آلمان، اتریش و در یک بخشی از سویس، چک، سلواک و جمعیت‌های کوچک در سایر کشورهای اروپا زنده‌گی می کنند.

بعد از کشف‌های بزرگ جغرافیایی در قرن ۱۶میلادی و تأسیس امپراتوری‌های بزرگ استعماری اروپایی‌ها در تمام قاره‌های جهان، فرهنگ و مذهب خویش را نیز ترویج نمودند، که حالا در تمام مستعمره‌های سابق اروپاییان به فیصدی‌های مختلف پیروان این دین موجود است؛ مثال: اکثریت نفوس تمام کشورهای امریکای جنوبی، مرکزی (کاتولیک) و از امریکای شمالی پروتستان و کاتولیک هستند؛ همچنان در کشورهای تحت استعمار قبلی اروپایی در افریقا در کشورهای افریقای جنوبی، ایتوپی و بعضی کشورهای ساحل خلیج گینه می‌توان مشاهده کرد.

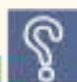
درآسیا و اقیانوسیه نیز به فیصدی‌های مختلف پیروان مذهب عیسویت موجود است. با وجود آن هم دین عیسویت در سه کشور امریکای جنوبی (ارجنتاین، بولیوی و پیرو) در یک کشور

افریقایی (لیسوتو) و در سه کشور اروپایی (مالتا، ناروی و واتیکان) دین رسمی کشور می‌باشد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشهٔ داده شده، راجع به علت انتشار دین عیسویت در قاره‌های جهان باهم مباحثه نمایند و نتیجهٔ کار شان را نمایندهٔ گروه به همصنفان ارائه کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ دین عیسویت چرا به این اسم مسمی گردیده است؟

۲ـ آخرین پیامبر در بین انبیای بنی اسرائیل کی بود؟

۳ـ شعبات مهم دین عیسویت کدام‌ها است؟

۴- تفاوت بین کلیسای کاتولیک و ارتودوکس چیست واضح سازید؟

فعالیت خارج از صنف

راجع به انتشار دین عیسویت در خارج قارهٔ اروپا، تبصرهٔ خود را نوشته ودر ساعت آیندهٔ جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

ج ـ راجع به آیین تائوییزم Taoism و شنتوییزم چه می‌دانید؟

نقشهٔ ادیان جهان را به دقت در صفحه (۱۲۷) مطالعه نموده و محل انتشار آیین تائوییزم و شنتوییزم را در آن مشخص کنید.

تائو در زبان چینایی به معنی راه و طریق است. این مکتب منسوب به فیلسوف بزرگ چین لائوتزو و یا لائوتان است. شخصی افسانوی که دارای مقام تحقیق و مطالعه بود؛ ولی از سرگذشت زنده‌گی آن چیزی در دست نیست و حتا حقیقت وجود او نیز مورد تردید است روایات حاکی است که آن مرد در ایالت چو در سال ۶۰۴ قبل از میلاد به جهان آمده و بعضاً تاریخ تولد آن‌را ۵۰۷ قبل از میلاد می‌دانند.

فلسفه تائوییزم قدیمتر از عصر کنفسیوس در چین می‌باشد. مبداء تائوییزم مجموعهٔ از معتقدات، اعمال و مناسکی است که دربرگیرندهٔ یک سلسله عقاید عامیانه، خرافات و اوهام بوده و همچنان شامل یک اندازه افکار فلسفی و عرفانی می‌باشد. فلسفهٔ وی نوعی از آیین آزاد و عاری از قید بوده، با تشریفات مخالف بود. نیکی طبیعی انسانان را خارج از قید و بست توصیف می‌نمود.

قوم و ملت چین بر روی این عقیده استوار است. آیین تائوییزم در سال ۱۶۵ میلادی در زمان حکومت هوان (خاقانی از سلسلهٔ هان) نخستین بار رسمی‌شد و معبدی به‌نام او بناء کرد؛ اما چندان پیش رفت نکرد تا آن‌که بنیان گذار سلسلهٔ تانگ ۶۱۸ میلادی به آن ایمان آورد و تائوییزم آیین رسمی‌و به‌شکل سازمان یافته تبدیل شد.

شنتوییزم Shintoism در لغت به معنی (طریق خدایان) بوده، آیین مردم جاپان است. به اساس این آیین تعداد زیاد خدایان وجود داشته که شخص امپراتور نیز از جملهٔ خدایان محسوب می‌شود. این آیین مربوط به زمان قبل از تاریخ جاپان دانسته شده است. جاپانی‌ها عقید دارند که غیر از جاپانی ها نباید دیگران در آن سرزمین زنده‌گی کنند و جاپانی‌ها نیز نباید در جای دیگر بمیرند. جاپانی‌ها سرزمین خود را کشور الهی می‌دانند، و کشورهای دیگر را دارای این خصوصیت نمی‌دانند.

آیین شنتو آیین قدیم مردم جاپان است که بعد تحت تاثیر آیین کنفسیوس و بودایی تحول کرد. شکل امروزی آن آداب و سنن، زیارت اماکن مقدس، برپاداشتن جشن‌ها وعیدهای عمومی‌است. این مسایل بر جنبهٔ مذهبی غلبه دارد. پیروان آن در جاپان و سایر کشورهای آسیای شرقی زنده‌گی دارند.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های دو نفری تقسیم شوند، بالای نکات عمدهٔ فلسفه آیین تائوییزم و شنتوییزم باهم بحث نموده و نتیجهٔ بحث خود را به هم‌صنفان ارائه کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ تائوییزم به معنای چیست این مذهب در کدام کشور ظهور کرده است؟

۲ـ پیروان آیین تائوییزم در کدام کشورها زیست دارند ؟

۳ـآیین شنتو به معنای چیست و پیروان آن آیین بیش‌تر در کدام کشورها بود و باش دارند ؟

۴ـ از نظر مذهبی نظریات مردم جاپانی‌ها را راجع به کشورشان بیان نمایید؟

فعالیت خارج از صنف

نظریات خودرا در مورد آیین‌های تائوییزم وشنتوییزم طی چند سطربنوسید .

د) راجع به آیین‌های بودایی و هندوییزم چه می‌دانید؟

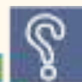
نقشهٔ توزیع مذاهب جهان را در صفحه (۱۳۳) به دقت مطالعه نمایید و بگویید که دین بودایی در کدام کشورهای جهان توسعه یافته است؛
آیین بودایی که در قرن ۵ ق . م ظهور کرده، مؤسس آن شهزادهٔ به نام سیدارتا (سد هارتا) بود که به عمر ۳۰ ساله‌گی در این راه توفیق یافت، برایش گوتاما (گوتما) لقب داده شد. به نظر بوداییان چون به دانش و حقیقت وصل شده بود به نام بودا (فیلسوف و عاقل) نامیده شد.
بودا معتقد است که انسان باید میل نفسانی، شهوت و غضب خود را بداند و آن را مهار نماید.
آیین بودایی طرفداران زیاد و کتب فراوان دارد .کتاب مقدس آن‌ها تری پتیکا (سه سبد دانش یا گل) است. پیروان این آیین امروز بیش‌تر در هند، جاپان، چین، مغلستان، تبت، برما، کامبوج، بوتان، تایلند و در سایر نقاط جهان به سر می‌برند. شهرهای مقدس آن بنارس در هند و لهاسا در تبت است. این آیین در کشورهای کامبوج، بوتان و تایلند رسمیت دارد. قابل یاد آوری است که مجسمهٔ بودا در ابتدا در گندهارا (هدهٔ جلال آباد) در زمان کنشکا در افغانستان ساخته شده بود، بعدتر در بامیان مجسمه‌های بزرگ در پیکر ۀ کوه تراشیده و ساخته شد که محل بزرگ زایرین بودیزم را تشکیل می‌داد.
از فرقه‌های عمدهٔ این دین، لاماییزم است که شکل خاصی از بودیزم می‌باشد و قلمرو آن بیش‌تر در تبت است و اساس کار آن در دست شخص رئیس روحانی لاما است.
هندوییزم Hinduism عبارت از یک سیستم مذهبی اجتماعی است که در حدود ۱۵۰۰ ق. م. در هندوستان رواج داشت. و امروز نیز اکثریت مردم هند پیروان این آیین استند، مشخصه این آیین تناسخ روح است. به عقیده هندوان، آدمی‌در جهان مسؤول اعمال نیک وبد خویش است، به عقیده آنها اگر انسان زنده گی خویش را به درستی گذرانده باشد، روح وی به بدن شخص بهتر و اگر بدکار باشد روح آن پس از مرگ برای مجازات به بدن شخص پست تر وحتی حیوانات حلول خواهد کرد، و تا آن وقت ادامه خواهد یافت تا آنکه انسان نیکوکار شود.
هندوان باید قوانین طبقاتی را مراعات کنند و عقیده داشته باشند که با رعایت آن بار دیگر در این جهان تولد خواهند شد و روزگار فرخنده‌تر خواهند داشت.
دین هندوان دارای سه خدا است، برهما (آفریدهٔ موجودات)، ویشنو (خدای حافظ موجودات)، شیوا (خدای نابودکننده موجودات). کتاب مقدس این آیین ویدا (وداها Vida برهمن‌ها) نام دارد این کتب نزد ارایی‌های هند نیز مقدس می‌باشد که به زبان سانسکریت تحریر شده است. اصول این آیین قدیمی هند را سرودها و دساتیر مذهبی تشکیل می‌دهد که سابقهٔ آن به قرن ۷ قبل از میلاد می‌رسد. هندوییزم به کاست (طبقات مذهبی) معتقد هستند که این طبقات به نام برهمن ها، ویشیا، کشتریا و شودرا یاد می‌شود که مقام هر طبقه در جامعه مشخص است.
نکتهٔ جالب توجه اینست که تمام ادیان بزرگ جهان در قارهٔ آسیا ظهور کرده و به سایر نقاط جهان انتشار یافته است و هر دین و آیین به شعب و فرقه‌های متعدد تقسیم شده است.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های کوچک تقسیم شوند و هر گروه روی نکات عمدهٔ آیین‌های بودیزم و

هندوییزم بحث کنند و نماینده و هرگروه نتیجهٔ فعالیت خود را به همصنفان ارایه کند معلم محترم موضوع را جمع بندی و یکجا با معلومات خویش به شاگردان تقدیم کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ مؤسس آیین بودیزم کی بود و در کجا ظهور نمود و کتاب مقدس آن چه نام دارد؟

۲ـ آیین بودیزم در کدام کشورهای جهان پیروان بیش‌تر دارند؟

۳ـ تناسخ روح در آیین هندوییزم به چه معنا استعمال می‌شود؟

جمله‌های زیر را تکمیل کنید:

۱ـ کتاب مقدس هندوییزم .... می‌باشد.

۲ـ کتاب مقدس بودایی‌ها به نام .... یاد می‌شود.

فعالیت خارج از صنف

روی مسایل سیاسی و فلسفی آیین‌های بودیزم و هندوییزم تبصرهٔ خود را تحریر نموده در ساعت درسی آینده به هم‌صنفان بخوانید.

(معلومات‌اضافی)

تعداد پیروان ادیان هندوییزم، بودیزم، تاوییزم وشنتوییزم در قارهٔ آسیا

شماره	کشورها	هندواییزم	بودیزم	تائواییزم	شنتواییزم
۱	اندونیزیا	٪ ۳/۴			
۲	انگلیستان	٪ ۱			
۳	بنگله دیش	٪ ۱۲/۴	٪ ۰/۶		
۴	بوتان	٪ ۲۰/۵	٪ ۷۴		
۵	تایوان		٪ ۴۳/۴	٪ ۳۴/۵	
۶	پاکستان	٪ ۱/۲			
۷	جاپان				٪ ۸۴/۲
۸	چین		٪ ۸/۵	٪ ۲۰/۱	
۹	سنگاپور	٪ ۴۲/۴			
۱۰	فیجی	٪ ۳۳/۳			
۱۱	کریای شمالی		٪ ۲۲/۸		
۱۲	مالیزیا		٪ ۱۹/۲		
۱۳	میانمار		٪ ۷۲/۷		
۱۴	موریس	٪ ۴۹/۶			
۱۵	نیپال	٪ ۸۰/۶			
۱۶	ویتنام		٪ ۴۹/۲		
۱۷	هند	٪ ۸۱/۳	٪ ۹/۱		

۲,۶ زبان‌های مهم جهان

آیا زبان‌های مهم جهان را می‌شناسید ؟

زبان‌های مهم جهان

نقشهٔ فوق را به طور دقیق مطالعه کنید، رنگ‌های مختلف این نقشه نمایانگر زبان‌های مختلف مردم جهان می‌باشد.

زبان عبارت از یک سیستم سمبولیک صوتی، اکتسابی قرار دادی می‌باشد که انسان‌ها به وسیلهٔ آن تجارب خود را؛ نه تنها به یکدیگر تبادله می‌کنند؛ بلکه به نسل آینده نیز انتقال می‌دهند. به عبارت دیگر زبان وسیلهٔ افهام وتفهیم بین انسان‌ها است .

زبان سیستم افهام و تفهیم و علایم است، که به عنوان وسیلهٔ کسب معرفت، معاشرت و تفاهم افراد به‌کار می‌رود، و در پروسهٔ کار و فعالیت انسان ها به‌وجود آمده، به تدریج تکامل نموده است. سخن گفتن به انسان امکان آن را داد تا تجارب خود را حفظ کند و آن را به نسل‌های آینده انتقال دهد.

آن عدهٔ زبان‌های دنیا که دارای ریشه واحد اند، به نام خانوادهٔ زبان‌ها یاد می‌شوند. خانواده

زبان‌های جهان عبارت اند از:

الف) زبان‌های اند و اروپایی: این گروه بزرگ‌ترین و وسیع‌ترین گروه زبانی دنیا است، که به شاخه‌های مختلف اندو اروپایی (لاتین، هلنیک، بالتیک، سلاویک، جرمانیک و ارمنی) و اندو آریایی تقسیم می گردد.

ب) زبان نیگرویی که شامل دو زبان ذیل می‌باشد:

۱ـ زبان سودانی: که مردم جنوب سودان، جمهوریت چاد، نایجریا و کشورهای استوایی افریقا به آن سخن می گویند.

۲ـ زبان بانتو: مردمان حوزۀ کانگو، زمبیا و انگولا به این زبان صحبت می کنند.

ج) زبان حامی‌و سامی: در کشورهای عربی و شمال افریقا اکثریت دارد.

زبان سامی: در شبه جزیرۀ عربستان، جمهوری عربی مصر، لیبیا، الجزایر، مالی و مراکش مروج است.

زبان حامی: این زبان در حبشه، الجزایر، نیجیر مروج بوده و بخشی از مردم سنیگال نیز با آن صحبت می کنند.

د) زبان‌های التایی و اورالی که در آن پنج زبان ذیل شامل است:

۱ـ فن که مردم الپ، فنلیند، اویستاک و شمال روسیۀ اروپایی به آن سخن می گویند.

۲ـ ترکی: در بین مردم ترکیه، اوزبکستان، قرغزستان، اویغوریستان چین، ایران، افغانستان و قسماً در عراق و ترکمنستان مروج است.

۳ـ منگولیایی: در حوزۀ منگولیا (مغلستان) و در شمال چین به آن صحبت می‌شود.

٤ـ زبان توگوس: در شمال سایبریا به‌خصوص در مناطق تایگاه و تندرا مروج است.

۵ـ زبان جاپانی و کوریایی که در جزایر جاپان و شبه جزیرۀ کوریا به آن تکلم می‌شود.

زبان‌های دیگر:

۱ـ زبان مالیزیایی و پولینزیایی در جزایر جاوا، سوماترا، در قسمتی از کمبودیا و جزایر بورنیو رواج دارد.

۲ـ زبان اصلی و بومی‌امریکایی در حوزۀ امازون مروج است.

۳ـ زبان دراویدی در جنوب هند و در قسمتی از سریلانکا رواج دارد.

۴ـ زبان چینی به حیث بزرگ‌ترین گروه زبانی در کشور چین مروج است.

آیا می‌دانید که بیش‌ترین مردم جهان به کدام زبان ها تکلم می کنند؟

زبان ماندرین (چینایی) یکی از معروف‌ترین زبان‌های آسیای شرقی محسوب می‌شود که $\frac{۱}{۵}$ حصه مردم جهان یا در حدود ۸۵۳ میلیون نفر چینایی و در مجموع تقریباً یک میلیارد و دوصد وسیزده هزار نفر جهان به آن تکلم می کنند.

جدول ذیل را به دقت مطالعه کنید.

معلومات اضافی

مهم‌ترین زبان‌های جهان که گوینده گان زیاد دارد (به میلیون نفر)

زبان	زبان مادری	کل سخن گویان
ماندرین چینایی	۸۵۳	۱۲۱۳
هندی	۳۴۸	۴۵۴
اسپانوی	۳۴۶	۴۰۱
انگلیسی	۳۳۰	۴۸۷
بنگالی	۱۹۷	۲۰۴
عربی	۱۹۵	۲۳۰
پرتگالی	۱۷۳	۱۸۶
روسی	۱۶۸	۲۸۰
جاپانی	۱۲۵	۱۲۶
آلمانی	۹۸	۱۲۴
فرانسوی	۷۴	۱۲۶
مالای اندونیزیایی	۵۴	۱۶۴
ایتالوی	-	۶۲
اردو	-	۶۱

زبان انگلیسی که شاخه‌یی از زبان‌های اندو اروپایی است که میلیون‌ها انسان به آن تکلم می کنند و زبان رسمی‌بیش از۴۹کشور جهان می‌باشد.

زبان عربی که شاخهٔ از خانواده زبان‌های سامی‌است، در بیش از ۲۲ کشور جهان زبان رسمی‌می‌باشد و به آن تکلم می کنند.

قابل یادآوری است که حدود گسترش لسان‌ها با حدود سیاسی مطابقت ندارد؛ ممکن دریک مملکت چند لسان مروج باشد؛ اما تمام افراد مملکت که در یک حدود سیاسی (کشور) زیست می کنند، خود را به یک واحد منسوب ساخته و به آن افتخار دارند؛ مانند افغانستان که در آن بیش از ۳۰ زبان و لهجهٔ وجود دارد؛ اما همه خود را به نام افغان یاد می کنند و به دو لسان

رسمی(پشتو و دری) تکلم می‌کنند و در مناطقی که اکثریت مردم آن به یکی از زبان‌های (اوزبیکی، ترکمنی، بلوچی، پشه‌یی، نورستانی، پامیری، و غیره) تکلم می‌نمایند آن زبان بر علاوهٔ زبان پشتو و دری در منطقه به‌حیث زبان سومی رسمی می‌باشد.

برعکس کشورهایی هم در جهان وجود دارند که دارای حدود سیاسی جداگانه بوده؛ اما به یک لسان واحد تکلم می کنند؛ مانند: زبان عربی که در کشورهای عربستان، سوریه، عراق، مصر، لیبیا ... زبان مروج و رسمی می‌باشد.

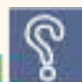
زبان‌های بین المللی که در سازمان ملل متحد به آن صحبت می‌شوند ؛ عبارت اند از: زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، عربی، روسِی، چینایی و هسپانوی استند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و به استناد نقشهٔ داده، شده ساحهٔ زبان‌های بزرگ جهان را تعیین نمایند؛ سپس نمایندهٔ گروه معلومات حاصل شده را به هم‌صنفان ارائه کند. معلم صاحب مطالب ارائه شده را با تجارب و معلومات خویش غرض رسیدن به اهداف درسی جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ زبان (لسان) را تعریف نمایید.

۲ـ زبان حامیر و سامی‌در کدام کشورهای جهان مروج است؟

۳ـ از پنج زبان بزرگ جهان نام ببرید که بیش‌ترین گوینده دارد.

۴ـ چرا گوینده‌گان لسان مادرین چینایی در جهان بیش‌تر می‌باشند؟

۵ـ زبان اندو اروپایی شامل کدام زبان‌ها می‌باشد؟

۶ـ زبان‌های آلتایی و اورالی به کدام شاخه‌ها تقسیم شده اند؟

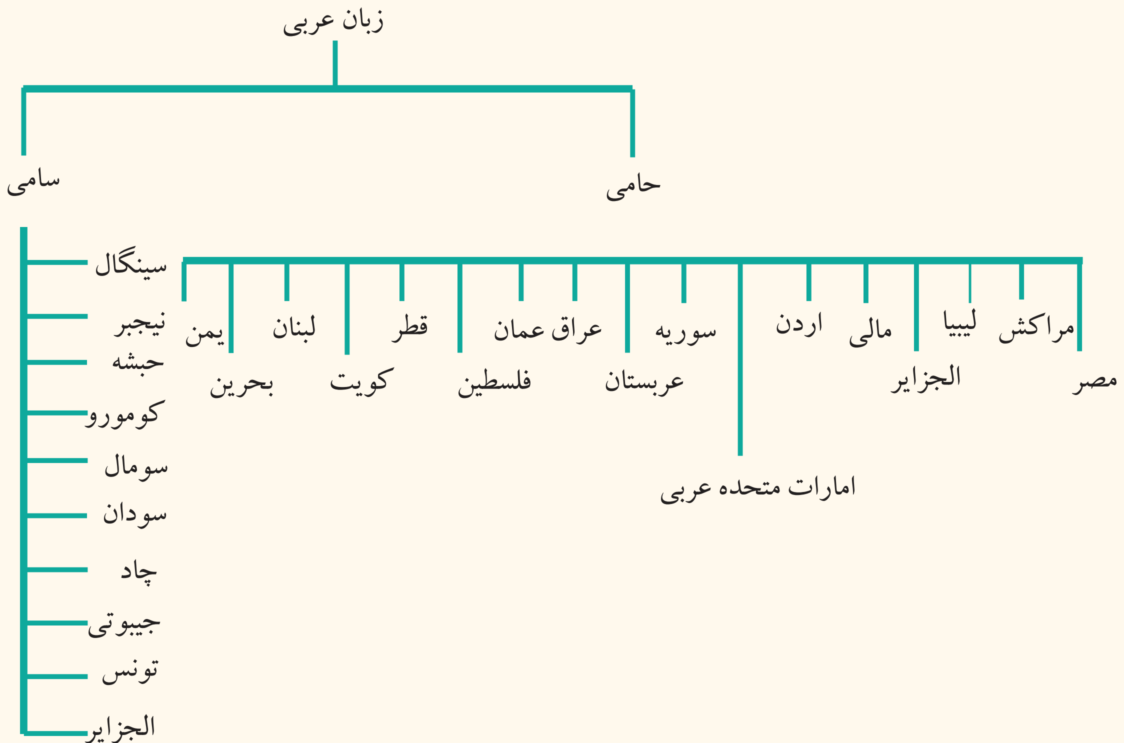

فعالیت خارج از صنف

شاگردان راجع به اهمیت زبان چند سطری نوشته در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان خود ارائه نمایند.

الف) زبان عربی

به نظر شما زبان عربی لسان رسمی کدام کشورها می‌باشد؟

نقشهٔ صفحه (۱۳۹) زبان‌های جهان را مطالعه نموده، ساحهٔ نفوذ زبان حامی را از سامی جدا سازید.

واضح است که ارتباط وتفاهم ملل با یکدیگر، سبب توسعهٔ زبان و عدم ارتباط، سبب جدایی و محدودیت لسان می‌شود؛ مانند لسان عربی که به اثر نشر و نفوذ دین مقدس اسلام در تمام جهان انتشار یافت. کتاب مقدس مسلمانان جهان نیز به همین لسان نازل شده است و به همین دلیل اهمیت خاص دارد؛ با وجودی که قرآن کریم به بسیاری زبان ها ترجمه شده؛ ولی همه مسلمانان جهان آن را به زبان اصلی (عربی) تلاوت می کنند و می‌آموزند؛ بنابراین برای تمام

مسلمانان ضروری است که غرض تلاوت قرآن مجید و احادیث نبوی ﷺ استفاده از احکام الهی و عبادت کردن، قواعد زبان عربی را بیاموزند.

احتیاج به‌و ضع و تدوین قواعد آموزش زبان عربی در آن هنگام محسوس شدکه به‌واسطهٔ انتشار، نفوذ و نشر دین مبین اسلام ملل و اقوام غیر عرب داخل حوزهٔ لسان عربی شدند و پیوسته با همدیگر در اختلاط و آمیزش بودند، کم کم زبان عربی را یاد می‌گرفتند، سخن می‌گفتند و می‌نوشتند، وضع این قواعد دو هدف داشت:

۱ـ سهولت در تعلیم قرآن، احادیث و دیگر احکام شرعی؛

۲ـ حفظ زبان عربی از تصرف و دست برد بیگانه گان.

بدین ترتیب زبان عربی در بسیاری نقاط جهان اسلام جاگزین زبان‌های محلی گردید. در قرون وسطی حتا کتب علمیو ادبی که دانشمندان تألیف و تدوین می‌کردند بیش‌تر به زبان عربی بود؛ بنابراین زبان عربی زبان علمی و بین‌المللی عصر خود محسوب می‌شد و حالانیز از جملهٔ زبان‌های بین‌المللی جهان می‌باشد.

زبان عربی بر علاوهٔ براعظم‌های آسیا و افریقا به اثر نفوذ مسلمانان در جنوب اروپا الی پرتگال نیز انتشار یافت و تااکنون از لغات و اصطلاحات ادبی، نظامی، تجارتی، دریانوردی، نجوم و سایر علوم (در مضامین کیمیا، ریاضی، بیولوژی، طب و دواسازی) استفاده می‌شود. این اصطلاحات بیش‌تر در زبان‌های فرانسوی، ایتالوی و اسپانوی رواج یافته است.

از جملهٔ ۲۲ کشور جهان که لسان رسمیآن عربی است، ۱۰ کشور آن افریقایی و ۱۲ کشور آن آسیایی نیز می‌باشد.

معلومات اضافی آن عده کشورهای جهان که لسان رسمی‌آن‌ها عربی است قرار ذیل اند:

کشورهای افریقایی که لسان رسمی‌آن عربی می‌باشد:	کشورهای آسیایی که لسان رسمی‌آن عربی می‌باشد:
۱- الجزایر	۱- اردن
۲- تونس	۲- امارات متحدهٔ عرب
۳- جیبوتی عربی وفرانسوی	۳- سوریه
۴- چاد عربی و فرانسوی	۴- عراق
۵- سودان	۵- عربستان سعودی
۶- سومالی	۶- عمان
۷- کومورو	۷- فلسطین
۸- لیبیا	۸- قطر
۹- مصر	۹- کویت
۱۰- مراکش	۱۰- لبنان
	۱۱- یمن
	۱۲- بحرین

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هرگروه روی موضوعات ذیل باهم بحث کنند و نتیجه را توسط نمایندهٔ هرگروه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

کشورهایی را که زبان رسمی‌شان عربی است، لست نمایید.

چرا در براعظم اروپا تا اکنون لغات و اصطلاح‌های عربی در مضامین کیمیا، ریاضی، بیولوژی، طب... وغیره استعمال می‌شود.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ چرا زبان عربی در بیش‌تر کشورهای جهان انتشار یافته است؟

۲ـ لسان عربی در چند کشور آسیایی و افریقایی رسمی‌می‌باشد؟

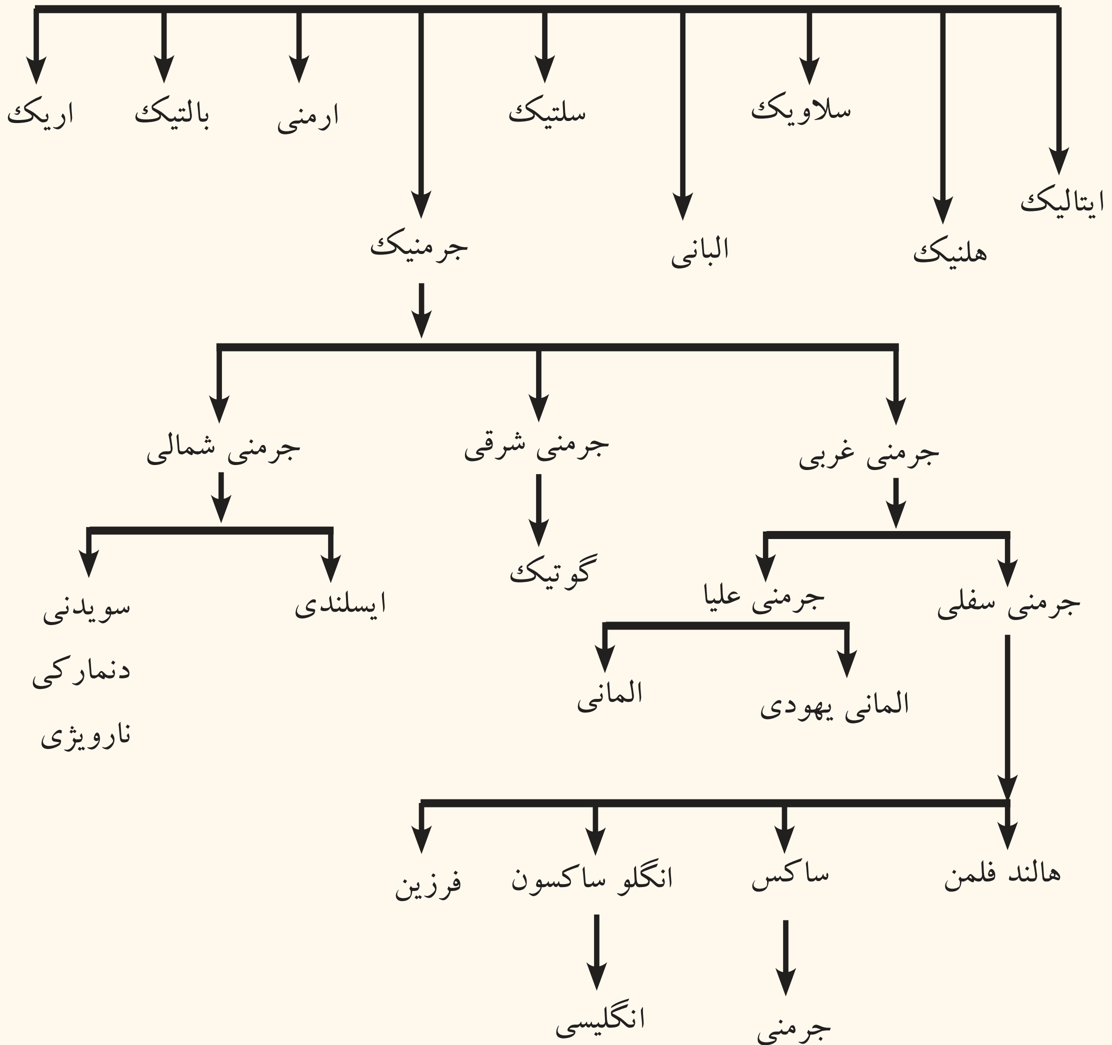
۳ـ ریشهٔ زبان عربی را معرفی کنید.

فعالیت خارج از صنف

چرا آموختن زبان عربی برای تمام مسلمانان جهان ضروری و لازمی‌است؟ تحت این عنوان مضمونی را تحریر و در ساعت آیندهٔ درسی جغرافیه به صنف ارائه نمایید.

ب) زبان انگلیسی

چرا بیش‌تر مردم جهان علاقه‌مند یاد گرفتن زبان انگلیسی استند؟

جدول زبان اندو اروپایی بالا را به طور دقیق از نظر بگذرانید و بگویید که زبان انگلیسی ازجملهٔ کدام گروه زبان‌های اندواروپایی می‌باشد.

از دوران استعمار انگلو ساکسون‌ها تا فتح نورماندی‌های فرانسهٔ یعنی از سال ۵۰۰ـ۱۰۶۶میلادی

قدیمی‌ترین لسان مروج در انگلیند، زبان انگلیسی بود، این زبان خالص توتانی Teutonie خیلی مشکل و مرکب از چند لهجه بود. بعد از فتح انگلند توسط نورماندی ها زبان فرانسوی نیز رایج گردید و تا سال ۱۲۵۰م. هردو زبان انگلیسی و فرانسوی در انگلند استعمال می‌شد. بعد به اثر اختلاط این دو لسان، زبان دیگری به نام زبان انگلیسی خاص به‌وجود آمد؛ بنابراین زبان انگلیسی زبانی مرکب از زبان‌های توتانی (انگلیسی سابقه)، لاتینی و زبان فرانسوی (نورماندی‌ها) می‌باشد، با آنهم زبان انگلیسی از نظر ویژه‌گی‌های عمومی‌و ساختمان گرامری یک سره توتانی شمرده می‌شود.

تغییر عمدهٔ جدیدی‌که و در این نزدیکی‌ها در زبان انگلیسی به‌وقوع پیوسته عبارت از داخل شدن و انحلال واژه‌های خارجی است که تابع پیشرفت علوم معاصر و توسعهٔ افکار عمومی می‌باشد. یکدستهٔ زیاد کلمات به این زبان افزوده شده که بیش‌تر یونانی و برخی عبرانی و لاتین می‌باشد.

در قرن ۱۹میلادی انگلستان امپراتوری وسیع مستعمراتی تأسیس نموده بود که به اصطلاح آفتاب در آن غروب نمی کرد. در آن مستعمرات برعلاوهٔ استثمار منابع اقتصادی به انتشار فرهنگ خویش نیز اقدام نمود که بخش عمدهٔ آن زبان انگلیسی می‌باشد. کسانی‌که زبان مادری آن‌ها انگلیسی است، تعدادشان در جهان تقریباً به ۳۳۰ میلیون نفر می‌رسد و ۱۵ میلیون نفوس دیگر دنیا این زبان را به عنوان زبان دومی ارتباطی به‌کار می‌برند؛ همچنین زبان انگلیسی در ۴۹کشور مستعمرهٔ سابق بریتانیا که حالا استقلال خود را نیز حاصل نموده اند، نسبت عدم انکشاف زبان اصلی کشورشان، زبان انگلیسی را به حیث زبان رسمی‌اول و در بعضی کشورها به حیث زبان رسمی‌دوم خویش قبول نموده اند.

با فراگیری زبان انگلیسی منحیث زبان بین‌المللی برعلاوهٔ تفاهم بین‌المللی می‌توان در مورد موضوعات مورد نیاز جغرافیایی و علوم دیگر منابع معلوماتی و مأخذ معتبر از انترنت، کتب و مجله‌های منتشر شدهٔ زبان انگلیسی استفاده نمود.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی علت انکشاف لسان انگلیسی باهم بحث نمایند و نمایندۀ هرگروه نتیجۀ بحث خویش را به همصنفان ارائه کند؛ سپس معلم محترم نتیجۀ بحث گروه‌ها را با معلومات خویش جمع بندی نموده، توضیح نماید.

سؤال ها:

مختصر جواب دهید:

۱ـ لسان انگلیسی چرا در ۴۹ کشور جهان به حیث لسان رسمی کشورشان قبول شده است؟

۲ـ زبان انگلیسی فعلی مرکب از کدام لسان‌های قبلی می‌باشد؟

۳ـ چرا اکثریت جوانان کشور علاقه‌مند یادگیری زبان انگلیسی استند؟

۴ـ علت انتشار زبان انگلیسی را به تمام قاره‌های جهان توضیح دهید؟

فعالیت خارج از صنف

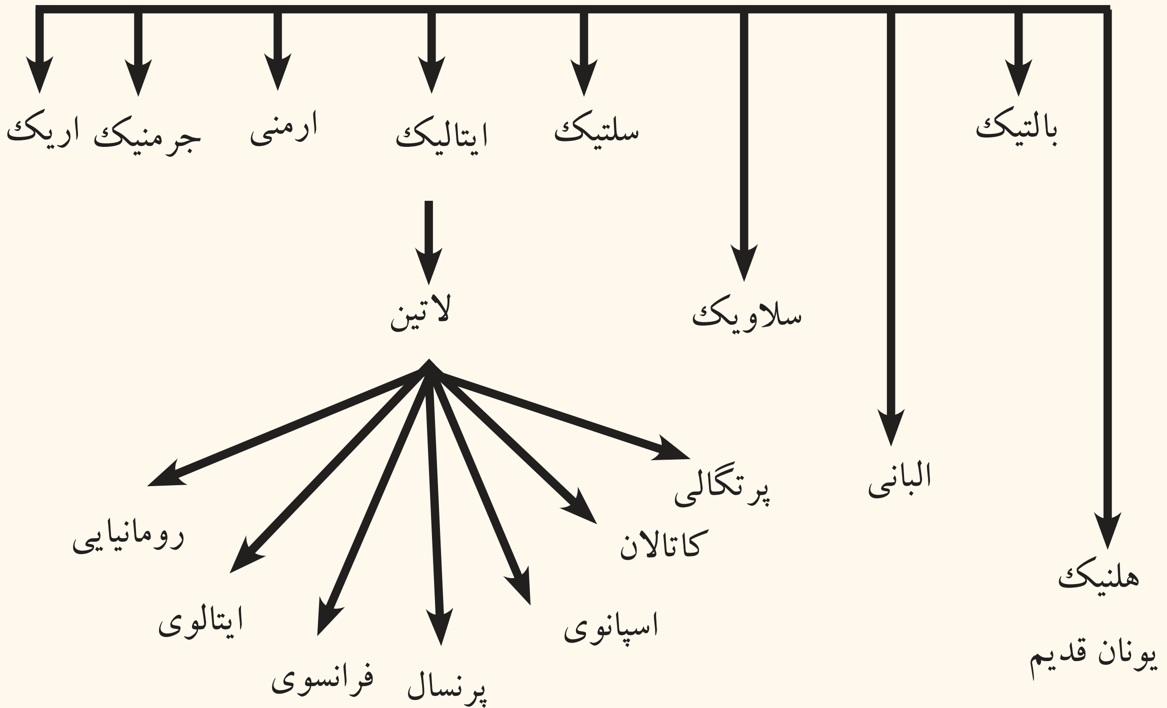
در مورد ضرورت یادگیری زبان انگلیسی چند سطر بنویسید و در ساعت درسی آینده به هم‌صنفان ارائه نمایید.

معلومات اضافی

کشورهایی‌که در آن زبان انگلیسی به‌حیث زبان رسمی‌کشور شان قبول شده است (بدون کشور انگلستان) ۴۹کشور می‌باشد.

شماره	درقارهٔ امریکا	شماره	درقارهٔ افریقا	شماره	درقارهٔ اروپا	شماره	درقارهٔ اقیانوسیه	شماره	در قارهٔ آسیا
۱	انتیگواوباربودا	۱	اوگاندا	۱	انگلستان	۱	استرالیا	۱	سنگاپور
۲	ایالات متحده امریکا	۲	بوتسوانا	۲	ایرلیند	۲	تونگا		
۳	بهاما	۳	تانزانیا	۳	مالتا	۳	تووالو		
۴	باربادوس	۴	زیمبابوی			۴	ساموا		
۵	بلیز	۵	نامیبیا			۵	جزایرسلیمان		
۶	ترینیدادوتوباگو	۶	سوازیلند			۶	فیجی		
۷	جامیکا	۷	سرالیون			۷	کریباتی		
۸	دومنیکا	۸	سیشل			۸	مارشال		
۹	سنت کیتس و نویس	۹	گانا			۹	میکرونزی		
۱۰	سنت لوسیا	۱۰	کامرون			۱۰	نائورو		
۱۱	سنت وینسنت و کرنادین	۱۱	کینیا			۱۱	وانوآتو		
۱۲	کانادا	۱۲	گامبیا			۱۲	پاپواگینه		
۱۳	گرینادا	۱۳	لیسوتو			۱۳	پالائو		
۱۴	گویان انگلیسی	۱۴	لایبریا						
		۱۵	مالاوی						
		۱۶	موریس						
		۱۷	نایجریا						
		۱۸	زامبیا						
		۱۹	افریقای جنوبی						

ج) زبان لاتینی (فرانسوی، اسپانوی و پرتگالی)

نقشۀ صفحۀ (۱۳۹) و جدول فوق را مطالعه نموده و بگویید که از زبان لاتینی کدام زبان‌های بزرگ جهان به وجود آمده است؟

زبان رومن‌ها (ایتالیای سابق) از جملۀ شاخه‌های خانوادۀ زبان اندو اروپایی است که بعداً به نام زبان لاتین مسما گردیده است. این زبان، زبان اصلی روم قدیم می‌باشد که در نواحی تحت نفوذ امپراطوری روم قدیم تکلم می‌شد، در نواحی غرب اروپا به تدریج تغییر کرده و به لهجه‌های محلی تبدیل گردیده است؛ مانند: زبان‌های مردمان اسپانیا، پرتگال، فرانسه و در شرق زبان مردمان رومانیه و البانیه را می‌توان نام برد. قدیمی‌ترین آثار رومن‌ها متعلق به سدۀ ششم قبل از میلاد است؛ اما ادبیات لاتین از سدۀ سوم میلادی آغاز گردیده است. زبان‌های فرانسوی، اسپانوی

و پرتگالی از جملهٔ زبان‌های زنده اند که به اثر استعمار ویا علل دیگر از حوزهٔ اصلی اهل زبان به‌خارج حوزه رواج یافت و دارای گرامر نسبتاً وسیع می‌باشد. کشورهای اسپانیه، پرتگال و فرانسه ازجمله کشورهایی بودند که بعد از اکتشافات بزرگ جغرافیایی مستعمره‌های وسیع در قارهٔ امریکا، افریقا، آسیا و اقیانوسیه به دست آوردند و در آن سرزمین‌ها فرهنگ و کلتور خویش را نیز رواج دادند. یکی از بخش‌های عمدهٔ آن، توسعهٔ زبان محسوب می‌شود. در اثر تسلط چندین قرن کشورهای استعماری اروپا، زبان‌های محلی کشورهای مستعمره رشد نکرده بود، اکنون درحالی،که کشورهای مستقل استند بنابر مجبوریت زبان استعماری خارجی را به حیث زبان رسمی‌کشور خود انتخاب کرده اند؛ مانند زبان فرانسوی که در ۲۶ کشور جهان، اسپانوی در۱۹ کشور جهان و پرتگالی در ۶ کشور جهان زبان رسمی‌اولی و در بعضی کشورها زبان رسمی‌دوم به‌شمار می‌رود. غرض معلومات بیش‌تر به جدول ضمیمه مراجعه کنید.

شاخه‌های زبان لاتین

پرتگالی		اسپانوی		فرانسوی	
کشورها	براعظم ها	کشورها	براعظم ها	کشورها	براعظم ها
انگولا	افریقا	اندورا	اروپا	موناکو	اروپا
برازیل	امریکای جنوبی	گینه استوایی	افریقا	فلیپین	اسیا
تیمور شرقی	آسیا	ارجنتاین	امریکایی	افریقای مرکزی	افریقا
ساوتومه		اکوادور	جنوبی	بنین	//
و پرنسیپ	افریقا	السلوادور	//	بروندی	//
کپ ورود		ا وروگوای	//	بورکینافاسو	//
گینی بیساو	افریقا	بولیوی	//	توگو	//
	افریقا	پیرو	//	چاد	//
		پانامه	//	جیبوتی	//
		پاراگوای	//	روندا	//
		دومنیکن	//	ساحل عاج	//
		چیلی	//	سنیگال	//
		کلمبیا	//	سیشل	//
		کوستاریکا	//	کومورو	//
		کیوبا	//	گا بون	//
		گواتیمالا	//	گینه	//
		نیکاراگوا	//	لوکزامبورک	//
		ونزویلا	//	مدغاسکر	//
		هندوراس	//	موناکو	اروپا
				نیجریا	افریقا
				نایجیر	اروپا
				کامیرون	افریقا
				کانگو برازا ویل	//
				کانگو کنشاسا	//
				هایتی	امریکای مرکزی
				کانادا (انگلیسی و فرانسوی)	امریکای شمالی

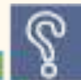
شاخه‌های زبان لاتین که خارج از اهل زبان به حیث زبان رسمی کشورهای شان تعیین گردیده است .

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هرگروه دربارۀ یکی از شاخه‌های زبان لاتین (پرتگالی، اسپانوی، فرانسوی) باهم بحث نمایند که چرا این زبان‌ها در بیش‌تر کشورهای جهان تا الحال زبان رسمی‌شان اند؛ سپس نتیجۀ بحث‌شان را توسط نمایندۀ گروه به صنف ارائه نموده و جناب معلم نتیجۀ بحث گروه را با معلومات خویش جمع بندی نموده به شاگردان توضیح دهد.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ شاخه‌های زبان خانوادۀ لاتین را معرفی کنید.

۲ـ زبان فرانسوی غیر از کشور فرانسه در چند کشور جهان زبان رسمی‌می‌باشد؟

صحیح ترین جواب را نشانی کنید.

۳ـ زبان فرانسوی شاخۀ یکی از خانوادۀ زبان‌های ذیل می‌باشد:

الف) جرمنیک ب) لاتین ج) سلاوی د) سانسکرت

۴ـ زبان‌های اسپانوی و پرتگالی شاخه‌یی از خانواده زبان‌های ذیل می‌باشد.

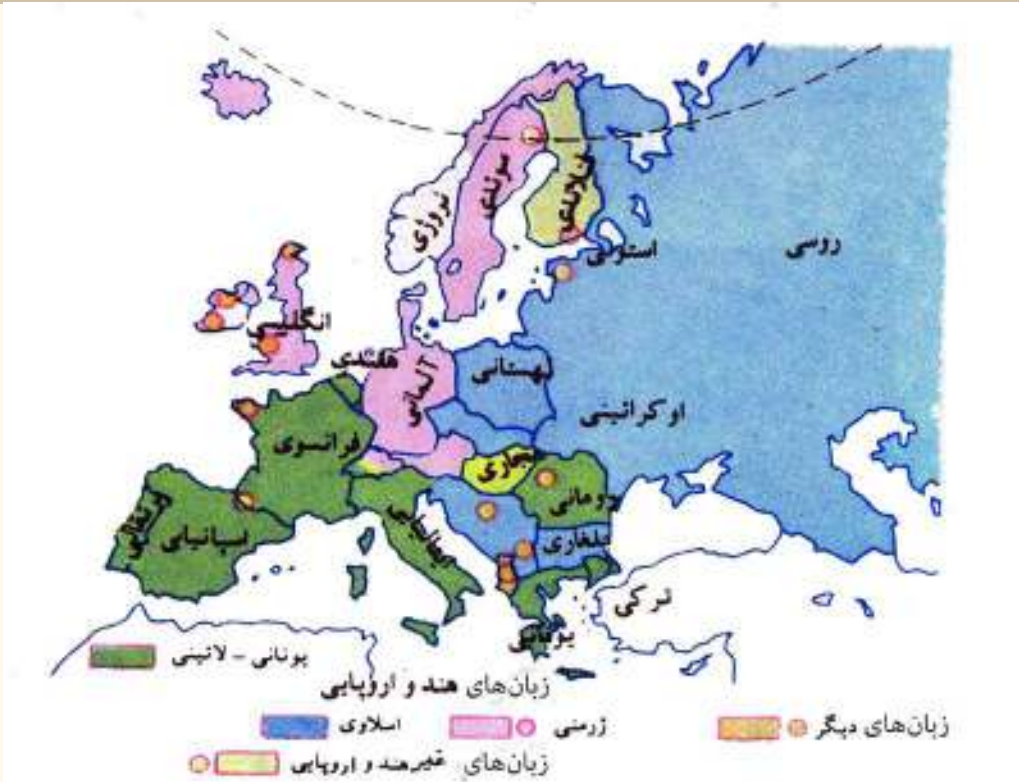
الف) سلاوی ب) یونان قدیم ج) لاتین د) جرمنیک

فعالیت خارج از صنف

با استفاده از جدول ضمیمه، کشورهایی که زبان رسمی‌شان، فرانسوی، پرتگالی و اسپانوی استند، در نقشۀ جهان تثبیت و در ساعت درسی آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه نمایید.

د ـ زبان جرمنی

نقشهٔ تقسیمات جغرافیایی زبان جرمنی را مطالعه نموده، ساحهٔ نفوذ زبان جرمنی را در آن تثبیت کنید.

جرمن‌ها قبیله‌یی اند که در اوسط هزاره‌یی اول پیش از میلاد، در قسمت شمال آلمان و جنوب شبه جزیرهٔ سکاندیناویا زنده‌گی می‌کردند و از قرن دوم میلادی به بعد به مناطق دیگر که امروز مسکن گزین استند، مهاجرت کردند.

زبان جرمنیک از جملهٔ زبان‌های اندو اروپایی بوده که شامل زبان‌های انگلوساکسون (آلمانی، هالندی و انگلیسی)، زبان مردم ایسلند و سکاندیناویا (ناروی، سویدن و دنمارک) و گوتیک Gothic است. آثار زبان گوتیک از دورهٔ قرن چهارم میلادی به این‌طرف موجودمی‌باشد.

زبان آلمانی به دو لهجه محلی تقسیم می‌شود.

۱ـ زبان آلمانی مناطق مرتفع که در قسمت جنوب به آن تکلم می‌شود و زبان ادبیات رسمی آلمان را تشکیل می‌دهد.

۲ـ زبان آلمانی مناطق هموار و کم ارتفاع که در جلگه‌های شمالی دیده می‌شود. از همین زبان

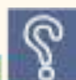
محلی شمالی، زبان فلامندی Flemand و هالندی مشتق گردیده است. زبان آلمانی برعلاوۀ کشور آلمان در کشورهای اطریش، لختن شتین و سویس (آلمانی، فرانسوی و ایتالوی) نیز رسمی‌می‌باشد. مردم کشور لوکزمبورگ، ۷۰ در صد و برخی از مردم هالند به زبان آلمانی صحبت می کنند.

قابل یاد آوری است که زبان انگلیسی نیز از جملۀ زبان‌های منطقه هموار و کم ارتفاع آلمان می‌باشد که به وسیلۀ قبایل انگلوساکسون Anglo-Saxon در قرن ششم میلادی به انگلستان برده شده، سپس باحروف فرانسوی مخلوط گردیده است. مردم انگلستان و قسمتی از مردم ایرلیند به آن صحبت می کنند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه از روی نقشۀ داده شده، مناطق زبان‌های جرمنی را مشخص نمایند و نمایندۀ هرگروه نام کشورهایی را که درآن زبان آلمانی بیش‌تر مروج است به هم‌صنفان معرفی نمایند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

کدام زبان‌های اروپا جزء زبان جرمنی می‌باشد؟

۲ـ زبان انگلوساکسون شامل کدام زبان‌ها است؟

۳ـ زبان‌های شبه جزیره اسکاندیناوی را که ریشه زبان جرمنی دارند نام ببرید؟

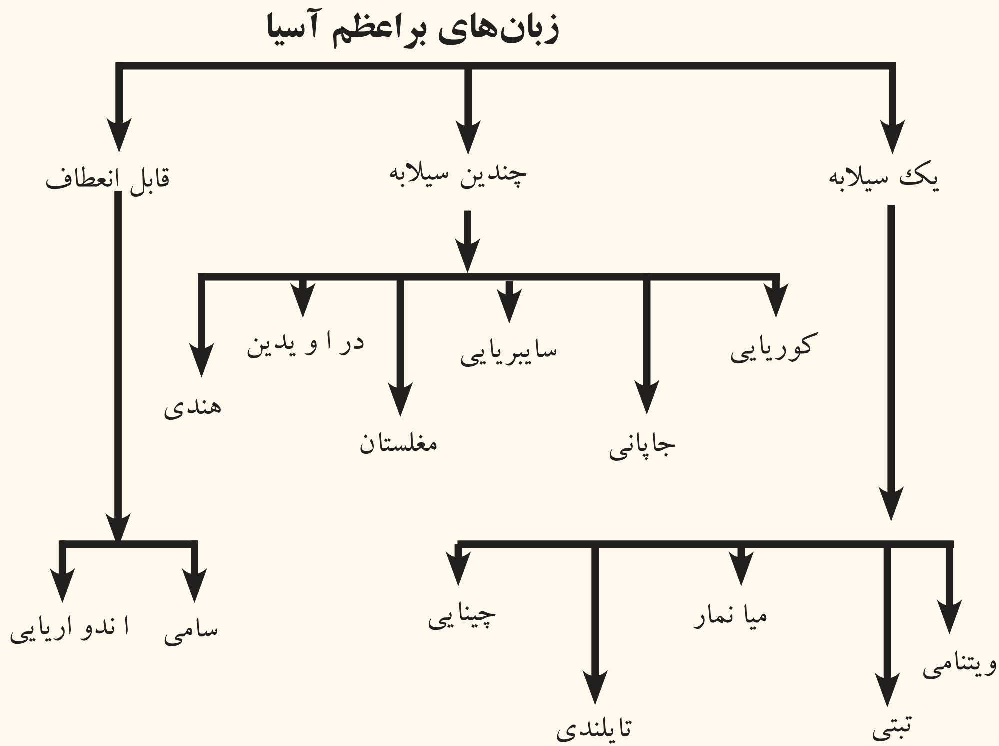
۴ـ زبان آلمانی، زبان رسمی‌کدام کشورها می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

نقشه گنگ قارۀ اروپا را کاپی یا تر سیم نموده با استفاده از جدول عمومی‌زبان خانواده‌های اند و اروپایی مناطق سخن گویان بخش‌های از زبان جرمنیک (جرمنی‌غربی، جرمنی‌شرقی، و جرمنی‌شمالی) را به رنگ‌های متفاوت رنگ آمیزی کنید و در ساعت آینده جغرافیه به همصنفان ارائه نمایید.

هـ) راجع به زبان‌های چینایی، جاپانی و اندونیزیایی چه می‌دانید؟

نقشهٔ صفحه (۱۳۹) و چارت فوق را مطالعه نموده، بگویید که زبان چینایی از زبان جاپانی چه تفاوت دارد؟

زبان ماندرین چینایی؛ مانند زبان‌های ویتنامی(انامی)، تبتی، تایلندی، و میانماری (برمایی) و در اصطلاح زبان شناسی یک هجایی (یک سیلابه) می‌باشد، کلمه‌های این زبان دارای سیلاب‌های جداگانه است. صرف کلمات به ندرت موجب تغییرات آن‌ها می‌شود.

زبان چینایی سابقهٔ بیش‌تر و ادبیات وسیع‌تر دارد. الفبای این زبان به چهار صد حرف می‌رسد و مصور می‌باشد و چند صد علامت فرعی نیز دارد، به همین دلیل آموختن آن مشکل بوده و هرکس توانایی آموزش آن را ندارد، سبب بیسوادی عامهٔ مردم گردیده است. در این اواخر برای مردم چین ساده کردن آن کوشش‌های زیادی نمودند. مردم این گروه زبانی باهم پیوسته‌گی نژادی دارند و از لحاظ تعداد بیش‌تر از نیمی از نفوس قارهٔ اسیا را تشکیل می‌دهند و دامنهٔ نفوذ آن بیش‌تر به طرف شرق آسیا صورت گرفته است.

گروه زبان‌های چندین سیلابه مثل زبان کوریایی، جاپانی، زبان بخش اعظم مردم سایبریا، اسیای مرکزی، دراویدی و هندی می‌باشند که درین گروه زبانی کلمه‌ها پیچیده و دارای پسوند و پیشوند بسیار می‌باشد.

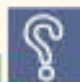
زبان‌های قابل انعطاف تحت عناوین جداگانه قبلاً معرفی گردید.

زبان اندونیزیایی که از زبان مالایی (زبان جنوب کشور مالیزیا) مشتق شده، زبان رسمی کشور اندونیزیا می‌باشد، در سال ۱۹۲۸م. به حیث زبان ملی انتخاب گردید. در طول زمان کلمات از زبان‌های عربی، چینی، هالندی، پرتگالی، سانسکریتی، تامیلی، فرانسوی و انگلیسی در آن وارد شده است، به‌طور مثال: در حدود ۷۰۰۰ واژه هالندی در این زبان وجود دارد.

فعالیت داخل صنف:

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، نقشهٔ خانوادهٔ زبان‌ها را در صفحه (۱۳۹) به صورت دقیق مطالعه نمایند؛ سپس ساحهٔ زبان‌های مردمان زرد پوست را با کشورهای مربوط آن با همکاری یکدیگر مشخص نمایند و نتیجهٔ فعالیت شان را به واسطهٔ نمایندهٔ گروه به هم‌صنفان ارائه دارند، جناب معلم نتیجهٔ فعالیت را با معلومات خویش جمع‌بندی نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ خصوصیات زبان ماندرین چینایی را بگویید.

۲ـ زبان‌های یک سیلابهٔ آسیایی کدام ها اند؟

جواب صحیح را انتخاب کنید.

۳–زبان چینایی از جملهٔ زبان‌های خانواده ذیل است:

الف) یک سیلابه　ب) چندین سیلابه　ج) قابل انعطاف　د) همه جواب صحیح است

۴– زبان جاپانی از جملهٔ زبان‌های ذیل می‌باشد:

الف) یک سیلابه　ب) چندین سیلابه　ج) قابل انعطاف　د) همه جواب ها غلط است

جواب صحیح را انتخاب کنید:

۱ـ زبان اندونیزیایی از زبان مالایی مشتق گردیده است.

۲ـ زبان ماندرین چینایی دارای چهار صد حرف و چند صد علامهٔ فرعی می‌باشد.

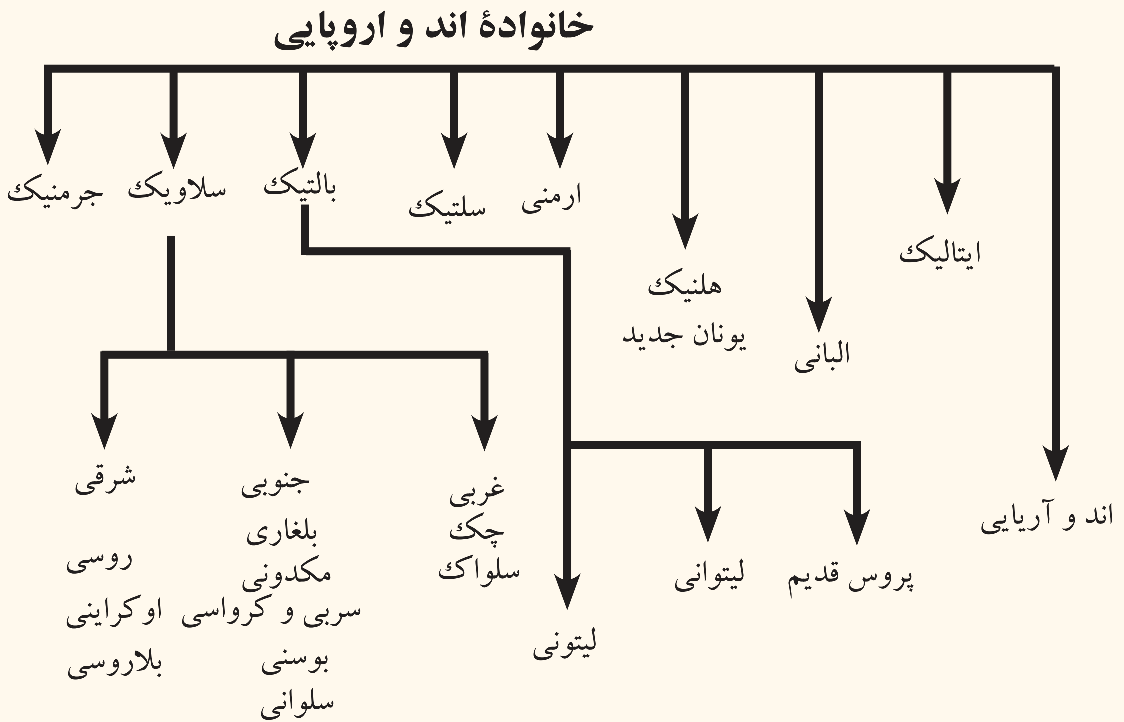
۳ـ زبان‌های ویتنامی، تبتی، تایلندی و برمایی از جملهٔ زبان‌های چندین سیلابه می‌باشند.

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ گنگ براعظم آسیا را از صفحه (۱۴۱) کاپی نموده زبان‌های یک سیلابه و زبان‌های چندین سیلابه را به رنگ‌های جداگانه رنگ آمیزی نموده در ساعت آینده به هم‌صنفان ارائه نمایید.

و) زبان بالتیک ــ لیتوانی و سلاوی

نقشهٔ صفحه (۱۳۹) و گراف فوق را به گونه دقیق مطالعه نموده و بیان دارید که زبان سلاوی از جملهٔ کدام خاندان زبانی بوده و دارای کدام شاخه‌ها می‌باشد.

زبان سلاوی نیز از شاخه‌های زبان‌های اندواروپایی است. که در اروپای شرقی و سایرکشورهای سلاوی‌های بالکان مروج می‌باشد.

در قرن اول میلادی قبیله‌های بالتیکی و سلاوی بخش بزرگی را در اروپای شرقی اشغال کرده بودند که درغرب مسکن آن‌ها قبیله‌های جرمنی و درجنوب قبیله‌های آریایی واقع بودند. از سدهٔ پنج میلادی سلاوها منطقهٔ نفوذ خود را به جهات مختلف گسترش دادند و امروز زبان سلاوی در بخش وسیع از اروپای شرقی رایج است.

زبان سلاوی دارای لهجه‌های محلی زیادی است و مهم‌ترین همه، زبان روسی می‌باشد که در مناطق تایگاه در سایبریا و در دو طرف خط آهن ترانس سایبرین، آذربایجان و اکراین مروج است.

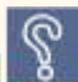
زبان سلاوی به چند لهجهٔ محلی دیگر نیز تقسیم می‌شود، که قسمتی از اهالی هنگری و بالکان وهمچنین چک‌ها، سلواک‌ها، پولیندی‌ها، سربی‌ها، بوسنی‌ها، کرواتی‌ها، بلغارها و مردم مقدونیه به آن تکلم می‌نمایند.

زبان اهالی سواحل بحیرهٔ بالتیک شباهت به زبان سلاوها دارد و زبان‌های لیتوانیایی نیز یک شاخه‌یی از خانوادهٔ زبان‌های سلاوی را تشکیل می‌دهد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، روی بخش‌های عمدهٔ زبان سلاوی باهم بحث نمایند، نمایندهٔ گروه نتیجهٔ بحث خویش را به هم‌صنفان ارائه نموده، معلم موضوع بحث را جمع بندی و با معلومات خود یکجا و به صنف بیان نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ زبان سلاوی شعبهٔ کدام یک از خاندان بزرگ زبانی را تشکیل می‌دهد؟

۲ـ زبان سلاوی در کدام قسمت اروپا بیشتر تکلم می‌شود؟

۳ـ شعبات مهم زبان سلاوی را معرفی کنید.

۴ـ شعبات مهم زبان بالتیک را معرفی کنید .

جوابات صحیح راتشخیص دهید:

۱ـ زبان سلاوی از شعبات زبان‌های اندواروپایی است.

۲ـ زبان سلاوی بیشتر در اروپایی غربی و سایر کشورهای بالکان مروج است.

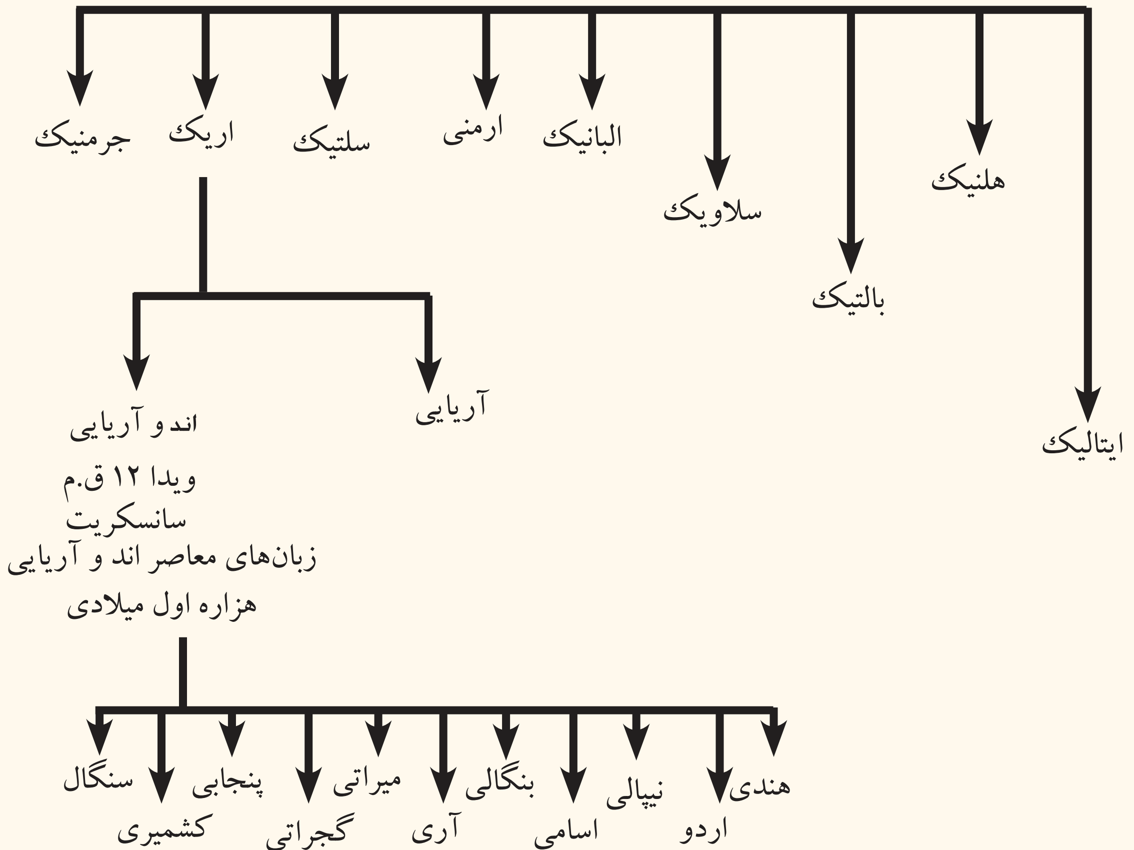
۳ـ مهم‌ترین شعبهٔ زبان سلاوی روسی می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

نقشهٔ گنگ اروپا را ترسیم نموده، مناطق نفوذ زبان سلاوی را توسط رنگ به روی نقشه مشخص نمایید و در ساعت آیندهٔ جغرافیه به هم‌صنفان ارائه دارید.

ز) زبان هندی و اردو

جدول فوق را به صورت دقیق مطالعه نموده و بگویید که زبان اردو از کدام گروه زبان‌ها می‌باشد.

زبان هندی زبان اصلی و رسمی کشور هندوستان است در حالی که زبان اردو زبان اصلی و رسمی کشور پاکستان و بنگالی زبان مردم بنگله‌دیش می‌باشد. اردو زبانی است که از نگاه تاریخی از زبان سانسکریت مشتق گردیده، با زبان فارسی یکجا شده و از امتزاج آن یک زبان جدید، به‌نام اردو به وجود آمده و در نتیجه، زبان مشترک پاکستان، و بخشی از بنگله دیش و هندوستان گردیده است، این زبان در زمان حکومت شاه جهان (۱۶۲۷ـ۱۶۸۵م.) نواسۀ ظهرالدین محمد بابر بنیان‌گذارسلاله تیموری در هند که به نام مغولان هند نیز یاد می‌شود، به نام زبان اردو مسما گردیده است.

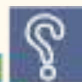
زبان اردو مرکب از زبان‌های فارسی، ترکی و هندی قدیم می‌باشد؛ اما اساسات اولیۀ آن در هند

با ورود فاتحین مسلمانان شروع شده است؛ چنانچه در زمان حکومت سلطان محمود غزنوی و پسرش سلطان مسعود به هندی‌ها مناصب بلندی در دربار غزنویان داده شده بود، زبان درباری غزنویان در هند نیز دری بود و حکام مسلمین هند با این زبان تکلم می کردند؛ سپس این رابطهٔ دایمی، باعث تأثیرات زبان دری به زبان اردو، گردید. اصطلاح اردو ترکی است و معنای آن عسکر و قرارگاه قشون می‌باشد؛ چون عساکر ترک، فارس و هنود در یک قرارگاه عسکری باهم یکجا بودند، بنابرآن این لسان از سه زبان ترکی، دری و هندی متشکل شده و تحت عنوان زبان اردو معروف گردیده که بعد به اثر تسلط چند قرنهٔ انگلیس‌ها اصطلاحات و کلمه‌های انگلیسی نیز بر آن افزود شده است.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های دو نفری تقسیم شوند و هر کدام روی تاریخچهٔ زبان اردو باهم مباحثه نمایند و موضوع بحث را به هم‌صنفان ارائه نمایند سپس معلم مضمون نتیجهٔ بحث را جمع بندی و معلومات دست داشته خویش را با شاگردان شریک سازد.

سوالات

مختصر جواب دهید:

۱ـ زبان‌های معاصر اندوآریایی شامل کدام زبان‌ها می‌باشند؟

۲ـ زبان اردو چرا به این نام مسما گردیده است؟

جمله‌های زیرا تکمیل نمایید:

۱ـ زبان اردو در زمان حکومت .... به نام زبان اردو مسما شده است.

۲ـ زبان اردو مرکب از زبان‌های ....، .... و .... می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشهٔ گنگ جنوب شرق آسیا را ترسیم نموده و کشورهای اردو زبان را به رنگ مشخص نمایند و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان نشان دهد.

۷ـ۱ ارتباطات و جهانی شدن Globalization

آیا به موضوع جهانی شدن آشنا هستید؟

انکشاف در عرصه‌های مختلف علوم؛ مانند مخابرات به‌خصوص معلومات از اقمار مصنوعی، رادار، انترنیت و مانند آن به دست می‌آید جهان را نظر به سابق بیش‌تر با هم نزدیک‌تر ساخته و روابط کشورها رامستحکم‌تر گردانیده است.

معلومات از راه دور Remote Sensing در بخش‌های تجارت، صنعت، فرهنگ و حمل و نقل زمینی، هوایی و بحری انتقال اموال را از یک کشور به کشور دیگر و ازیک ساحه به ساحهٔ دیگر و آسان‌تر ساخته است. ازین رو جهانی شدن تمام مسایل به ویژه در بخش جغرافیه با به میان آمدن مخابرات الکترونیکی و ارتباطات اقمار مصنوعی جنبهٔ حقیقی خود را اختیار کرد و تسهیلات قابل ملاحظه‌یی را در عرصه‌های مختلف جغرافیایی فراهم ساخت و به این اساس جهان را در یک مقیاس بزرگ به حیث خانهٔ مشترک انسان‌ها قرار داد.

بنابر انکشاف ساینس و تکنالوژی، سفر انسان به فضا، موجودیت ایستگاه‌های فضایی و اقمار مصنوعی به اطراف زمین، انسان توانست که ارتباطات خویش را در عرصه‌های مختلف با همدیگر نزدیک و نزدیک‌تر سازد؛ مثال: انسان‌ها به کمک اقمار مصنوعی از کابل به نیویارک، کانادا،... و دورترین نقاط جهان بدون در نظر داشت فاصلهٔ مکانی به اسرع وقت تماس برقرار کرده می‌توانند، علاوه بر آن در عرصهٔ تجارت، امور بانکی، داد و ستد اسعار، امور فرهنگی، ترانسپورتی، انرژی و امور نظامی‌تمام مناطق جهان در تحت پوشش معلوماتی می‌آید؛ بنابرآن در بعد زمان و مکان فاصله‌های تماس کوتاه و نزدیک شده است که مفهوم (Globalization) یا جهانی شدن را افاده می‌کند.

انکشاف ارتباطات یا (Telecommunication)؛ مانند: رادارهای پیش رفته تیلفون‌ها، موبایل، انترنت، فکس و سیستم‌های ماهواره‌یی کشورهای جهان را در مناطق مختلف باهم بیشتر وصل گردانیده است. فاصله‌یی که درگذشته در جهان بین کشورها وجود داشت، از میان برداشته شد.

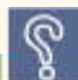
انکشاف سریع وسایل ارتباطی و اطلاعاتی؛ مانند: فکس Fax، کمپیوتر Computer، انترنت Internet، تیلفون Telephone، تلویزیون (T.V) وغیره زمینهٔ خوبی را برای نزدیک شـــدن کشورها مساعد ساخته است؛ به‌طور مثال: وارد کننده‌گان اموال تجارتی اگر بخواهند از جاپان

کالاهای تجارتی را به نیویارک و یا دوبی وارد نمایند، توسط انترنت Internet تقاضای ارسال اموال را از کمپنی‌های مربوطه می‌نماید، در مرحلهٔ اول فرمایش گرفته می‌شود، کمپنی صادر کننده قیمت اموال، کرایه و بیمه کالا ها را اطلاع می‌دهد.
مشتری از طریق آویزهای الکترونیکی پول قیمت اموال راذریعهٔ انترنت به حساب بانک طرف مقابل می‌فرستد و خطسیر و سایل انتقالاتی توسط اقمار مصنوعی ذریعهٔ انترنت Internet، و موبایل لحظه به لحظه کنترول می‌شود تا آن‌که اموال به‌دست خریدار برسد.
این پروسه انتقالاتی توسط تسهیلات فایبرهای نوری Electronic Fiber یا الکترونیکی آسان تر ساخته شده، معامله‌ها را در فاصله هزاران کیلومتر در یک دقیقه تنظیم می‌کند. این‌است مفاد جهانی شدن مسایل ارتباطی در سطح جهان.

فعالیت داخل صنف

شاگردان عزیز می‌توانند بعد از تقسیم شدن به سه گروه دربارهٔ اهمیت سه وسیلهٔ مهم ارتباطی جهانی؛ مانند: رادیو، تلویزیون و تیلفون بحث کنند و نتیجهٔ بحث را نمایندهٔ گروه به هم‌صنفان بیان نماید و معلم با معلومات خود نتیجهٔ فعالیت را جمع بندی نماید.

سؤال‌ها

از جملهٔ چهار جواب، صحیح آن را انتخاب کنید.
۱ـ Globalization عبارت است از:
الف) ارتباطات ب) جهانی شدن ج) نظام سیاسی د) عدم ارتباط
۲ـ تیلفون برای اهداف ذیل به‌کار می‌رود:
الف) تبادله اجناس ب) تحویل گیری متاع تجارتی ج) تأمین ارتباط بین افراد و موسسات د) هیچکدام
جمله را تکمیل کنید:
۳ـ انترنت وسیله (   ) در جهان است.
مختصر جواب دهید:
۴ـ وسایل پیشرفتهٔ ارتباط جمعی امروزی را نام بگیرید.

فعالیت خارج ازصنف

وسایل ارتباطی کدام مفاهیم را افاده می‌کند و ارزش آن‌ها در کدام مسایل است؟ لطف کرده آن را در کتابچه‌های تان درج کنید و در ساعت آیندهٔ جغرافیه به صنف بیاورید.

انواع عمدهٔ وسایل ارتباطی یا (Telecommunication)

چند نوع وسایل ارتباطی عامه را می‌شناسید؟

دریافت حقایق جغرافیایی در انتقال پیام‌ها؛ مانند سایر علوم نیازمند وسایل ارتباطی بوده، ازین رو انواع عمدهٔ وسایل ارتباطی برای دانش آموزان رشتهٔ جغرافیا کار حتمیو ضروریست. به ویژه پژوهش‌های امروزی در مورد نظام شمس، اقمار مصنوعی و پیامد آن‌ها دربارهٔ تحولات و دریافت حقایق جدید راجع به معادن، آسیب‌های زراعتی و غیره؛ همچنان پیشرفت‌های جدید دربارهٔ کاینات و دریافت حقایق دربارهٔ سیاره‌ها و رابطهٔ آن به زمین مسایلی اند ضروری که ذریعهٔ وسایل مخابراتی Telecommunication انجام می‌شود.

انسان‌ها از ابتدای حیات‌شان در کرهٔ زمین از اشاره‌ها، علامت‌ها و وسایل ساده استفاده می کردند. همچنان نواختن دهل، نقاره و سپس استفاده از حیوانات اهلی و در آخر از موتر، تیلفون‌های سیم دار، مونولوگ، بی‌سیم، رادیو، تلویزیون، انترنت و رادار استفاده می‌شود.

استعمال تیلفون‌های دی جی تل Digital و مونولوگ در عصر حاضر مشکلات مخابراتی را حل نموده و روابط را با همدیگر مستحکم تر ساخته است.

اختراعات در زمینهٔ تلی‌کمونیکیشن Telecommunication چهرهٔ جهان را تغییر داده و پیشرفت‌های سیستم ارتباطی در هوانوردی، بحرپیمایی و بسیاری از موضوعات ترانسپورتی تغییرهای بنیادی را به‌میان آورده است. تحولات بزرگ به ویژه از جنگ جهانی دوم به بعد اختراعات سریع‌تر صورت گرفت، با ارتباطات جمعی (Media) در جهان دستگاه‌های معاصر ارتباطی تأسیس شد.

به‌میان آمدن رادیو به‌حیث وسیلهٔ ارتباطی انسان‌ها را باهم نزدیک ساخت و طول موج (متوسط کوتاه، طویل و FM) فواصل دور را ذریعهٔ انتشارات صوتی نزدیک ساخت.

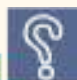
نشر اخبار، اموال تجارتی، اعلانات دربارهٔ اموال تولیداتی، صناعتی و وسایل تخنیکی، روزنامه‌ها، تلویزیون (T.V) انترنت Internet، ماهواره از وسایل بزرگ ارتباطی Telecommunication به‌شمار می‌روند که در تحقیقات جغرافیایی از آن استفاده اعظمی‌صورت می گیرد. در سایت

گوگل Google انترنت این پروگرام جابه‌جا شده است PC Glob (اطلس جهان) اعداد و احصائیه‌های اقتصادی و فزیکی، آب و هوا وغیره را به دسترس انسان‌ها قرار داده است.
سفرهای کیهانی و استقرار روابط بین اقمار مصنوعی و زمین به شیوهٔ پیشرفته‌تر مبدل گردید و تحقیقات معاصر کیهانی توانسته است دربارهٔ شناختن برخی از اسرار طبیعت و زمین انسان را به‌شیوهٔ بهتر کمک نماید. نصب کمره‌های پیشرفته در اقمار مصنوعی باعث روشن ساختن برخی حقایق کرهٔ زمین و ابحار گردیده و مطالب جدید را دربارهٔ جنگل‌ها، معادن، ابحار و محیط زیست میسر می‌سازد.
وسایل عمدهٔ ارتباطی در طول حیات بشر سیر ارتقایی را دارا بوده که شامل بخش ذیل می‌باشد:
۱ـ وسایل ابتدایی؛ مانند: پرنده‌گان (هد هد و کبوتر) و حیوانات اهلی؛ مانند: (اسپ، اشتر، مرکب و قاطر.)
۲ـ وسایل عصری: مانند وسایل ارتباطی Media (رادیو دارای موج متوسط، کوتاه و FM)، تلویزیون (T.V)، موبایل Mobile، کمپیوتر Computer، انترنت Internet و اقمار مصنوعی که دربالا توضیح شد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های جداگانه تقسیم شده وسایل ارتباطات جمعی را نام بگیرند، و نقش ماهواره رادر مطالعات جدید فضا و زمین بیان نمایند.

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب کنید:
۱ـ Media عبارت است از:
الف) اخبار ب) ارتباطات جمعی ج) رادیو د) تمام جواب‌ها صحیح است.
۲ـ از ماهواره‌ها برای کدام مسایل جغرافیایی استفاده شده می‌تواند؟
۳ـ وسایل اصلی ارتباطی شامل ....، ....، ....، .... و ....، .... می‌باشد.

فعالیت خارج صنف

دربارهٔ تلوکمونیکشن Telecommunication مختصر معلومات داده وطریق استعمال موبایل را در کتابچه‌های‌تان درج نمایید و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

پُستPost در جهان

آیا در باره Post معلومات دارید؟

از زمان‌های قدیم سیستم پستی در جهان وجود داشته است. در کشورهای جهان؛ همچون چین، مصر، یونان و امپراتوری روم قدیم با استفاده از حیوانات و پرنده‌گان خط و پیام را انتقال می‌دادند. با به میان آمدن مشاغل مختلف در سکتور اقتصاد به‌وسیلهٔ خدمات پُستی نیازمندی‌های‌شان از طریق ارتباطات مرفوع می‌گردید. تشکیلات پُستی در آن وقت نیمه دولتی بوده که این حالت تا پایان قرون وسطی ادامه داشت اما این حالت به مرور زمان تغییر نموده به اثر تقاضای روز افزون پُست رونق خوب یافت.

همچنان در عهد امپراتوری امویان و عباسیان سیستم پُستی را به‌کار برده و آن را بهترین وسیلهٔ امنیت شهرها و کشورها می‌دانستند که خالد برمکی در عهد هارون الرشید به‌حیث متصدی پُستی امپراتور مقرر گردید که به‌نام (البرید) معروف بود

اختراع ماشین چاپ، تعمیم گسترش سواد و تعلیم‌های ابتدایی در کشورهای مختلف، کشف قاره‌های جدید، کثرت وسایل و وسایط حمل و نقل زمینهٔ آمد و رفت مردم را هر چه بیش‌تر مساعد ساخته و مراودات میان آن‌ها را توسعه داد که باعث رشد ارتباطات گردید.

در قرن شانزدهم میلادی پُست از قلمرو محدود کشورها پافراتر گذاشت و به همت (فرانسوا تاکسی) برای اولین بار سرویس پُستی به وجود آمد و چندین کشور در اروپا بین خویش به تبادلهٔ اقلام پُستی که صرف مکاتیب را احتوا می‌نمود پرداختند.

در قرن هژده پُست ابعاد و سیع‌تری کسب کرده و توانست منحیث وسیلهٔ ارتباطی قابل اعتبار به دسترس مردم قرار گیرد. کشورها با عقد موافقت‌نامه‌های دو جانبه با یکدیگر به تبادله پُستی سراسری اقدام نمودند.

اختراع کشتی‌های بخار و به وجود آمدن راه آهن به پُست شکل سریع‌تر بخشید. امور پُست بین‌المللی با استفاده از وسایل حمل و نقل و موجود آن زمان جز از طریق ساده کردن تشریفات یکنواخت وپرداخت اجرت‌های پُستی میسر نبود، بنابراین راولاند هل Mr Rawland Hill. انگلیسی در سال ۱۸۴۰م. نرخنامه و ایجاد تکت پوستی یک پنی را در داخل تمام سرحدات مملکت رایج کرد.

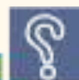
اتحادیهٔ پُست جهانی برای اولین بار در بین کلیه کشورهای متمدن در سال ۱۸۶۸م. توسط

هانری یکی از کارمندان ارشد اداره پست کشور آلمان طرح گردید، و به دولت خود پیشنهاد نمود که طرح فوق در یک کنفرانس که از نماینده‌های دولت‌ها تشکیل شده باشد، بحث شود و بعد در ۱۵ ستمبر سال ۱۸۷۴ درشهر برن به اشتراک نماینده‌گان ۲۱ کشور عضو، در طی کنفرانس منعقده به امضای یک معاهده به نام معاهده برن یاد می‌شود، تصویب شد. معاهدهٔ مذکور در حقیقت اساس اتحادیه پستی به‌شمار می‌رود. سه سال بعد با پیوستن کشورهای متعدد به معاهده برن اتحادیهٔ عمومی‌پست به‌نام اتحادیهٔ پستی جهانی مسما گردید و در سال ۱۹۹۶ تعداد کشورهای عضو به ۱۸۹ کشور رسید.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده هر گروه دربارهٔ تسهیلات پُست بحث نموده و نتایج بحث‌شان را تنظیم و معلومات تنظیم شده را به هم‌صنفان بیان کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ فرانسوا تاکسی کیست؟

۲ـ اختراع کشتی‌های بخار و راه آهن باعث کدام تحولات پُستی جهانی گردید؟

جمله را تکمیل کنید:

۳ـ اتحادیهٔ پُستی جهانی برای اولین بار در بین کلیه کشورها در سال (   ) توسط (   ) در کشور آلمان تشکیل گردید.

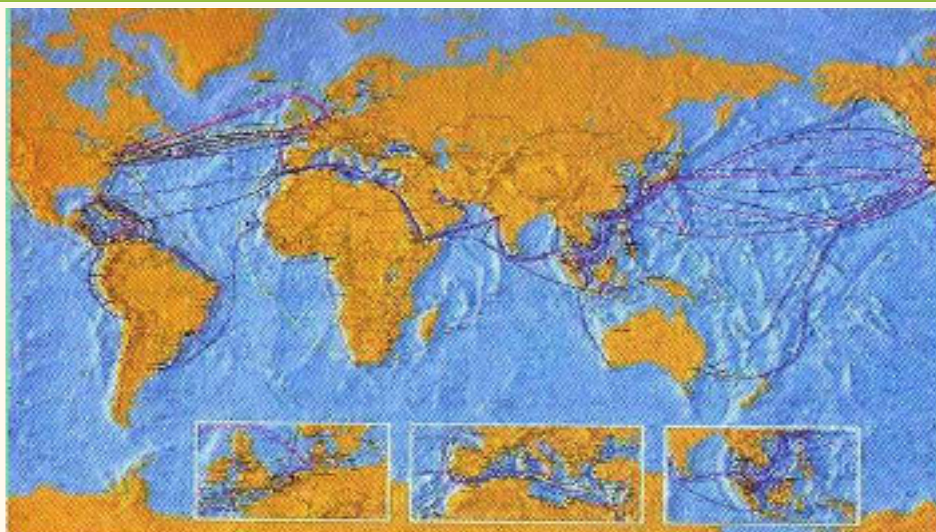

فعالیت خارج صنف

نقش پُست را در حیات انسان‌ها به‌طور مختصر بنوسید .

تیلفون و مبایل Telephone & Mobile در جهان

نقشهٔ سیستم کیبل‌های زیر دریایی الکاتل (Alcatel) در سطح جهان

آیا می‌توانید پیام‌های مختلف را ذریعه تیلفون یا موبایل با افراد مورد نظر تان انتقال دهید؟

تیلفون Telephone، مبایل Mobile از اجزای مهم ارتباط جمعی در تکنالوژی عصری به‌شمار می‌روند و کاربرد آن‌ها در مسایل جغرافیایی به حیث وسیلهٔ ارتباطی می‌باشد؛ مانند: (انتقال معلومات آب و هوا، وقوع زلزله‌ها، سیلاب‌ها، آتش سوزی‌ها، مسایل تجارتی و اقتصادی ...) ازین رو استعمال تیلفون و موبایل در موضوعات جغرافیایی برای همه شاگردان مسألهٔ مهم و ضروریست؛ طوری که در قبل ذکر گردید.

برای اولین بار گراهامبل (Graham Bill) تیلفون ابتدایی را اختراع کرد، که در حیات بشر گام بزرگ بوده؛ سپس تیلفون بی سیم اختراع شد که درسال ۱۸۹۷م. اولین پیغام به‌واسطهٔ گگلیمومارکونی Gugilemo Marcone از اروپا به آن‌سوی بحر اطلس مخابره گردید. این آزمایش نشان داد که ارتباطات با استفاده از امواج رادیو غیر ممکن نیست، این عمل آغاز ارسال پیام شفاهی است از یک شخص به شخص دیگری ذریعهٔ یک ماشین کوچک.

قرن نزدهم شاهد بسیاری از اختراعات در زمینهٔ ارتباطات و رسانه‌های جمعی بوده که ارتباطات بی سیم در سیستم هوانوردی و مطالعات جوی تغییرات مهم ایجاد کرد.

بعد از جنگ جهانی دوم اختراعات بیشتر و سریع‌تر صورت گرفت. و تیلفون‌های عصری، جاگزین تیلفون‌های کهنه شد. ملل متحد در سال ۱۹۷۰م. مرکز مخابراتی غیر وابسته را تأسیس نمود، اولین پیام نمایندهٔ ملل متحد به نام (مک براید) از یونسکوی پاریس برای تمام ملل جهان انتشار یافت.

اختراع ترانزستور Transistor در سال ۱۹۴۷م. سهولت‌های زیاد مخابره‌یی را در جهان به وجود آورد. از تاریخچهٔ مختصر Mobile Radio Communication چنین می‌یابیم که

پروگرام خدمات انفرادی مخابره‌یی در حیات اجتماعی بیشتر سبب پیشرفت ارتباطات شده است. استفاده از تخنیک مخابرۀ انفرادی(personal communication Service P .C .S که درسال ۱۹۶۰م.۶۲ ٪ مورد استعمال داشت، در سال ۱۹۷۰م. به ۷۲٪ تزاید یافت؛ اکنون پروگرام PCS به سرعت در حال رشداست.

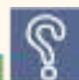
تیلفون بی سیم که نام لاتین آن سیلولر Cellular است، عبارت از نوع تیلفون پیشرفته‌تر بوده که رابطۀ دو نفر را برقرار می‌ساخت و درهر جای قابل انتقال بود، کلمۀ Cellular از کلمه Cell یا حجره گرفته شده است که نظر به اهداف مشخص ساحۀ بزرگ یا کوچک را تحت پوشش موبایل قرار می‌دهد، که این موضوع به ظرفیت کمپنی تعلق دارد و ساحۀ معین را در برمی گیرد؛ مثال: کمپنی افغان بیسیم، روشن، MTN و اتصالات در سطح افغانستان ولایات را تحت پوشش قرار داده است و به‌خارج نیز ارتباط دارند.

مبایل محرمیت مخابراتی نیز داشته که هر کمپنی و هر کشور کود نمبر خاص را دارا می‌باشد و بدون کود نمبر دایر کردن آن ناممکن است .

فعالیت داخل صنف:

برای اولین بار تیلفون ذریعۀ کدام مخترع به‌میان آمد و باعث ایجاد چگونه تحولات در بین انسان‌ها گردید. معلومات تان را با همدیگر شریک سازید.

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

۱ـ مخترع تیلفون کدام یک از اشخاص ذیل اند:

الف) گراهامبل ب) انتونی ج) ماریا د) گگلیمو مارکونی

۲ـ سیلولر Cellular عبارت است از:

الف) یک نوع تیلیفون پیش رفته بود که رابطه بین دو نفر را برقرار می‌ساخت.

ب) ساحۀ انترنتی است. ج) ساحه تیلفون انالوگ است. د) هیچکدام

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

۳- ملل متحد در سال ۱۹۷۰م. مرکز مخابراتی غیر وابسته را تاسیس کرد.

۴ – ترانزیستور سهولت‌های زیاد مخابراتی را در جهان به وجود آورده است.

مختصر جواب دهید:

۵ـ اصطلاح PCS را تشریح کنید.

فعالیت خارج صنف

چگونه گی استفادۀ موبایل Mobile کشورهای خارجی را به کتابچه‌های تان نوشته و در ساعت آیندۀ مضمون جغرافیه در صنف بیان نمایید.

فکس Fax در سطح جهان

ماشین فکس (Fax) در موضوعات جغرافیایی چه نقش مهم دارد؟

یکی از ضرورت‌های مهم جغرافیایی در تمام شقوق آن استعمال فکس (Fax) است که ذریعهٔ آن پیام‌ها به مناطق دور و نزدیک انتقال می‌یابد، و استعمال فکس (Fax) برای دریافت حقایق و اسناد مبرم در جغرافیه و سایر بخش‌ها سهولت‌های بزرگ را به وجود آورده است؛ مانند: (صنعت، تجارت وسایل تولیدی، صادرات و واردات وغیره.)

فکس (Fax) عبارت از تکنالوژی جدید است که در سال ۱۹۲۴م. ذریعهٔ ریچارد رنجر Rechard H. Ringer اختراع گردید و اولین پیام را از نیویارک به لندن ارسال نمود.

در سال ۱۹۷۰م. تغییرات بهتر در ساختمان ماشین و اجزای آن رونما گردید. فکس (Fax) وسیلهٔ انتقالات پیام‌های تحریری است، که پیام‌ها و گذارش‌ها به‌روی کاغذ داخل ماشین گردیده به جای مطلوب در مدت چند ثانیه می‌رسد.

فکس (Fax) وسیلهٔ تخنیکی است که اطلاعات و اسناد (Document) را به طور نوشتاری به حیث یک سند انتقال می‌دهد.

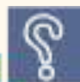
بعد از اختراع ماشین فکس تسهیلات تجارتی و صنعتی در جوامع بشری به وجود آمد و کاری

را غرض ثبت حقایق، فرمایشات تجارتی، ارائۀ اسناد، اقلام صادراتی و وارداتی و اسناد رسمی و شخصی انجام می‌دهد. فکس (Fax)؛ نه تنها در مسایل تجارتی و صنعتی به کار می‌رود؛ بلکه در اقمار مصنوعی نیز از آن کار می گیرند، طوری که اسناد محرم و کشف‌های تازه از زمین به فضاء و برعکس از فضا به زمین ارسال می گردد.
بنابراین فکس(Fax) از رسانه‌های ارتباط جمعی است که پیام‌های شخصی و رسمی، معاملات تجارتی، حقوقی، صنعتی وغیره را به صورت فوری و ضروری به فاصله‌های دور و نزدیک در وقت کوتاه می‌رساند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به چند گروه تقسیم شوند، هرگروه در مورد طریق کار و فعالیت فکس و اهمیت آن در ساحات مختلف زنده گی بحث نموده، نمایندۀ هر گروه، نتیجۀ بحث خویش را در صنف ارائه نماید.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:
۱ـ فکس Fax چیست؟
۲ـ موارد استعمال فکس را بیان کنید.
جواب صحیح را انتخاب کنید:
۳ـ ذریعه فکس مفاهیم ذیل ارسال می گردد.
الف) مطالب جغرافیایی ب) مطالب صنعتی ج) مطالب صادراتی و وارداتی
د) تمام گزینه‌ها درست است.

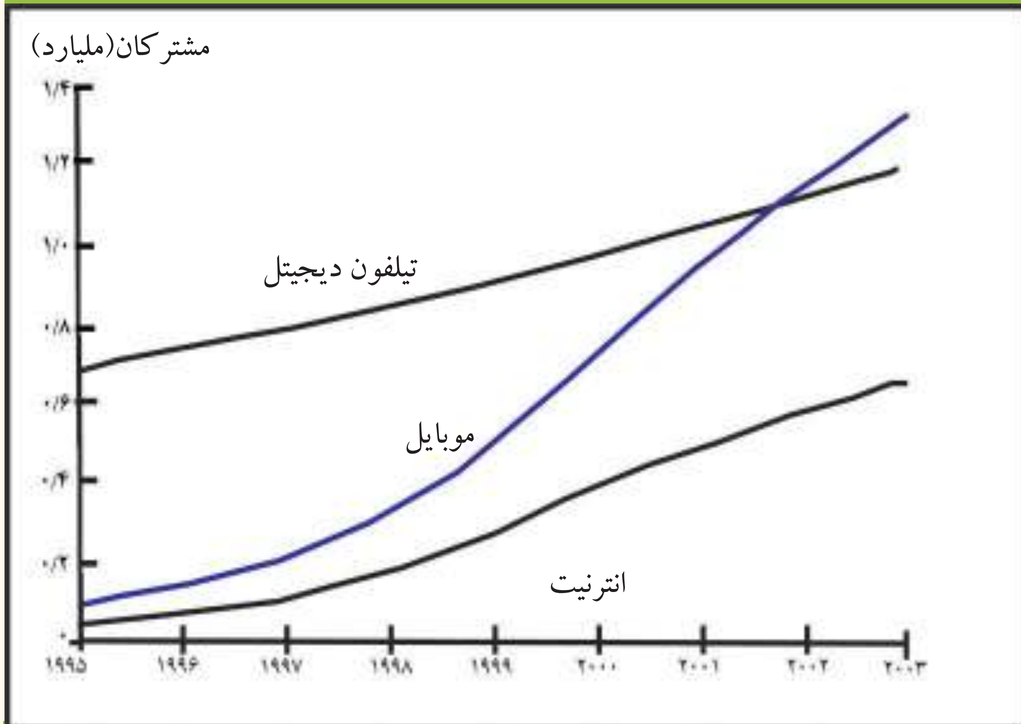
فعالیت خارج صنف

شاگردان راجع به تسهیلات فکس مقالۀ مختصر بنویسند و در ساعت آینده در صنف ارائه نمایند.

درس چهل و نهم

انترنت و ای میل Internet & E.mail در سطح جهان

روند رشد ارتباطی از طریق تیلفون ثابت، تیلفون همراه و اینترنت طی سال‌های ۱۹۹۵- ۲۰۰۵

چوکات فوق نسبت دست‌رسی به اطلاعات و ارتباطات را در جهان نشان می‌دهد.

جدیدترین وسیلهٔ مخابراتی در عصر حاضر انترنت Internet و ایمیل E.mail (Electronic Mail) است که دربخش‌های جغرافیایی و سایر علوم و بخش‌های مختلف حیاتی وظایف خاص را انجام می‌دهند.

جغرافیه دانان در تمام مراکز تحقیقاتی‌شان برای ارسال پیام‌ها از هردو وسیله فوق استفاده می‌کنند، مهم‌تر این‌که از همه دریافت پیام‌ها و انتقال آن به صورت خاص و محرمانه به‌هر اندازهٔ که خواسته باشند در مدت کوتاه انجام می‌یابد، کاربرد هردو وسیلهٔ مذکور در همهٔ مؤسسه‌های دولتی، تجارتی و شخصی صورت می‌گیرد.

کمپیوتر (Computer) در نیمهٔ قرن نزدهم مورد استفاده قرار گرفت. در سال ۱۹۴۴ ـ ۱۹۵۱م. انکشاف بیش‌تر کرد و سر انجام کشف ماشین دیجیتال (Digital) ذریعهٔ ویلیم شاکلی باعث انکشاف بیش‌تر کمپیوتر شد. انترنت (Internet) پروگرام خاص کمپیوتر است که توسط یک شبکه علی‌حده به کمپیوتر وصل می‌گردد و دارای پروگرام‌های مختلفی بوده؛ که نه تنها پیام‌ها

را انتقال می‌دهد؛ بلکه تصاویر، متن‌های علمی و سایر معلومات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی... وغیره را از طریق کمپیوتر به اشخاص مورد نظر به کمک انترنیت انتقال می‌دهد. هر شخص و هر مؤسسه می‌تواند، سایت‌های مشخص خود را به آدرس‌های جداگانه باز نماید و آن را مورد استفاده قرار دهد.

انترنت Internet یک سیستم تنظیم شده است که در تکنالوژی کنونی بشر به حیث منبع خوب و سریع در انتقال اطلاعات و پیام ها به‌کار می‌رود.

مجموعهٔ اسناد (Document) که از طریق انترنت شامل کمپیوتر ساخته شده است، بعد از پرنت (Print) یا چاپ شدن به‌دست می‌آید. انترنت بهترین وسیلهٔ ارتباطی است که همه کشورهای جهان شامل این پروگرام می‌باشند. قبل از ۱۹۹۰ م. ذریعهٔ انترنیت هیچ نوع تسهیلات وجود نداشت. اولین دیپارتمنتی که ذریعهٔ ماشین کمپیوتر وسیلهٔ ارتباط مخابراتی را مهیا ساخت مرکز تحقیقات نظامی (DOD) در ایالات متحده امریکا بود.

در سال ۱۹۶۷م. مؤسسهٔ ماشینری کمپیوتر (ACM) یا دفتر (ARPA) ایالات متحدهٔ امریکا ماشین کوچک را ساختند که معلومات را از یک کمپیوتر به کمپیوتر دیگر انتقال می‌داد . انتقال پیام از یک کمپیوتر به کمپیوتر دیگر به وسیلهٔ داخل کردن پیام‌ها IMP (Interface Message Processor) صورت می‌گیرد.

پوهنتون کلیفورنیا (California) ولاس انجلس توانستند که در سال ۱۹۶۹م. توسط (Internet) رابطه را با پوهنتون یوتا (Utah) برقرار نمایند.

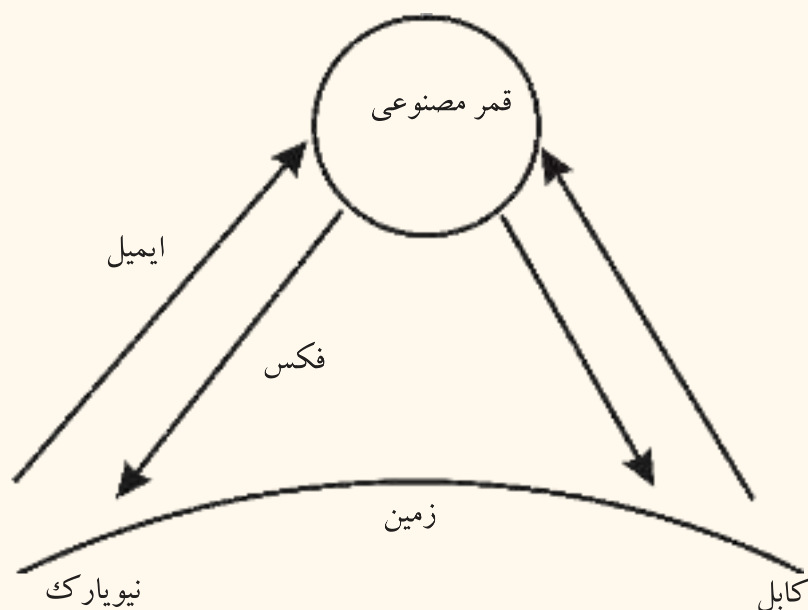
پروگرام انترنت در سال ۱۹۸۰م. در بخش فرهنگی وتجارتی آغاز به‌کار نمود و در سال ۱۹۹۰م. به سطح جهانی توسعه یافت و پروگرام‌های امروزی زمینه را جهت تحقیقات و دریافت اسرار کاینات توسط انترنت Internet به ساده‌گی مساعد نمود.

نقش انترنت Internet در جغرافیه دریافت حقایق جغرافیایی است، دربارهٔ یخچال‌های قطبی، گرم شدن کرهٔ زمین، تخریش طبقهٔ اوزون، دریافت منابع انرژی؛ مانند: (نفت، گاز وغیره) مرزهای طبیعی، دریافت محل زیست ماهی‌ها در ابحار، حفظ جنگلات، پیش گویی آب و هوا، درجهٔ گرمی‌و سردی و شناختن خاک...). که محققین در ویب سایت Website داده و بعد توسط انترنت آن را اخذ می‌کند. معلومات از انترنت توسط دو نفر، دو مؤسسهٔ دولتی و یا شخصی به‌خوبی تبادله شده می‌تواند، مشروط به این‌که کود ایمیل طرف مقابل را داشته باشد.

مثال: (http://www.google.com)

انترنت Internet رابطهٔ ماهواره‌یی و فایبر نوری دارد و اکثر پیام‌ها و معلومات زراعتی و

اقتصادی و غیره را به صورت دقیق از زمین اخذ و دوباره به مرکز مربوط مخابره می کند. ایمیل یا (Electronic Mail) نیز از جملهٔ تکنالوژی جدید است، که در ارسال پیام‌های تجارتی، صنعتی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و انفرادی وظایف عمده را انجام می‌دهد و ارتباط فوری ذریعهٔ همین ماشین در فواصل دور و نزدیک به زودی تامین شده می‌تواند. مخفف آن E-mail است.

کاربرد Ee-mail در ارسال واخذ پیام‌ها ذریعهٔ امواج رادیویی صورت می گیرد، که از یک دستگاه E-mail با آدرس دستگاه دیگر E-mail پیام فرستاده می‌شود و در مدت چند ثانیه به آدرس مطلوب میرسد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، هر گروه در بارهٔ انترنت و استعمال آن باهم بحث نموده، نتیجهٔ بحث خود را به هم‌صنفان ارائه دارند.

سؤال‌ها

جمله‌ها را تکمیل کنید:

۱ـ انترنت برای اولین بار در (   ) آغاز به‌کار نمود

مختصر جواب دهید:

۲ـ اختراع ماشین دیجیتال Digital باعث کدام تحولات گردیده است.

۳ـ ذریعه انترنیت چگونه پیام ارسال می‌شود؟

۴ـ ایمیل چیست؟ تعریف نمایید.

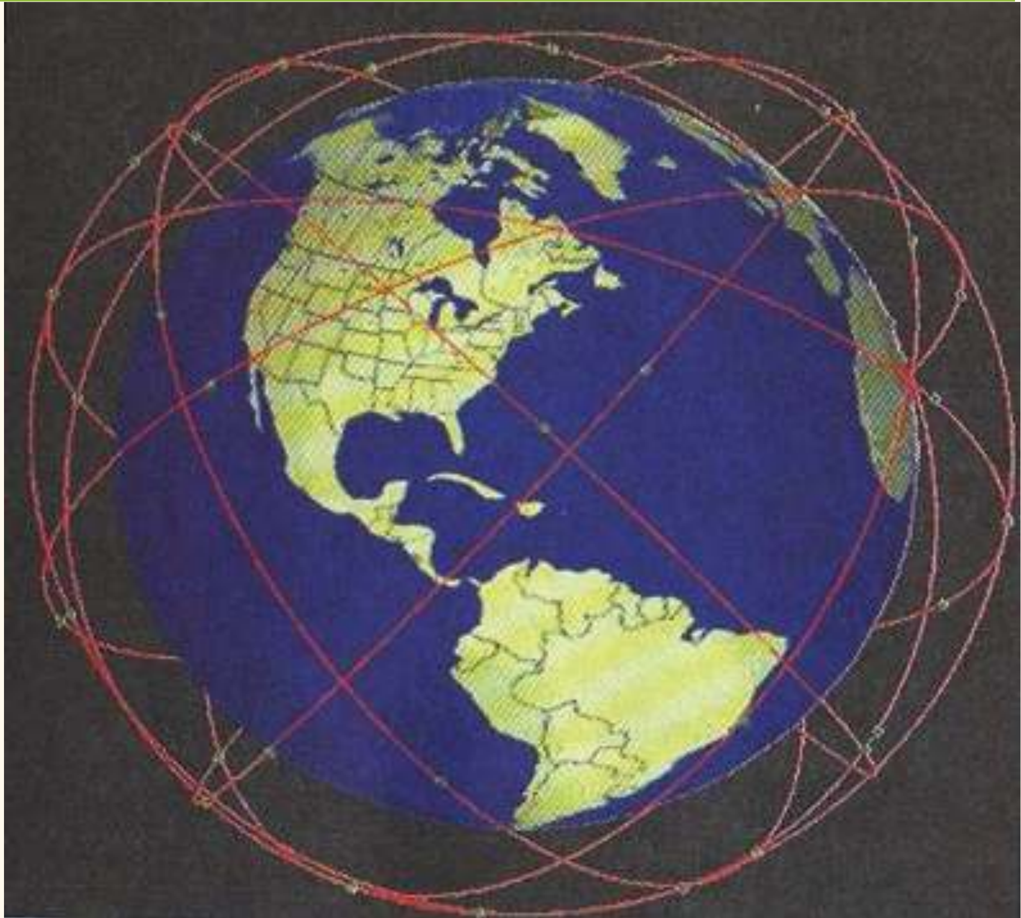

فعالیت خارج صنف

چگونه‌گی استفاده از کمپیوتر را تحریر نموده و در ساعت آینده و مضمون جغرافیه در صنف بیان نمایید.

۷ـ۲ شبکهٔ ماهواره یی Satellite Network

نظام ارتباطی ماهوارهٔ جهانی به عنوان شبکهٔ جهانی

آیا دربارهٔ قمر مصنوعی معلومات دارید؟

اقمار مصنوعی معلومات از راه دور (ریموت سنسنگ Remote Sensing) عصری‌ترین وسیلهٔ تکنالوژی جدید است که جغرافیه دانان را توانایی بخشیده تا به مسایل کشف ناشدهٔ جغرافیای کرهٔ زمین و فضا دست یابند و انسان را به رازهای کشف ناشده توانایی بیش‌تر بخشد.

تحقیقات شبکهٔ اقمار مصنوعی Satellite Network معلومات دربارهٔ فضا و زمین را بیش‌تر ساخته است. نقش آن در جغرافیه قابل ملاحظه می‌باشد؛ مانند: (مطالعات زراعت، معادن، منابع طبیعی، پیشگویی آب و هوا، تثبیت جنگلات و تثبیت مناطق ماهی گیری، رهنمایی کشتی‌ها،

انتقال اموال تجارتی) وغیره؛ همچنین زمینهٔ سفرهای فضایی را برای دانشمندان تدارک نمود که کیهان نوردان ذریعهٔ ماهواره به فضا سفر نموده اند.

سیستم مخابره‌یی ماهواره از طریق کمپیوتر و تیلفون اجرا می گردد که به نام سیلولر تیلفون یا Cellular Phone یا (cell)معروف است. سیستم مخابرهٔ ماهواره‌یی عبارت از: سیستم مغلق و پیچیدهٔ تکنالوژی جدید است که از فضا به زمین اطلاعات را ارسال می کند. پیام‌های که از فضا به زمین می‌رسد به نام (Down Link) و پیامی که از زمین به‌فضا ارسال می گردد به نام (Up Link) یاد می‌شود. بعضی اقمار مصنوعی در یک نقطهٔ ثابت از زمین نگهداشته می‌شود که به اصطلاح Geo Stationary یاد می‌شود.

ماهواره‌ها در فضا عمود، مایل یا موازی به خط استوا در مدارهای معین و بیضه‌یی به دور زمین قرار داده می‌شود.

انسان‌ها می‌توانند که به کمک ماهواره‌ها دربارهٔ نظام شمس و سیارات مربوط آن و از جمله زمین معلومات بیش‌تر حاصل کنند؛ مانند: ارتفاعات بلند زمین، آب‌های روی زمین، مقدار باران ذخیره شده وغیره. تحقیقات تازه نشان می‌دهد که ماهواره‌ها بشر را قادر ساخته است تا برخی

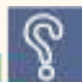
اسرار طبیعت را دریابد و برای معلومات بیشتر، این نوع تحقیقات به‌صورت سریع ادامه دارد و کشورهای که صاحب ماهواره اند قرار ذیل اند: (ایالات متحدهٔ امریکا، روسیه، چین، هند ...) بعضی کشورهای دیگر نیز سعی دارند تا به این تکنالوژی جدید دست یابند.

همه مسایل مخابراتی از طریق ماهواره تنظیم می گردد؛ مانند: (رادیوها، تلویزیون ها وغیره که ماهواره‌های زیاد در فضا برای ارسال پیام‌ها و امواج رادیویی) فعالیت می کنند و در سراسر جهان امواج مشخص رادیویی را انتقال می‌دهند و در برخی امور دیگر مخابراتی؛ مانند بخش نظامی، استخباراتی و غیره نیز فعالیت دارند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند راجع به اهمیت اقمار مصنوعی، پیشگویی آب وهوا، موضوعات اقتصادی، زراعتی ونظامی، باهم مباحثه نموده و نتیجهٔ بحث را سرگروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ جیوستشنری Geo Stationary چیست؟

۲- Sattelit Network در بخش جغرافیه چه خدمات را انجام می‌دهد.

جمله ذیل را تکمیل کنید:

۳- پیام‌هایی که از اقمار مصنوعی به زمین می‌رسد .... و پیام‌هایی که از زمین به اقمار مصنوعی فرستاده می‌شود به نام .... یاد می‌شود.

فعالیت خارج صنف

راجع به انواع اقمار مصنوعی و تهیهٔ انرژی مورد ضرورت آن مقالهٔ مختصر بنویسید و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بخوانید.

نوت: اقمار مصنوعی در هنگام فعالیت در فضاء توسط دوبال که در اطراف آن جا داده شده، انرژی مورد ضرورت خود را از آفتاب می گیرد

فصل هشتم
مشکلات جهانی محیط زیست

درس پنجاه و یکم

۸ـ۱ دود و گاز ناشی از مواد سوخت

در محلی که زیست دارید آیا دود و گازات فابریکه‌ها شما را اذیت می کند؟

سلامتی بدن و صحت انسان از ضرورت‌های اصلی حیات است، هر عاملی که صحت و سلامت انسان را آسیب می‌رساند، مضر است. از این رو محل زیست ما باید عاری از کثافات و مواد مضره باشد، در غیر آن محیط زیست ما آلوده خواهد بود؛ پس لازم و ضروری است تا اشیا و عواملی را که محیط زنده گی ما را متضرر می‌سازد به صورت بهتر بشناسیم و در صدد چاره جویی آن برآییم.

محیط به‌صورت فطری پاک بوده و از جمله اعطای خداوندی است؛ بنابرآن شناختن محیط زیست که جزء بزرگی از جغرافیه است، باید به آن معرفت کامل داشته باشیم.

محیط زیست مجتمع Complex کلیه پدیده‌های حیاتی است که به انسان ها، حیوانات و نباتات

زمینۀ حیات را مساعد می‌سازد. اجزای مهم آن را اراضی محل بود و باش، خاک، آب، فرش نباتی، موجودیت حیوانات و اتموسفیر تشکیل می‌دهد.

در طول زمان انسان‌ها دریافتند که همین محیط می‌تواند، بسیاری از نیازهای آن‌ها را مرفوع سازد. از این جهت به سرعت با محیط خود رابطه برقرار کردند. در این ارتباط تجربه‌های زیادی کسب نمودند، به زشتی‌ها و زیبایی‌های طبیعت آشنا شدند و هم با تهدیدهای آن پنجه نرم کردند. انسان‌ها دریافتند که در هر محیط باید با طبیعت رابطه برقرار کنند تا از امکانات آن بهره‌مند گردند.

مناطق صحرایی و خشک برای زراعت و تولید مواد غذایی مناسب نبوده؛ اما در مناطق سرسبز مجاور دریاها و جهیل‌ها همه شرایط برای زنده‌گی مطلوب فراهم می‌باشد؛ پس در کنار همین دریاها تمدن‌های بزرگ شکل گرفت.

در هرجای، انسان‌ها سعی دارند تا شرایط محیط طبیعی را بشناسند و زنده‌گی خود را با آن مطابقت دهند و یا محیط را مطابق نیازمندی‌های خود تغییر دهند.

محیطی که ما در آن زنده‌گی داریم، دارای نظم و قانون مندی خاص است که از جانب خداوند (ج)تنظیم شده است. باریدن باران، وزش بادها، روییدن نباتات، همه و همه بر اساس قوانین معین به وجود می‌آید. ما باید قوانین طبیعی را بشناسیم و به آن پابند باشیم و محیط خود را پاکیزه نگهداریم. در غیر آن حیات طبیعی ما را متأثر ساخته و زنده‌گی را بر همه مشکل می‌سازد.

متأسفانه تأسیسات صنعتی، فابریکه‌ها، زباله‌های صنعتی ترافیک مزدحم روی زمین و صعود گازات مضرۀ گلخانه‌یی اتموسفیر زمین را آلوده ساخته که حیات انسان، حیوان، و نبات را به خطر مواجه گردانیده است.

در رابطه به آلوده‌گی باید راجع به آب و هوای محل، معلومات مستند و دقیق داشته باشیم. اتموسفیر یک پدیدۀ مهم حیاتی برای انسان، حیوانات و نباتات است؛ بنابرآن به این منبع حیاتی باید توجه و دقت کامل نموده و از این منبع به صورت صحیح و درست استفاده کرد.

دود وگازهای ناشی از مواد سوخت در سراسر جهان فضا را آلوده ساخته که به صورت مستقیم

بالای سیستم تنفسی انسان و دیگر زنده جان‌ها اثرهای ناگوار دارد و تعاملات گازهای کاربن دای اوکساید و مونواوکساید، گاز متان، کلوروفلورو کاربن، نایتروجن اوکساید بالای جهاز دوران خون، جهاز تنفسی وغیره تأثیرات غیر صحی دارند.

منابع دود و گازهای در روی زمین شامل سوختن زغال سنگ، نفت، آتش سوزی ها و فابریکه‌های صنعتی می‌باشد.

فضای شهر کابل به اثر ازدیاد وسایط نقلیه، ازدیاد نفوس و آلوده‌گی‌های شهری غیر صحی، آلوده گردیده که بالای صحت هم‌شهریان ما اثرهای ناگوار وارد کرده است.

موادی که در مجموع باعث آلوده‌گی هوا می‌گردد، قرار ذیل اند:

۱ـ مواد سمی ۲ـ کیمیایی ۳ـ انتشار صداها ۴ـ تراکم مواداضافی و غیر صحی ۵ـ زباله‌های صنعتی و اتومی ۶ـ تراکم اجسام مضر ۷ـ آتش سوزی ۸– عدم موجودیت کانالیزاسیون مناسب وغیره.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند و دربارهٔ گازهای مضرهٔ مواد سمی، آلوده‌گی آب و هوا و تراکم مواد فاضله که بالای صحت ما اثرات ناگوار دارد، بحث نموده و نتایج آن را در محضر هم‌صنفان بیان کنند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ محیط زیست را تعریف نمایید.

۲ـ کدام مواد باعث آلوده‌گی محیط زیست می‌گردد؟

جمله‌های صحیح را تشخیص دهید .

۳ـ گازها مضره در فضا به صورت مستقیم بالای جهاز دوران خون و سیستم تنفسی ما اثر دارد.

۴ـ منابع اصلی دود و گازها مضره، آتش سوزی‌های روی زمین است.

فعالیت خارج از صنف

شاگردان دربارهٔ آلوده‌گی هوای کابل و عواقب آن معلومات جمع‌آوری نموده و در صنف ارائه نمایند.

درس پنجاه و دوم الف) وسایط نقلیه

• انتشاردود و گازهای وسایط نقلیه بالای آلوده‌گی محیط زیست چه نوع اثرهای منفی را دارا می‌باشد؟

وسایط نقلیه یکی از ضرورت‌های مهم بشری است که در انتقالات اشیا و افراد تسهیلات لازم را به میان آورده است؛ اما در اینجا بحث روی وسایط نقلیه در شهرها به‌حیث عامل آلوده‌گی‌های هوا صورت می‌گیرد.

وسایط نقلیه در فضا، زمین و ابحار برای انتقالات به‌کار می‌رود. شبکه‌های انتقالاتی در تمام جهان مشکلات حمل و نقل را حل می‌کنند. در پهلوی آن انتشار دود وگاز آن محیط زیست را آلوده می‌سازد به ویژه هوا را آلوده ساخته و تنفس را برای انسان، حیوان و نبات مشکل می‌سازد. دود و گازهای مضرۀ وسایط نقلیه باعث کثیف شدن هوا و به وجود آوردن فضای غیر صحی برای تمام زنده جان‌ها می‌گردد.

قرار مطالعات امروزی وسایط نقلیه هوا را ملوث می‌سازد، عامل آلوده گی هوا (Pollution) شامل (دود، کاربن مونو اوکساید، نایتروجن اوکساید، سلفر، سرب وغیره) می‌باشد؛ بنابراین هر عاملی که باعث آلوده‌گی محیط می‌گردد، به نام آلوده‌گی یاPollution یاد می‌شود.

ازدیاد نفوس در جهان ضرورت بیش‌تر به وسایط نقلیه دارد، در نتیجه، تولید گازهای این وسایط باعث ازدیاد آلوده‌گی هوا می‌گردد.

محیط زیست در کشورهای فقیر مطابق معیارهای صحی و شهری نیست. کشورهای پیشرفته توانسته اند، تا حدی جلو افرازات مضرۀ وسایط نقلیه را از نظر تکنالوژی جدید و ساختار وسایط بهتر نقلیه بگیرند و به هیچ وسیلۀ نقلیه که سبب تولید دود وگاز مضره می‌گردد، اجازۀ گشت و گذار را نمی‌دهند.

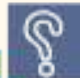
کشور عزیز ما افغانستان درین اواخر با داشتن وسایط نقلیهٔ بیش‌تر، به خصوص شهر کابل به مشکل‌های بزرگ آلوده گی محیطی مواجه می‌باشد، فضای شهر زیبای کابل را گازهای مضره و دود موترهای کهنه و فرسوده و استعمال نفت بی کیفیت که باعث افزایش سلفر در هوا می گردد خراب ساخته است .

آلوده گی وسایط نقلیه را به کتگوری‌های زمینی، بحری و هوایی می‌توان مطالعه نمود که هر بخش آن به نوبهٔ خود زمین، ابحار و فضا را آلوده ساخته است. به صورت طبیعی فضای صاف آلوده نمی‌باشد؛ اما انسان‌ها با استفاده از تکنالوژی جدید در بسی نقاط محیط را آلوده ساخته اند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و هر گروه دربارهٔ عوامل آلوده گی هوا (Pollution) با همدیگر بحث نموده و نتیجه بحث را نمایندهٔ گروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ کشورهای پیشرفته چگونه جلو آلوده گی هوا را گرفته اند؟

۲ـ گازات وسایط نقلیه باعث کدام مشکلات در شهرها می گردد؟

جملات را تکمیل نمایید:

۳ـ وسایط نقلیه در (   ) باعث آلوده گی می گردد.

۴ـ صحت انسان به صورت مستقیم با (   ) رابطه دارد.

۵ـ هر عاملی که باعث آلوده گی می گردد (   ) نامیده می‌شود.

جواب صحیح را انتخاب کنید:

۶ـ کدام یک از گازات باعث آلوده گی هوا می گردد.

الف) اوکسیجن   ب) نایتروجن اکساید   ج) کاربن مونو اکساید   د) ب و ج صحیح است

فعالیت خارج صنف

در بارهٔ وسایط نقلیه فکر کنید که چرا محیط زیست را آلوده می‌سازد . در این مورد مقاله بنویسید و در ساعت آینده مضمون جغرافیه به هم‌صنفان بخوانید.

ب) تأثیر فابریکه ها بالای محیط زیست

گاهی به فابریکه‌های صنعتی رفته اید؟ کدام نوع گازهای مضره از فابریکه‌ها خارج می گردد و محیط زیست را آلوده می‌سازد؟

محیط زیست در مجموع توجه جغرافیه دانان را به‌خود جلب کرده و مطالعات امروزی دراین باره نشان می‌دهد که ایجاد کارخانه‌ها در سطح وسیع باعث آلوده‌گی هوا، زمین، آب‌های جاری و زیر زمینی گردیده است، .

انقلاب صنعتی از اروپا آغاز گردید. که مهد آن کشور انگلستان بود و از آنجا به سایر کشورهای اروپایی انتشار یافت و در امریکای شمالی به ویژه در ایالات متحدهٔ امریکا به حد وسیع توسعه

یافت. فابریکه‌های موترسازی، کشتی‌سازی، طیاره‌سازی و صدها نوع فابریکه در زمینه‌های دیگر آغاز به‌کار نمود.

کشورهای آسیایی؛ مانند: جاپان، چین، هند وغیره به تأسیسات کارخانه‌های مختلف پرداختند و در اکثر کشورهای دیگر؛ مانند قارۀ افریقا و آسترالیا نیز فابریکه‌های بزرگ در بخش‌های خاص ایجاد گردید. همه تأسیسات به آلوده‌گی محیط زیست مشکلات بزرگ را ایجاد نموده است؛ مانند تولید گازهای زهرناک کاربن دای اکساید (CO_2)، گاز متان (CH_4) گاز کلوروفلوروکاربن (C.F.C)، نایتروجن دای اکساید (NO_2)، بخارات آب و آیون‌های ذرات اتومی‌وغیره داخل هوا می‌گردد که خواص فزیکی وکیمیایی هوا را تغییر می‌دهد.

مجموعاً گازهای مضره که از فابریکه‌ها خارج می‌گردند، صعود نموده هوا را آلوده می‌سازد؛ مثال: گاز کلورو فلورو کاربن (Choloro Fluoro Carbon) C.F.C از فابریکه‌ها و منابع سرد کننده خارج می‌گردد که در طبقات بالا یی هوا در قشر اوزون با مرکبات کیمیایی تعامل کرده، باعث تخریش طبقۀ اوزون شده و بالآخره باعث گرم شدن زمین می‌گردد.

گازهای مضره در مجموع باعث آلوده‌گی هوا گردیده حیات را به خطر مواجه می‌سازد که در نتیجه باعث به میان آمدن امراض گوناگون می‌گردد.

همچنان فابریکه‌های اتومی(Radio Active Waster) باعث ایجاد مشکلات ذیل می‌گردد:

-تشعشع‌های اتومی‌در ساحۀ یک کیلومتر مربع ماحول خود را تخریب می‌سازد.

- بالای زراعت، کشت وکار اثرهای منفی دارد.
- داخل جو فضا می‌گردد.
- حیوان، انسان ونبات رابه مرگ تهدید می‌کند.
- انفجار اتومی‌چرنوبل که ساحات وسیع را ازبین برده، مثال برجستۀ این مطلب است.
- باعث تولید گاز کاربن دای اوکساید CO_2 می‌گردد.
- سرطان‌های جلدی را بار می آورد.

• تأسیسات و مواد غذایی را متأثر می‌سازد.

تأثیرات ناگوار فابریکه‌ها وکار خانه‌های صنعتی؛ نه تنها در زمین؛ بلکه در فضا و ابحار نیز قابل محسوس است. تاثیرات ناگوار فابریکه‌ها، اتموسفیر زمین را نیز آلوده ساخته، دریاهایی که در جوار فابریکه‌ها جریان دارد، نیز از مواد اضافی فابریکه‌ها متأثر می گردد. مواد فاضلۀ اتومی‌نیز آب ابحار را آلوده می‌سازد، انتشار نفت از کشتی‌های نفت‌کش در ابحار تأثیر منفی در آب ابحار وحیات بحری وارد می کند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در صنف به گروه‌های مناسب تقسیم شوند، هر گروه دربارۀ اضرار فابریکه‌ها فکر نموده، اثرات ناگوار دستگاه اتومی را توضیح و آن را نمایندۀ هرگروه به هم‌صنفان ارائه نمایند.

سؤال ها:

درست‌ترین گزینه را انتخاب نمایید:

۱ـ یکی از کشورهای ذیل مهد انقلاب صنعتی است.

الف) جرمنی ب) انگلستان ج) فرانسه د) ایتالیا

۲ ـ دستگاه اتومی‌مولد برق چرنوبل به کدام کشور ذیل تعلق د ارد.

الف) اکراین ب) قزاقستان ج) ترکمنستان د) ارمنستان

۳ـ گازهای مضرۀ کلورفلورکاربن کدام اثرات منفی را دارند.

الف) طبقه اوزون را تخریش می کند . ب) برای حیات مفید می‌باشد.

ج) برای تنفس مفید است . د) تنها برای نباتات مفید است.

مختصر جواب دهید:

۱ـ کدام گازهای محیط زیست را آلوده می‌سازند؟

۲ـ گازهای مضرۀ فابریکه‌ها بیشتر سبب کدام امراض می گردد؟

۳ـ تأسیسات فابریکه‌های اتومی‌باعث ایجاد کدام مشکلات می گردد؟

فعالیت خارج از صنف

لست گازهای مضر را که در آشپزخانه در هنگام پخت و پز ایجاد می‌شود؛ بنویسید و اثرات نادرست آن‌ها را در بارۀ حیات انسان واضح سازید.

۸، ۲– زباله‌های صنعتی

دربارهٔ آلوده گی محل زیست تان فکر نموده اید و اضرار زباله‌های صنعتی را می‌دانید؟

زباله‌های صنعتی که توسط کارخانه‌ها تولید می‌شوند قرار ذیل اند:

۱ـ زباله‌های فزیکی یا Physical Wastes: که شامل اجزای ذیل می‌باشد: زباله‌های خانه گی، زباله‌های شهری، آب‌های گندیده و امثال آن؛

۲ـ زباله‌های کیمیا حیاتی و Biochemical؛ مانند: کاربن، ترکیب اوکسایدهای کاربن، نایتروجن اوکساید، کلورایدهای عضوی و غیره؛

۳ـ سکتورهای خدماتی: که شامل وسایط نقلیهٔ زمینی، هوایی و بحری می‌شود؛

۴ـ زباله‌های مواد غذایی: نان پزی وطباخی؛

۵ـ زباله‌های شهری: که به طور معمول از مواد گندیدهٔ آن گاز میتان تولید می‌شود؛

۶ـ منابع تولیدی اتومی: که ترکیب‌های ایون‌های اتمی‌هوا را آلوده می‌سازد؛

۷ـ تولیدات صنعتی: که گاز کلورو فلورو کاربن (C.F.C) از آن تولید می‌شود؛

زباله‌ها به طور معمول در اثر تعاملات کیمیایی و فزیکی خواص اصلی محیط را تغییر می‌دهند و این تغییرات در خشکه، آب و هوا تاثیرات ناگوار دارد. این زباله‌ها در فضا به طبقه اوزون صدمه رسانیده و شعاع ماورای بنفش به صورت مستقیم به زمین نفوذ می‌کند که بالای صحت انسان‌ها ودیگر موجودهای حیه و تغییرات آب و هوای کرهٔ زمین تأثیر منفی به جا می‌گذارد.

موجودیت زباله‌ها بزرگترین مشکل برای عالم بشریت است که حیات تمام اجسام حیه را تهدید می‌کند. محیط زیست انسان در حالات کنونی غیر صحی شده و باعث ایجاد مشکلات بزرگ گردیده است. از طرف دیگر زباله‌های صنعتی ابحار را آلوده ساخته حیواناتی راکه در ابحار و دریا زیست دارند متضرر می‌سازد؛ مانند: دریاهای تایمز Thames و راین در اروپا. فابریکه‌های صنعتی و کیمیایی که در جوار این دو دریا قرار دارند، مواد اضافی آن فابریکه‌ها را به دریا ریخته میحط زیست حیوانات بحری را کثیف و آلوده می‌سازد.

پاکسازی آلوده‌گی نفتی از ساحل الاسکا

ابحار نیز ذریعهٔ زباله‌های اتومی و نفتی آلوده می‌شود که باعث نابودی حیوانات بحری می گردد. بشر شاهد بسیاری از آلوده گی‌های نفتی در ابحار بوده که در ایالات متحدهٔ امریکا ۷۰۰۰ واقعه را ثبت نموده اند.

حوزهٔ دریای راین و مراکز صنعتی اطراف آن

همچنان در بسا نقاط دیگر نیزتانکرهای نفت‌کش در اثر عارضهٔ تخنیکی در وقت انتقال، آب بحرها را آلوده می‌سازد. استخراج نفت از کف ابحار نیز آلوده گی را افزایش داده است .

بنابراین انکشاف صنعتی در کرهٔ زمین اگر از یک طرف برای بشر مفید است، به همان اندازه زمین، بحر و هوا را آلوده ساخته است که نمونه‌های مهم آن را قبل از این ذکر نمودیم. زباله‌های ناشی از فعالیت‌های انسانی باعث ایجاد مشکلات زیاد در تمام جهان گردیده است که تا اکنون ما به این مشکلات دست و پنجه نرم می کنیم.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شده، دربارۀ تاسیسات فابریکه‌ها و اضرار آن در محیط زیست بحث نموده و نتیجۀ بحث را نمایندۀ گروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

۱ـ زباله‌های صنعتی بزرگ‌ترین (   ) برای عالم بشریت است.

جواب صحیح را انتخاب نمایید:

۲ـ کدام دریاهای اروپایی بیشتر آلوده می‌باشد:

الف) راین   ب) تایمز   ج) دنیوب   د) الف و ب صحیح است

مختصراً جواب دهید:

۳ـ چرا موجودیت فابریکه‌ها در داخل شهرها مضر است؟

۴- زباله چیست تعریف کنید.

۵- در کدام کشورهای جهان زباله‌های صنعتی بیش تر می‌باشد؟

۶ـ محیط زیست حیوانات بحری را کدام زباله‌ها تهدید می کنند.

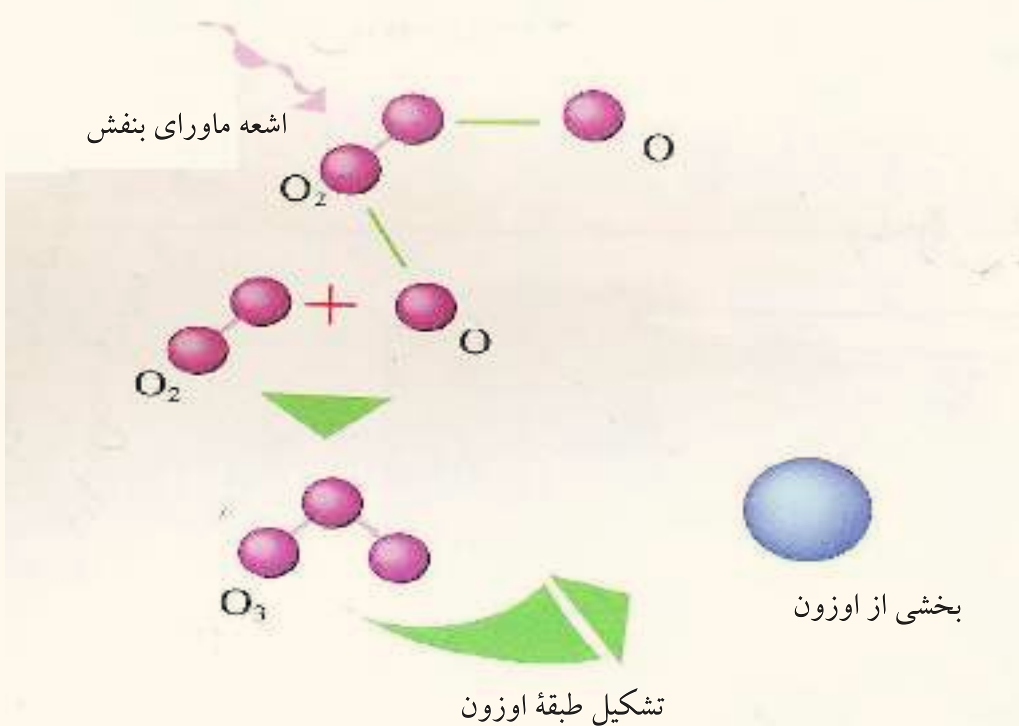

فعالیت خارج از صنف

دربارۀ محیط زیست معلومات داده و عوامل مضرۀ زباله‌ها را بنویسیدو در صنف ارائه نمایید.

۸، ۳– خطرهای نازک شدن طبقه اوزون

آیا به کلمهٔ طبقهٔ اوزون آشنایی دارید؟

طبقهٔ اوزن (O_3) بالای طبقهٔ تروپوسفیر به ارتفاع (۱۵) کیلومتر از سطح بحر به مثابهٔ یک مانع دربرابر اشعه ماورای بنفش Layer Ultraviolet و یا (UL) عمل می کند. این اشعه ممکن است، باعث سرطان جلدی و نابینایی چشم؛ همچنان کاهش محصولات زراعتی و از بین رفتن ماهی‌های ابحار و عملیهٔ ترکیب نوری فوتوسنتیز در نباتات که برای زندگی ضروری است، شود.

اشعهٔ ماورای بنفش به سه قسم می‌باشد.

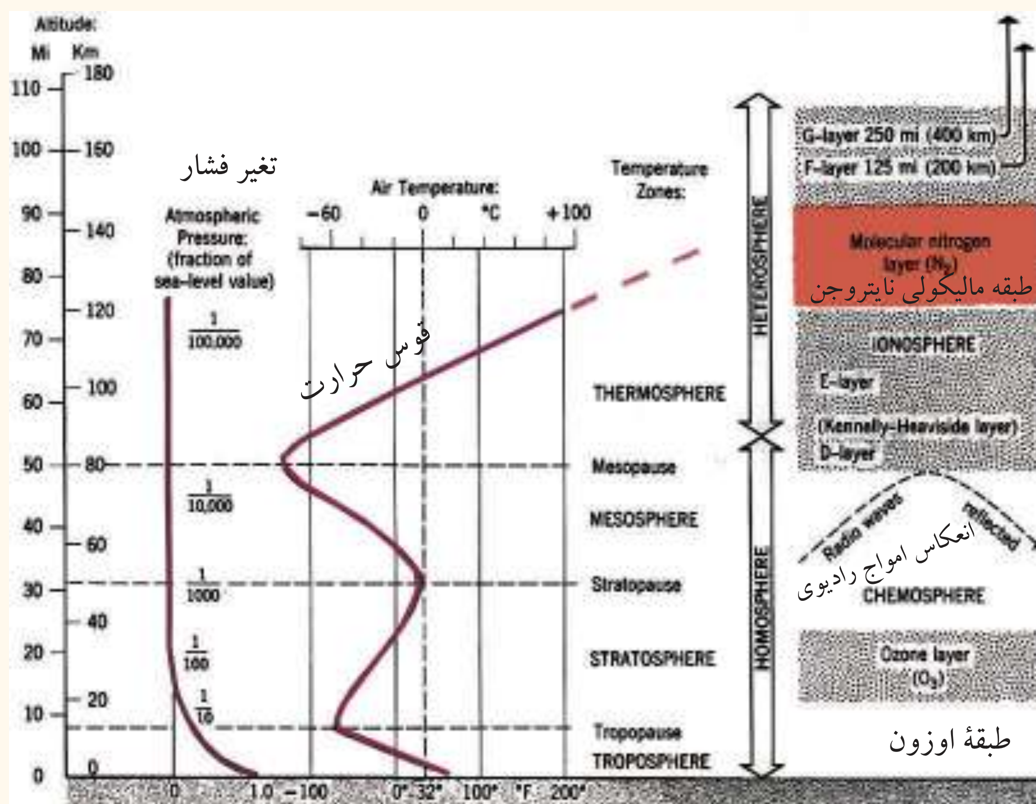
۱ـ اشعهٔ ماورای بنفش (UV-C)

طول موج اشعهٔ ماورای بنفش (UV-C) از (۲۰۰ تا ۲۸۰) نانومتر می‌باشد که یک مایکرون مساوی به ۱۰۰۰ نانومتر و یک میلیون نانو متر مساوی است به یک ملی متر. این اشعه دارای

انرژی بیشتر بوده اما طبقهٔ اوزون زنده جان‌ها را از خاطر این اشعه ماورای بنفش محافظت می کند.

۲ـ اشعهٔ ماورای بنفش (UV-A)

طول موج اشعهٔ ماورای بنفش (UV-A) (۲۸۰ ـ ۳۲۰) نانومتر می‌باشد و آن را اشعه فعال نیز می گویند که همیشه حیات را به مرور زمان در مدت دراز تخریب می کند؛ یعنی برای باشنده گان زمین خطرناک می‌باشد و اثرات آن فوری نبوده؛ بلکه به گذشت زمان تأثیرات منفی آن خطرناک می‌باشد.

۳- اشعۀ ماورای بنفش (UV-B): طول موج آن (۳۲۰ـ ۴۰۰) نانومتر می‌باشد و این اشعه به تمام باشنده‌گان روی زمین مضر بوده و حیات انسان و سایر موجودات زنده را تهدید به مرگ می کند. طوری که قبل از این گفته شد، باعث کوری چشم و سرطان جلد نیز می گردد.

زمین به حیث خانۀ مشترک و محل زیست تمام موجودات زنده بوده، باید از تمام آلوده گی‌ها محفوظ باشد. موجودیت گازهای مفیده اوزون درطبقۀ تروپوسفیرTroposphere که (۱۱) کیلومتر ضخامت دارد، جابه‌جا شده و کرۀ زمین را احاطه کرده است..

گاز نایتروجن و اوکسیجن به صورت مستقیم بالای حیات اثر دارد، گذشته از آن ترکیب دسته جمعی آن طبقه ترویوسفیرTroposphere را از اشعه تحت سرخ و ماورای بنفش حفاظت می‌نماید.

طبقۀ اوزون (O_3)طبقۀ حایل است میان تشعشع‌های نور آفتاب و طبقۀ تروپوسفیرTroposphere سطح زمین، که زمینۀ هرگونه فعالیت‌های حیاتی را برای انسان، حیوان و نبات و سایر موجودات فراهم می‌سازد و طبقۀ کرۀ حیاتی یا بایوسفیر (Biosphere) را تمثیل می کند؛ بنابراین نازک شدن طبقه اوزون (O_3) و یا تخریش آن حیات را در کرۀ زمین تهدید می کند..

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند و روی موضوعات ذیل باهم بحث کنند و نتیجۀ بحث را سر گروه به هم‌صنفان ارائه نماید.

۱ـ طبقۀ اوزون چه اهمیت حیاتی دارد؟

۲ـ اشعۀ UV-C ماورای بنفش چه اهمیت دارد؟

۳ـ اشعۀ UV-B ماورای بنفش چه خصوصیت دارد؟

۴ـ ضرر اشعۀ UV-A ماورای بنفش را واضح سازید؟

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ کدام اشعهٔ ماورای بنفش باعث سرطان جلدی و کوری چشم می گردد؟

۲-بایوسفیر چه معنی دارد؟

جواب صحیح را تشخیص کنید .

۳- خصوصیت اشعهٔ ماورای بنفش(UV-C) چیست؟

الف) حیات زنده جان ها را تامین می کند.   ب) بالای حیات در سطح زمین تأثیر ناگوار دارد

ج) هیچ نوع تاثیر ندارد.   د) باعث سرطان جلدی می گردد

۴-اشعه ماورای بنفش (UV-B)

الف) اشعه مفید سطح زمین است   ب) هیچ اثر ندارد.

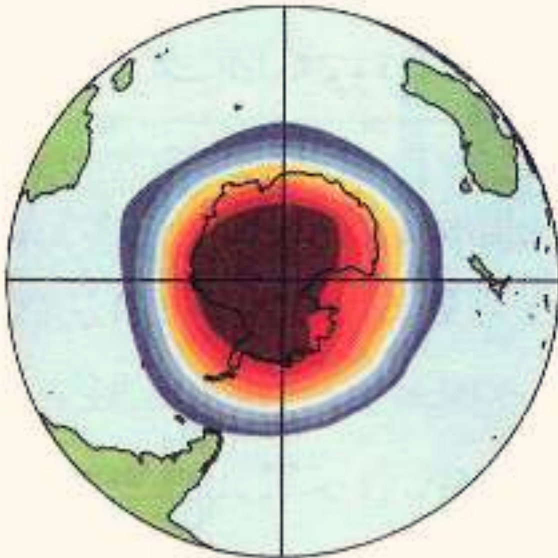
ج) اثرات منفی دارد.   د) برای حیات روی سطح زمین مضر است

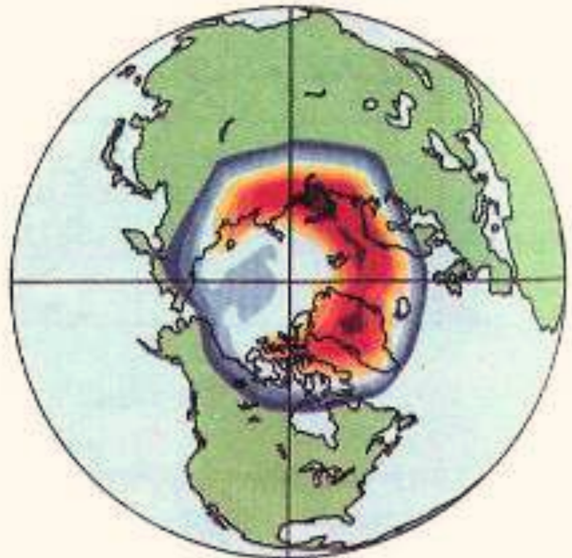
فعالیت خارج از صنف

با استفاده از کتابخانه و انترنت تحت عنوان اهمیت طبقهٔ اوزون، معلومات را جمع آوری و در ساعت آینده جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

الف) تخریش طبقهٔ اوزون

قطب جنوبی

قطب شمالی

تخریش طبقهٔ اوزون

طبقهٔ اوزون(O_3) برای ادامه حیات در کرهٔ زمین چه ارزش دارد؟

مطالعات جدید فضایی و طبقات هوا که توسط ریموت سنسنگ (Remote Sensing) صورت گرفته است باعث آن شد تا جغرافیا دانان دریابند که قشر محافظه‌یی سطح زمین (توسط افزایش گازهای گل‌خانه‌یی) در قطب جنوب تخریش شده است. طبقهٔ اوزون که حیات انسان‌ها را از تابش ماورای بنفش آفتاب نگاه می‌دارد موجودیت آن لازم و ضروری است.

طوری‌که در درس گذشته درین باره بحث گردید، طبقهٔ اوزون(O_3) قشر محافظه‌یی اتموسفیر Atmosphere برای اجسام زنده از تشعشع‌های اشعهٔ ماورای بنفش آفتاب است.

درسال۱۹۷۴م. بعضی از دانشمندان دریافتند که گازهای گل‌خانه‌یی مانند (کاربن دای اوکساید، گازمتان، اکسایدنایتروجن وکلوروفلوروکاربن C.F.C باعث تخریش طبقه اوزون (O_3) می‌شود.

تولید گاز C.F.C از دستگاه‌های سرد کننده Air- condition؛ مانند فریزر، ایر کندیشن یا ماشین سرد کننده وغیره در فضا نفوذ می‌نماید . این گاز به سبب تعامل‌های سنگین نمی‌تواند در سطح پآیین اتموسفیر تعامل نماید، ازین رو وقتی گازهای مذکور در طبقهٔ (O_3) صعود می‌کند، تعامل کیمیایی نموده، سبب تخریش طبقهٔ اوزون (O_3) می‌گردد.

همچنان دانشمندان در سال ۱۹۸۷م. دریافتند که ۵۰٪ قشر اوزون در قطب جنوب تخریش (Deplete)گردیده و از ضخامت اصلی آن کاسته شده که هیچ‌گاه دانشمندان به این اندازه زیاد از تخریشات طبقهٔ (O_3) پیش‌بینی نمی‌کردند، ازین رو دانشمندان در سال ۱۹۹۵م. در مونتریال کشور کانادا دورهم جمع شدند. در این جلسهٔ بزرگ علمی‌تصمیم گرفتند تا جلو تخریش‌های بیش‌تر طبقه اوزون قطب جنوب را بگیرند و هرچه عاجل‌تر آن را ترمیم کنند تا از تولید بیش‌تر گاز C.F.C جلوگیری شود؛ اما متاسفانه تمام کشورهای شرکت کننده به فیصله (مونتریال) عمل نه نمودند در آخر نماینده‌گان (۱۲۴) کشور جهان در شهر لندن دورهم جمع شدند و دربارهٔ خطرهای بیش‌تر گاز (C.F.C) و تولید آن بحث نموده و به صورت قاطعانه تصمیم گرفتند تا با پیروی از جلسهٔ مونتریال یک‌بار دیگر در جلسهٔ لندن از تولیدات گازهای گلخانه‌یی و (C.F.C) به صورت جدی و حتمی‌جلوگیری صورت گیرد.

در سال(۱۹۹۸)م. دریافتند که سوراخ بزرگ در فضای قطب جنوب ایجاد شده که به مساحت ۲۶ میلیون کیلومتر مربع یا معادل به مساحت امریکای شمالی می‌باشد؛ البته Van Alan دانشمند چینایی به کشف واقعه فوق نایل گردید.

در سال ۱۹۹۹ ـ ۲۰۰۱ م. دانشمندان امریکایی در انجمن NOAA و ناسا NASA مرکز تحقیقات فضایی ایالات متحدهٔ امریکا دریافتند که کشفیات Van Alan به صورت واقعی درست بوده در سال ۲۰۰۳م. مساحت تخریش طبقهٔ اوزون به اندازهٔ ۲۸ میلیون کیلومتر مربع توسعه یافته است.

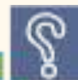
دانشمندان درپی آن شدند تا به صورت عاجل از تخریشات (O_3) جلوگیری شود، بالاخره توانستند، جلو تخریش طبقه اوزون را در قطب جنوب بگیرند؛ زیرا تخریش طبقه اوزون (O_3) باعث عوامل ذیل در کرهٔ زمین گردیده است:

- گرم شدن زمین نظر به سال‌های قبل؛
- ذوب شدن یخچال‌ها در کرهٔ زمین؛
- بالا آمدن سطح ابحار؛
- به‌میان آمدن خشک سالی و کمبود محصولات زراعتی در زمین.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروه‌های مناسب تقسیم شوند؛ سپس دربارهٔ ارزش قشر اوزون برای حیات درسطح زمین و عوامل ناشی از آن بحث کنند و نتیجهٔ بحث‌شان را نمایندهٔ هر گروه به هم‌صنفان بیان نماید و معلم محترم نتیجهٔ بحث را با معلومات خویش جمع بندی کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ دربارهٔ طبقه اوزون (O_3) به طور مختصرمعلومات دهید؟

۲ـ گاز کلوروفلورو کاربن C.F.C در کدام صنایع مورد استفاده می‌باشد و برای طبقه اوزون چه ضرر دارد؟

۳ـ چرا طبقهٔ اوزون تخریش می گردد؟

جمله‌های ذیل را تکمیل کنید:

۵- در جلسهٔ لندن در سال ۱۹۹۵م. تصمیم گرفته شد که جلو تولید گازهای............. و ....گرفته شود.

۶- در ۱۹۹۸م. عالم چینایی .... دریافت که سوراخ طبقهٔ اوزون به .... کیلومتر مربع رسیده است.

فعالیت خارج از صنف

از کتابخانهٔ مکتب، مجله‌های وغیره منابع راجع به گازهای گل‌خانه‌یی و عوامل ناشی از آن چند سطر بنویسید و در ساعت آیندهٔ مضمون جغرافیه به هم‌صنفان ارائه کنید.

۸،۴– قطع جنگلات

آیا می‌دانید که موجودیت جنگل‌ها برای موجودات زنده چه ارزش دارد؟

جنگل‌ها و نشو ونمای طبیعی آن از نعمت‌های خداوندی است که برای انسان‌ها ارزانی نموده است. جنگلات به زیبایی و سر سبزی کرهٔ زمین رونق خوب صحی و اقلیمی بخشیده است؛ زیرا موجودیت جنگل‌ها درتصفیهٔ هوا که ما از آن تنفس می کنیم، نقش خاص دارد وگازهای مضرهٔ مانند کاربن دای اکساید را جذب نموده و اکسیجن را آزاد می‌سازد. اکسیجن مادهٔ حیاتی است که آن را تنفس می کنیم.

جنگل‌ها برای برقراری نظم طبیعت و حفظ شرایط مطلوب زیست وجلوگیری از گرم شدن کرهٔ زمین سرنوشت ساز است؛ همچنان جنگل‌ها در اثر عمل فوتوسنتیز photosynthesis نباتات آب و نمک‌ها را توسط ریشه جذب نموده و به برگ ها انتقال می‌دهد. برگ‌ها کاربن دای اکساید را از هوا جذب نموده و به اثر تابش نو ر آفتاب کاربوهایدریدها را تولید می‌نماید و در روز اکسیجن را ازاد می‌سازد که برای تنفس موجودهای زنده ارزش حیاتی دارد و بر عکس در شب کاربن دای اکساید را خارج و اکسیجن را می گیرد؛ یعنی توازن گاز کاربن‌دای اکساید و اکسیجن را تنظیم می کند؛ همچنین مقدار زیاد گرد وخاک اتموسفیر را جذب می کند.

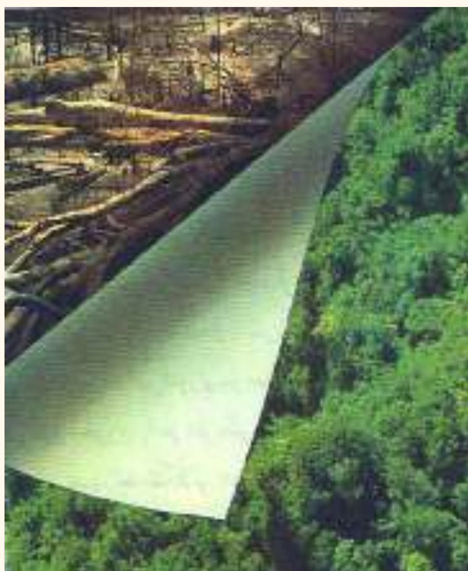
موجودیت جنگل‌ها در حیات بشر فواید دیگری را نیز دارا است:

• میوهٔ درخت‌ها بیش‌تر غذای عدهٔ زیادی از انسان‌ها را تشکیل می‌دهد.

• چوب درخت‌ها در ساختمان، تهیهٔ لوازم منزل و کاغذ مورد استفاده قرار می‌گیرد.

• سایهٔ درختان انسان را از گرمای شدید، محافظت می‌کند.

• جنگل‌ها از بروز سیلاب‌ها جلوگیری می‌کند؛ زیرا ریزش باران به روی برگ‌ها و شاخ‌ها از سرعت باران می‌کاهد و ریشه درختان از فرسایش خاک جلوگیری می‌نماید، خاک جنگل هم پوشیده از شاخ و برگ گیاهان است که آب را جذب کرده و جویبارهای مملو با آب را به وجود آورد.

نابودی جنگلات نابودی زنده گی است

• از حاصلات جنگل برای تهیهٔ بعضی از ادویه‌ها استفاده می‌شود.

• از حاصلات جنگل‌ها در صنعت استفاده می‌شود.

• جنگل‌ها محل مناسب برای تفریح و گشت و گذار می‌باشد.

• درختان از سروصدای موترها، فابریکه‌ها و طیاره‌ها می‌کاهد.

• محیط زیست حیات وحش را می‌سازد.

در اکثر مناطق جهان برای به دست آوردن مواد غذایی، وسایل خانه، مواد سوخت و بسیاری از نیازمندی‌های دیگر خود، از قطع جنگل‌ها استفاده می‌کنند. در طول دههٔ ۱۹۸۰م. در بسیاری از نواحی جهان قطع و نابودی جنگل را شاهد بوده ایم. طبق احصاییه، تنها در نواحی استوایی و همه ساله ۱۰۵ ملیون هکتار زمین از مساحت جنگل‌ها کاسته می‌شود.

قطع جنگل‌ها در کرهٔ زمین به‌جای این‌که نتیجهٔ مفید دهد برخلاف اثرهای ناگوار داشته و باعث برهم خوردن اقلیم می‌گردد؛ زیرا ازدیاد نفوس و انکشاف بیشتر صنعت و فابریکه‌ها ساحهٔ جنگل‌ها را در کشورهای اروپایی، امریکایی، افریقایی، آسیا و اوقیانوسیه قسماً محدود ساخته است. دراین اواخر سازمان سبز در ملل متحد ایجاد و حامیان آن مانع قطع جنگل‌ها شد؛ اما تا حال تخریب جنگل‌ها در نیم کرهٔ شمالی و جنوبی یکسان است وموفق به قطع جنگل‌ها نگردیده اند. قطع، جنگل‌ها در اکثر کشورهای جهان به ملاحظه می‌رسد که قسماً به اثر آتش سوزی‌ها و

قسماً به اثر قطع کردن به منظور صنایع صورت می گیرد و بخشی ازمنابع خود را از دست داده و در نتیجه مرحلهٔ صحرایی شدن را سریع می‌سازد.

عوامل ذیل برای از بین بردن جنگل‌ها نقش زیاد دارد:

۱ـ خانه سازی و انکشاف صناعتی در جهان؛

۲ـ تبدیل منطقهٔ جنگلی به زمین زراعتی؛

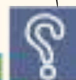
۳ـ آتش سوزی

فعالیت داخل صنف

شاگردان به دو گروه تقسیم شوند؛ سپس یک گروه دربارهٔ مفیدیت موجودیت جنگل‌ها و گروه دوم دربارهٔ ضررهای قطع جنگل‌ها با یک دیگر بحث نموده و نتیجهٔ آن را نمایندهٔ هرگروه به هم‌صنفان بیان کند.

سؤال‌ها

مختصر جواب دهید:

۱ـ عمل فوتوسنتیز در تصفیهٔ هوا چه تأثیر دارد؟

۲ـ از جنگل‌ها چه استفادهٔ اقتصادی ممکن است؟

۳ـ از بین رفتن جنگل‌ها چه تأثیر بر محیط زیست دارد؟

در جمله‌های ذیل جواب صحیح را تشخیص کنید.

۴- جنگل‌ها گرد و خاک اتموسفیر راجذب می کنند.

۵ـ توازن اکسیجن و کاربن هوا را تنظیم می کند.

۶- قطع جنگل‌ها برای حیات ما چندان مفید نیست.

۷-تخریب جنگل‌ها در نیم کرهٔ شمالی و جنوبی یکسان می‌باشد.

فعالیت خارج از صنف

دقت نموده و ارتباط حیات انسان‌ها را با قطع جنگل‌ها تحلیل نموده و نتایج آن را در کتابچه‌های‌تان یادداشت کنید و در ساعت درسی آینده بالای آن بحث کنید.

اصطلاحات

آلوده گی : Pollution پروسه‌یی است که به طور مستقیم و غیر مستقیم در اثر آن قسمتی از محیط آلوده شده برای زنده‌گی نا مساعد و یا خطرناک می گردد.

آلوده‌گی به طور معمول به اثر افزایش و جود یک یا چند عنصر در محیط؛ مانند دود و گازها در آب بحر، هوا ویا افزایش مواد نفتی در ابحار به اثر سوراخ شدن تانکرهای نفت کش و باران‌های اسیدی به وجود می‌آید.

اوکسیجن O_2: گاز کیمیایی است که برای اجسام زنده مفید می‌باشد.

ایکولوجیEcology: علمی است که رابطهٔ انسان، نباتات و حیوانات را با محیط طبیعی مورد مطالعه قرار می‌دهد.

اتموسفیر یا جو Atmosphere: هوایی که اطراف کرهٔ زمین را پوشانیده است . اتموسفیر دارای طبقه‌های گوناگون و گازها و مواد مختلف است . عناصر موجود در جو عبارت اند از: CO_2, O_2, N_2، هیلیوم He، متان CH_4 و کریپتون Kr.

۱ـ طبقهٔ تروپوسفیر Troposphere ۰ ـ ۱۲ کیلومتر؛

۲ـ طبقهٔ استراتوسفیر Stratosphere ۱۲ ـ ۴۸ کیلومتر؛

۳ـ طبقهٔ مزوسفیر Mezosphere ۴۸ ـ ۹۸ کیلومتر؛

۴ـ طبقهٔ ترموسفیر Thermosphere ۹۸ ـ ۶۸۹؛

۵ـ طبقهٔ اگزوسفیر Exosphere بیش از ۶۸۹کیلومتر.

اقلیم یا آب و هوا Climate: تکرار حالت متوسط آب و هوای زمین در مدت طولانی(۳۰-۴۰ سال) در محل معین است.

اقمار مصنوعی Satellite: عبارت از عصری‌ترین وسیلهٔ تکنالوژی جدید است که به‌مطالعات زمین و سیاره‌ها می‌پردازد.

انفجار نفوس: افزایش بسیار سریع نفوس در کشورهای عقب مانده، تقلیل سطح وفیات و نگهداشت سطح بلند زادن را علمای غرب به نام انفجار نفوس یاد نموده اند.

اسناد تحقیقی و رسمی Document

انترنت Internet: سیستم تنظیم شده‌یی است که منبع سریع انتقال اطلاعات و پیام‌های تجارتی،

صنعتی، رسمی و تحقیقی بوده و جدیدترین سیستم انتقال اطلاعات ذریعهٔ کمپیوتر وشبکهٔ انترنت می‌باشد.

ایمیل ـ E-mail: پست الکترونیکی.

ارتباطات جمعی Telecomunication؛ مانند (رادار، تیلفون، موبایل، انترنت و سیستم‌های ماهواره وغیره).

باطلاق‌ها: سرزمین پست که از رطوبت اشباع شده و به طور معمول بته‌ها در آن روییده باشد، برخلاف دند آب از آب پوشیده نیست.

تراکم نفوس: در یک ساحهٔ معین تعداد باشنده‌گان آن را گویند .

$$\text{حد وسط تراکم نفوس یک ناحیه} = \frac{\text{مجموع نفوس یک منطقه}}{\text{مجموع مساحت منطقه}}$$

ترانزیت از کلمه Traitus گرفته شده و معنای آن گذشتن است؛ یعنی بین کشورها و نواحی از یک استیشن به استیشن دیگر انتقال اموال و مسافرین می‌باشد.

زادن‌ها Birth Rate: در یک جامعه (شهر، منطقه و کشور) سرعت زادن اطفال را در طول یک‌سال در هر هزار فرد تعیین می کردند.

$$\text{سرعت تولدات در یکسال} = \frac{\text{تعداد تولدات}}{\text{هزار نفر باشنده}}$$

پُست Post یا وسیلهٔ انتقال مراسلات و پارسل است.

Globalization **یا جهانی شدن.**

حرکت میخانیکی نفوس: مهاجرت‌هایی که به خارج کشور به اثر عوامل سیاسی، اقتصادی، مذهبی وغیره صورت می گیرد. مهاجرت‌های داخلی باعث تمرکز دوبارهٔ نفوس می گردد و در تعداد نفوس تأثیر ندارد؛ اما مهاجرت خارجی بر تعداد نفوس تأثیر مهم دارد. اگر مهاجرت‌ها از خارج به داخل کشور نسبت به مهاجرت‌های که از داخل به خارج کشور صورت می گیرد بیش تر باشد. افزایش میخانیکی نفوس صورت گرفته است.

دوران آبی Hydro cycle: سایکل یا دوران آبی است که توسط عملیهٔ تبخیر آب بحر به شکل بخار صعود کرده و در اثر سردشدن دوباره به شکل باران فرود می آید و از مجرای دریا ها به بحر می‌ریزد.

دیموگرافی: از کلمهٔ یونانی دموس Demos (مردم) و گرافی Graph یا ترسیم ترکیب شده است و عبارت است از: مطالعهٔ طبیعی نفوس، هجرت، جنس، عمر، کسب و کار وغیره مشخصات نفوس می‌باشد.

رشد طبیعی نفوس: به دو عامل مرگ ومیر و زادن ارتباط دارد. به منظور محاسبهٔ رشد طبیعی نفوس در یک ناحیه و یا یک کشور باید رشد و اندازهٔ زادن و وفیات را در سال مورد نظر محاسبه نموده و نتیجه را به فیصدی اعلان نمود.

$$\text{رشد طبیعی نفوس} = \frac{\text{تعداد تولدات} - \text{تعداد وفیات}}{\text{مجموع کامل نفوس}}$$

Remote Sensing: تکنالوژی عصری حال حاضر است که معلومات را از راه دور می‌دهد.

زبالهWaster : تفاله، مواد پس ماندهٔ فابریکه‌ها و مواد پس ماندهٔ صنعتی.

ستاره شناسی یا Astronomy: علم تحقیقی دربارهٔ خورشید، ستاره‌گان، سیارات و سایر اجرام سماوی را نجوم می گویند.

سرازیر یا نشیبی Slope: آنچه که دارای نشیب است، سطح مایل، سراشیب دار به پایین، مقابل بالایی.

سلولر Cellular وسیلهٔ مخابرهٔ جدید است که مناطق خورد یا بزرگ را تحت پوشش مخابره‌یی قرار می‌دهد.

شاهراهHigh way: راه‌های عمومی ترانسپورت زمینی.

علوم طبیعی. Natural Science

فکس(Fax): ساختمان تخنیکی است که ذریعهٔ آن اطلاعات و اسناد Document اقتصادی، تجارتی، دفتری و تحقیقی را به فاصله‌های دور و نزدیک و در مدت کوتاه از محلی به محل دیگر انتقال می‌دهد.

قشر اوزون(O_3): قشر محافظه یی زمین است که در بالای طبقه تروپوسفیر موقعیت دارد وزمین را از اشعهٔ ماورای بنفش حفاظت می کند.

مگنتوسفیرMagnetosphere: عبارت از کرهٔ مقناطیسی است در اطراف زمین.

مهاجرت Emigration تغیر مسکن از یک محل به محل دیگر، اگر این مهاجرت در داخل کشور باشد، به نام Inmigration یاد می‌شود اگر این تغییر دادن محل از یک کشور به کشور دیگر باشد به نام Immigration یاد می‌شود. این مهاجرت بخشی از مهاجرت بین‌المللی است.

مهاجرت داخلی: مهاجرت‌های که به شکل دایمی، فصلی یا موقتی بین قسمت‌های داخلی یک کشور صورت می گیرد.

مهاجرت خارجی: نوع مهاجرتی که افراد از یک کشور به کشور دیگر می‌روند تا از شرایط یا زمینه‌های مختلف فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی... کشور مقصود استفاده کنند.

مهاجرت دایمی: نوع مهاجرتی که قصد بازگشت به محل اولیه زنده گی خود را نداشته باشد.

مهاجرت موقت: نوع مهاجرتی که مهاجران قصد بازگشت به محل اولیهٔ زنده گی خود را دارند، مهاجران کارگران فصلی و قبایل کوچی می‌باشند.

مهاجرت اجباری: نوع مهاجرتی که با میل و رضای مهاجرین انجام نمی‌شود؛ مانند مهاجرت در اثر جنگ‌ها و آفات طبیعی.

میدیا Media : اطلاعات جمعی که شامل تلویزیون، رادیو و نشرات مطبوع و غیره می‌باشد.

نفوس فعال اقتصادی: به تعداد نفوس یک کشور گفته می‌شود که که در فعالیت‌های ساحه‌های تولیدی و غیر تولیدی اقتصادی مصروف استند.

ناسا NASA: مؤسسهٔ تحقیقاتی فضایی ایالات متحدهٔ امریکا.

کلوروفلوروکاربن (C.F.C): مخفف گاز کلورو فلوروکاربن است.

گازات: یکی از حالت‌های ماده است که در طبیعت دیده می‌شود؛ مثال: آب در حالت جامد، به شکل یخ در حالت مایع به شکل آب و در حالت تبخیر به حالت گاز دیده می‌شود.

گلوبل پوزیشننگ سیستم: جی، پی، اس GPS: سیستم موقعیت یابی جهان یا Global Positioning System.

هایدروسفیر Hydrosphere کرهٔ مایع را گویند که زمین توسط ابحار و سایر عناصر مایع احاطه شده است.

وفیات: در یک جامعه (شهر، منطقه و کشور) سرعت تعداد وفیات در طول یک‌سال در هر هزار باشنده تعیین می‌شود.

$$\text{سرعت وفیات دریکسال} = \frac{\text{تعداد افراد وفات شده}}{\text{فی هزار نفر باشنده}}$$

وسایط نقلیه Transportation : وسایلی است که برای انتقال امتعهٔ تجارتی و افراد به‌کار می‌رود.

یخچال‌ها: عبارت از تودهٔ یخ‌هایی است در مناطق مرتفع کوهستانی و قطبین زمین.

(IMP) Interface Message Processor) انتقال پیام از یک کمپیوتر به کمپیوتر دیگر.